

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ BİLİM DALI**

XV VE XVI. YÜZYILLARDA ANKARA ŞEHRİ VAKIFLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Semiha NURDAN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN**

Ankara - 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ BİLİM DALI**

XV VE XVI. YÜZYILLARDA ANKARA ŞEHİRİ VAKIFLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Semiha NURDAN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN**

Ankara - 2012

ONAY

Semiha Nurdan tarafından hazırlanan "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Ankara Şehri Vakıfları" başlıklı bu çalışma, 18.05.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oy birliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı / Yeniçağ Tarihi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Üstler Bulduk (Başkan)

Prof. Dr. Tufan Genç (Üye)

Prof. Dr. Hüsnü Demircan (Üye)

ÖNSÖZ

Ankara'nın XV ve XVI. yüzyıllardaki sosyal ve iktisadî yaşanı hakkında bilgi veren çalışmalara katkıda bulunabilmek ümidiyle kaleme alınan bu çalışmanın ana kaynağı vakıf tahrir defterlerinden oluşmaktadır.

Ankara şehri ile ilgili oldukça kıymetli istatistikî veriler sunan bu defterlerden 1522 tarihli Ankara vakıf tahrir defterinin transkripsiyonu yapıldı. Ayrıca XV. yüzyıl ortalarından XVI. yüzyıl sonuna kadar olan dönemde Ankara vakıflarının durumunu daha sarıh bir biçimde ele alabilmek adına 1522 tarihli defterin dışında 1463 ve 1582 tarihlerinde tutulan iki defterden daha faydalanılarak çeşitli mukayeseler yapıldı. Böylece 1463'den başlayarak 1582'ye değin devam eden süreçte, Ankara vakıflarının durumu karşılaştırmalı olarak tetkik edilmeye çalışıldı.

Toplumun genelinin faydasına sunulan yapılar meydana getirmek vakıfların en önemli sosyal işlevleri arasındadır. Bu bağlamda XV ve XVI. yüzyıllarda Ankara'da da pek çok vakıf eserine tesadüf edilebilmektedir. Dolayısıyla 1463 ilâ 1582 yılları arasında tertiplenen bu üç defterin mukayesesi, vakıfların bir yüzyılı aşkın süre içinde Ankara'nın fiziki görünümüne ne gibi katkılar yaptığını gözler önüne serebilme imkânı tanımaktadır.

Benzer şekilde vakıf tahrir defterleri, şehirde vakıflarca desteklenen ve gelişimi sağlanan iktisadî faaliyetler hakkında da detaylı bilgiler sunmaktadır. Ankara ekonomisi için hayati bir öneme sahip olan sof üretimi gibi sını işlemler ile bu işlemlerin süreç içindeki seyri yine söz konusu defterler üzerinden tetkik edilebilmektedir.

Diğer yandan vakıfların insan hayatındaki yerini Ankara örneğinde belirlemeye çalışarak, Ankara'daki vakıf kurumlarının toplumda ne kadar etkin olduğuna dikkat çekildi.

Bu çalışmalarım esnasında kıymetli zamanlarını benim için ayıran, kaynakların değerlendirilmesi konusunda bana yol göstererek, onlardan en iyi şekilde faydalanmamı sağlayan kıymetli Hocam Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Yine çalışmalarım

esnasında teşvik ve yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Mehmet ÖZ Doç.Dr. Hüseyin Çınar'a ve Yrd. Doç. Sıddık ÇALIK'a hasseten teşekkür ederim. Prof. Dr. Esin KÂHYA, Dr.Uzm. Çetin AYKURT, Av. Gülen YAVUZ, Arş. Gör. Mustafa TANRIVERDİ'ye, Kadriye TOPAL, Selin EREN, Şükran VELİOĞLU'na değerli görüş ve tavsiyelerinden dolayı minnettarım. Bütün çalıma süresince desteklerini esirgemeyen anneme ve kızıma sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
A) KAYNAKLAR	1
a) Tahrir Defterleri	2
b) Vakıf Tahrir Defterleri	4
c) Vakfiye Defterleri	4
B) OSMANLI DÖNEMİNE KADAR ANKARA TARİHİ	5
a) İlk Çağlarda Ankara	5
b) Malazgirt Savaşı'ndan Sonra Ankara	6
C) OSMANLI DEVRİ'NDE ANKARA	7
a) Ankara'da Osmanlı İdaresi'nin Kurulması	7
D) VAKIF KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ	9
a) Vakfın Tanımı	9
b) Müessese Olarak Vakıf	12
c) Vakıf Çeşitleri	13
d) Vakfın Gelirleri ve Giderleri	14

BİRİNCİ BÖLÜM

H. 928 (1522) TARİHLİ TAHRİR DEFTERİNE GÖRE ANKARA VAKIFLARI	
1.1. HAYRÎ VAKIFLAR	16
1.2. PARA VAKIFLARI	21
1.3. EVLÂTLIK VAKIFLAR	23
1.4. HAYRÎ-EVLÂTLIK VAKIFLAR	26

İKİNCİ BÖLÜM

H.928 (1522) TARİHLİ TAHRİR DEFTERİNE GÖRE ANKARA ŞEHRİ

2.1. ANKARA VAKİF TAHRİR DEFTERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	28
2.2. VAKIF TAHRİR DEFTERİNİN ANKARA TARİHİNE KATKILARI.....	30
2.3. ANKARA VAKIFLARININ KENT DOKUSUNA FİZİKİ VE SOSYAL ETKİSİ	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XVI. YÜZYILIN BAŞLARINDA ANKARA'DAKİ VAKIFLARIN ŞEHRİN SOSYAL-EKONOMİK VE KÜLTÜREL HAYATA KATKISI

3.1. SOSYAL VE DİNİ YAPILAR.....	37
3.1.1. Sosyal Yapılar.....	37
3.1.2. Sosyal Hayat İçerisinde Kadın	42
3.1.3. Zâviyeler	59
3.1.4. Camiler ve Mescidler	64
3.1.5. İmaretler (Külliyeler).....	69
3.1.6. Su Vakıfları	70
3.1.7. Türbe	72
3.2. EKONOMİK YAPI.....	73
3.2.1. Ankara Şehrinde Üretim ve Ticaret.....	73
3.3. EĞİTİM VE KÜLTÜR	78
3.3.1. Mektep	78
3.1.2. Medrese.....	80
SONUÇ	89
KAYNAKÇA	91
EKLER.....	98
EK 1. TRANSKRİPSİYON	98
ÖZET	194
ABSTRACT	195

KISALTMALAR

A. K.	: Atatürk Kitaplığı
a.g.e.	: Adı geçen eser.
a.g.m.	: Adı geçen makale.
a.g.md.	: Adı geçen madde.
a.g.t.	: Adı geçen tez.
Bkz.	: Bakınız.
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
H.	: Hicrî
İA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi
İÜEFM	: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası
İÜEFTD	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi
KKA	: Kuyûd-ı Kadîme Arşivi
M.	: Miladî
M.C.T.	: Muallim Cevdet Tasnifi
mm	: Milimetre
MVAD	: Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
sn.	: Sıra No
TD	: Tahrir Defteri
TK, KKA	: Tapu Kadastro Kuyûd-ı Kadîme Arşivi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTKB	: Türk Tarih Kurumu Basımevi
V.G.M.A	: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
vr.	: Varak
Yay.	: Yayınları

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: XV. – XVI. Yüzyıllarda Ankara'daki Zaviye Vakıfları.....	63
Tablo 2: XV.-XVI. Yüzyıllarda Ankara'daki Mescit Vakıfları.....	67
Tablo 3: XV. – XVI. Yüzyıllarda Ankara'daki Medrese Vakıfları	82
Tablo 4: XV. XVI Yüzyılda Ankara Vakıfları	83

GİRİŞ

A) KAYNAKLAR

Bugüne kadar Ankara üzerine değişik birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan Özer Ergenç'in "XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya"¹, Gönül Öney'in "Ankara'nın Dinî ve Sosyal Yapıları"², İsmail Hakkı Konyalı'nın "Ankara Camileri" ve "Karacabey Mamuresi"³, Mübarek Galib'in "Ankara"⁴ adlı iki ciltlik eseri, Avram Galanti'nin iki ciltlik "Ankara Tarihi"⁵, Rifat Özdemir'in "XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara"⁶, Mehmet Tunçer'in Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. yy.)⁷, Hülya Taş'ın XVII. Yüzyılda Ankara"⁸ adlı eseri ve Besim Darkot'un İslam Ansiklopedisi için yazmış olduğu "Ankara"⁹ maddesi, Sargon Erdem¹⁰, Abdülkerim Özaydın¹¹ ve Rifat Özdemir'in¹² Diyanet İslam Ansiklopedisi için hazırladıkları "Ankara" maddesi, Semavi Eyice'nin "Ankara'nın Eski Bir Resmi"¹³, Nejat Göğünç'ün "XVI. Yüzyılda Ankara"¹⁴, Nureddin Avdıç'ın "Ankara Tarihi"¹⁵, Özer Ergenç'in "XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler"¹⁶, Paul

¹ Özer Ergenç, **Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya**, Ankara Enstitüsü Vakfı Yay., Ankara 1995.

² Gönül Öney, **Ankara'da Türk Devri Dini ve Sosyal Yapıları**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971.

³ İsmail Hakkı Konyalı, **Ankara Camileri**, Kültür Matbaacılık, Ankara 1978.

⁴ Mübarek Galip, **Ankara I-II**, Matbaa-i Amire, İstanbul 1341

⁵ Avram Galanti, **Ankara Tarihi**, I-II, Çağlar Yay. Ankara 2005.

⁶ Rifat Özdemir, **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 1986.

⁷ Mehmet Tunçer, **Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. yy)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.

⁸ Hülya Taş, **XVII. Yüzyıllarda Ankara**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara, 2006.

⁹ Besim Darkot, "Ankara", **İA**, C. I.

¹⁰ Sargon Erdem, "Ankara", **DİA**, C. III.

¹¹ Abdülkerim Özaydın, "Ankara", **DİA**, C. III.

¹² Rifat Özdemir, "Ankara", **DİA**, C. III.

¹³ Semavi Eyice, Ankara'nın Eski Bir Resmi, T.T.K Atatürk Konferansları IV, 1972.

¹⁴ Nejat Göğünç, "On Altıncı Yüzyılda Ankara", **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, S.I, Ank. 1967.

¹⁵ Nureddin Avdıç, "Ankara Tarihi", **Çığır Mecmuası**, S.37, Nisan 1936, s.107-109.

¹⁶ Özer Ergenç, "Osmanlı Şehrindeki Mahalle'nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine", *The Journal of Ottoman Studies*, **Osmanlı Araştırmaları**, S.IV, 1984.

Wittek'in "Ankara'da Bir İlhanî Kitabesi"¹⁷ adlı makaleler istifade edilebilecek başlıca kaynaklardır.

a) Tahrir Defterleri

Yazma, yazılma anlamına gelen tahrir bir bölgenin iskân ve nüfus çalışması açısından büyük önem arz etmektedir. Tahrirler timar sisteminin devamlılığının sağlanmasında önemli rol oynadıkları için bir bölgenin tahriri yapılırken askeri dirliklere ayrılan gelir kaynakları ayrıca kaydedilirdi. Bunun haricinde evkaf kayıtları, piyade-müsellem, yörükler gibi özel statüye sahip grupların sayımına ilişkin bilgiler de tahrir defterinde yerini almıştır.¹⁸ Padişah tahta çıktığı zaman bu sayımı yenilerdi. Hatta bazen bir sultanın iki ya da 3 kez tahrir yaptırdığı da vaki idi. XVI. yüzyılın sonlarına kadar devam eden bu gelenek, timar sisteminin bozulmasıyla artık yapılmaz oldu.

İhtiyaç duyulduğunda veya yeni bir bölge fethedildiğinde tahriri yapılan yerler de mevcuttu.¹⁹ Bunun dışında hükümdar değişiklikleri hasebiyle de sayımlar gerçekleştirilebilmekteydi. Öte yandan tahririn yapılma amacı şu şekilde özetlenebilir: Gelir kaynaklarının kayıt altına alınması, artan ve azalan vergi gelirlerinin belirlenmesi, vergilendirilebilir nüfusun tespiti ve askerî dirliklerin tayini açısından tahrir yapılması önem taşımaktaydı. Özellikle timar sisteminin devamlılığı için tahrirlerin yapılması gerekiyordu.

Tahrir kayıtlarının tutulduğu defterlere "tahrir defteri" denilmektedir.

Tahrir defterini muhteva bakımından ikiye ayırmak mümkündür: Mufassal defterlere tahriri yapılan yörenin vergilendirilebilir tüm kaynakları

¹⁷ Paul Wittek, "Ankara'da Bir İlhanî Kitâbesi", **THTM**, C.II, 1931.

¹⁸ Ömer Lütfi Barkan, "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri I" **İÜHF**, II (1940-41) 22-24; Feridun M. Emecen, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", **İ.Ü. Edebiyat Fak. Tarih Araştırma Merkezi**, İst. 1991, s. 143-156.

¹⁹ Mesela Girit Adası'nda ele geçirilen yerler arasında bulunan Hanyâ'nın tahriri, fethin hemen akabinde Mayıs 1647 tarihinde tamamlanmıştır. Bkz Ersin Gülsoy, Girit'in Fethi ve Osmanlı İdaresinin Kurulması, İstanbul 2004, s.XXI.

kaydedilmekteydi. İcmal defterler ise temelde mufassal defterler esas alınarak tutulmaktaydı ve vergi nüfusu haricindeki bilgilerin tamamını yansıtmaktaydı.

Ankara sancağına ait ilk tahrir defteri Fatih devrine ait olup 1463 tarihlidir.²⁰ Osmanlı tahrir defterlerinin ilk serileri II. Murat dönemine ait olup bunların sayıları oldukça sınırlıdır. Daha sonra Fatih dönemine ait seriler gelir ki, bunlar bir önceki seriye göre biraz daha fazladır. Ankara sancağına ait bu mufassal defteri oldukça yoğun bilgi içermektedir. Bu defterde Ankara vakıfları son kısımda bulunmaktadır. Ayrıca Fatih öncesi döneme atıfta bulunulduğu için, önceki dönemlere ait vakıflar hakkında da malûmat elde edebiliyoruz.

Daha sonraki tahrir defteri Yavuz Sultan Selim'in son dönemine ait H.929 tarihli mufassal tahrir defterdir.²¹ Bu defterde de vakıf kayıtlarının defterin sonuna yazıldığı görülmektedir.

Kanuni devrinde ve daha sonraki tarihlerde Ankara tahrir defterlerinin sayısında önemli bir artış olmuştur. Tahrir geleneğinin oturduğu bu dönemde, defter koleksiyonları hemen hemen bütün sancaklarda mevcuttur. Yine bu dönemlerde tahrir defterlerinde uzmanlaşmaya gidildiği görülmektedir. Ankara sancağında mufassal defterlerin yanı sıra, muhasebe icmâl, icmâl, vakıf, piyade, müselleme, çavuş ve derdest defterleri bulunmaktadır.

Bu çerçevede Fatih devrinden XVI. yüzyılın sonlarına kadar Ankara Sancağına ait; 3 mufassal, 6 icmâl, 3 vakıf, 1 muhasebe icmâl, 4 piyade, 1 müselleme, 1 piyade-müselleme, 3 timar yoklama, 1 çavuş, 2 derdest ve 1 mufassal mensuh olmak üzere toplam 26 tahrir defteri bulunmaktadır.²² Bu defterler 150 yıllık Ankara tarihinin temel kaynakları olduğu gibi 13 ve 14 yüzyıl Ankara'sına da ışık tutmaktadır.

²⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, MAD-9

²¹ BOA,TD-117

²² **438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri 937/1530 I Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü Hamît ve Ankara Livâları**, Dizin ve Tıpkıbasım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993, s.13-14.

b) Vakıf Tahrir Defterleri

Tahrir defterlerinin içerisinde ayrıca evkaf kayıtlarına tesadüf edilmektedir.²³ Eğer tahririn yapıldığı bölgenin içerisindeki vakıf kayıtları çok ise, müstakil olarak da tutulabilirdi. Özellikle vakıf kurumlarının yoğun olduğu İstanbul, Edirne, Bursa, Kayseri, Konya ve Ankara gibi şehirlerdeki vakıf tahrir defterlerinin ayrı tutulduğunu görmekteyiz.

Evkaf defterlerinde vakfın kurucusu, vakfın gelir ve giderleri, meşrutası, görevlileri ve vakfın çeşidi hakkında bilgiler yer almaktadır. Yine bulunduğu bölgenin dinî ve sosyal yapılarını bunların işleyişini iktisadî hayata katkılarını görmek mümkündür. Bu çerçevede vakıf tahrir defterleri bölgenin sosyo-ekonomik yapısı hakkında bilgi veren birincil kaynaklardan biridir.²⁴

Ankara Sancağı'na ait mevcut arşivlerimizde müstakil vakıf tahrir defteri bulunmaktadır. Bunlardan ilki bizim üzerinde çalıştığımız defter olup, Hicri 928 (1522) tarihlidir. Defter Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Tasnifi 116-05 numarada kayıtlıdır. Diğer vakıf tahrir defterlerinden biri Kanuni dönemine (H.962 /1554)²⁵, diğeri II. Selim dönemine (H. 979 /1571)²⁶ aittir.

c) Vakfiye Defterleri

Vakfiye defterleri müstakil veya müşterek vakfiyelerin yazılı olduğu defterler olup 623 adettir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan bu defter serilerinde Ankara'nın bazı vakıflarına ait vakfiyeleri bulunmaktadır. Vakfiyelerden bu vakıfların tarihi, kurucuları, vakfın işleyişi, gelir-giderleri, görevlileri hakkında detaylı bilgiler öğrenebiliyoruz.²⁷

²³ BOA, MAD-9.

²⁴ Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Tasnifi 116-05 Vakıf Tahrir Defteri.

²⁵ BOA, TD, 291 (Kângırı defteri içerisinde).

²⁶ TK, KKA, 558 .

²⁷ VGM Arşivi vakfiye defterleri serisi; 605/173/124, 224/2-1/325, 226/2-3/550

Arşivlerdeki bilgiler çerçevesinde; H.928 (1522) tarihli vakıf defterine göre Ankara merkezinde kayıtlı 164 vakıftan 35 adedinde vakfiye bulunmaktadır.²⁸ Bunlar içerisinde en eskisi Alaaddin Camii²⁹ vakfına ait olup M.1178 tarihlidir. Yine XII. yüzyıllara ait Kızıl Beğ Camii ve Medresesi, Hoca Paşa Camii vakfı ile Arslanhane Camii vakıflarına ait vakfiyelerdir. XIV. – XV. yüzyılda Ankara'ya ait birçok vakfın vakfiyesi bulunmaktadır. Vakfiyelerin çok az bir kısmının ise XIX. yüzyıla ait olduğu tespit edilmiştir.

B) OSMANLI DÖNEMİNE KADAR ANKARA TARİHİ

a) İlk Çağlarda Ankara

Ankara coğrafi konumu itibariyle İç Anadolu Bölgesinin Kuzey Batısında yer almaktadır. Bulunduğu coğrafyanın kavşak noktası olmasından dolayı Eski Çağlardan günümüze kadar Ankara önemli bir merkez olmuştur.

Grek tarihçi Pausanias tarafından dile getirilen bir efsaneye göre Ankara'yı Frig Kralı Midas kurmuş ve buraya Grekçe "gemi çapası" anlamına gelen "Ankyra" adını vermiştir. Bunun dışında Ankara değişik dönemlerde şu isimlerle de anılmıştır: Ankras, Angora ve İslami devirlerde Engürü ve Engüriye. Ankara'da yapılan kazılar neticesinde ilk şehri Frigler'in M.Ö VIII. ve VII. yüzyıllarda kurduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şehirde Hititler gibi büyük uygarlıkların izlerine rastlanmıştır.³⁰

M.Ö. III. yüzyılda bu bölgeye, Balkan Yarımadası'ndan gelen Galatların, daha sonra, M. Ö. II. yüzyılın başlarında Romalıların hâkim olduğu görülmektedir. Günümüze kadar ulaşan; muhtelif mabet, hamam, hipodrum

²⁸ İbrahim Köse, "Ankara Evkâf Defteri (1571)", Ankara 1998, s. 19-21, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

²⁹ A.K.M.C.T.,116-05, vr,37b.

³⁰ Erdem, "a.g.mad.", s.201-203.

ve kale kalıntılarında, Romalıların Ankara'da gelişmiş bir şehir inşa ettiği anlaşılmaktadır.³¹

b) Malazgirt Savaşı'ndan Sonra Ankara

Ankara, Malazgirt Savaşı'ndan sonra 1073 tarihinde Türkler tarafından fethedildiyse de I. Haçlı Seferi'nden sonra 1101 yılında, yeniden Bizans İmparatorluğu'nun kontrolü altına girdiği görülmüştür. Nitekim 1127'de Danişment hükümdarı Emir Gazi'nin şehri fethetmesiyle tekrar Türk yurdu olmuştur. Emir Gazi'nin ardından oğlu Melik Muhammed Ankara'nın hükümdarı olduysa da onun ölümünden sonra yaşanan taht kavgalarının etkisiyle, şehri ve havalisini Sultan Mesut ele geçirmiştir. Ankara şehri, Sultan Mesut'un ölümünden sonra, Şehinşah ve II. Kılıçarslan arasında 1142 tarihinden 1164 tarihine kadar sürekli mücadele konusu olmuştur. Nitekim II. Kılıçarslan kardeşini yenerek şehre sahip olmuştur.³² Sultan II. Kılıçarslan ülkesini on iki oğlu arasında paylaşmış, Ankara'yı da Muhiddin Mesud'a vermiştir. II. Süleyman Şah tarafından muhasara edilen şehir bir antlaşma ile II. Süleyman Şah eline geçmiştir. I. İzzeddin Keykâvus 1211 tarihinde tahta geçince kardeşi Alaaddin Keykubad ile mücadeleye girişti ve Ankara'yı muhasara etti. Alaaddin Keykubad'tan kendisine ve şehir halkına zarar verilmeyeceği teminatını aldıktan sonra 1212'de teslim olmuştur. 1235'te şehir Tâceddin Pervâne'ye ikta olarak verilmiştir. Ankara kısa süre için Karamanlılar eline geçmişse de 1304-1341 yılları arasında İlhanlılar tarafından yönetilmiştir. Daha sonra 1341'de Alaaddin Eratna'nın kontrolü altına giren şehir, Osmanlı hâkimiyetine kadar Eratnaoğullarının idaresinde kalmıştır.³³

³¹ Darkot, "a.g.mad.", s. 437-453.

³² Özaydın, "a.g.mad.", s.204.

³³ Özaydın, "a.g.mad", s.204.

C) OSMANLI DEVRİ'NDE ANKARA

a) Ankara'da Osmanlı İdaresi'nin Kurulması

Ankara 1354 yılında Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ankara aynı yıl Osmanlıların elinden çıksa da 1362'de geri alınmıştır. Fetret Dönemi'nde ise Ankara Osmanlı-Karamanoğlu sınırında yer aldığı için sık sık iki tarafın nüfuz mücadelesine sahne olmuştur. Celali İsyancıları'na kadar Ankara'da önemli bir olay yaşanmamıştır. Ankara idarî bakımdan 1462'ye kadar Anadolu Eyaleti'nin merkezi (Paşa Sancağı) olmuştur. Bu tarihten sonra paşa sancağı Kütahya olmuştur.³⁴

On altıncı yüzyılın başlarında Ankara, Anadolu'daki en önemli sancaklardan biri olmuştur. Bölgede kurulan idarî yapı, sahip olduğu sosyo-ekonomik potansiyel ve barındırdığı nüfus itibarıyla şehrin bu niteliğini ispatlayacak keyfiyettir.³⁵ Bu dönemde Ankara Sancağı geniş bir coğrafyaya sahipti. Sancağın idari sınırları dahilinde; Ankara, Kasaba, Çubuk, Yabanabad, Kalecik, Ayaş, Murtazaabad kazaları bulunuyordu.³⁶ Aynı şekilde Ankara şehrinin çevresi de zengin bir ekonomik potansiyele sahipti. O günkü Ankara şehrinin sınırlarını besleyen ve merkez çevre ekonomik bütünleşmeyi sağlayan önemli bir bölge haline gelmişti.³⁷

Kanuni döneminde Ankara'nın yerleşimine bakıldığında 87 mahalleden meydana geldiği görülmektedir. Bunlar içerisinde gayr-i Müslim mahalleleri vardır. Mahalleler camii veya mescit etrafında konuşlanmakla birlikte esnaf grupları arasında da bir bağ vardır.³⁸ Buna örnek Ankara'da Sabunî mahallesini gösterebiliriz. Bu mahallede aynı meslekten esnafın

³⁴ Özdemir, "a.g.mad.",s.204-209.

³⁵ Süreyya Faroqhi, XVI. yüzyılın başlarında Anadolu'da gelişmiş birkaç şehirden birinin de Ankara olduğunu arşiv vesikalarından elde ettiği verilere dayanarak bildirmektedir. Süreyya Faroqhi, **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**, (Çev. Neyyir Kalaycıoğlu) Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000, s.178,301.

³⁶ Ergenç, a.g.e.,s. 62.

³⁷ Süreyya Faroqhi, a.g.e. ,s.176.

³⁸Ergenç, a.g.m., s.69-78.

barındığını görmekteyiz. Ayrıca mesleklere göre yerleşen esnafın yaptığı iş neticesinde coğrafi yapısı da önemlidir suya ihtiyaç duyuyor ise bu mahalle su yakınlarında kuruluyor örneğin Bent Deresi çevresinde yer alan “Debbağan mahallesi. En kalabalık mahalle kale içinde 29 hane ile Misafir Mescidi ve Camii Mescidi mahallesidir.

Kale dışında ise Avancıklar mahallesidir burada sofçular oturmaktadır hane sayısı 83’tür.³⁹

Ankara şehri kale içi ve dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kale dışı da kendi içinde iki ayrılır “Aşağı yüz” günümüzde Anafartalar caddesi olarak bilinen caddeden Hacı Bayram Camii’nden Karacabey Külliyesine kadar olan kısımdır; “Yukarı yüz” kale çevresi olarak gösterilmektedir. Kale içerisinde genellikle askerî sınıf olarak nitelendirdiğimiz yönetici sınıfı oturmaktadır. Kale dışında ise tüccarların ve diğer meslek gruplarının meydana getirdiği sınıflar oturmaktaydı. Özellikle ticaretin yoğun olduğu mahallerde nüfus oldukça yoğundu.⁴⁰

Ankara’nın coğrafi yapısı itibariyle ziraata uygun bir alan olması, yörede kentin ihtiyacını karşılayabilecek ölçüde hububat tarımı, meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılabilmesini sağlamıştır. Bunun dışında küçükbaş hayvancılık da yöre ekonomisi adına önemli bir yere sahipti. Özellikle Ankara’nın tiftik keçisi dünyaya nam salmış önemli bir gelir kaynağıydı. Tiftik keçisinin sof ve şali üretimindeki kalitesinden dolayı saraya bu softan dokunmuş kumaşlar verildiği arşiv vesikalarına binaen bilinmektedir. Sof üretimine bağlı şehirde 600’den fazla dokuma tezgâhı bulunmaktaydı. Yine dokuma tezgâhlarına bağlı diğer meslekler de yaygındı: Sof yıkayıcılar, boyayıcılar ve cendeciler vs. Sof ticareti için ülkenin ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelen tüccarlar şehrin yoğunluğunu arttırmaktaydı.⁴¹ Ayrıca

³⁹ Emine Erdoğan, “Ankara’nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterleri’nin Analizi (TÜSOKLAR Veri Tabanına Dayalı Bir Araştırma)”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2004, s.89; Göğünç, **a.g.m.**, s.71-75.

⁴⁰ Erdoğan, **a.g.t.** s.80-120.

⁴¹ Süreyya Faroqhi, **a.g.e.**,s.173-175; Halit Ongan, **Ankara’nın I Numaralı Şer’iye Sicili**, TTK Basımevi, Ankara 1958, s.68.

devlete verilen sof damga resimleri sayesinde şehirden hatırı sayılır tutarda vergi toplanmakta idi.⁴² Şehirdeki iktisadî faaliyetler ve bu faaliyetlere bağlı olarak şekillenen meslekî münasebetler şehrin iskânına tesir etmiştir. Tahrir defterlerinden anlaşıldığı kadarıyla Ankara'nın bir ahî şehri olması hasebiyle, şehirde aynı meslek grubundan zanaat erbabının aynı mahallede toplandığı görülmektedir. Ankara ahî geleneğinin yaşatıldığı önemli şehirlerden biriydi. Deri işçiliği şehirde gelişmişti. Şehir, esnafın ihtiyacı olan hammaddeyi kendi içerisinde karşılayabiliyordu. Ayrıca Ankara'nın Çubuk kazasının Sivriçukur köyünde demir madeni çıkarıldığı da bilinmektedir.⁴³ Hammadde de öncelik şehir esnafının idi. Hem hammadde hem de üretim fazlası dışarıya, yani en yakın pazara götürülüp pazarlanabilirdi. Şehir de ihtiyaç var iken dışarıya hammadde veya ürün götürülmesi yasak idi.

Ankara'daki bazı meslek grupları şunlardı: "Bezzaz", "sofçu", "kassap", "keçeci", "kuyumcu", "mumcu", "boyacı", "aktar", "nalbant", "kazancı", "semerci", "yorgancı", "oduncu", "sabuncu", "çerçici" gibi bu mesleklerden savaş zamanı ihtiyaca göre İstanbul'dan gönderilen fermanla orduya katılanlar olurdu.⁴⁴ Ayrıca Sefer zamanı merkezden gelen emr-i şerifle, bedeli ödenmek şartıyla ordunun şehirde kalacakları süre içerisinde ihtiyaçlarının karşılanması istenirdi.⁴⁵

D) VAKIF KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

a) Vakfın Tanımı

Temelinde Allah rızası için hiçbir karşılık beklemeden başka birinin yardımına koşma, kendinde olanı ihtiyaç sahipleri ile paylaşma esasına

⁴² Taş, **a.g.e.**, s.50.

⁴³ Erdoğan, **a.g.t.** s.169.

⁴⁴ Ergenç, **a.g.e.**, s.99-101.

⁴⁵ Ongan, **a.g.e.**, s.118.

dayanan vakıf; topluma hizmet amacı gütmektedir.⁴⁶

Vakıf kelimesinin kökenine bakıldığında durdurmak, alıkoymak, hapsetmek manasından türediği görülmektedir. Vakıflar VIII. yüzyıldan XIX. yüzyıl sonralarına kadar olan dönemde İslam medeniyetinde dini, sosyal ve ekonomik hayatta önemli bir rol oynamıştır. Vakıf yapana “vâkıf”, vakfedilene “mevkuf”, vakfı idare eden kişiye “mütevelli”, mütevelliyi kontrol edene de “nazır” denir. Vakıflar ekseriya vâkıfın adı ile anılırdı. Vakfın yıllık muhasebe kayıtları yılsonunda incelenir, artan gelir varsa defter fazlası olarak kaydedilirdi. Taht değişimlerinde tutulan tahrir defterleri içinde bölgenin vakıf kayıtlarına da yer verilir ve gerekli düzenlemeler yapılırdı⁴⁷.

Vâkıfa verilen tescil belgesine vakfiye denir. Kadı tarafından onaylanması bakımından hukukî mahiyeti haiz vakfiyeler, vakfı kuran şahsın, vakfın işleyişi hususunda düzenlediği hüküm ve kaideleri ihtiva eder.⁴⁸ Vakfiyelerin başında idari amir durumunda olan sultan, kadı-asker veya kadının tasdiki, sonra dua kısmı ve vakfı kurma gerekçelerinin belirtildiği ve vâkıfın unvanına göre methiyelerin yer aldığı giriş kısmı, vâkıfın kim olduğunun anlatılması, ardından vakfın kuruluş amacı ve vakfedilen gelir kaynağının ne olduğu nerede olduğu sınırları ile yazılır. Vakfın şart kısmında ise gelirin vâkıf tarafından nerelere sarf edileceği açık bir şekilde belirtilir ve vakfa kimin mütevelli olacağı, vakfın ayakta kalması için gelirlerini nasıl kullanılacağı tek tek yazılır. İslam hukukçularından vakfın şartlarına uygun olan görüşe yer verilir. Vakfiyenin gereğinin yerine getirilmediği takdirde bu görevi kötüye kullananlar için beddua kısmı ve son olarak vakfiyenin “şuhudu'l-hal” yani şahitlerin huzurunda kabul edildiğini gösteren şahitlerin mühürleri vardır.⁴⁹

⁴⁶ Bahaeddin Yediyıldız, “Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları ya da Türk Hayrât Sistemi”, **Osmanlı Toplum**, S. 6, s.17-33.

⁴⁷ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Toprak Vakıflarının İdarî-Malî Muhtariyet Meselesi, Cilt I, **Türk Hukuk Tarihi Dergisi**, Ankara 1944, s.11-25.

⁴⁸ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yay., İstanbul 2004, s.1496; Bahaeddin Yediyıldız, **XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi**, TTK Yay., Ankara 2003, s.4.

⁴⁹ Yediyıldız, **a.g.e.** s.4-5.

İslam da sadaka-i câriyenin önemli olması, vakıfların kurulmasında önemli bir etkidir.⁵⁰ İslamî inanca göre Kur'an-ı Kerim'de paylaşma ile ilgili bazı ayetler ile vakıf müessesesi ilişkilendirilmiştir. İnsanların hayır yapması teşvik edilmiştir. Vakıf müessesesinin Peygamber efendimiz zamanında ve Hulefa-i Raşidin döneminde olduğunu savunanlar vardır. Ancak vakıf müessesesinin İslam öncesi toplumlarda da olduğu bilinmektedir.

Fuat Köprülü⁵¹ bu meseleyi daha tafsilâtlı bir şekilde ele almıştır. Köprülü'nün "Vakıf Müessesesinin Hukukî Mahiyeti ve Tarihî Tekâmülü" adlı makalesinde, İslâm öncesindeki medeniyetlerde de var olduğunu söylemektedir. Musevilerin, Romalıların, Bizanslıların, Sasanilerin hukuk sistemini inceleyerek adı vakıf olmasa da vakıf müessesesine benzer müesseselerin var olduğunu vurgulamaktadır. Vakıflar Abbasiler zamanında ve özellikle Endülüs Emevileri zamanında Kurtuba şehrinde yapılan vakıf eserlerinde de görülmektedir.⁵² Selçuklu döneminde vakıf müessesesi önceki dönemlerine göre daha çok hizmet vermiştir. Bunun en güzel örneğini Osman Turan "Kervansaraylar" adlı makalesinde incelemiş ve orada Karatay Kervansarayı'nın vakfiyesine bakarak ne kadar önemli bir gelir kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Selçuklular zamanında ticaret güzergâhlarında yer alan kervansaraylarda toplumun bütün kesiminden tüccarlara eşit muamele edildiği ve üç gün herhangi bir karşılık talep etmeden hizmet verildiği bilinmektedir.⁵³ Fakat vakıf müessesesi en yüksek seviyesini Osmanlı Klasik Çağ'ında yani XV. yüzyıl ve XVII. yüzyıl arasındaki dönemde yaşamıştır. Klasik Çağ'a ait vakıf tahrir defterlerine bakıldığında ekonominin üçte birinin vakıf gelirlerinin⁵⁴ teşkil ettiği görülmektedir.

⁵⁰ Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf", **İA**, C. 13, İst. 1986, s.153.

⁵¹ Fuat Köprülü, "Vakıf Müessesesinin Hukukî Mahiyeti ve Tarihî Tekâmülü", **Vakıflar Dergisi**, Sayı 2, s.5-32.

⁵² Yediyıldız, "a.g.mad." s.160-161.

⁵³ Osman Turan, "Selçuk Kervansarayları", **Bellekten**, Cilt X, S. 39, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1946, s.471-496.

⁵⁴ Ömer Lütfi Barkan, Ekrem Hakkı Ayverdi, **İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli**, İstanbul 1970, s V-XVI.

b) Müessese Olarak Vakıf

Osmanlı toplum yapısını anlayabilmek için vakıf müessesesini iyi tanımak gerekmektedir. Zira içtimaî ve iktisadî bakımdan bu müessese çok önemlidir. İçtimaî ve iktisadî yapının birleşmesi ile ilim ve kültür gelişir, hizmet ve üretim artar.⁵⁵

Vakıfların ayrıca devletin fethettiği toprakları şenlendirmek ve bayındır bir hâle getirmek yönündeki politikalarının dayandığı temel noktalardan birini teşkil ettiğini düşünmek mümkündür. Vakıf müessesesi halkın ihtiyaçları doğrultusunda dini, içtimaî ve iktisadî bakımdan hizmet vermektedir. Buna en güzel örnek külliyelerdir. Külliyenin kuruluş amacı bölgenin şenlendirilmesidir. Külliyenin hizmetlerine bakıldığında dini hizmeti için cami, eğitim hizmeti için medrese, sağlık hizmeti için şifahane, halkın su ihtiyacı için sebil, temizlik ihtiyacı için hamam, dinlenmesi için şadırvan, misafirler için han ve ihtiyacı olanlar için imarethane ve hepsinden önemlisi bu müessesenin giderlerini karşılamak için dükkânlar yapılmıştır. Halkın bu merkezlerde her türlü ihtiyacını karşılamasının yanında, söz konusu ortak yaşam alanları sosyal bir paylaşım yeri ve siyasî bir merkez olarak da çok önemlidir.⁵⁶

Külliyeler vakıflarca tesis edilen yegâne kuruluş olarak görülemeyecekse de birçok hizmet barındırması ve çevre ile uyumlu bir yapı arz ettiği için vakıfların sosyal fonksiyonunu ortaya koyan güzel bir örnek olarak sunulabilir. Bunun yanında köprüler, sıbyan mektepleri, tekke ve zaviyeler, kervansaraylar gibi amme hizmeti veren diğer müesseseleri unutmamak gerekmektedir. Ayrıca aynı mahallede oturan müslim veya gayrimüslim herkes bu müesseselerden faydalanabilmekteydi.⁵⁷

⁵⁵ Nazif Öztürk, “Osmanlı Döneminde Vakıflar”, **Genel Türk Tarihi 6**, Yeni Türkiye Yay. Ankara 2000, s. 373-395.

⁵⁶ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğunda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyişi Tarzına Ait Araştırmalar”, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, C.23, Ekim 1962-Şubat 1963, No. 1-2, s.239-241.

⁵⁷ Mehmet İpşirli, “Avârız Vakfı”, **DİA**, C.,4,s.109.

c) Vakıf Çeşitleri

Vakıf kurumu üzerine çalışma yapan ilim adamları vakıfları; genellikle hasbî, evlatlık ve para vakıfları olarak üç kısım hâlinde tasnife tâbi tutmaktadırlar. Bazı araştırmacılar ise, vakıfları “hayrî”, “evlatlık”, “yarı-evlatlık” olarak nitelendirmektedir.⁵⁸

Hayrî vakıf genellikle bütün halkın faydalanması için kurulan vakıflardır. Görevlerine baktığımızda kamu hizmeti veya amme hizmeti olarak adlandırdığımız hizmetleri ihtiva eder. Bunlar için en güzel örnek külliyelerdir.⁵⁹ Bu vakıfların kurucuları genellikle sultan ve üst rütbeli devlet memurlarıdır. Vakıf kurmak şartıyla hem hayır yapmakta adlarını duyurmaktalar hem de idarî ve malî açıdan özerk olan vakfın yönetimini ellerinde bulundurmaktaydılar.

Evlatlık vakıf olarak belirtilen vakıf çeşidi genellikle ailenin kurduğu ve yönetim hakkını aile üyelerine verdiği, hatta evlatlarının inkırazı durumunda azatlı kölelerine bağışlanmasını şart koştukları bir tür özel mülkiyet hâline getirilmiş vakıflardır.⁶⁰ Bir tür, vasiyetname olarak düşünülebilir. Bu vakıfların genellikle mal kaçırmak için olduğunu söyleyen kaynaklarda vardır fakat her ne kadar aile üyelerine yönetim hakkı verilse de hizmet anlayışı değişmemektedir.⁶¹

Para vakıfları olarak adlandırılan vakıf türü ise, nukut olarak vakfedilen paranın vâkıfın şartlarına göre kullanılmasıdır. Paranın piyasadaki değer değişimi neticesinde değer kaybetmemesi için işletilmektedir. Bu işletme sistemine onu on bir buçuk hesabı denir. Bu hesaba göre yıllık % 15'lik bir faiz uygulanmaktadır. Bu şer'iatta çok tartışılmış ve buna uygun fetvalar hazırlanmıştır. Bu konuda İmam Ebu Yusuf'un görüşü dikkate alınmıştır.

⁵⁸ Yediyıldız, **a.g.e.**, s.17-19

⁵⁹ Yediyıldız, **a.g.m.**, s.17-33.

⁶⁰ Yediyıldız, **a.g.e.**, s.17.

⁶¹ Barkan, **a.g.m.** s.242.

d) Vakfın Gelirleri ve Giderleri

Vakıflar, bir bölgenin ekonomisinin can damarlarından biridir. Vakıf gelirlerini ziraî, ticarî ve sınaî olmak üzere üçe ayırabiliriz. Bu gelir kalemlerinden toplanan gelirler vakıf defterlerine kaydedilir yıllık kontrolleri yapılırdı. Vakfın kendine has şartları yani idarî ve malî açıdan müstakil bir yapıya sahip olması, müsadere edilememesi, gelirlerinin serbest bir şekilde işletilmesi, bazı vergilerden muaf olması, (muafiyet belgesi almak şartıyla) vakıf gelirlerini hatırı sayılır derecede yükseltmiştir. Ayrıca para vakıfları diye adlandırılan ve onu on bir buçuk hesabıyla işletilen nukut para vakıfları sürekli para akışının olduğu bir merkez durumundadır. Buna en güzel örnek Ömer Lütfi Barkan'ın "İmaret Sitelerinin Kuruluşu ve İşleyişi" hakkındaki makalesinde yer alan vakıf gelirlerinin tespitidir: *Anadolu Eyaletinin 1530-1540 tarihleri arasındaki tahrirlere göre umumî vâridât yekûnu, 79.784.960 akçe olup bu gelirin % 17'si (yani 13.641.684 akçesi) vakıfların elindedir ve vakıflara âit olan bu gelirlerden büyük kısmı, (bahis mevzuu ettiğimiz sultan ve vüzerâ vakıfları hâlinde) açıkça âmme hizmetlerine, din ve hayır işlerine tahsis edilmiş bulunmaktadır. Meselâ, o devirde bu gelirlerin mühim bir kısmı ile Anadolu vilâyetinde 45 imâret, 342 câmi, 1055 mescid, 110 medrese, 626 zâviye ve hankah, 154 muallimhâne, 1 kalenderhâne, 1 mevlevîhâne, 2 dârülhuffaz, 75 büyük han ve kârbansarây işletilmekte ve 121 müderris, 3.756 hatib, imam ve müezzin ile 3.299 şeyh, şeyh-zâde kayyum, talebe ve mütevellîye maaş verilmektedir*.⁶²

Vakıf giderleri olarak birincisi, vakfiyede şart koşulan harcama kalemleri yani vakfiyede nereye harcama yapılmasını istiyorsa oraya harcanması, ikincisi ise, vakıfta görevli müteveli, kâtip ve temizlik işleri ile ilgilenen görevlinin hizmeti karşılığında aldığı maaşıdır.⁶³

⁶² Barkan, a.g.m. s.242.

⁶³ Yediyıldız, a.g.e. s.5.

BİRİNCİ BÖLÜM

H. 928 (1522) TARİHLİ TAHRİR DEFTERİNE GÖRE ANKARA VAKIFLARI

Ankara Sancağı'na ait H.928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri bir dönemin vakıf potansiyelini ortaya çıkaracak mahiyettedir. Üzerinde yapılan çalışma ile bu potansiyel belirlenecektir.

Üzerinde çalışılan vakıf defteri şu esaslar çerçevesinde değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur. İlk olarak tahrir defterindeki bütün veriler "vakıf adı" esasına göre tabloya dönüştürülmüştür.⁶⁴ Tablo belli başlı sütunlardan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; vakfın kurucusu, kuruluş tarihi, nevi, geliri, gideri, Fatih⁶⁵, Kanuni⁶⁶ ve II. Selim dönemlerine⁶⁷ ait olan tahrirlerdeki vakıfların hasılları ve varsa vakfiyelerinin bulunduğu arşiv ve numaralarıdır. Ayrıca tablodan hareketle vakıfların sayısındaki değişimleri, hasıllarının artış ve azalışlarını takip ederek onların genel eğilimlerini ortaya çıkarmak mümkündür.

Tahrirdeki verileri belli bir standart adlandırmaya tâbi tutarak 164 vakıf tespit edilmiştir. Mesela bazı vakıf kayıtlarında "karye-i vakf-ı ...⁶⁸" ibaresi geçtiğinde, meşruta kısmından bir zaviye vakfı olduğu veya kurucusunun adı zikredildiği anlaşıldığından, bu vakfı "Vakf-ı Zaviye-i....⁶⁹" veya "Vakf-ı....." adlandırılmıştır. Bu durumdaki vakıflardan herhangi bir kurucunun adı veya ne tür vakıf olduğu tespit edilemiyorsa, metinde geçen orijinal tanımı alınmıştır. Yani "Vakf-ı Mezraa-i⁷⁰" başlığı kullanılmıştır.

Diğer taraftan vakıflar hizmet esasına göre tasnif edilerek ayrı bir değerlendirmeye de tâbi tutulmuştur. Bu bakışa göre Ankara vakıflarını hayrî,

⁶⁴ Bkz Tablo IV.

⁶⁵ Erdoğan, **a.g.t.**, s.185-193.

⁶⁶ A.K.M.C.T, 116-05.

⁶⁷ Köse, **a.g.t.**, s.19-21.

⁶⁸ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.24 (Karye-i Vakf-ı Karacakaya)

⁶⁹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.23a.

⁷⁰ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.47b.

evlatlık ve hayrî-evlatlık olmak üzere üç ana başlık altında incelenmektedir. Yine hayrî vakıf kategorisinde bulunan ve Ankara vakıfları içerisinde yoğun olarak görülen para vakıflarını da ayrı bir başlık altında anlatımı uygun görülmüştür.

Son olarak elimizdeki Ankara vakıf defterinin bölgenin tarihine ve Osmanlının taşra idaresinin gelişimine katkı sağlayan bazı özellikleri vurgulanmaya çalışılacaktır.

1.1. HAYRÎ VAKIFLAR

Hasbî vakıf ya da hayrî vakıf denilen, diğer bir deyişle amme vakıfları, en yaygın vakıf çeşididir. İhtiyaç sahiplerinin doğrudan faydalandığı bu vakfa “müessesat-ı hayriye” veya “vakf-ı hayrî” denilmekteydi.⁷¹ Vakfedilen gelirlerin tamamının kamu yararına harcanması anlamına gelmektedir. Bu noktada evlatlık vakıftan ayrılmaktadır. Yönetim bakımından; hayrî vakıfların⁷² meşrutasında bölgenin ileri gelenleri tarafından bir yönetici tayin edilirken, evlâtlık vakıflarda⁷³ ise yönetimini genellikle mirasçılara bıraktığı görülmektedir.

Hayrî vakıflar genellikle sultanlar, hanım sultanlar⁷⁴ veya büyük rütbeli devlet memurları⁷⁵ tarafından kurulmuştur. Bunun sebebine bakıldığında öncelikle İslâm dininde hayır yapmanın önemi yatmaktadır. Hayır kurumunun devamının sağlanması için de vakıf kurulduğu görülmektedir⁷⁶. Dünyevî gözle bakıldığında ise adının yaşaması şöhretinin artması gibi sebepleri de vardır. Fakat ilk sebebin daha çok gözetildiğini düşünmekteyiz.

⁷¹M.Z. Pakalın, **Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, İstanbul 2004, C. III, s.577-580.; Yedi yıldız, “**a.g.mad**”, s.154.

⁷²A.K.M.C.T, 116-05 , vr.17b,35b(Evkâf-ı Mehmed Paşa, Nefs-i Hamam-ı Rical ki Sultan Hamamı).

⁷³A.K.M.C.T, 116-05 , vr.22b.(Vakf-ı Evlâd-ı Şeyh Nefs bin Sendel).

⁷⁴Nazif Öztürk, **a.g.m.** s.373-395.

⁷⁵A.K.M.C.T, 116-05 , vr.38a,38b-39a. (Evkâf-ı İsak Paşa, Evkâf-ı Merhûm Mahmud Paşa).

⁷⁶A.K.M.C.T, 116-05 , Melike Hatun Vakfı, vr.19a .

Hayrî vakıfların neler olduğuna bakıldığında genellikle cami, mescit, çeşme, yol, köprü, kervansaray, hamam, imarethaneler, aşhaneler, şifahaneler veya evleneceklere çeyiz gibi toplumun faydasını ve ihtiyaçların ön planda tutan vakıflar olduğu görülmektedir.⁷⁷

Amme vakıflarının yönetimi idarî amir tarafından atanan mütevelliler vasıtasıyla yönetilmekteydi. Vakıf kayıtları sene de bir defa kontrol edilir ve mütevellinin vakfı nasıl yönettiği teftiş edilirdi.⁷⁸

H. 928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defterine göre, hayrî vakıf sayısı 104 adettir. Bu vakıfların; 50'si mescit, 39'u zaviye, 6'sı medrese, 3'ü imaret, 3'ü türbe ve mezar, 2'si camii ve 1'inin çeşmeden meydana geldiği görülmektedir Ankara'daki hayrî vakıfların belli başlı olanları ve faaliyet alanları şöyle sıralanabilir:

Abdullah Oğlu Hoca Muhammed Vakfı:⁷⁹

Bu vakfın geliri 150 bin akçe olup, gelir kalemleri ise Ankara'da ki birçok bağ bahçe ve araziden meydana geldiğini görmekteyiz. Harcama kalemleri oldukça kabarıktır. "Tahte'l-kal'a da kendü binâ itdüğü mescide ba'de'l-asr on beş nefer kimesne rûhiçün cüz kırâat iderler ve imâmına ve müezzine ve rakabesine ve Şeyh Hacı Bayram Türbe-i mutahharâsını dahî iki cüz kırâat iderler ve bir cüz dahî Mevlâna Nizameddin Türbesinde okuna ve üç kimesne dahî vilâyet-i Karaman'da Emirzâde Şeyh Hamid Hazretleri Türbe-i mutahharâları üzerinde okuya ve cüzhânlara yevm-i birer akçedir ber müceb-i vakfiye ve mescid-i mezbûre imâmına yevm-i dört akçe ve iki müezzine yevm-i birer akçe ve Mekke-i Şerîfe Şerrefe Allâhü bâbü's-selâmet harem-i şerîfe fevkani ve tahtâni adlu ve Mahrûse-i Mısır'da Şeyh Fatma Mahallesinde fevkânî ve tahtânî kârbâr sarây ve bir etmek furnu Darbhâne Mahallesinde üstünde odalarıyla Beytü'l-Kasreyn kurbunda ve

⁷⁷ A.K.M.C.T, 116-05 , Karacabeğ İmaret Vakfı, vr.36a, Şeyhü'r-Rûm Hacı Bayram Vakfı, vr.37a. Merhûm Hasan Paşa Vakfı, vr.37b.

⁷⁸ Barkan, İmâret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş..., s.239-251.

⁷⁹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.44b.

mahrûse-i Reşide berû birkaç ekülür yeri ki Kavalle ve Sayfiye ve muğtal bunlar nâzıru'l-hâssa ki Alaaddin ibn-i imâmdan satun alınmışdır ve mahrûse-i mezkûrede ehl-i haiçini ve ehl-i muhaşşet be tarîk'l-mukata'a es-sarf itdüğü yerler ki Sultan Temuri zamanında beytü'l-mâl müsliminden satın almışdır ve medîne-i mezkûrede ikta' demekle meşhûr pirinç ekilür müte'addîd yerler ki Sultan Tumanbay beytü'l-mâlinden satun almışdır ve mezkûr Reşide kendü binâ itdüğü hamâmı fevkânî ve tahtânî hücerâtıyla ve Medine-i Şam'da Çokacılar”

Mahmud Paşa Vakfı:⁸⁰

Bu vakfın geliri 67.500 akçedir. Gelir kalemlerine bakıldığında 96 adet bezzâsistan, 210 bâb dekâkin, 28 bâb kervansaray olduğu görülmektedir. Bu vakfın şartlarına bakıldığında vakfın gelirinin Hacı Bayram Türbesi eczahânlarına, vakfedildiği görülmektedir. Ayrıca Hacı Bayram vakfının mutfak masraflarının 1800 akçelik miktarını karşılanmasını da istemektedir.

İsak Paşa Vakfı:⁸¹

Vakfın geliri 41.100 akçedir. Gelir kalemleri 2 adet mukataa hamam hissesi, 11 bab dekâkin, 3 kıt'a asiyab ve mülk arazi olduğunu görüyoruz.

Giderleri İnegöl'deki muallimhâneye,

Hasan Paşa Vakfı:⁸²

Bu vakfın geliri 38.500 akçedir. Gelir kalemleri hamam hissesi ve hamam, kervansaray, değirmen geliridir. Gideri Akşehir'de olan İmâretine vakf etmiştir.

⁸⁰ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.38b-39a.

⁸¹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.38a-38b.

⁸² A.K.M.C.T, 116-05 , vr.37b.

Karacabeğ İmaretı Vakfı:⁸³

Vakfın geliri 26.760 akçedir. Bu vakfın geliri arazi, köşk, hamamdır. Hamam sonra sabunhane olmuştur.

Mehmed Paşa Vakfı:⁸⁴

Vakfın geliri 20.000 akçedir. Gelir kalemleri ise, mukataa-i kervansaray, 52 bâb dükkân icâresidir. Vakfın geliri Üsküdar'daki Mehmet Paşa İmaretı için kullanılmasını istemektedir.

Ak Medrese Vakfı:⁸⁵

Vakfın geliri 17.620 akçedir. Gelir kalemleri mukataa hamam hissesidir. Giderleri zaviyenin "âyande ve revende"sine, müderris için kullanılmasını istemektedir.

İsa Beğ Bin Bayezıd Paşa Vakfı:⁸⁶

Vakfın geliri 15.673 akçedir. Gelirleri arasında mukataa meyve kapanı ve 92 kıt'a dekâkin bulunmaktadır. Bursa'daki zaviye ve medrese için kullanılmasını istemektedir.

Eyne Beğ Subaşı Vakfı:⁸⁷

Vakfın geliri 7560 akçedir. Vakfı kuran Eyne Beğ olup, Melike Hatun tarafından Mustafa Çelebi kethüda tayin edilmiştir.

⁸³ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.36a.

⁸⁴ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.39a.

⁸⁵ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.31b.

⁸⁶ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.36b.

⁸⁷ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.39a

Turasan Beğ Zaviye ve Camii Vakfı:⁸⁸

Vakfın geliri 6279 akçedir. Sarf edileceği yer Turasan Beğ cami ve mescididir.

Mahalle-i Mescid-i Öksüzce Vakfı:⁸⁹

Vakfın geliri 6066 akçe olup gelir kalemleri nukud akçe ve dükkân kirasıdır. Bu vakfın giderlerine baktığımızda cüz okunması için vakfedildiğini görmekteyiz.

Ahmed Çelebi Vakfı:⁹⁰

Vakfın geliri 5140 akçedir. Sarf edileceği yer Karaca Beğ üzerinde cüz okuyan 15 cüzhanlar günde bir cüz okuyup yevmî birer akçe almasını şart koşturmuştur. Ayrıca Ahmed Çelebi 32.000 nukud akçede vakfetmiştir. Bu para vakfı kısmında örneklendirilmiştir.

Yüksek gelirli sınıfa dâhil edeceğimiz bu vakıfların hemen hemen hepsi üst düzey idarecilerin kurmuş oldukları vakıflardır. Bir kısmı Selçuklu dönemine kadar giden bu idareciler (Turasan Bey), Osmanlı döneminde Eyne Bey, Hasan Paşa, Mahmut Paşa, İshak Paşa ve Mehmet Paşa gibi devlet ricalinin Ankara'nın gelişmesinde önemli fonksiyonlarının olduğu anlaşılmaktadır. Gelirlerinin daha çok hamam, dükkân ve arazilerden elde edildiği görülmektedir. Giderleri ise, muhtelif eğitim kurumları, (Ankara içerisindeki Karacabey, Ankara dışında Üsküdar ve Akşehir imaretleri vb.) dinî ve sosyal kurumlara sarf edildiği tespit edilmektedir.

Bu vakıflardan bazılarının gelirlerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunların içerisinde 150.000 akçe yıllık hasılı olanlar bile

⁸⁸ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.41a-41b.

⁸⁹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.15b.

⁹⁰ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.43b.

vardır.⁹¹ Bu ve buna yakın hasıl elde edilmesi, vakıfların büyüklüğünü göstermektedir. Büyük bir işletme niteliğinde görülen bu kurumlar, vakıf cihet ve meşrutalarından anlaşıldığı kadarıyla, faaliyet alanlarının çok geniş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum Ankara'nın sosyo-ekonomik hayatında ne denli etkin olduklarını göstermektedir.

Bunların haricinde hâsılları 5000 akçe ve daha düşük geliri olan vakıflarda vardır. Toplam sayıları 95 olan bu vakıfların tamamı ayrıntılı bir şekilde tabloda verilmektedir. Bu vakıfların gelirleri genellikle dükkân kirasından, öşr-i araziden ve para vakıflarından meydana gelmektedir. Vakıfların harcama kalemlerinin en başında mahalledeki cami veya mescidin aydınlatılması, Kur'an okunması ve gelen-giden yolculara hizmet edilmesi gelmektedir. En yaygın olan cihet ise, imam veya müezzin cihetleridir.

1.2. PARA VAKIFLARI

Konuya başlamadan önce, para vakıflarını şer'i hukuka göre nasıl işletildiğini açıklamak icap etmektedir. Ulemâ arasında en çok tartışılan konu para vakıflarının, nasıl işletileceği konusu olmuştur.⁹² Paranın değer kaybetmemesi için işletilmesi gerekmektedir. Fakat İslâm dininde faizin haram olması para vakıflarının, paralarını işletme hususunda kısıtlamıştır. Bu konuda İmam-ı Âzam hazretlerine göre alınan kıymet üzerinden yani altın ise, altın ile, gümüş ise gümüş cinsinden ödemek gerekmez, tartı ve ölçek üzerinden misilleri artsa veya azalsa gene borç alındıkları zamanki kıymetlerinden değil aynen misilleri iade edilmesi gerekmektedir. İmam-ı Âzam'ın görüşünün aksine İmam-ı Yusuf eş-Şeybanî hazretlerine göre ise başka bir belde de ödenmesi için konulmuş olan şarta riâyet etmek icap etmez.⁹³

⁹¹A.K.M.C.T, 116-05 , İbadullah Oğlu Hoca Muhammed Vakfi, vr.44b-46b.

⁹² Yediyıldız, a.g.e.s.116-120.

⁹³ Barkan, Ayverdi, a.g.e. s.XXXIII.

İmam Ebû Yusuf tarafından da kabul edilen uygulamaya göre ona on bir buçuk hesabı yani paranın yıllık % 15'lik bir faiz uygulaması ile paranın değer kaybetme problemi çözülmüştür. Bu uygulamaya “çuha bahası” da denilmiştir. Vakfedilen para ihtiyaç sahibine verilirken anapara üzerine doğrudan konan bir faiz uygulaması değildi. Bu uygulama için borç veren kişi ile verilen kişi arasında bir uygulama vardı. Bu uygulamaya göre alım-satım ve hibe muamelesi ile meşru hale getirilmiştir.⁹⁴ Para vakıfları müstegallât adı verilen gruba girmektedir⁹⁵.

Ankara vakıf tahrir defterindeki para vakıflarının toplam 199 olduğu tespit edilmiştir. Bu vakıflar, defterde müstakil vakıf altında kaydedilmeyip, her hangi bir hayrî, evlatlık veya hayrî-evlatlık vakıf başlığı altında gösterilmiştir. Bazen bir vakıf içerisinde birden fazla nukud vakfı kurulduğu anlaşılmaktadır.

Para vakıflarının toplam 553.875 akçedir. Bu paranın yaklaşık %15'i olan 80.000 akçeyi yıllık faiz geliri olarak düşünebiliriz. Bu da yıllık toplam vakıf gelirleri olan 667.212 akçenin yaklaşık % 13'üne tekabül etmektedir.

Para vakıflarının en çok cami veya mescitlerin vazgeçilmez ihtiyacı olan “çerağ-ı yağ” elde etmek amacıyla kurulduğunu görmekteyiz.⁹⁶ Bunun karşılığında daha çok hatim indirilmesi şart koşulmaktadır⁹⁷. Bunun yanı sıra muallimhâne gibi diğer müesseselere de para vakfedildiği görülmektedir⁹⁸.

Ankara'daki para vakıflarını kuranların arasında hatırı sayılır kadın vâkıflar olduğunu gördük.⁹⁹ Diğer hayrî vakıfların içerisinde olduğu gibi, nukud vakıflar içerisinde de hayli çok kadınların bulunması, kadının sosyal statüsü açısından Ankara'nın farklı bir özelliğini de ortaya çıkarmaktadır.

⁹⁴ Barkan, Ayverdi, **a.g.e.** s.XXX-XXXVIII; Yediyıldız, “**a.g.mad.**” s.158-160.

⁹⁵ Hamza Keleş, “Osmanlılarda 19. Yüzyıldaki Para Vakıflarının İşleyiş Tarzı ve İktisadî Sonuçları Üzerine bir Çalışma, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, Sayı (2001), s.189-207.

⁹⁶ A.K.M.C.T, 116-05 , Şahdane nâm Hatûn, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağ için, 400 akçe vakfetmiştir, vr.3a.

⁹⁷ A.K.M.C.T, 116-05 , Ali nâm kimesne, hatim okunması için, 1000 akçe vakfetmiştir, vr.12a.

⁹⁸ A.K.M.C.T, 116-05 , Kal'acık Vakfı, vr.34b.

⁹⁹ A.K.M.C.T, 116-05 , İklime Hatûn 10.000 nukûd akçe vakfetmiş, vr.40a

Bu çerçeveden baktığımızda para vakıflarının getirmiş olduğu nakit hareketlilik, şehrin iktisadî hayatına önemli katkı sağlayacağı muhakkaktır. Sermaye birikimlerinin olmadığı bu dönemlerde vakıfların bu fonksiyonu yerine getirdiği söylenilebilir. Bu durum Ankara'da bir ticarî hareketliliğe ve belli oranda müteşebbislerin var olduğuna dikkat çekmektedir. Özellikle sof ve buna bağlı ticaretin bu dönemlerdeki canlılığı bir birini destekleyen iki ticarî olgunun varlığını göstermektedir.¹⁰⁰

1.3. EVLÂTLIK VAKIFLAR

Evlâtlık vakıf demek meşruta kısmında evladını veya kendi tayin ettiği birini mütevellî tayin ederek vakıf gelirlerinden faydalanmasını ve idaresinde ailenin kararını esas almasını sağlamaktır. Evlâtlık vakfa zürri vakıfta denilmektedir.¹⁰¹ Diğer bir ifadeyle mirasçılarını vakfa ortak etmektedir vakıf yaşadığı sürece mirasçılarını bu vakfın gelirinden pay almasıdır. Evlâtlık vakıf özellikle özel mülkiyetin önünü açtığı konusunda büyük tartışmalar vardır. Osmanlı'da özel mülkiyet yoktur; bunun için elindeki mülkü vakfa dönüştürerek evladının faydalanmasını şart koşmuş ve vakıf gelirinden mirasçısını da faydalandırmıştır.

Hukuk açısından değerlendirdiğimizde İslâm dininde kendi mülkü olmayan gayrimenkul vakfedilemezdi. Osmanlıdaki özel mülkiyete bakıldığında devletin yararına bir iş yapmış kişilere karşılık verilen toprakların vakfedilerek kullanımı üzerinde özerk bir yapı oluşturulmuştur. Bazı kaynaklara göre bu uygulama Arap toplumundaki kadınları geri planda tutmak için yapıldığı da vurgulamaktadır.¹⁰²

¹⁰⁰ Ongan, a.g.e., s.90.

¹⁰¹ Ali Hikmet Berki, "Hukukî ve İçtimaî Bakımdan Vakıf", **VD**, S.V, s.9-13

¹⁰² Muhiddin Tuş, "Osmanlılarda Özel Toprak Mülkiyeti ve Vakıf Münasebeti", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s. 180-196.

Yönetim şekli bakımından farklılık arz etmektedir. Hayrî vakıfların tersine vâkıfın vakfiyesinde belirttiği şarta göre mirasçısı veya önceden belirlediği kişi veyahut bir ailenin vakfı yönetmesi açısından hayrî vakıftan ayrılmaktadır. Evlatlık vakıflara bir diğer örnek ise zaviye vakıflarıdır. Zaviye vakıfları genellikle evlada meşrualıdır fakat evladın münkariz olmasından dolayı amme vakıflarına dönüştüğü de görülür.¹⁰³ Bu vakıflar evlada meşrualı olmasından dolayı evlatlık statüye fakat amme hizmeti gördüğü için yarı-evlatlık vakıf da denilebilir. İdaresinin kim tarafından yürütüleceği vakıf kurucusu tarafından belirlenmiştir. Onun belirlediği şartlara göre yönetilir. Bilindiği gibi vakfın meşruta kısmı yani şart kısmı kanun gibidir değiştirilemez, farklı bir uygulama yapılamaz. Şart kısmındaki kurallar yüzyıllar geçse bile aynıdır.

Ekonomik olarak vakfedilerek bir gayrimenkul müsadere den kurtarılmış olmakla birlikte vakıf; yönetimi ve ekonomisi bakımından da müstakil bir yapıya kavuşturulmuştur. Müsadere den özel mülkü kurtarmak evlatlık vakfın en önemli nedenlerinden biridir.¹⁰⁴ Ekonomik olarak diğer bir husus ise vergilerden muaf olmasıdır. Vergi muafiyeti bütün vakıf çeşitleri için geçerli idi.

Evlatlık vakıf şartı konulan bir vakfiyede şu tabirler vardır “ evladına ve evlâd-ı evlâdına neslen ba'de ba'dehüm” veya “tevlîyet- kendünden sonra utekasına ve aslah-ı ebân-i utekasından neslen ba'de neslin” diyerek kendisinden sonra vakfı kim yönetecekse belirlemiş oluyor. Hatta evladının inkıraz olması durumunda kölelerine, kölelerinin inkırazı durumunda hiç kimse kalmadığı durumda hayrî vakıflar gibi idaresinin bölgenin ileri gelenleri tarafından atanmasını şart koşmaktadır.

Tabloda evlatlık vakfı iki kategoride inceledik. Şöyle ki hem faydalanma hakkı hem de yönetim hakkını evladına bırakanları “evlatlık”

¹⁰³ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, **Vakıflar Dergisi** S.II. Ankara 1942, s.302.

¹⁰⁴ Hilmi Ziya Ülgener, “Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği”, **Vakıflar Dergisi**, S.IX, Ankara 2006, s.13-37.

kategorisine aldık. Bu dönmede Ankara'da toplam 24 adet evlatlık vakfı görülmektedir.¹⁰⁵ Vakıf tahrir defterin de bu statüdeki vakıflardan bazıları şunlardır:

Evlatlık vakıfların en yüksek gelire sahip olanı Hızır Şah Çelebi bin Emre Çelebi evlatlık vakfıdır.¹⁰⁶ Bu vakfın geliri 15.950 akçedir.

Evlatlık vakfına başka bir örnek ise, Mezra'a-i Danişmend vakfıdır¹⁰⁷. Geliri 1200 akçedir. Değirmen ve arazi geliri olup padişah beratı vardır diye kayıt olunduğu belirtilmiştir.

Diğer bir evlatlık vakfı Hacı Mehmed bin Hacı Şemseddin vakfıdır¹⁰⁸. Bu vakfın hem faydalanma hakkı hem de yönetim hakkını evladına bıraktığını görmekteyiz. Vakfın geliri 600 akçedir. Vakfın gelirleri arasında mülk evi ve arazi vardır. Şartlarına bakıldığında evladına vakfettiğini eğer evladı münkariz olursa akrabasından İsak bin Ali'ye vakfettiğini görmekteyiz.

Evlatlık vakıfların gelirlerinin daha çok mülke dayalı gayr-i menkuller olduğu tespit edilmektedir. Gayrimenkuller arasında arazi, bağ bostan, dükkân, değirmen gibi önemli akar kaynakları da bulunmaktadır. Çoğunun akarları arasında dükkân icâresi, değirmen icâresi ifadelerinin bulunması bunu açıklayacak mahiyettedir. Buradan, mülklerin zamanla vakıf hâline dönüştürüldüğünü ve gelirlerin bir şekilde varislere bırakıldığı da anlaşılmaktadır. Giderlere gelince, hayrî vakıflarda olduğu gibi cami, mescit, türbe ve diğer dini kurumların ihtiyaçlarına yönelik harcamalar olduğu görülmektedir.

¹⁰⁵ Bkz Tablo-IV.

¹⁰⁶ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.27a-27b.

¹⁰⁷ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.40b.

¹⁰⁸ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.39b-40a.

1.4. HAYRÎ-EVLÂTLIK VAKIFLAR

Ankara’da bu tür vakıflar arasında zaviye vakıflarını görülmektedir. Zaviye vakıfları amme hizmeti verdiği için bu vakıfların hayrî statüleri de vardır. Hayrî-evlatlık vakıflarda yönetim hakkı evlada bırakılmasına karşın, faydalanma hakkına amme ortak edilmektedir. Bahaeddin Yediyıldız bu vakıf türünü “*yarı ailevi*” vakıf olarak nitelendirmiştir¹⁰⁹. Bu vakıfları tezde “hayrî-evlatlık” kategorisinde ele aldık. Bu ayrımı yaparken şu hususlara dikkat edilmiştir; eğer vakıf bir hizmet veriyor ise bundan faydalandığı anlamını çıkartarak “hayrî-evlatlık” vakıf olarak adlandırılmıştır. Hayrî-evlatlık kategorisine giren vakıfların çoğunun zaviye vakıflarından meydana geldiği görülmektedir. Eğer yönetimde evlad veya aile görevlendirilmedi ve ona gelirden pay verilmedi ise, bu tür zaviye vakıflarını da hayrî vakıf kategorisine konularak değerlendirilmiştir.

H.928 (1522) tarihli vakıf tahrir defterinde 39 adet zaviye vakfı bulunmaktadır. Bunlardan 29 tanesi hayrî-evlatlık statüye girmektedir¹¹⁰. Bu vakıfları en yüksek gelirden düşük gelire doğru sıraladığımız da hayrî-evlatlık vakıflar şunlardır:

Zaviye-i Muhammed veled-i Doğan Vakfı 18.089 akçe gelir ile en yüksek hayrî-evlatlık vakıftır. Vakfın gelirleri arasında asiyab, çayır hassı, kervansaray, bağ yeri, 2 adet dükkân, bostan yeri vardır. Gelirin Muhammed veled-i Doğan Zaviyesi için kullanılmasını istemiştir¹¹¹.

Şaban Oğlu Mevlâna Kemal vakfı geliri 16.000 akçe olup, mütevellî olarak evladını tayin etmiştir. Gider kalemleri Baklacı Mahallesiindeki Muallimhâne, Bademlü Mescidi çerağ-ı yağı, Hazret-i Resullullah ruhu için muallimhânede dua eden oğlancıklara vakfetmiştir¹¹².

¹⁰⁹ Yediyıldız, a.g.e., s.17.

¹¹⁰ Bkz Tablo-I.

¹¹¹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.26a-26b.

¹¹² A.K.M.C.T, 116-05 , vr.42b

Ahî Şerafeddin Zaviyesi vakfıdır. Geliri 8.203 akçedir. Bu vakfın gelirleri arasında 2 asiyab, kervansaray, on üç Ermeni kâfirinden ispenç vergisi, 1 hane, dükkân ve 2 dükkân yeri bulunmaktadır. Bu vakfın geliri Ahî Şerafeddin Zaviyesine vakfedilmiştir¹¹³.

Hıdırlık Zaviyesi Vakfıdır¹¹⁴. Vakfın 4900 akçe geliri vardır. Gelir kalemleri 3 icâre-i bostan yeri ve 1 icâre-i yoncalık yeridir.

Son olarak üzerinde duracağımız hayrî-evlatlık vakfı, Şeyh Evrân Zaviyesidir¹¹⁵. Kasabada bir çiftlik yer vakfetmiş, vakfın 150 akçe geliri vardır. Ayende ve revendeye hizmet etmelerini şart koştur.

¹¹³ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.28a-28b.

¹¹⁴ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.26a

¹¹⁵ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.34a.

İKİNCİ BÖLÜM

H.928 (1522) TARİHLİ TAHRİR DEFTERİNE GÖRE ANKARA ŞEHİRİ

2.1. ANKARA VAKİF TAHRİR DEFTERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

H. 928 (1522) tarihli Kanuni Dönemine ait vakıf tahrir defteri, Atatürk Kitaplığında bulunan Muallim Cevdet Tasnifi 116-05 Nolu Defter olup 315 X115 mm ebatlarında, siyakat yazısı ve rakamları ile yazılmış tamamı 146 varaktan meydana gelmektedir. Elimizdeki çalışmada nefsi Ankara'da bulunan vakıflar ele aldığından, defterin 1. varaktan 50. varağa kadar olan kısmının Latin harflerine çeviri-yazısını yapıldı.

Üzerinde çalışılan defter, Osmanlı defter geleneğinin zirvesi olan Kanuni döneminde tutulmuştur¹¹⁶. Defterin yazı stili siyakat son derece düzgündür. Siyakat yazısı zor ve girift olsa da bu defterin itinalı ve okunaklı bir yazı ile beyaza çekildiği görülmektedir.

Defterin dili düzgün anlaşılır bir Türkçe ile ifade edilmiştir. Bazı rakamlar siyakat rakamları ile yazılmıştır. Fakat hesaplamalarda genellikle Arapça rakamlar kullanılmıştır.

Ankara vakıf tahrir defteri vakıf esasına göre tertip edilmiştir. Sıralamada her hangi bir kıstas gözetilmemiş olup, daha önceki defterlerin tertip şeklinin takip edildiği anlaşılmaktadır.

Bir vakıfla ilgili bütün ayrıntılar deftere yansıtılmıştır. Çoğu zaman bir vakfın akarlarından bir mezra veya karye yazılacağı zaman, o yerin coğrafi konumu, tanıtıcı ifadeler, özet bir bilgi halinde verilmiştir. Mesela; “*mezra'a, der kazâ-i Ankara, Karacadağ'ında Ali Deveci nâm karyede Yakub Şeyh*

¹¹⁶ Erhan Afyoncu, “Defterhâne” **DİA**, C.9, s.100-104.

*çiftliği dimekle ma'rûf bir çiftlik yer vakf-ı kadîmdir deyû mukarrer kılınub....*¹¹⁷,

*“zemîn-i eş-şehr-i bacı öksüz yeri der zahir-i mahrûse-i Ankara der kurb-ı öksü yeri”, “vakf-ı dikmen mezra'a-i mezbûre Kadı Çelebi ki kâdı asker dimekle meşhûrdur*¹¹⁸,

*“mezra'a-i Şeyh Mahmud der Karacadağ tâbi'-i kasaba çiftliği mahdûd değildir harâb-ı ıszudur*¹¹⁹.

Örneklere görüldüğü gibi coğrafi alanlar son derece ayrıntılı ve anlaşılır bir şekilde izah edilmiştir. Tahrir yapılırken açık tanımlamalar yapılması, bu işe ne kadar önem verildiğini göstermektedir.

Keza diğer bilgilerde de bazı detaylara inildiği görülmektedir. Bir vakıf yazılırken, vâkıfla ilgili bilgileri, mesela evlatlıksa intikal şekilleri ve geçmiş hakkında bilgi verilmektedir. *Karye-i Vakf-ı Karacakaya, Vakf-ı Zâviye-i Hoca Nizameddin, Sultan Kılınç Arslan kullarından Bahadır ve Beğdüz zâviye-i mezkûreye vakf itmiş. Hüdâvendigâr zamanında Lütfullah ve Dede vakfiyet üzre mutasarrıflarmış andan sonra Dedeoğlu Şeyh Mehmed mutasarrıfdır deyû kayd olmuş zâviye-i mezbûrede meşihât Derviş Ali deyû defter-i köhnede mastûr*¹²⁰.

*“Evkâf-ı Zâviye-i Şeyh Hüsam der Karye-i Şeyhler, bir çiftlik yerdir Sofu Hamza dimekle ma'rûf mevkî'de kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunmuş sonra Şeyh Hüsam oğlu Seydi Mahmud tasarrufundadır elinde pâdişâhımız berâtı var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Seydi Mahmud fevt olub zâviye-i mezbûr berât-ı hümâyûn oğlu çetin'e verilmeğin defter-i cedîde kayd olunur*¹²¹.

Defterdeki vergi kayıtları vergi mükellefleri yazılırken de benzer bilgiler ortaya konulmuştur.

¹¹⁷ A.K.M.C.T., 116-05 , vr.30b.

¹¹⁸ A.K.M.C.T.,116-05, vr.29a.

¹¹⁹ A.K.M.C.T., 116-05 vr.25b.

¹²⁰ A.K.M.C.T., 116-05, vr.24b.

¹²¹ A.K.M.C.T., 116-05, vr.31a.

Bu izahatlardan anlaşılacağı üzere 1522 tarihli Ankara vakıf tahrir defteri düzenli ve ayrıntılı bir şekilde tutulması, uzun asırlar kullanılacağıının hesap edildiği intibahı uyandırmaktadır. Gerçekte bu defterler devletin son devirlerine kadar gündelik muamelatta kullanıldığı gibi, günümüz hukuk davalarında ve tarih araştırmalarında kullanılmaktadır.

2.2. VAKIF TAHRİR DEFTERİNİN ANKARA TARİHİNE KATKILARI

Ankara vakıf tahrir defteri Ankara tarihine de ışık tutmaktadır. Ankara'daki Osmanlı kurumlarına, bazı alanlardaki uygulamalarına, hatta geçmiş asırlardaki tahrir geleneği ile ilgili bir takım muamele şekillerine varıncaya kadar bize bilgi sunmaktadır.

Defterin bize sunduğu verileri, Ankara tarihi açısından değerlendirilir ise, ana hatlarıyla şöyle bir tablo ile karşılaşılmaktadır.

Bir dönemin Ankara'sının dinî sosyal yapısını göstermesi açısından elimizdeki defter birinci el kaynak sayılmalıdır. Bu defterde şehirdeki bütün; camii, mescit, zaviye, türbe, kilise gibi ibadethane ve ziyaret yerleri görülmektedir. Yine bu kurumların işleyişini yöneticilerini ve bazı aksaklıları da takip edilmektedir. Bu mabetlere giden cemaatlerin yapısı, hakkında da malumatlara ulaşılabilmektedir¹²². Bunların masraflarını temin eden hayırsever insanları, bu şahıslar hakkındaki ayrıntılı bilgileri de defterde görmek mümkündür¹²³.

Vakıf kurucularından hareketle Ankara'nın gelişimine katkı sağlayan zümreleri de defterde rahatlıkla görmek mümkündür. Mahmut Paşa ve İshak Paşa, Hasan Paşa, Mehmed Paşa, gibi, birçok üst düzey yönetici, Ankara'ya bedesten, han, hamam, çeşme gibi faydalı yapılar yaparak şehrin büyümesine, sosyo-ekonomik yönden gelişmesine katkı sağlamıştır.

¹²² A.K.M.C.T.,116-05,vr.31a (Evkâf-ı Kalenderhâne-i Baba Mansur).

¹²³ A.K.M.C.T.,116-05,vr.24b.(Karacakaya Vakfı).

Tarih açısından defter değerlendirildiğinde, bizi şehrin Türkler tarafından fethedildiği dönemlere kadar götürmekte olduğunu görülmektedir. Kale içerisinde bir “Selatin Camii” yaptıran, Selçuklu Sultanı Alaaddin'den¹²⁴, Ankara mahallelerine ismini verdiren ve muhtelif yerlerde çeşitli vakıflar tesis eden, *Yeğen Bey*¹²⁵, *Kızıl Bey*¹²⁶, *Eyne Bey*¹²⁷, *Turasan Bey*¹²⁸ gibi beylerin kurmuş oldukları vakıflar sayesinde çok değerli bilgilere ulaşmaktayız.

Keza Ankara'nın birçok hayırsever insanını, kurduğu vakıflardan ortaya çıkarabiliyoruz. Bunlar içerisinde Melike Hatun'un payı oldukça fazladır¹²⁹. Ankara'da kurduğu vakfın faaliyetleri ve bağışladığı para ve akarlar dikkate değerdir. Kurmuş olduğu medrese ise Ankara'nın en önemli eğitim kurumları arasındadır. Yine 10.000 akçelik nukud vakfı kuran, *İklime Hatun*¹³⁰ ve 150.000 akçelik bütçeli vakıf kuran, İbadullah oğlu Muhammed'i¹³¹ hayırsever zümre arasında gösterebiliriz.

Defterden vakıf kuran birçok hayırseverin listesini çıkartmak mümkündür. Bunlar içerisinde önemli oranda kadın vâkıf bulunmaktadır. Ayrıca vakıf kuran kişilerin meslekleri veya nereli oldukları hususunda bilgiler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Şerbetçi Hamza¹³², Demürcü Ömer¹³³, Tiftikçi nâm kimesne¹³⁴, Karamanlu Hayreddin¹³⁵ gibi mesleğiyle veya memleketiyle ilgili bilgileri barındırmaktadır.

Ankara'nın tarihinde ahilik kuşkusuz çok önemli bir yer tutmaktadır. Hatta Ankara'nın 1300-1354 yılları arasında ki dönemi için “Ahi Cumhuriyeti” diye de bahsedilir. Defterdeki birçok veride, ahilikle ilgili hususlara atıfta bulunmaktadır. Birçok ahi lakaplı şahsa rastlamaktayız. Şehirdeki çoğu

¹²⁴ A.K.M.C.T.,116-05, vr,37b.

¹²⁵ A.K.M.C.T.,116-05, vr,32a.

¹²⁶ A.K.M.C.T.,116-05, vr.,31b.

¹²⁷ A.K.M.C.T.,116-05, vr.,19a.

¹²⁸ A.K.M.C.T.,116-05, vr.,41a

¹²⁹ A.K.M.C.T.,116-05, vr.19a-19b-20a.

¹³⁰ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 40a.

¹³¹ A.K.M.C.T.,116-05, vr.44b-46b.

¹³² A.K.M.C.T.,116-05, vr. 5b (Vakf-ı Mescid-i Hallaç Mahmud).

¹³³ A.K.M.C.T.,116-05, vr.11b (Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Dibek).

¹³⁴ A.K.M.C.T.,116-05, vr.11a(Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Bostaniyân).

¹³⁵ A.K.M.C.T.,116-05, vr.7a (Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Helvayî).

camii ve mescit adı ahi ile başlamaktadır. Ahî Şerafettin Camii¹³⁶, Ahî Yakup Camii¹³⁷, Mescid-i Mahalle-i Ahî Tura¹³⁸, Zâviye-i Ahî Hüsâm¹³⁹, Sûk-ı Ahî¹⁴⁰... gibi kayıtları defterde görmek mümkündür. Hatta defterin tutulduğu dönemden çok daha önceye, belki de ahiliğin Ankara'ya ilk geliş yıllarına kadar giden bilgileri görmek mümkündür.

Defterdeki bazı bilgiler hem Ankara'nın tarihi açısından hem de Osmanlı'nın bürokratik ve kurumsal tarihi açısından çok önemli bilgiler vermektedir. Ankara'daki Osmanlı timar geleneğinin başlangıcını belirlemek için "Mezra-i Etlik ..." ¹⁴¹ güzel bir örnektir.

Bazı toprak parçalarının hangi padişah zamanından bu yana tasarruf edildiği ve ilk kime verildiğini defterdeki bilgilere bakarak bulunabilmektedir. ¹⁴² Bu bilgiler vakıf tarihi ve şehir tarihi açısından büyük öneme sahiptir. Defterde geçmişe ait bilgiler genellikle, "defter-i köhne" ¹⁴³, kadimden berü ..." ¹⁴⁴ ifadesi ile açıklanmaktadır. Defterdeki bu tür verileri şu kayıtlarla örneklendirebiliriz.

"Evkâf-ı Hângâh Reşidüddin, Mezkûr hângâhın meşihatın Mevlânâ Kasım'a sadaka olunmuş. Vakf-ı evlâdlık üzere tasarruf ider. Merhum Sultan Bayezid berâtıyla deyû defter-i köhnede mastûr. Hâliyâ Kasım fevt olub, geru vakf-ı evlâdlık üzere berât-ı hümâyûnla emmisi Oğlu Çobanzâde Cafer'e sadaka olunmağın defter-i cedîde kayd olundu." ¹⁴⁵

Vakf-ı Zâviye-i Yapani Der Nefs-i Ankara Kadîmden vakfiyet üzere tasarruf olunur el'ân pâdişâhî Çubuk Suyu civârında bir çiftlik yeri vardır Subasar? Der tasarruf-ı Mihriime Hâtûn bint-i Baba Ahmed öşrûn ve rusûmun

¹³⁶ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 20b.

¹³⁷ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 30b.

¹³⁸ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 2a.

¹³⁹ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 50a.

¹⁴⁰ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 30a.

¹⁴¹ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 47b.

¹⁴² A.K.M.C.T.,116-05, vr., 25a Mezra'a-i Der Karye-i Demürcü Viran....; vr.23b. Mezra'a-i der Vâdi-i Galaba.

¹⁴³ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 17b, Evkâf-ı Hângâh-ı Reşidüddin .

¹⁴⁴ A.K.M.C.T.,116-05, vr., 47a, Mezra'a-i Vakkas Şeyh Vakf-ı Zaviye-i Vakkas Şeyh.

¹⁴⁵ A.K.M.C.T., 116-05, vr.17b.

verir ber mûceb-i mezkûr deftere sebt olundu bi-emr-i hâkâni deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer merhûm Sultân Bayezid'in berâtıyla der tasarruf-ı Mustafa¹⁴⁶.

Evkâf-ı Zâviye-i Ve Câmî'-i Turasan Beg Der Karye-i Akçakavak Tâbi'-i Yabanabâd, Vakf-ı Ahî Tuğrul ve Ahî Çerkez an Karye-i Karaca Kaya tâbi'-i kasaba Hüdâvendigâr zamanında dahî bir yer imiş mezkûratdan Turasan Beg satun alub mescidine ve zâviyesine vakf itmiş deyû olmuş der defter-i akdem el-hâletü hâzihî mûceb-i mezkûr üzerine mukarrer vakıfdır¹⁴⁷.

Vakf-ı İbadullah Oğlu Hoca Muhammed, Mahrûse-i Ankara zeylinde olan Beg Bağı dimekle meşhûr bağçesini ve karye-i mezbûre haddında Akköprü kurbunda nefsi Şeyh yoncalığına muttasıl yer ki dört müdlük yerdir yerler ki Sultan Temuri zamanında beytü'l-mâl müsliminden satın almışdır ve medîne-i mezkûrede ikta' dimekle meşhûr pirinç ekilür mûte'addid yerler ki Sultan Tumanbay beytü'l-mâlinde satun almışdır¹⁴⁸.

Mezra'a-i Avşar Hatib Tâbi'-i Ankara, Kadîmü'z-zamândan Ankara Kal'asına Sultan Alaaddin Câmî'-i huffâzına sarf olunur vakf itmiş şimdi ki hâlde nisfına Hatib Nimetullah ve nisf-ı aherine hâfızlar mutasarrıfdır deyû kayd.¹⁴⁹

Yukarıda sunduğumuz örnek bilgileri daha da artırmak mümkündür. Bu örnekler gerçekten Ankara'nın Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı zamanına ışık tutacak özelliğe sahiptir.

2.3. ANKARA VAKIFLARININ KENT DOKUSUNA FİZİKİ VE SOSYAL ETKİSİ

Osmanlı devletinde bir bölgenin iskânı için öncelikle şehirde imar faaliyetleri yürütülmekteydi. Bu imar faaliyetleri genellikle vakıflar aracılığı ile yapılmakta olup fiziki ve sosyal yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Fiziki etkisi

¹⁴⁶ A.K.M.C.T., 116-05, vr.40b.

¹⁴⁷ A.K.M.C.T., 116-05, vr.41a.

¹⁴⁸ A.K.M.C.T., 116-05, vr.44b-46b.

¹⁴⁹ A.K.M.C.T., 116-05, vr.37b.

genellikle bir dini yapının inşa edilmesiyle başlamakta ve bu yapı etrafında han, hamam, bedesten, çeşme gibi diğer yapıların yapılmasıyla birlikte mahalleler meydana gelmektedir. Bu şekilde kentin fiziki yapısı da kendini göstermeye başlamaktadır. Bu durum şehrin ekonomik yapısına göre bazen bir külliye veya bir cami etrafında da şekillenebilmekteydi. İşte bu noktada vakıf müessesesi devreye girerek bu yapıları oluşturuyor ve ayakta kalmasını sağlıyordu.¹⁵⁰

Ankara'daki bu yapılardan günümüze kadar intikal etmiş olanlardan XVII. Yüzyılda yapılan, Sulu Han: "Posta Caddesinde İbadullah Camii'nin doğusunda¹⁵¹", Çengel Han: "At Pazarı meydanında¹⁵²", Arslanhane Camii diğer adı Ahi Şerafeddin Camii: "Samanpazarında Arslanhane Mahallesiinde¹⁵³", Hacı Bayram Camii "*Bayram Sokak Oğüst meydanında*¹⁵⁴", Eynebeğ Hamamı: "Bir diğer adı Yıkık Hamam ve Öğle olarak da bilinen hamam Hatûnî Mahallesiinde¹⁵⁵" inşa edilmiştir. Bu yapıların mimari özelliklerini Gönül Öney ve Mübarek Galib'in Ankara ile ilgili çalışmalarında bulmak mümkündür. Bunlar haricinde günümüze intikal etmeyen birçok mimarî eser de vakıf düşüncesinin ürünü olmuşlardır.

Vakıflar sayesinde Ankara'nın mahalle yapısının da şekillendiğini görmekteyiz. Birçok mahalle adı vakıf kurucularının adıyla anılmaktadır. Mahallelerin fizikî yapısı, çevresi ve sosyal düzeni hep vakıflar sayesinde sağlanmıştır. Hemen hemen her mahallede bir ya da daha fazla vakıf mevcuttur. Bazıları bizzat mahalle ile ilgilidir. Yardım sandıkları olarak bilinen mahalle avarız vakıfları veya buradaki her hangi bir dinî ve sosyal yapı ile ilgili vakıfların varlığı, mahallenin günlük yaşamında ve kontrolünde son derece etkili konumdadır.

¹⁵⁰ Barkan, **a.g.m.**, s.239-296.

¹⁵¹ Öney, **a.g.e.**,s.138.

¹⁵² Öney, **a.g.e.** s.137; Galip, **a.g.e.**, s. 47.

¹⁵³ Öney, **a.g.e.** s.20

¹⁵⁴ Öney, **a.g.e.** s.66.

¹⁵⁵ Öney, **a.g.e.** s.151.

Diğer taraftan şehrin büyük bina ve yapılarını teşkil eden Ankara Kalesi, Hacı Bayram Camii, Mahmut Paşa Bedesteni gibi birçok eser, vakıf kurumlarının denetimi ve kontrolü altında idi. Bununla kalmayıp bu yapıların çevresi, bunların çevresinde oluşturulan meydanlar, toplanma yerleri, dinlenme sahalari, alış-veriş alanları ve bunlara bağlı yol ağları da aynı sistemin bir parçası idi.

Diğer taraftan vakıfların birçok meslek zümrelerinin şekillenmesinde de rolü görülmektedir. Bu meslek sınıflarının ayrı ayrı mekânlarda örgütlenmesi ve faaliyetlerini yürütmesi yine vakıfların eseridir. Bu ticarethane ve işletmelerin çoğu vakıfların icâre gelirleri arasında görülmektedir. Bunların işleyişi, tamiri, genişlemesi veya başka işletmelere dönüşmesi hep vakıflar sayesinde olmakta idi.

Bazı mahalle ve semtlerin kuruluşu ile ilgili bilgileri de bu defterden öğrenme imkânına sahibiz. Birçok vakıf kurucusu, bulunduğu mahallenin ve ya karyenin adını almıştır. *Mahalle-i Ahi Tura*¹⁵⁶, *Mahalle-i Şeyh İzzeddin ...*¹⁵⁷ vb gibi. Günümüze kadar ulaşmış semt ve mahalle ve semtlerin kuruluşu ile ilgili ayrıntılı bilgileri bile defterimizden öğrenebiliyoruz. Bugünkü Etlik semtiyle ilgili defterdeki not şöyledir.

Mezra'a-i Etlik, Hüdâvendigâr zamanında Yayabaşları yeri imiş ammâ Kadı Çelebi'nin mülkü imiş Timurtaş Paşa il yazıcak yayabaşlarına virmiş sonra merhûm Hüdâvendigâr mülk olmağın gerü ve Kadı Çelebi'ye virmiş el-hâletü'l-hâzihî Hızır ve Tursun mutasarrıflardır adetü'l-vech yer olub Tursun yerü deyû kayd olmuş der defter-i akdem el-hâletü hâzihî köhne defterde sakatat olub i'tibâr olunmadığı ecilden Emre Çelebi oğlu Hızır Şah'dan hüccet-i temlik üzre temessük-i pâdişâhî taleb olundu temessük zâhir olmayub hâl-ı ma'lûm olmadı deyû defter-i köhnede mukayyed ammâ sonra mülkiyete mukarrernâme virmiş merhûm Sultan Bayezid tâbe serâhudan merâhil-i âmil oldukları vakıfnâmelerinde mülk kayd olunub ve Hünze Hâtûn mülkiyete ikrâr ve i'tirâf idüb karn-i karîndeden berü mülkiyet üzre tasarruf

¹⁵⁶ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 2a.

¹⁵⁷ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 16a-16b.

*oluna gelüb mülklüğünde şayia şüphe olmağın mülk kayd olundu ve hüccet-i şer'îyye ile Bula Hâtûn satun almış*¹⁵⁸.

Eski adları ile bu günlere gelenler arasında Akköprü¹⁵⁹, Danişmend¹⁶⁰, Dikmen¹⁶¹ gibi semtler sayılabilir.

Günümüze biraz değişerek gelen bir diğer semt ise; Galaba¹⁶² bugünkü adı ile Kalaba'dır.

Sonuç olarak vakıf kurumları Ankara şehrinin kurulmasında, gelişmesi ve korunmasında, hatta bugünkü Ankara'nın temel yapısının oluşmasında büyük etkisi olmuştur.

¹⁵⁸ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 47b.

¹⁵⁹ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 2a,22b,32a,44b.

¹⁶⁰ A.K.M.C.T.,116-05, vr. 40b.

¹⁶¹ A.K.M.C.T.,116-05, vr.29a-29b.

¹⁶² A.K.M.C.T.,116-05, vr.12a,23b,30a,36a.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XVI. YÜZYILIN BAŞLARINDA ANKARA'DAKİ VAKIFLARIN ŞEHRİN SOSYAL-EKONOMİK VE KÜLTÜREL HAYATA KATKISI

3.1. SOSYAL VE DİNÎ YAPILAR

3.1.1. Sosyal Yapılar

Osmanlı döneminde Ankara'nın, sosyal ve dinî hayatında, Ahîlik, Kalenderîlik, Bayramîlik gibi tasavvufî zümreler, etkin ve nüfuz sahibi toplumsal gruplar arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle ahîler ve bu geleneğin mensupları şehirde, bilhassa Osmanlı'nın ilk dönemlerinde oldukça etkiliydiler¹⁶³.

Ankara ile âdeta özdeşleşen ahîler hakkında öncelikle genel bir bilgi vermek yerinde olacaktır. Ahîlik XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da görülmeye başlayan daha çok esnaf ve sanatkârların oluşturduğu dinî-içtimaî bir teşkilattir. Arapça sözlük anlamı “kardeşim” demektir. Daha geniş olarak bakıldığında ahîliğin, belli dönemlerde esnaf ve sanatkârlar örgütü olarak kullanıldığı bilinmektedir¹⁶⁴. Özellikle XVI. Yüzyıldan itibaren ise bu tür teşkilatlara “Lonca” denilmeye başlanmıştır. Ahîlik, Anadolu şehir ve kasabalarındaki esnaf ve sanatkârlar teşkilatıdır. Ahîlerin görevleri arasında eleman yetiştirmek ve mevcut işleyişi kontrol etmek gibi iki temel görevi vardır. Ahîlik teşkilatı sanat ya da meslekler için gerekli hammaddenin temininden, işlenip mamul hale getirilmesine ve satışına kadar geçen tüm süreçten sorumluydular. Teşkilatın, üretici ve tüketici arasındaki olası bir anlaşmazlık çıkmasını engelleyen kural ve kaideleri vardır. Ayrıca bir meslek

¹⁶³ Mehmet Ali Hacıgökmen, “Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyân-i Rûm Hakkında Bir Araştırma”, **Otam (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi) Dergisi**, Sayı 18, s.187

¹⁶⁴ Neşet Çağatay, **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, s.1.

erbabının usta olması, dükkân açabilmesi gibi olgular ahîlerin gözetiminde olabilmektedir. Ahîler meslek gruplarını düzenleyerek herkesin kazanmasını da sağlamakla mükelleftiler. Ahî teşkilatlarında esnaf sandıkları bulunmaktadır. Burada biriken para ile düşük bir faiz karşılığında darda kalan esnafa yardım etme gibi görevleri de vardır ¹⁶⁵.

Ahîliğin Anadolu'ya gelişi ve Anadolu'da yayılışı Selçuklu şehirlerinin inkişafıyla paralel olduğu görülmektedir. Başlangıçta Kayseri şehrini merkez edinen ahîler, Moğol baskısı ve değişen sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı Kırşehir havalisinde daha etkili olmaya başlamışlardır¹⁶⁶. Bu dönemde Ahî Evran'ın liderliğindeki ahî teşekkülleri Kırşehir ve çevresinde etkin yapıya sahiptirler¹⁶⁷. 1241 tarihinde Anadolu'da meydana gelen Babaî isyanından sonra, isyanın ileri gelenlerinden birçok ahî zümresi Ankara'ya sürülmüştür. Ahîler; Anadolu'nun Türkleştirilmesinde "Abdâlân-ı Rum" taifesi içerisinde sayılmışlar ve Orta Anadolu'da geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır¹⁶⁸.

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defterinde, Ankara'da çok sayıda ahî "*Hacı Ahî*¹⁶⁹" "*Ahî Babalı*¹⁷⁰" unvanlı kişi adına rastlanmaktadır. Ankara'da birçok mahalle, köy, mezra ve dini ve sosyal yapılar adlarını ahîlerden almıştır¹⁷¹.

Ahîler genellikle meslek olarak dericilikle meşgul olmuş ve Bend deresi kıyısında *Debbağan Mahallesi*¹⁷² oluşmasına katkı sağlamışlardır. Ankara'daki ahî adlı yerler; mahalle: "*Ahî Tura Mahallesi*¹⁷³"; cami; "*Ahî Şerafeddin Camii*¹⁷⁴", "*Ahî Elvan Camii*¹⁷⁵", mescid: "*Ahî Yakub Mescidi*¹⁷⁶",

¹⁶⁵ Çağatay, a.g.e.s.97-135.

¹⁶⁶ Çağatay, a.g.e.,s.49-51.

¹⁶⁷ Asıl adı Şeyh Nasirüddin Ebü'l-Hakayık Mahmud b.Ahmed'dir. 1171'de yılında doğmuştur. Ahmet Yesevi'nin talebesi olduğu ve 1205'te Anadolu'ya geldiği rivayet edilir. Dericilik işi ile uğraştığı için dericilerin piri olarak bilinir. Daha fazla bilgi için bkz Çağatay, a.g.e, s.49-51.

¹⁶⁸ Ocak, a.g.e.,s.79-87.

¹⁶⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

¹⁷⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.20b.

¹⁷¹ Hacıgökmen, a.g.m, s.187.

¹⁷² A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

¹⁷³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

¹⁷⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.20a. Bu caminin bir adıda Arslanhane Cami'dir. Bkz Semavi Eyice, "Ahî Şerafeddin Camii", *DiA*, C.1, s.531-532.

¹⁷⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.24a.

“*Ahî Hacı Murad Mescidi*¹⁷⁷”; zaviye; “*Zaviye-i Ahî Hüsam*¹⁷⁸”, *Zaviye-i Ahî Mesud*¹⁷⁹; medrese: “*Ahî Yeşil Medresesi*¹⁸⁰”; çarşı: “*Sûk Ahî Ali*¹⁸¹, *Sûk Ahî Zekeriya*¹⁸² olarak kaydedilmiştir.

Kalenderîlik tarikatının Ankara’da etkin olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Kalenderîlik olarak adlandırılan zümre, yaşadığı toplumun nizamına karşı çıkan, dünyayı dikkate almayan düşüncesini günlük yaşayışına katan tasavvuf akımına denir. Tek tarikat halinde şekillenmemiştir. Yalnız ilâhi aşkı önemsemek ortak görüştür¹⁸³. Bu tasavvuf akımının XIII. yüzyıldan itibaren Moğol istilası sonucunda Anadolu’ya geldiği savunulmaktadır¹⁸⁴. Eskişehir yakınlarındaki Seyyid Gazi Zâviyesi Kalenderîlerin en büyük zaviyelerindedir¹⁸⁵. Kalenderîler arasında en çok kullanılan isimler şunlardır; *Abdal*, *Işık*, Avrupa kaynaklarında *Derviş*, *Torlakî* gibi isimlerle anılmaktadırlar¹⁸⁶.

H. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri içerisindeki geçen “*Evkâf-ı Kalenderhâne-i Baba Mansur*¹⁸⁷” Ankara’daki Kalenderîliğin varlığını göstermektedir. Ayrıca Kalenderîlikte kullanılan adlar arasında “baba” lakabının çok kullanıldığı görülmektedir. Defter içerisinde baba unvanı “*Baba Yakub Zaviyesi*¹⁸⁸”, “*Haydar Baba bin Tayyib Baba*¹⁸⁹”, “*Baba Samut Zaviyesi*¹⁹⁰ gibi unvanların varlığı, Kalenderîliğin Ankara şehrinde yaygın olduğuna bir diğer örnektir.

¹⁷⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14b.

¹⁷⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9b-10a.

¹⁷⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.50a.

¹⁷⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.20b-21a.

¹⁸⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29b.

¹⁸¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b.

¹⁸² A.K.M.C.T. 116-05, vr.30a.

¹⁸³ Ahmet Yaşar Ocak, **Osmanlı İmparatorluğu’nda Marjinal Sûfîlik: Kalenderîler**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s.5.

¹⁸⁴ Ocak, **a.g.e.**, s.57.

¹⁸⁵ Ocak, **a.g.e.**, s.180

¹⁸⁶ Ocak, **a.g.e.**, s.102-103.

¹⁸⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31a.

¹⁸⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18b-19a.

¹⁸⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36b (Evkâf-ı Hoca İvaz).

¹⁹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.39b

Bayramîlik; Hacı Bayram-ı Veli'nin kurmuş olduğu bir tarikattır. Ankara'nın Solfasıl köyünde doğan Hacı Bayram-ı Veli Ankara'yı kendine merkez edinerek burada dini faaliyetlerini sürdürmüştür¹⁹¹.

Bayramîlik tarikati Halvetilik ve Nakşibendîlik tarikatlarının birleştirilmesinden meydana gelmiş bir tarikattır.¹⁹² Bayramîlik sayesinde Ankara dini ve sosyal merkez haline gelmeye başlamıştır. Bu süreç, Hacı Bayram-ı Veli'nin ölümünden sonra daha da artarak Ankara'nın şehirleşmesine önemli ölçüde katkı sağladığı görülmektedir.

Hacı Bayram'ın, Melike Hatun'un I. Murad zamanında yaptırmış olduğu Kara Medrese de müderrislik yaptığı belirtilmektedir¹⁹³. H. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defterinde geçen Melike Hatun Medresesi ile ilgili kayıt şöyledir: *“Evkâf-ı Medrese-i Melike Hâtun Der Nefs-i Ankara karye-i Solfasıl”*¹⁹⁴.

H. 928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde birçok yerde Hacı Bayram-ı Veli'nin vakfı için gelir tahsis edildiği görülmektedir. *“Vakf-ı Hacı Turud veled-i Hacı Süleyman 50.000 akçe vakf idüb şart itmiş ki yedi nefer kimesne yevmî bir cüz okuya Hacı Bayram Sultan Türbesi üzerinde yevm-i birer akçe ve üç nefer kimesne türbe-i mutahhiru'l-mezbûrede sabah ve ikindü ve yatsuda vaaz kıra'at ideler. Her biri ayda 25'er akçeye, ani'l-ribh 5000”*¹⁹⁵.

Bir diğer kayıta ise *“Vakf-ı Kal'acık”*¹⁹⁶ gelirinden ayrılarak aşr okunmasını istemektedir.

*“Şeyh Hacı Bayram Sultan Cami'inde kürsüsünde kıra'at ide ki iki aşr okurmuş”*¹⁹⁷.

¹⁹¹ Abdülbâki Gölpınarlı, “Bayramiye”, *İA*, Cilt 2, Maarif Matbaası, İstanbul 1944, s.423-426.

¹⁹² Bayramoğlu, *a.g.e.s.*21.

¹⁹³ Fuat Bayramoğlu, *Hacı Bayram-ı Veli Yaşamı-Soyu-Vakfı*, Cilt-I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1983, s.11-25.

¹⁹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19b.

¹⁹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37a.

¹⁹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b.

¹⁹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b.

Bir başka kayıta ise, Ankara merkezine yakın Şeyh Yağmur Ovası'nda bir arazinin Hacı Bayram-ı Veli'nin Vakfına vakfedildiği belirtilmektedir.

“Evkâf, Nefs-i Şehirde Şeyh Yağmur Ovasında nehr-i Kebir ve Balgat Taşlığı ve Mustafa Çelebi yeri ve Seferhisar yolu ile mahdûd olan Yeğen Beğ oğlu Mehmed Çelebi Hacı Bayram Sultan hânedanına vakf idüb hüccet-i şer'iyeye ibrâz idüb ber müceb-i hüccet-i şer'iyeye defter-i cedîde vakıf kayd olundu, hâsıl: 100¹⁹⁸”.

Bu konu ile ilgili başka bir örnekte ise, Hacı Bayram-ı Veli Vakfının mutfak masraflarının karşılanması için *“Mahmud Paşa Vakfı¹⁹⁹”* gelirinden pay ayrılmıştır. *“Vakf-ı Matbah-ı Şeyhü'r-Rûm Sultan Hacı Bayram El-Merhûm Kuddise Sırrihû an evkâf-ı Mahmud Paşa el-matbah el-mezbûre, fi yevm 5, fi sene 1800²⁰⁰”.*

Ankara'nın sosyal ve dinî hayatına katkı sağlayan gruplar arasında idarî görevliler ve ilmiye sınıfına mensup kimseler de bulunmaktadır. Paşa, bey, çelebi, mevlana, kadı, kadıasker gibi unvan ve görev sahibi şahıslar, Ankara'da vakıf kuranların sosyal statüsü hakkında bilgi vermektedir. Ankara H. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defterinde geçen paşa, çelebi ve mevlana lakablı kişilerden bazıları şunlardır: *“Mahmud Paşa²⁰¹, Kasım Çelebi²⁰², Kemal Çelebi²⁰³, Ahmed Çelebi²⁰⁴ Kadı Çelebi ki Kadıasker dimekle meşhur imiş²⁰⁵”* veya Mevlana lakabıyla *“Mevlânâ Bedreddin²⁰⁶, Mevlânâ Celal bin Kuşhisarî²⁰⁷, nereli olduğunu bildiren kayıt “İsfahani²⁰⁸”* .

¹⁹⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

¹⁹⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37a.

²⁰⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37a.

²⁰¹ A.K.M.C.T, 116-05 , vr.38b-39a.

²⁰² A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a-32b

²⁰³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.42a.

²⁰⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.43b.

²⁰⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.47b-48a.

²⁰⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.49b

²⁰⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b

²⁰⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.23a.

3.1.2. Sosyal Hayat İçerisinde Kadın

Osmanlı toplumunda kadın vakıfları üzerine çalışmalar yapılmıştır²⁰⁹. Özellikle saray çevresindeki kadınların hayır yapmak için birbirleriyle yarıştıkları ve bu yarışın neticesinde birçok sosyal ve dinî yapının ortaya çıktığı görülmektedir²¹⁰.

Osmanlı toplumunda kadınların, bilinenin aksine hayır yapma konusunda erkekler kadar etkili olduğu yapılan araştırmalarda doğrultusunda ortaya konulmaktadır. Bizzat kendi adlarına kurulan vakıfların yanı sıra, başka bir vakfın çatısı altında da vakıf kurdukları ve bu vakıflara menkul ve gayrimenkul gelirler aktarıldığı görülmektedir.

Ankara'da vakıf kuran kadınların bir hayli fazla olduğu anlaşılmaktadır. H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde toplam 87 kadın vâkıfla (vakıf kurucu) ilgili kayıt mevcuttur. Kayıtlarda en çok para vakfedildiği görülmektedir. Bu para vakıflarının cami, medrese, mescid ve zaviye gibi topluma hizmet veren hayır kurumlarının giderleri için yani aydınlatma, temizlik gibi hizmetlerin verilebilmesi için kullanılması şartı konulduğu ve karşılığında Kur'an okunmasını talep ettikleri görülmüştür. Kadınların sosyal yapı içerisindeki yerini daha net ortaya koyabilmek için üzerinde çalışılan defter içerisindeki kayıtların ayrıntılı bir listesi çıkartılmıştır.

²⁰⁹ Hüseyin Çınar, "Osmanlı Döneminde Ankara'da Vakıf Kuran Kadınlar", Geçmişten Günümüze Ankara Sempozyumu, Ankara 2011; Ömer Demirel, **Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü (1700-1850)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1991; Hasan Yüksel, "Osmanlı Toplumunda Vakıflar ve Kadın (XVI-XVII. Yüzyıllar)", **Osmanlı**, V, ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999

²¹⁰ Firuzan Melike Sümertaş, "Kadınlar ve Güç: 16-17. Yüzyıl İstanbul Mimarlığı'nın Bani Kadınları", **Bülten**, 30, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara 2005, s. 24-25; Mary Ann Fay, "Kadınlar ve Vakıflar: 18. Yüzyıl Mısır'ında Mülkiyet, İktidar ve Toplumsal Cinsiyetin Nüfuz Alanı", *Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları*, Editör: Madeline C. Zilfi, Çev. Necmiye Alpay, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s. 27-47.

Mescid Vakıfları İçerisindeki Kadın Vakıf Kurucular

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Ahî Tura²¹¹

1-Havva Hâtûn nâm kimesne, 1000 akçe vakf eylemiş ki yılda üç hatm okuya imâm, ani'r-rihb 100²¹².

2-Hacı Kameri Kumru, çerağı için, 200 akçe vakf eylemiş, 20²¹³.

3-Cihan Hâtûn, çerağ-ı yağ için, 200 akçe, vakf eylemiş, 20²¹⁴.

4-Gülşah Hâtûn, çerağ-ı yağ için, 100 akçe vakf eylemiş, sene 10²¹⁵.

5-Selime nâm Hâtûn, çerağ-ı yağ için, 500 akçe vakf etmiş, fi 50²¹⁶.

Mahalalle-i Hacı Doğan²¹⁷

6-Zahide nâm Hâtûn, 2000 akçe vakf etmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmî bir cüz okuya, hâsıl ani'r-rihb 200²¹⁸.

Vakf-ı Mescid-i Hacı Şeyhi Bin Necmeddin²¹⁹

7-Şahdane nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağ için 400 akçe vakf etmişdir, ani'r-rihb 40²²⁰.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Mukaddemzâde²²¹

8-Hâtûn Bula, 1000 akçe ve bir dükkân vakf itmiş ki, mescid-i mezbûre, imâm yevmî bir cüz okuya, an kirâ-i dükkân, ani'r-rihb 100, fi sene 72²²².

9-Vakf-ı Ehil Hâtûn 500 akçe vakf elinde hâsıl olan 50 akçe 1100, çerâğı ve 20 akçe müezzin deyû şart etmiş ani'r-rihb 50²²³.

²¹¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a

²¹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a

²¹³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a

²¹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

²¹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

²¹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

²¹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2b.

²¹⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2b.

²¹⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2b.

²²⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

²²¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

²²² A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

10-Vakf-ı Dermâne Hâtûn, 500 akçe vakf etmiş, çerâğ ve müezzin, ani'r-rihb 50²²⁴.

Vakf-ı Mescid-i Hızır İlyas, Der Mahalle-i Debbâğan El'ân İmam Kara Fakîh²²⁵

11-Vakf-ı Şems Hâtûn, der mahalle-i mezbûre de imâmı için berâ-yı vakf eylemiştir, fî sene 24²²⁶.

12-Hamamcı Cafer kızı Usul, Debbâğlar Mahallesi'nde olan Dibek Mescid-i mezbûre imâmına ve müezzinine ve çerâğına ve bir berâ'itine vakf itmiş, ber müceb-i vakfiye, fî sene 150, el-imâm 50, el-müezzin 25, çerağ 25, berâtı için 50²²⁷.

Vakf-ı Mescid-i Yakub Harrât²²⁸

13-Selver nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre imâmı yevmî bir cüz kurân okuya deyû 4000 akçe vakf eylemiştir, müteveli Koca oğlu Yusuf, ani'r-rihb 400²²⁹.

14-An icâre-i zemîn-i Hâtûn Küşa? kızı, der Mahalle-i Mervarid, çerağı için, fî sene

24, der mahalle-i Mervarid, el'ân dört çiftlik adedi²³⁰.

Vakf-ı Mescid-i Hallaç Mahmud²³¹

15- Mescid-i mezbûre çerağ-ı yağ için, kızı Aişe nâm, 500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 50²³².

²²³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3b.

²²⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3b.

²²⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²²⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²²⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²²⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²²⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²³⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

²³¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.5b.

²³² A.K.M.C.T. 116-05, vr.5b.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Kuşhisar El'ân İmam Mustafa²³³

16-Vakf-ı Turasan Kızı Şah Bula Hatûn, yevmî bir cüz okumak için 2500 akçe vakf idüb, mütevellî imâm deyû şart etmişler, ani'r-rihb 250²³⁴.

17-Hacı Hâtûn iki günde bir cüz Kur'ân okunmak için, 2000 akçe vakf etmişdir, imâm okuya, ani'r-rihb 200²³⁵.

Vakf-ı Mescid-i Ali Beğ²³⁶

18-Mihrime nâm Hâtûn, imâm mezkûr iki günde bir cüz Kur'ân okunmak için, 2000 akçe vakf eylemişdir, ani'r-rihb 200²³⁷.

19-Vakf-ı Zeynep nâm Hâtûn, çerâğ için 200 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 20²³⁸.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Helvayî²³⁹

20-Efendi Bula, imâm mezkûr yılda bir hatm okumak için 500 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 50²⁴⁰.

21-Sultan nâm kız, mescid-i mezbûrun çerâğma 600 akçe vakf eyledi ki çerâğından zâid geleni müezzin tasarruf ide, ani'r-rihb 60²⁴¹.

Vakf-ı Mahalle-i Hacı Eshâb²⁴²

22-Vakf-ı Huriye nâm Hâtûn, 7000 akçe vakf eylemiş, eczaya ve çerâğa ve müezzinine deyû şart itmişdir, ani'r-rihb 700, imâm yevm-i bir cüz 300, aherden yevm-i bir cüz 300, müezzinine ve çerâğına 100²⁴³.

²³³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.6a.

²³⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.6a.

²³⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.6b.

²³⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.6b.

²³⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.6b.

²³⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7a.

²³⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7a.

²⁴⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7b.

²⁴¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7b.

²⁴² A.K.M.C.T. 116-05, vr.8a.

²⁴³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8a.

Vakf-ı Mescid-i Yoğundivar²⁴⁴

23-Üveys kızı Ümmi, 3500 akçe vakf edüb şart etmiş ki kim, imâm olursa mescid-i mezbûreye bir cüz kırâat ide deyû, ani'r-rihb 350. Zikr olan Ümmi ve Cansuz vakfına mütevellî Ahmed bin Ali²⁴⁵.

24-Vakf-ı Cansuz nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağına, 500 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 50²⁴⁶.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Mevdûd²⁴⁷

25-İncü nâm Hâtûn, 2000 akçe vakf idüb, imâm yevm-i bir cüz kırâat okuya deyû şart eylemiş, ani'r-rihb 200²⁴⁸.

26-Vakf-ı Ümmi Seleme nâm Hâtûn, 2500 akçe vakf idüb, vakf etmiş ki 1000 akçesiçün yevmî bir cüz okuya ve 500 akçesiçün çerağına ziyade gelen müezzine, ani'r-rihb 250²⁴⁹.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Kazûrân²⁵⁰

27-Turan Paşa nâm Hatûn, yevmî imâmı mezkûr bir cüz okuya deyü şart edib, 3000 akçe vakf itmiş, ani'r-rihb 300²⁵¹.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Ahî Hacı Murad²⁵²

27-Paşa Bula nâm Hâtûn rûhiçün yılda bir hatm okuya imâm deyü 750 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 75²⁵³.

29-Paşa ve Bacı nâm hâtûnlar, 600 akçe vakf idüb şart itmiş ki, müezzin iki çerağ-ı yağdan zâid kendünün ola, ani'r-rihb 60²⁵⁴.

²⁴⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8a.

²⁴⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8a.

²⁴⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8b.

²⁴⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8b.

²⁴⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8b.

²⁴⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8b.

²⁵⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9a.

²⁵¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9a.

²⁵² A.K.M.C.T. 116-05, vr.9b.

²⁵³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10a.

²⁵⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10a.

Vakf-ı Mescid-i Kureyş Der Mahalle-i Bostaniyân²⁵⁵

30-Usul nâm Hâtûn kişinin, vakf evi behâsından 500 akçe vakf idüb şart olunmuş ki, istirbâh olunub ribhinden hâsıl olan meblağı mesârif-i mescide sarf oluna deyü, ani'r-rihb 50²⁵⁶.

31-Selçuk? nâm Hâtûn kişi? İmâm-ı mezkûre rûhiçün günde bir aşr Kur'ân okumak içün, ani'r-rihb 50²⁵⁷.

32-Kıymet nâm Hâtûn, 500 akçe vakf idüb şart itmiş imâmı yevm-i bir aşr okuya, ani'r-rihb 50²⁵⁸.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Bostaniyân²⁵⁹

33-Vakf-ı Köse Mustafa Kızı, 500 akçe vakf etmiş, mescid-i mezbûrenin çerağ-ı yağına ziyâde gelen, imâmla müezzin tasarruf ide²⁶⁰.

34-Vakf-ı Şah Eslim nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf olup şart etmiş ki, yılda bir hatm okuya imâmı mezkûr deyü, ani'r-rihb 100, imâm 50, müezzin 20, rakabe 30; İcâre-i zemîn-i âhur, fi sene 5²⁶¹.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Dibek²⁶²

35-Vakf, Demürcü Ömer nâm kimesne, 3000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmî bir cüz kırâat içün vakf itmiş ki müteveli Mehmed Kızı Hamad, ani'r-rihb 300²⁶³.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Börekciyân²⁶⁴

36-Der Dürdane? nâm hâtûn mescid-i mezbûreye çerağ-ı yağı çün 354 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 35²⁶⁵.

²⁵⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10a.

²⁵⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10a.

²⁵⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10a.

²⁵⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10b.

²⁵⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10b.

²⁶⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10b.

²⁶¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.10b.

²⁶² A.K.M.C.T. 116-05, vr.11b.

²⁶³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.11b.

²⁶⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12a.

²⁶⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

37-Minha, rakabe 50, imâma 300, tevliyet 150 mütevellî Şah Hâtûn²⁶⁶.

Kethüda Oğlu Yusuf, mescid-i mezbûre çerâğı için 500 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 50²⁶⁷.

38-Hunze Hâtûn, çerağı için 300 akçe vakf olmuş, fi sene 30²⁶⁸.

39-Nefise Hâtûn, 2000 akçe vakf edüb şart etmiş ki, kim imâm olursa yevmî bir cüz okuya ani'r-rihb 200²⁶⁹.

Vakf-ı Mescid-i Hâcendî²⁷⁰

40-Vakf-ı Sultan nâm Hâtûn, yevmî bir cüz okumak için imâmı mezkûre, 1500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 150²⁷¹.

41-Vakf, Hacı Tayyibe nâm hâtûn, mahalle-i mezbûrda olan kârbân-sarâyın iki nısfî 2000 nukud akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz kırâat ide deyû, ani'r-rihb 200, an kirâ-i karban saray 150²⁷².

42-Hâne der Mahalle-i Hacendî Cihan nâm hâtûn vakf itmiş, fi sene 30²⁷³.

Vakf-ı Mescid-i Hacı Musa²⁷⁴

43-Kara Hasan Kızı nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz kırâat ide, ani'r-rihb 300²⁷⁵.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Minare-i Belkıs²⁷⁶

44-Vakf-ı Abdülkerim nâm kimesne 1500 akçe vakf idüb ve kız karındaşı Hatice, 1000 akçe vakf idüb, yevmî bir cüz Kur'ân okumak için şart eylemiştir, ani'r-rihb 250²⁷⁷.

²⁶⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

²⁶⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

²⁶⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

²⁶⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

²⁷⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b.

²⁷¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.13a.

²⁷² A.K.M.C.T. 116-05, vr.13a.

²⁷³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.13a.

²⁷⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.13b.

²⁷⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.13b.

²⁷⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14a.

45-Vakf-ı Selime Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağičün, 500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 50²⁷⁸.

46-Vakf-ı Aişe Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağičün, 500 akçe vakf etmişdir, ani'r-rihb 50²⁷⁹.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Yakub Na'al²⁸⁰

47-Vakf-ı Piri Mehmed kızı Şah Bula Hâtûn, mescid-i mezbûre müezzîn yevmî bir cüz okuya deyû, 1500 akçe vakf eylemişdir, ani'r-rihb 150²⁸¹.

48-Vakf-ı Arzu nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mutasarrıfı? imâmı mezkûr iki cüz kırâat ide, ani'r-rihb 100²⁸².

Vakf-ı Mescid-i Halife Bayezid²⁸³

49-Vakf, Çerçi Ahmed ve Kızı, 4000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 400²⁸⁴.

50-Mezkûr Çerçi Ahmed Kızı İli mescid-i mezbûre çerâğ-ı yağına 2000 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 200, iki çerâğ yağma²⁸⁵.

51-Vakf, Kassâb Tursun avratı Sitti nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf eyleyüb şart etmiş ki, yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 100²⁸⁶.

52-Vakf-ı Kassâb Hamza Beğ küçük kızı, 2000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yevmî bir cüz okuya, ani'r-rihb 200²⁸⁷.

²⁷⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14a.

²⁷⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14b.

²⁷⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14b.

²⁸⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14b.

²⁸¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15a.

²⁸² A.K.M.C.T. 116-05, vr.15a.

²⁸³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15a.

²⁸⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15a.

²⁸⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15b.

²⁸⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15b.

²⁸⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15b.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Konurcalar²⁸⁸

53-Vakf-ı Ane nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-ribh 300²⁸⁹.

Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Şeyh İzzeddin²⁹⁰

54-Hâne-i der Sûk-ı Turacuk der nezd-i mescid, fî sene 48, der yed-i Suzan Hâtûn, müezzin tasarruf ider²⁹¹.

55-Vakf-ı Paşa nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, istirbâh olunmak hâsıl ribhı için yevmî imâmı mezkûr bir cüz kırâat ide deyû, ani'r-ribh 300²⁹².

56-Vakf-ı Efendi nâm Hâtûn, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-ribh 250²⁹³.

Evkâf-ı Mescid-i Baklaci²⁹⁴

57-Şah Ana nâm hâtûn 500 akçe vakf itmiş ki, müezzin olan yılda bir hatm okuyub ribhından ala, ani'r-ribh 50²⁹⁵.

Vakf-ı Âher Efendi Bula Nâm Hâtûn²⁹⁶

58-Mescid-i mezbûrede cüz okunmak için iki dükkân vakf itmiş hâliyâ harâb ve 500 akçe dahî vakf itmiş istirbâh olunub ribhından ne hâsıl olursa mescid-i mezbûrede cüz okuyan tasarruf ide, ani'r-ribh 50²⁹⁷.

²⁸⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16a.

²⁸⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16a.

²⁹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16a.

²⁹¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16a.

²⁹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.16b.

²⁹³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16b.

²⁹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18a.

²⁹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18a.

²⁹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.49a.

²⁹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.49a.

Zâviye vakıfları içerisindeki kadın vâkıflar;

Vakf-ı Zâviye-i Deve Görmez²⁹⁸

59-Nâm-ı diğer Hasan bin Enlü kadimden vakfıdır. Vakfiyet üzere tasarruf olunur. El-hâletü hâzihî Seydi Fakih nâm kimesne tasarruf ider. Elinde pâdişâhımız berâtı vardır iki pâre bostanlık yeri var vakfiyet üzere tasarruf olunur birine meşeklü ve birine Yenice yer derler hâliyâ zâviye mezbûr berât-ı hâkâniyle Mehmed oğlu Bayezid ve Şeyh Ramazan kızı Hündî Hâtûn'a sadaka olunmağın defter-i cedîde kayd olundu²⁹⁹.

Vakf-ı Zâviye-i Ahî Evran³⁰⁰

60-An mahsûlî Hamâmı Eyne Beg Subaşı an hisse-i Melike Hatûn

Vakf-ı Zâviye-i Hatib Ahmed Der Nefs-i Ankara³⁰¹

61-Meşihatîş ebna-i mezkûr der tasarruf-ı Hatib Nimetullah ve Seydi İbrahim müşterek nişan-ı pâdişâhî deyû köhne defterde mukayyed hâliyâ meşihât berât-ı hümâyûnla Mehmed kızı Efendi Bula ve Şeyh Bula'ya virilmeğın defter-i cedîde kayd olundu deyû yevmî iki akçe ile nezâreti Seydi Ali'ye virilmiş³⁰².

Vakf-ı Zâviye-i Gülhuriyyun Der Nefs-i Ankara³⁰³

62-Mezra'a-i Gülhuriyyun, mezra'a-i mezbûrdan Ali vakfiyetü'l-ebnâ üç çiftlik yerdir der tasarruf-ı Şeyh Lütfullah ve karındaşı Pir Mehmed ve hemşireleri Bacı ve Huzne Hâtûn Pâşâ alâ vechi'l-iştirâk tasarruf iderler ellerinde mukarrernâme pâdişâhî var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ mutasarrufdur.

Hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 720³⁰⁴.

²⁹⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.23b.

²⁹⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.23b.

³⁰⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.24a.

³⁰¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.28a .

³⁰² A.K.M.C.T. 116-05, vr.28a.

³⁰³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29a.

³⁰⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29a.

Vakf-ı Zâviye-i Helvacızâde³⁰⁵

63-Bir çiftlik yerdir Ankara nevâhisinden kadîmden vakfiyet üzere tasarruf olunmuş, el'ân mezkûr vâkîfın oğlu kızı Kerki? nâm hâtûn tasarruf ider pâdişâhımız mukarrernâmesi var deyû köhne defterde mastûr hâliyâ der tasarruf-ı kızı Hacı Hâtûn, hâsıl: 250³⁰⁶.

Vakf-ı Zâviye-i Pâpâni Der Nefs-i Ankara³⁰⁷

64-Kadîmden vakfiyet üzere tasarruf olunur el'ân pâdişâhî Çubuk Suyu civârında bir çiftlik yeri vardır subasar? Der tasarruf-ı Muhtereme Hâtûn bint-i Baba Ahmed öşrûn ve rusûmun verir ber mûceb-i mezkûr deftere sebt olundu bi-emr-i hâkâni deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer merhûm Sultân Bayezid'in berâtıyla der tasarruf-ı Mustafa. Hâsıl: 150³⁰⁸.

Vakf-ı Zâviye-i Âhi Mahmud Der Nefs-i Ankara³⁰⁹

65-Meşihatîş der tasarruf-ı Mevlâna Seydi Mahmud

An icâre-i bostanlık ki evaltı? Dimekle ma'rûfdur, hâsıl fî sene 300.

An icâre-i bostanlık ki Güllelik dimekle meşhûrdur, fi sene 450.

Yekûn:750

Zikr olunan zâviyenin yerinden bir kıt'a yerin müsellâh-ı mezbûre Şah Beğ kızı Safiye Hâtûn yılda 100 akçe icâre verecek olmuş, be hüccet-i şer'iyye³¹⁰.

Karye-i Çerik? Nâm-ı Diğer Baba Yakub Zâviye-i Şeyh Seydi Ali³¹¹

66-Baççe Melike Hâtûn vakf-ı mezâr-ı mezkûredir nefsi-i Ankara yevmî bir cüz kırâat oluna el'ân der-tasarruf-ı Muhiddin Fakîh bâ-berât-ı hümâyûn, hâsıl; 1500

³⁰⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29b.

³⁰⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29b.

³⁰⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40b.

³⁰⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40b.

³⁰⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.41a.

³¹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.41a.

³¹¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18b.

Bula Hâtûn bint-i Yusuf karye-i Busalda haraçlu mülk değirmeni mezâr-ı mezbûr mescidin kendü rûhuçun her yıl Ramazanda iki hatm-i kelâmullah okumak için asiyab-ı mezkûr ki harâcından gayrisini tasarruf ide deyû şer'î hücceti var deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer³¹².

Zemîn-i Der Kurb-u Kantara-i Samiye Hâtûn³¹³

67-Bit Bâzârı kurbunda olan Güvenç Seydi Mescidi vakfıdır. El'ân mütevellî olan icâre-i tavîle ala Cemal bin Abdullah yılda 50 akçe üzre virilmiş mezkûr Cemal dahî Çubuk Kazâsı'nda binâ itdüğü Ahmed nâm mezra'asında zâviyesine vakf itmişdir³¹⁴.

Vakıf hissedarı ve tasarruf hakkı olan kadın vâkıflar;

Vakf-ı Âher Tabibe Binti Mevlânâ Mehmed³¹⁵

68-5000 nukud akçe vakf idüb, vakfnâmesinde böyle şart itmiş ki, istirbâh olunub ribhinden hâsıl olan meblağdan mescid-i mezbûrede yevmî iki nefer huffâz iki cüz Kur'ân okuya, meblağ-ı mezbûreden hâsıl olan ribhi tasarruf ideler. Hacı Mahmud nâm kimesne mütevellî ola ve Muhiddin nâm kimesne nazır ola deyû vakfnâmesinde mukayyed deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ mütevellî Ahmed Çelebi'nin mezbûredur deyû mukayyed der defter-i atık.

Hâsıl, ani'r-rihb 500³¹⁶.

Vakf-ı Melike Hâtûn³¹⁷

69-Vakf, Melike Hâtûn merhûm Eyne Beğ Subaşı Hamamından kendüye ta'yîn olunan 17 akçeden kendünün mescidine 4 akçesin vakf edüb

³¹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.19a.

³¹³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.50b.

³¹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.50b.

³¹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18a.

³¹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.18a.

³¹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19a.

ta'yîn itmiş, 2 akçesini Bayân? ve iki akçesini Mahmud ve iki akçesi kal'a olana³¹⁸.

Evkâf-ı Medrese-i Melike Hâtun Der Nefs-i Ankara³¹⁹

70-Karye-i Solfasil vakf-ı medrese-i mezkûre tâbî'i kasaba, Hâsıl: 4831³²⁰.

fî sene 820³²¹.

Vakf-ı Cüneyd Kızı Ziyade Hâtûn³²²

71-Değirmi bağçe dimekle ma'rûf bağçesini dahî Zekeriya Çarşusunda bir mülk dükkânın ve yarım mülk dükkân ve Taşluca Yeriyle ma'rûf yerini ve Galaba Deresinde rub'ı mezra'a-i Ahî Hasan Mescidine vakf idüb üç cüz Kur'ân okuya deyû vakfiyesinde kayd idüb Ahmed Çelebi oğlu Ahî Çelebi oğlu oğluna mütevellî nasb itmiş amma hakk-ı tevliyet vakfiyede mastûrdur deyû kayd olmuşdur defter-i köhne hâliyâ Emre Çelebi oğlunun emr-i tevliyetde hayli hıyâneti zâhir oldu vâkifenin akârından tevliyet-i mezbûre Merhûm Sultan Bayezid nişân-ı sadaka itmişler İskender'e hâliyâ tevliyet-i mezbûr berât-ı hâkâniyle Seyyid Halil'e virilmiştir el'ân geri İskender'e verilmiş tasarruf ider.

An kirâ-i der Sûk-ı Ahî Şersem hüccet-i şer'iyye ile Zekeriya Çarşusunda olan dükkân ile istibdâl itmişler inha'a olmağın, fî sene 120.

An kirâ-i nısf-ı dükkân der Sûk-ı Ahî Zekeriya, fî sene 120.

Yekûn: 240³²³.

Vakf-ı Ümmi Binti Cemal Der Mahalle-i Baklaci³²⁴

72-1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki yevm-i iki cüz kıra'at oluna birini Şaban oğlu Kemal binâ itdüğü mu'allimhâne mu'allimine ve birini mahalle-i

³¹⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19a.

³¹⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19b.

³²⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19b.

³²¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.24a.

³²² A.K.M.C.T. 116-05, vr.30a.

³²³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.30a.

³²⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

mezbûre mescid-i müezzini okuya ve mütevellî ve nâzır şart itmişdir. Hâsıl, ani'l-rihb, fî sene 750, li'l-cüzhân 600, li'l-mütevelli 100, li'l-nâzır 50³²⁵.

Evkâf-ı Sinan Saraç Der Ankara³²⁶

73-Vakf, Hâtûn Bula nâm Hâtûn 3000 akçe vakf idüb şart itmiş ki yevmî bir cüz okuya, ani'r-rihb 300. Mukarrer be-hükm-i cihân mutâ'a deyû köhne defterde mastûr hâliyâ Hızır Şah Çelebi fevt olub karındaşı ... Hunze? Hâtûn müntakil olmak el-an ol mutasarrıfdir³²⁷.

Evkâf-ı Der Tasarruf-ı Hızır Şah Çelebi Bin Emre Çelebi³²⁸

74-Zemîn-i hamâmı ricâl ki Sultan Hamâmı dimekle ma'rûfdur alâ vakfiyyetü'l-ebnâ der tasarruf-ı Hunze? Hâtûn el-mezbûr, hâsıl 2000³²⁹.

75-Nısf-ı Hamâmı Havâtin ki Karyecik dimekle ma'rûfdur alâ vakf-ı der tasarruf-ı Hızır Şah Çelebi deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ ebnâ münkariz olub Şah Beg kızı sâhibi Baht Hâtûn müntakil olub tasarruf ider, hâsıl 1100³³⁰.

76-An asiyâb-ı Çaşnigir Ber müceb-i köhne der tasarruf-ı Hızır Şah el-mezbûr alâ vakfiyyetü'l-ebnâ hâliyâ kezâlik geru der tasarruf-ı Hunze Hâtûn el-mezbûre, hâsıl 2500³³¹.

77-Dekâkin-i Melek Hunze Hâtûn der Tahte'l-kal'a zemin-i vakf-ı ebna berâ-yı ... zemin-i fî sene 250³³².

78-Asiyâb kızı Şahne Ali vakfiyeti'l-ebnâ ebnâ münkariz olmağın der tasarruf-ı sâhib-i Baht Hâtûn binti Şah bin Hızır Şah Melike, hâsıl fî sene 4500³³³.

³²⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

³²⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.26b.

³²⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³²⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³²⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³³⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³³¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³³² A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

³³³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

Evkâf-ı Kalenderhâne-i Baba Mansur

79-An hamâm Eyne Beg Subaşı an hisse-i Melike Hâtûn, fî yevm 3, fî 1080.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Kebkebirân 12³³⁴.

Nefs-i Hamâmı Rical Ki Sultan Hamâmı Dimekle Meşhûr³³⁵

80-Der nefsi-i Ankara der tasarruf-ı Süleyman Çelebi bin Mehmed Çelebi mülkiyet üzre tasarruf ider deyû şer'î hüccet ibrâz etti deyû kayd olmuşdur defter-i köhne el-hâletü hâzihî mülkiyet üzre mutasarrıfdir deyû kayd olmuş hâliyâ mezkûr Süleyman Çelebi vakf-ı ebnâ idüb ebnâ münkariz olicak evlâda ve evlâdı münkariz olicak Mekke-i Şerife Şerefe Allahu ve Azemuhâ? Vakf-ı evlâd deyû vakfiyesinde şart itmiş hâliyâ evlâdından Süleyman Çelebi Kızı Efendi Bula elindedir.

Hâsıl: fî sene 2300³³⁶.

Nefs-i Ankara Der Merhûm Eyne Beg Subaşı³³⁷

81-Binâ etdüği hamâmın Melike Hâtûn bin eşrefî mukâbelesinden verdiği 17 akçeden gayri ki vakf itmiş, fî sene Melike Hâtûn, 7560.

Cihet-i nezâret der tasarruf-ı Mustafa Çeleb-i kethüda ber-şehri bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevm 3. Cihet-i meremmet fî sene 2³³⁸.

Nefs-i Şehr-i Ankara'da Hacı Mehmed Bin Hacı Şemseddin³³⁹

82-Kendünün mülk evlerini mahutasıyla? Ve Karye-i Şehne? Değirmeni kurbunda olan ve bağçesün ve Fazıl oğlu Yoncalık kurbunda Dolablu mukabele dimekle ma'rûf mukabelesini vakf-ı evlâd idüb karnen

³³⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31a.

³³⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.35b.

³³⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.35b.

³³⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

³³⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.39a.

³³⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.39b.

ba'de karnin ve ba'de batnen ba'de batnin ba'de'l-inkirâz aslah-ı akrabasına vakf ola deyû vakıfnâmesinde kayd olunmuş el-hâletü'l-hâzihî³⁴⁰.

Evlâd münkariz olub akrabasından İshak bin Ali nâm kimesne mutasarrıfdir deyû mukayyed der defter-i köhne hâliyâ İshak fevt olub oğlu Yakub'a intikâl idüb ol dahî fevt olub kızı Nefise'ye müntakil olmuş defter-i cedîde kayd olundu. Hâsıl: 600³⁴¹.

Vakf-ı Hacı Seydi Der Kurb-ı Bâzâr-ı Kehle³⁴²

83-Mezra'a-i der kurbu Kantara Samiya Hâtûn, hâsıl 150³⁴³.

Vakf-ı Âher İklim Hâtûn Nâm Kimesne³⁴⁴

84-Kendü canıçün 10.000 nukûd akçe vakf idüb şart itmiş ki istirbâh olunub ribhından hâsıl, hâsıl olan meblağdan iki cüz Kur'an okuya iki hâfız fî şehri 40, hâsıl ani'l-rihb fî sene 1000. Cihet-i tevliyet-i hums, hâsıl fî sene 200³⁴⁵.

Vakf-ı Evlâd-ı Turasan Beg³⁴⁶

85-Ki evlâdından Mustafa Çelebi oğlu Ahmed Çelebi ve Mehmed Çelebi kızı Esen Hâtûn mutasarrıfdir.

An nısf-ı kıst-ı hamâm, fî sene 3500.

Bağçe-i Çukurpare der der Vadi-i Bend, fî sene 300.

Yekûn: 3800³⁴⁷.

Mezra'a-i Etlık³⁴⁸

86-Hüdâvendigâr zamanında Yayabaşları yeri imiş ammâ Kadı Çelebi'nin mülkü imiş Timurtaş Paşa il yazıcak yayabaşlarına virmiş sonra

³⁴⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.39b.

³⁴¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40a.

³⁴² A.K.M.C.T. 116-05, vr.40a.

³⁴³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40a.

³⁴⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40a.

³⁴⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40a.

³⁴⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.41b.

³⁴⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.41b.

³⁴⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.47b.

merhûm Hüdâvendigâr mülk olmağın gerü ve Kadı Çelebi'ye virmiş el-hâletü hâzihî Hızır ve Tursun mutasarrıflardır adetü'l-vech yer olub Tursun yerü deyû kayd olmuş der defter-i akdem el-hâletü hâzihî köhne defterde sakatat olub i'tibâr olunmadığı ecilden Emre Çelebi oğlu Hızır Şah'dan hüccet-i temlik üzre temessük-i pâdişâhî taleb olundu temessük zâhir olmayub hâl-ı ma'lûm olmadı deyû defter-i köhne mukayyed ammâ sonra mülkiyete mukarrernâme virmiş merhûm Sultan Bayezid tâbe serâhudan merâhil-i âmil oldukları vakıfnâmelerinde mülk kayd olunub ve Hunze Hâtûn mülkiyete ikrâr ve i'tirâf idüb karn-i karîndeden berü mülkiyet üzre tasarruf oluna gelüb mülklüğünde şayia şüphe olmağın mülk kayd olundu ve hüccet-i şer'iyye ile Bula Hâtûn satun almış.

Hâsıl: 560, hınta: müd 5, 300, şa'ir müd 1, 5, öşr-i kovan 10, çiftli hassa 1, 200³⁴⁹.

Vakf-ı Mehmed Beg Oğlu Mustafa Çavuş ve Hâtûn Ümmi Bint-i İne Hoca Fahrü'l-Emâsil Hüdâvendigâr³⁵⁰

87-E'azzeallâhu ensârehu hazretleri çavuşlarından Mehmed Beg oğlu Mustafa Çavuş ve Hâtûn Ümmi bint-i İne Hoca Karye-i Mekkide? Çubuk Kazâsında bir cami'-i binâ idüb nefsi Ankara der-Yoğundivâr kurbunda bir bostanlık yer ber mûceb-i hüccet-i şer'iyye ki bir tarafı Hasan mülkü ve bir tarafı mugayire Ve bir tarafı tarîk-i âmme ve bir tarafı mâ'-i câriyedir vakf idüb şöyle şart etmişler ki mâdemki kendüler kayd-ı hayâtda der mütevellî olalar ve kendülerinden sonra batnen ba'de batnin ve neslen ba'de neslin ebnâsı ve ebnâ münkariz olıcak evlâdına ve evlâd münkariz olıcak aslah-ı utekâya ve uteka münkariz olıcak hâkimü'l-vakt olanlara şart itdükleri üzre defter-i cedîde kayd olundu ber mûceb-i vakf, hâsıl 1000³⁵¹.

³⁴⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.47b.

³⁵⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.50b.

³⁵¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.50b.

3.1.3. Zâviyeler

Arapça bir kelime olan zâviye kelime anlamına bakıldığında geometride; köşe, açı olarak kullanılmakla birlikte, toplamak; men etmek manasına (zvy kökünden) gelmektedir. Zaviyenin çoğulu zevâyâ; zaviyeler, köşeler, bucaklar, açılar anlamın da kullanılmaktadır³⁵². İstilah olarak kullanımına bakıldığında “herhangi bir tarikata mensup dervişlerin bir şeyhin idaresinde topluca yaşadıkları yerdir. Bunun yanı sıra gelip-geçen (ayendeye ve revendeye ³⁵³) yolculara ücretsiz hizmet veren, yerleşme merkezlerinde veya yol güzergâhlarında bulunan yapılardır”³⁵⁴.

Zaviye binası altı temel bölüme ayrılır: 1) kurucu şeyhin türbesi, 2) içinde namaz kılınan, âyin yapılan ve bazen ders okutulan oda, 3) dervişlerin ve misafirlerin kalmaları için ayrılan odalar, 4) mutfak ve erzak ambarları, 5) hamam, 6) ahırlar³⁵⁵. Bu bölümler zaviyenin büyüklüğüne göre artabilmektedir.

Zaviyeler *hângâh*, *tekke*³⁵⁶, *dergâh* veya *asitâne*³⁵⁷ adları ile anılmaktadırlar.

Zaviyelerin kuruldukları yerlere bakıldığında yol güzergâhlarına, geçitlere, sınırlara ve özellikle yeni fetih edilmiş topraklara kurulduğu görülmektedir. Bunun nedeni bölgedeki yerli halkı hoşgörülü bir yaklaşımla kendine çekmektir.

Zaviyeleri değerlendirirken sosyal, siyasi-idari, dini ve kültürel olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Sosyal boyutuna bakıldığında din mezhep farkı gözetmeksizin ücretsiz barınma, yemek ve ihtiyaç duydukları diğer şeylerin karşılandığı sosyal

³⁵² Ferid Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2009, s.1172,1182.

³⁵³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.33b (Dib Dede Zaviyesi).

³⁵⁴ Ahmet Yaşar Ocak-S.Faruqi, “Zaviye”, **İA**, C.13, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1986, s.468-476

³⁵⁵ Ocak-Faruqi, “**a.g.mad**” s.473.

³⁵⁶ Ocak- Faruqi, “**a.g.mad**”, s.468

³⁵⁷ Köse, **a.g.t.** s.33.

hizmet sunan merkezler olarak nitelendirilebilir. H. 928 tarihli vakıf tahrir defterindeki bir kayıt ile somutlaştırmak gerekirse kayıta şöyle denilmektedir; *“Karye-i Ahî Çomak, Vakf-ı Zâviye-i Ahî Çomak kadîmde vakfiyet üzere tasdik ola gelmiş el-hâletü’l-hâzihi Şeyh Ebûlleys oğlu Seydi Şeyh olup zâviye-i mezkûrede ayendeye ve revendeye hizmet idüb karye-i mezbûre tasarruf ider müceb-i mezkûr üzere pâdişâhımızdan nişân-ı şerifi var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Seydi fevt olub oğlunun oğlu Ebûlleys berât-ı hümâyûn virilmeğın defter-i cedîde kayd olundu”*³⁵⁸.

Diğer sosyal yönü fakir fukaranın giydirilmesi ve doyurulması açısından imaretler gibi hizmet vermeleridir³⁵⁹.

Siyasi ve idari açıdan özellikle yeni fetih edilen bölgelerde veya sınırlarda kurulan zaviyeler, bölge halkının Türk-İslam medeniyetini tanması açısından büyük önem arz etmektedir. Bir diğer husus ise, zamanla zaviyelerin etrafında yerleşim birimlerinin oluşmaya başladığı görülmektedir.

Sınırlarda kurulan zaviyeler sınır güvenliğini sağlayan jandarma gibi hizmet vermektedirler³⁶⁰. Zaviyelerde hoşgörü temel prensiptir. Bu açıdan hangi millete veya dine mensup olduğuna bakılmaksızın hizmet verilir, bu da zaviyeleri halka açık bir merkez haline getirmiştir. Halka açık olması bazı tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Bunların en başında casusluk için gelenler gösterilebilir. Stratejik noktalara kurulan zaviyeler bölgeyi tanımak veya idare hakkında bilgi toplamak için gelen casuslar buradaki iletişimden faydalanarak önemli bilgiler ile geri dönmüşlerdir³⁶¹. Zaviyelerin yerlerine bakıldığında Ankara'nın stratejik noktalarına kurulduğu görülmektedir. H.928 (1522) tarihli vakıf tahrir defterin de geçen bazı zaviye kayıtlarına göre - günümüzde Lalahan olarak bilinen- *“Lala Karbansaray”*³⁶², *Zirvâ*³⁶³,

³⁵⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.20b.

³⁵⁹ Saim Savaş, “Zâviyelerin Türk Kültürünün Gelişmesindeki Rolü”, **Osmanlı**, 9 Kültür ve Sanat, Yeni Türkiye Yay. s.72-78.

³⁶⁰ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, **VD**. S.II s.293.

³⁶¹ Savaş, **a.g.m.** s.76

³⁶² A.K.M.C.T. 116-05, vr.35.

³⁶³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.21b (Zaviye-i Seydi Yusuf).

*Karpürçek*³⁶⁴, *Karacadağ*³⁶⁵, *Çubuk Suyu civarı*³⁶⁶” diye adlandırılan yerler Ankara'nın dışında ve şehrin stratejik noktalarıdır.

Zaviyeler dini açıdan ele alındığında bir tarikata bağlı olarak şekillendiği görülmektedir. En bilindik tarikatlar Mevlevilik, Bektaşilik, Kalenderîlik³⁶⁷, Bayramîlik³⁶⁸ gibi adlarla günümüze kadar varlıklarını korumuşlardır.

Bu tarikatların siyasi etkinliği dönemlere göre değişmektedir. Zaviye şeyhleri *fakı* veya *fakih* olarak adlandırılmaktadırlar. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri içerisinde birçok yerde şeyh, fakih ismi geçmiştir. “*Seydi Fakih*”³⁶⁹, “*Şeyh Hasan Fakih veled-i Şeyh Yakub Fakih*”³⁷⁰ isminin içinde şeyh veya fakih geçenlerdir. Zaviye şeyhleri tarafından yazılan Ahmediye, Muhammediye ve Envârü'l-âşıkîn gibi sade bir dil ile yazılmış mazlum ve mensur eserler okutulduğu bilinmektedir³⁷¹.

Kültürel olarak zaviyeler halkın doğrudan faydalandığı halk-eğitim merkezi gibi düşünülmelidir. Zaviyelerde zengin kütüphaneler bulunmaktaydı. Kütüphanedeki kitaplardan halk istifade edebilmekteydi. Özellikle sözlü edebiyatın nesiller boyu aktarılmasında önemli görevler üstlenmişlerdir. Müzik alanında Türk sanat müziğine Mevlevîlerin, Türk halk müziğine Bektaşilerin katkısı büyüktür³⁷².

Zaviyelerin devamının sağlanması elbette ekonomik bağımsızlık gerektireceği için zaviye gelirlerinin ne olduğuna bakıldığında genellikle vakıflar vasıtasıyla veya tarımsal faaliyetlerle giderlerinin karşıladığı görülmektedir. Yukarıda da zikredildiği üzere zaviyeler kurulduğu yer itibarıyla yerleşim yerleri dışındadır. Bu da zaviyelerin tarım alanı açmasını

³⁶⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29a (Zaviye-i Gülhuriyyun).

³⁶⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.33b-34a.

³⁶⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.39b (Zaviye-i Baba Samut), vr.40b (Zaviye-i Pâpâni).

³⁶⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31a.

³⁶⁸ A.K.M.C.T., 116-05, vr.37a.

³⁶⁹ A.K.M.C.T., 116-05, vr.23b.

³⁷⁰ A.K.M.C.T., 116-05, vr.44a.

³⁷¹ Ocak-Faruqi, “**a.g.mad**”, s.475-476.

³⁷² Mustafa Kara, **Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler**, Dergah Yay. İstanbul 1999, s.39

kolaylaştırmıştır. Gelir kalemleri arasında meyve bahçesi, limon, portakal, gül bahçeleri, zeytinlik, kestanelik, değirmen gibi kalemler yer almaktadır³⁷³.

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defterindeki zaviyeler içerisinde en yüksek gelire sahip olan “*Evkâf-ı Zâviye-i Muhammed veled-i Doğan der nefis-i Ankara*”³⁷⁴ zaviyenin 18.089 akçe geliri vardır. Zaviyenin ne zamandan beri tasarruf edildiği şöyle anlatılmıştır:

“*Tevliyet der tasarruf-ı Müslihiddin deyû defter-i köhnede mastûr. Hâliya tevliyet-i mezbûre utekâ-i aslah meşrût itdüği Ankara Kasabası huzurunda sâbit olub ve aslah-ı utekâdanım deyû Ahmed oğlu Hasan isbât olub kâdı-ı mezbûre tarafından arz virilüb anâ binâen der devletden der berât-ı hümâyûnla tevliyet-i mezbûre Hasan el-merkûme virilmeğin ber mûceb-i berât-ı hâkânî defter-i cedîde kayd olındı iki cebellü eşdirmek üzre Karye-i Yozgat, tabii kasaba*”³⁷⁵. Gelirleri arasında dükkân, asiyâb, kervansaray, bostan yeri vardır.

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde 41 adet zaviye vakfı bulunmaktadır. Bunların karşılaştırmalı olarak tafsilatlı bir dökümü verilmiştir³⁷⁶.

³⁷³ Barkan, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ...”, s.298.

³⁷⁴ A.K.M.C.T., 116-05, vr.26a-26b.

³⁷⁵ A.K.M.C.T., 116-05, vr.26a-26b.

³⁷⁶ Bkz Tablo-I

Tablo 1: XV. – XVI. Yüzyıllarda Ankara'daki Zaviye Vakıfları

VAKIF ADI	VARAK NO	NEVİ	GELİR	GİDER	HASIL		
					H.870	H.928	H.979
Zaviye-i Ahi Çomak	20b	Hayri-Evlâthk	Öşri arazi	Zaviye-i Ahi Çomak, Ayende ve Revendeye	1.070	1577	1277
Zaviye-i Ahi Mesud	20b-21a	Hayri-Evlâthk	Bağluca karyesi öşri arazisi	Zaviye-i Ahi Mesud	1.365	1574	
Zaviye-i Ahi Şerafettin	23b	Hayri-Evlâthk	Bağluca karyesi öşri arazisi	Zaviye-i Ahi Şerafettin			
Zaviye-i Şeyh Yağmur Der Şehr-i Ankara	21a-21b	Hayri-Evlâthk	Karye-i Macun öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Yağmur		2660	2660
Zaviye-i Seydi Yusuf	21b	Hayri-Evlâthk	Karye-i Zir öşri arazi	Zaviye-i Seydi Yusuf, Hizmekâran, ayende ve revendeye		1235	
Zaviye-i Süzenger	22b	Evlathk	İcâre-i arazi	Zaviye-i Süzenger		100	
Zaviye-i İsfehani	23a	Evlathk	Mezraa-i Yunus Oğlan öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Hacı Ali İsfehani	100	120	2000
Zaviye-i Süzenger	23b	Hayri-Evlâthk	Öşri arazi	Zaviye-i Süzenger, ayende ve revendeye		200	
Zaviye-i Kemal Hacı Baba	23b	Evlathk	Karye-i Memlûki öşri arazi	Zaviye-i Hacı Baba	755	150	150
Zaviye-i Deve Görmez Nâm-i diğer Hasan	23b	Evlathk	Öşri arazi	Zaviye-i Deve Görmez	1.555		
Zaviye-i Şeyh Muzaffer	23b-24a	Hayri	Mezraa, der Vadi-i Galebe öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Muzaffer	355	170	
Zaviye-i Ahi Evran	24a	Evlathk	İcâre-i dükkân, Asiyab, Öşri arazi, Hamam	Zaviye-i Ahi Ozan		1482	1482
Zaviye-i Nizamettin	24b-25a	Evlathk	İcâre-i dükkân, Asiyab, Öşri arazi, Hamam	Zaviye-i Hoca Nizameddin	710	2543	2543
Zaviye-i Şeyh Mahmud	25a	Hayri	Mezraa, der-Karye-i Demirciviran, öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Mahmud		1500	1500
Zaviye-i Şeyh İzzeddin	25b	Hayri	Öşri arazi	Zaviye-i Şeyh İzzeddin		400	400
Zaviye-i Hıdırhık	26a	Evlathk	İcâre-i bostan, yoncalık, Öşri arazi	Zaviye-i Hıdırhık		4900	5.900
Zaviye-i Muhammed Veled-i Doğan Der Nefs-i Ankara	26a-26b	Evlathk	Öşri arazi, İcâre-i kârbân-saray, bağ	Zaviye-i Muhammed veled-i Doğan		18089	18.089
Zaviye-i Hatib Ahmed Der Nefs-i Ankara	28a		Öşri arazi, İcâre-i asiyab	Zaviye-i Hatib Ahmed	700	4100	4100
Zaviye-i Ahi Şerafeddin Der Nefs-i Ankara	28a-28b		Öşri arazi, İcâre-i asiyab, dükkân, hane, İspenç	Zaviye-i Ahi Şerafeddin	3.655	8.203	6.950
Zaviye-i Gülhuriyyun Der Nefs-i Ankara	29a		Öşri arazi, İcâre-i Asiyab, Timar	Zaviye-i Gülhuriyyun	785	3981	3.359
Zaviye-i Helvaizâde	29b-30a	Evlathk	Öşri arazi	Zaviye-i Helvaizâde		350	350
Zaviye-i Ahi Halife	30a	Evlathk	Mezraa-i Gümüşünü, der-Karacadağ, öşri arazi	Kur'an okunması, Cüz okunması,		580	580
Zaviye-i Ebü İshak Der Nefs-i Ankara	30b	Hayri	İcâre-i dükkân	Zaviye-i Ebü İshak	365	50	50
Zaviye-i Ahi Yakub Der Nefs-i Ankara	30b	Evlathk	İcâre-i mebkale	Zaviye-i Ahi Yakub	5.000	3700	3700
Zaviye-i Şeyh Hüsâm Der Karye-i Şeyhler	31a	Evlathk	Öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Hüsâm		300	300
Zaviye-i Şeyh Ali	33a-33b		Karye-i Yalıncak ve Çakırlar, mukataa-i çiftlik, öşri arazi, icâre-i asiyab	Zaviye-i Şeyh Ali	675	2428	2428
Zaviye-i Dib Dede	33b-34a		Mezraa-i Dib dede, icâre-i hane, asiyab, Öşri arazi	ayende ve revendeye		973	1.972
Zaviye-i Şeyh Evran Nefs-i Ankara	34a	Evlathk	Öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Evran		150	150
Zaviye-i Derviş Emirşah	35b	Hayri	Meraa-i Dibekli ve Yazlıca Kayalar'da ki öşri arazi	Ayende ve revendeye		1000	1300
Zaviye-i Ahi Elvan	36b	Hayri	Öşri arazi	Ayende ve revendeye		950	950
Zaviye-i Yanucak	38b	Hayri	Öşri arazi	Zaviye-i Yanucak		2310	2310
Zaviye-i Baba Samut Tâbi'i Kasaba	39b	Evlathk	Öşri arazi	Zaviye-i Baba Somut		2774	2774
Zaviye-i Yapani Der Nefs-i Ankara	40b		Öşri arazi	Zaviye-i Papani	255	150	150
Zaviye-i Ahi Mahmud Der Nefs-i Ankara	41a	Hayri	Nukud Akçe, İcâre-i bostanlık	Zaviye-i Ahi Mahmud		750	750
Zaviye ve Camii-i Turasan Beg Der Karye-i Akçakavak Tâbi'i Yabanabad	41a-41b	Hayri	Öşri arazi, İcâre-i dükkân, hamam	Zaviye, Camii ve Mescid-i Turasan Beg		6279	6279
Zaviye-i Şeyh Hasan Fakih Veled-i Şeyh Yakub Fakih	44a	Hayri	Öşri arazi	Zaviye-i Şeyh Hasan Fakih veled-i Şeyh Yakub Fakih		220	220
Zaviye-i Vakkas Şeyh	47a		Timâr	Vakkas Şeyh Zaviyesinde ayendeye ve revendeye hizmet			250
Zaviye-i Ahi Hüssam	50a	Hayri	Öşri arazi	Zaviye-i Ahi Hüssam		3680	3680
Hângâh-ı Fahreddin	48a	Evlathk	Öşri arazi, İcâre-i bostanlık	Hângâh-ı Fahreddin Vakfına		1951	1951
Hângâh-ı Reşidüddin	17b	Evlathk	İcâre-i dükkân	Mevlânâ Kasım'a Sadaka olunmuş		1492	1492
Nâm-i Diğer Baba Yakub Zaviye-i Şeyh Seydi Ali	18b-19a	Hayri-Evlâthk	Öşri arazi	Cüz okunması, Hatm okunması		2344	2344
TOPLAM					17.345	85415	84390

3.1.4. Camiler ve Mescidler

Cami kelime anlamı Arapça “cem”den yani toplayan, derleyen içine alan veya içinde ibadet edilen yer anlamında kullanılmaktadır³⁷⁷. Camiler genellikle Kandil gecelerinin geçirildiği, Cuma Namazlarının veya Bayram Namazlarının kılındığı mekânlardır. Mescidler ise daha küçük şekilde inşa edilmiş, genellikle her mahallede bulunan ve ibadet mekânlarını halk için yakınlaştıran yapılardır. Arapçada secde edilecek yer anlamında kullanılmaktadır³⁷⁸. Ayrıca camiler yakın zamana kadar halkın dini eğitim aldıkları yerler idi.

Ankara’da hemen hemen her mahallede ya camii vardır ya da mescit vardır. Ankara’nın en eski camileri arasında *Ahî Şerafeddin Camii*³⁷⁹, *Kızılbey Camii*³⁸⁰ ve *Ahî Elvan Camii*³⁸¹ bulunmaktadır. Hacı Bayram Camii, Cenabi Ahmet Paşa ve Zincirli Camii Osmanlı dönemi dini yapıların en önemlilerindedir.³⁸² Bu yapılar günümüzde hala mevcut olup aynı fonksiyonlarını icra etmektedirler.

Bütün camiler ve mescitler vakıf çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedirler. Camilerin temizliği, aydınlatılması gibi giderler vakıflar vasıtasıyla karşılanmaktadır. Aynı zamanda camide imam, müezzin gibi dini hizmet veren veya temizliğinden sorumlu kişiler de maaşlarını cami için kurulan vakıflardan almaktadırlar³⁸³.

Vakıf gelirinin önemli bir miktarının imamın, müezzinin veya huffazın tasarrufuna bırakıldığı görülmektedir. Bırakılan gelir bazen bir dükkân “*An icâre-i dükkân der Sûk-ı Karaoğlan, fî sene 72, imâm tasarruf ider*³⁸⁴”, “An

³⁷⁷ Ferid Develioğlu, **a.g.e.** s.124; Mehmet Şener, “Câmi”, **DİA**, Cilt 7, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yay., İstanbul 1993, s.46-92.

³⁷⁸ M.Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri**, II, s.488.

³⁷⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.20a

³⁸⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31b.

³⁸¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.24a

³⁸² Öney, **a.g.e.** s.17-95.

³⁸³ Bahaeddin Yediyıldız, “Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Toplumundaki Rolü”, **VD**, S.XIV, Ankara 1982, s.2.

³⁸⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

kirâ-i dükkân der Bâzâr-ı Ganem, el-müezzin, fî şehri 3 fî sene 120³⁸⁵ , şu kadar müdlük yer; “*Mezra’a der kurb-ı Akköprü, bir müddük yerdir, imâm tasarruf ider, hâsıl, fî sene 25³⁸⁶*”, veya para “*Altı Parmak Helvacı, mescid-i mezbûr imâmına, 5000 akçe vakf etmiş ki, imâm yevmî bir cüz okuya, hâsıl ani’r-ribh 500³⁸⁷*” vakf edildiği görülmektedir.

Bazen de vakfın ne zamandan beri tasarruf edildiğini gösteren kayıtlara rastlanmaktadır. “*Mezra’a-i Avşar Hatib tâbi’-i Ankara kadîmü’z-zamândan Ankara Kal’asına Sultan Alaaddin Câmi’-i huffâzına sarf olunur vakf itmiş şimdi ki hâlde nısfına Hatib Nimetullah ve nısf-ı aherine hâfızlar mutasarrıfdır deyû kayd olunmuş der defter-i köhnede hâliyâ Hatib Muharrem mutasarrıfdır bâ-berât-ı hümâyûn, hâsıl 200³⁸⁸* .

Vakfedilen gelir karşılığında imam veya müezzinden bir hizmet beklenilmektedir. Bu hizmetler genellikle hatim indirme; “*Hamza nâm kimesne, 2000 akçe vakf eylemiş ki, yılda beş hatm okuya imâm, ani’r-ribh 200³⁸⁹*”, cüz okuma; “*Hacı Hüseyin nâm kimesne, Çıra Bazarı’nda olan iki dekâkîn yevmî bir cüz kırâat olmak için, hâsıl fî sene 216, ve mezkûr Hacı Hüseyin kırâat için 500 akçe vakf itmiş, ani’r-ribh 50³⁹⁰*”, gibi hizmetlerdir.

Cami giderlerinin karşılanması için menkul veya gayrimenkul vakfedildiği görülmektedir. “*Vakf-ı Mahrûse-i Mısır’da Câmi’-i El-ezher’de beş nefer hâfız beyne’l-mağrîb ve’ş-şâi tilâvet ideler yılda otuz eşrefi çerâğ-ı yağıçün yılda iki buçuk eşrefi³⁹¹* . Özellikle aydınlatılması için daha çok para vakfedildiği görülmektedir. “*Vakf-ı Müslim Nezdi Mescid-i Mezbûre ki der derûn-ı bab-ı Kebîr Kal’a-i Ankara dükkân 1, mesâlihinden zâid gelenin Hisar,*

³⁸⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

³⁸⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

³⁸⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2b.

³⁸⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37b-38a.

³⁸⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

³⁹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7a.

³⁹¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.44b (İbadullah Oğlu Hoca Mehmed Vakfi).

içinde olan câmî'in çerâğına sarf ola³⁹²”; “Musa nâm kimesne, çerâğa bir ev yeri ve 200 akçe vakf itmişdir, ani’r-rihb 20³⁹³”.

Yukarıda anlatılanların hepsini bünyesinde barındıran son bir örnek de şöyle geçmektedir: “*Vakf-ı Mustafa Oğlu Hacı Mehmed; 5000 akçe vakf idüb şart itmiş ki aslah evlâdı mütevellî ola nâzır Küçük Sofu oğlu Yakub ola ve istirbâh olunub hâsıl olanı 170 akçesün yevm-i bir cüz okuya Hacı Bayram Sultan Mescidinden ve mescid-i mezbûre çerâğ-ı yağına yılda 25 akçe ola ve çerâğ-ı yağın içün ayda bir akçe ki 12 akçe olur ve 10 akçe dahî mescid-i mezbûre müezzine ve 25 akçe dahî Veli Bedreddin imâmına ve müezzine yılda 9 akçe ve 175 akçesin türbe-i mezbûre kapûsunda olan müsellâha ve mütevellîye 70 akçe ve nâzırına 60 akçe ve Hacı Bayram Sultan Mescidine rakabe içün 150 akçe ve cüz-ü aslı olan okuya deyû evlâdı münkariz olıcak türbe-i mezbûre hâfızına olan ve mescidi Veli Bedreddin Mahallesinde olan iki suffesini ve iki kış evlerini ve üç odasını ve bir ahırını ve iki odasını batnen ba’de batnin vakf-ı evlâd eylemiş, evlâdı münkariz olıcak Şeyh-i mezbûre imâmına ola deyû vakf eylemişdir ber mûceb-i vakfiye.*

Hâsıl: ani’l-rihb 500³⁹⁴” Ayrıca bu kayıttan “*Hacı Bayram Mescidi*” ve başka bazı “*Vakf-ı Mescid-i Ahî Yakub³⁹⁵”, “Mescid-i Hacı Musa³⁹⁶”, “Mescid-i Mahalle-i Ahî Hacı Murad*” kayıtlardan şu sonuca varabilmekteyiz. Bazen mescitlere cami denildiği de olmuştur³⁹⁷.

H. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri içerisindeki mescitlerin gelir ve giderleri H. 870 ve H.971 tarihli tahrir defterlerindeki gelir ve giderler ile karşılaştırılmıştır³⁹⁸.

³⁹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.18a.

³⁹³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9b.

³⁹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.43a.

³⁹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.14b.

³⁹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.13b.

³⁹⁷ Özdemir, **a.g.e.**,s.49-50.

³⁹⁸ Bkz Tablo II.

Tablo 2: XV.-XVI. Yüzyıllarda Ankara'daki Mescit Vakıfları

VAKIF ADI	VARAK NO	NEVİ	KURULUŞ TARİHİ	GELİR	GİDER	HASIL		
						H.870	H.928	H.979
Mescid-i Mahalle-i Ahi Tura	2a	Hayri		Nukud Akçe, İcäre Dükkan, Öşr-i Arazi	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Hatim okunması, Cihet-i İmam		1247	6035
Mescid-i Mahalle-i Koyun Bazarı ki Kasım Çelebi Mescidi	2b	Hayri		İcäre-i dükkân	Cihet-i İmam		168	2666
Mescidi Mahalle-i Tülce ki Nerdübanlı Mescidi dimikle meşhurdur.	2b	Hayri		Öşr-i Arazi, Mukataa-i Zeminhane, İcäre-i dükkân	Cihet-i İmam, Cihet-i Hamâmi Türbesi		764	2981
Mescid-i Hacı Şeyhi Bin Neemeddin	2b-3a	Evlâtlık		Nukud Akçe	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam ve Müezzin		3990	7930
Mescid-i Mahalle-i Mukaddemzâde	3a-3b	Hayri	1450	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Ev	Cihet-i Müezzin, Cihet-i İmam Mescid, Kur'an okunması, Cüz okunması, Çerağ-ı yağ		2384	4071
Mescid-i Tiflîsî eş-Şehr be Mucidoğlu	4a	Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin,		764	4347
Mescid-i Abdi der Mahalle-i Erzurum	4a	hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		2000	5000
Mescid-i Hzır İlyas Der-Mahalle-i Debbağan Olan Fahri Fâkî	4b	Evlâtlık		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması	655	650	7115
Mescid-i Yakub Hurrat	4b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Kur'an okunması, Cihet-i müezzin, imam, mütevellî		844	1478
Mescid-i Tac Ahmed Der Mahalle-i Hacı Doğan	5a	Hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i zemin-i dükkân, Dükkan	Mescid		851	2720
Mescid-i Hallaç Mahmud	5b	Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Öşr-i arazi	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması		940	3888
Mescid-i Mahalle-i Hacı İvaz Haddad	6a	Hayri	1423	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân,	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması		1840	3506
Mescid-i Kuşhisar Ale'l-İmam Mustafa	6a-6b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerağ-ı yağ, Kur'an okunması,			1906
Mescid-i Ali Beğ	6b-7a	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Öşr-i arazi	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması,		1531	4686
Mescid-i Mahalle-i Helvai	7a-7b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam, Hatim okunması,		730	836
Mescid-i Mahalle-i Rüstem Na'l	7b	hayri	14-15.yy	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması		411	1261
Mescid-i Yoğundivar	8a-8b	hayri		Nukud Akçe	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam ve Müezzin		660	730
Mescid-i Mahalle-i Mevdüd	8b	hayri		Nukud Akçe	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam n		1190	1570
Mescid-i Mahalle-i Kâzıvan	9a	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dekâkin	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i Müezzin		1320	3060
Mescid-i Debbağan el-ân İmâm Veli Fakih	9a-9b	hayri	1444	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane, Mukataa-i zemin-i dekâkin	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam, Cihet-i müezzin,		1658	2323
Mescid-i Mahalle-i Ahî Hacı Murad	9b-10a	hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i Zeminhane, Öşr-i Arazi, İcäre-i dükkân, ev	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam, Hatim okunması, Cüz okunması		797	3155
Mescid-i Kureş Der Mahalle-i Bostanyan	10a-10b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i Ev	Cihet-i imam ve müezzin, Kur'an okunması, Aşr okunması, Mesalihine		630	3190
Mescid-i Mahalle-i Bostaniyân	10b-11a	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Kur'an okunması, Cüz okunması		4233	4527
Mescid-i Mahalle-i Entükzâde	11a	hayri		İcäre-i dükkân, Zemin-i Rîşte Bazarı, Mukataa-i Kârbân Saray	Mescid		1840	1840
Mescid-i Mahalle-i Dibek	11b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam, Cihet-i müezzin, Cüz okunması		1140	2120
Mescid-i Bazâr-ı Ganem	11b	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Gece ve Gündüz imamet edilmesi		542	542
Mescid-i Şehabeddin Der Kal'a-i Ankara İmâm Mahmud Hoca	11	hayri		İcäre-i dükkân, Mukataa-i Kârbân Saray	Mescid		1320	1320
Mescid-i Vassalın	12a	hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Kur'an okunması, Cüz okunması, Aşr okunması		1340	1320
Mescid-i Börekeciyân	12a-12b	Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Mesalihine		897	1272
Mescid-i Kureş-i Diğer	12b	Hayri		Nukud Akçe	Çerağ-ı yağ		100	550
Mescid-i Hâcendi	12b-13a	Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane, Öşr-i Arazi, Hane	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması		2182	
Mescid-i Hacı Musa	13b	Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, ev	Cüz okunması,		4148	1748
Mescid-i Müneccim	13b	Hayri		İcäre-i dekâkin	Mescid		240	240

Tablo 2. Devamı.

Mescid-i Mahalle-i Minare-i Belkis	14a-14b	Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i hane	Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması, Hatm okunması, Kur'an okunması, Çerağ-ı yağ		1896	7530
Mescid-i Ahî Yakub	14b	Hayri	1392	İcâre-i , Mukataa-i Zemin-i Dekâkin, Öşr-i Arazi	Mescid		1825	1955
Mescid-i Mahalle-i Yakub Na'l	14b-15a	hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Mescid, Cüz okunması	444	1100	
Mescid-i Halife Bayezid	15a-15b	Hayri	1511	Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Cihet-i imam, Cüz okunması, Çerağ-ı yağ		982	2244
Mescid-i Mahalle-i Öksüzce	15b	Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Kur'an okunması, Cüz okunması, Mesalihine, Eczahavanelere		6066	4140
Mescid-i Mahalle-i Konurcalar	16a	Hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		1670	2070
Mescid-i Mahalle-i Şeyh İzzeddin	16a-16b	Hayri	1306	Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, hane	Cihet-i imam, Cüz okunması		1436	2526
Mescid-i Genegi	16b	hayri	14-15.yy	Nukud Akçe, İcâre-i hane, dükkân	Cihet-i imam, Cüz okunması		2330	2305
Mescid-i Celal Kattanin	17a	Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i hane, dükkân	Cihet-i imam		380	380
Mescid-i Saraç Sinan Der Kal'a-i Ankara	17a	Hayri	1288	İcâre-i dekâkin, kârbân-saray	Mescid		400	2581
Mescid-i Baklacı	18a	Hayri	1297	Nukud Akçe, Öşr-i arazi	Hatm okunması, Mescid		150	150
Mescid-i Şemseddin Ramazan	25b	Evlathik		Zemin, Öksüz yeri, icare	Şemseddin Ramazan Mescidi Mesalihine		700	700
Mescid-i Mevlâna Büyük Der Mahalle-i Hacı Halil	49a	Hayri		İcâre-i dükkân, Öşr-i arazi	Mescid-i Mevlâna Büyük Der Mahalle-i Hacı Halil		546	19.300
Mescid-i Abdi der Mahalle-i Erzurum	49b	Hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		200	520
Mescid-i Güvenç Seydi	50b	Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i tahvile	Çubuk Kazasındaki Ahmed nâm mezra'a zaviyesine, Kur'an okunması		3750	
Mescid-i Bademlü	42b	Hayri- Evlathik		Nukud Akçe	Baklacı Mahallesi Muallimhanesi, Çerağı yağ, Bademlü Mescid-i Çerağ-ı yağ		1.600	
Mescid-i Hemşire Sinan Bey der Mahalle-i Hacendi		Hayri		İcâre-i dükkân, Çiftlik	Cihet-i İmam, Çerağı yağı		764	
Mescid-i Cami'i Karye-i Güreş der Kazâ-i Bacı, nefsi-i Ankara	5a	Hayri		Nukud Akçe	Cihet-i Müezzin, Cihet-i İmam		500	
TOPLAM 52 MESCİD						1099	69646	136334

3.1.5. İmareter (Külliyeler)

İmareter fakirler için yemek pişirilen ve dağıtılan yerlerdir. Türkçe aşhane karşılığında kullanılmaktadır. İslam dininin temelinde yatan paylaşma geleneğine dayanarak hali vakti yerinde olan kişiler imareter oluşturmaktaydılar. Zenginler bu hizmeti yerine getirebilmek için vakıf müesseseleri kurmuşlardır³⁹⁹.

Osmanlı'da sosyal yapıyla ilgili bütün işler vakıf müessesesi vasıtasıyla yerine getirilmekteydi. Osmanlı'nın klasik çağı diye adlandırdığımız dönemde yani devletin ekonomik ve siyasi bakımdan dünyaya hükmettiği dönemde hayır kurumları zirveye ulaşmıştır⁴⁰⁰.

Bahaeddin Yediyıldız "Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları ya da Türk Hayrât Sistemi" adlı makalesinde imareterü üç bölümde değerlendirmiştir: Birincisinde mabet ve eğitim öğretim, aşevi, sağlık hizmeti veren şifahaneler, çeşmeler, bahçeler, türbeler, mezarlıklardan müteşekkil yapılar olduğunu, ikinci bölümde ise bu hayır kurumlarına gelir getiren dükkân, han, hamam, çarşı gibi imareterin gelirlerinden; üçüncü bölümde ise imareterin dış çevresinden bahsederek değerlendirmiştir⁴⁰¹.

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde geçen "*Karacabey İmareti*⁴⁰²" bütün yukarıda anlatılanları destekler niteliktedir. İmaretin geliri 26.760 akçe⁴⁰³ olarak görünmektedir bu da imaretin büyüklüğünün bir göstergesidir. Bir diğer kayıтта ise, Ankara'daki gelirin başka bir yerdeki imarete vakfedildiği görölmektedir. Kayıтта; "*Evkâf-ı Mehmed Paşa, der Ankara Vakf-ı İmareti Mezûr der Üsküdar, mukâta'a-i kârbân-sarây ma'a el-dekâkin der Ankara, bâb 28, an icâre-i dükkân-ı Sabbağ der Ankara, bâb 4, fi sene 20.000, be cihet-i hatib, der tasarruf-*

³⁹⁹ Pakalın, a.g.e. C. II., s.61-63.

⁴⁰⁰ Bahaeddin Yediyıldız, "Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları Ya Da Türk Hayrât Sistemi", **Osmanlı**; Toplum, Sayı 6, s.26.

⁴⁰¹ Yediyıldız, "Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları ..." s.27-28.

⁴⁰² A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

⁴⁰³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

Sadri Mustafa Çelebi kethüda şehr-i bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevmî 3 ⁴⁰⁴” denilmektedir.

Başka bir yerde ise; “*Evkâf-ı Merhûm Hasan Paşa ki Akşehir’de olan imâretine vakf itmişdir der nefsi-i Ankara*

Hamâmı hisse-i der Mahalle-i Belkıs, fî sene 15000.

Hamâmı diğer der Mahalle-i Kâfir Köyü, fî sene 2500.

An kıst-ı kârbân sarây der kurb-ı Tahte’l-Kal’a, fî sene 15000.

Asiyâb-ı eş-şehr-i Yazun Oluk der nefsi-i Ankara, fî sene 6000.

*Yekûn: 38.500*⁴⁰⁵”. Akşehir’deki imaretine vakfedildiği görülmektedir.

3.1.6. Su Vakıfları

İnsanoğlunun temel ihtiyaçlarından biri olan su insanlığın var oluşundan bu yana hep önemini korumuş, şehirleşmenin ve medenileşmenin bir aracı olarak görülmüştür. Temel ihtiyaç olmasından dolayı su ile yapılan hayırlar kutsal sayılmış ve insanlar su üzerine hayır yapmaya teşvik edilmiştir. Bu hayır yapma isteği vakıf müessesesi ile birleşince su hizmetlerini veren; su vakıfları ortaya çıkmıştır. Su şehirlere, köylere vakıf kurumları vasıtasıyla ulaştırılmıştır. İnşa edilen su kemerleri, sarnıçlar çeşmeler, hamamlar sayesinde insanların temizlikte ve diğer gereksinimlerinde duydukları su ihtiyacı karşılanmıştır. Çeşmeler Osmanlı’nın son dönemlerine doğru abidevi bir şekle dönüşmüştür⁴⁰⁶. Sanatsal açıdan da değerlendirilmesi gereken birer yapı olmuştur. Bu yapılarda süslemenin (hat) yanında şiirler bulunmaktadır. Şiirler içerisinde ne zaman veya kim tarafından yaptırıldığı güzel bir dil ile işlenmiştir.

⁴⁰⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.17b.

⁴⁰⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37b.

⁴⁰⁶ Yediyıldız, a.g.e. s.244

İslam'ın temel prensiplerinden olan temizlik ancak su ile mümkün olduğu için hamamlar, abdesthaneler yapılmıştır. Su hizmeti aslında bir belediye hizmetidir; ancak Osmanlı'da belediyelerin vermesi gereken hizmeti vakıflar vermekteydi. Temizlik hizmetlerinin başında vakıf hamamları gelmekte idi. Vakıf hamamları aynı zamanda yüksek gelir getiren vakıf gelir kaynağıdır. Bu hamamlar diğer gayrimenkuller gibi kiraya verilerek işletiliyordu⁴⁰⁷. Kira geliri ile vakıf giderleri karşılanmaktadır.

Diğer su vakıflarına bir örnek de hamamlardır. Ankara'nın en eski hamamlarından olan Eyne Bey Hamamı (diğer adı Öğle Hamamı⁴⁰⁸) günümüze kadar gelmektedir. Vakıf tahrir defterindeki kayıta şöyle denilmektedir. *“Vakf, Melike Hâtûn merhûm Eyne Beğ Subaşı Hamamından kendüye ta'yîn olunan 17 akçeden kendünün mescidine 4 akçesin vakf edüb ta'yîn itmiş, 2 akçesini beyân ve iki akçesini Mahmud ve iki akçesi kal'a olana⁴⁰⁹”*.

Bir diğer kayıt ise hamam gelirinin ne kadar yüksek olduğuna güzel bir örnektir. Kayıta *“Zemîn-i hamâmı ricâl ki Sultan Hamâmı dimekle ma'rûfdur alâ vakfiyyetü'l-ebnâ der tasarruf-ı Hünze? Hâtûn el-mezbûr, hâsıl 2000; Zemîn-i diğer an hamâm ricâl-i el-mezbûr Sultan Hamâmı dimekle ma'rûfdur. Emre Çelebi'nin ecdadının mezârına vakıfdır eczâhanlar tasarruf ider, hâsıl 2000⁴¹⁰”* denilmektedir. Aynı hamam için diğer bir kayıta ise *“Nefs-i Hamâmı Rical ki Sultan Hamâmı Dimekle meşhûr der nefsi-i Ankara der tasarruf-ı Süleyman Çelebi bin Mehmed Çelebi mülkiyet üzre tasarruf ider deyû şer'i hüccet ibrâz etti deyû kayd olmuşdur defter-i köhne el-hâletü hâzihî mülkiyet üzre mutasarrıfdır deyû kayd olmuş hâliyâ mezkûr Süleyman Çelebi vakf-ı ebnâ idüb ebnâ münkariz olıcak evlâda ve evlâdı münkariz olıcak Mekke-i Şerife Şerefallahau azemuhâ Vakf-ı evlâd deyû vakfiyesinde şart itmiş hâliyâ*

⁴⁰⁷ Yediyıldız, a.g.e.s.243

⁴⁰⁸ Ergenç, a.g.e, s.27.

⁴⁰⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19a-19b.

⁴¹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

evlâdından Süleyman Çelebi Kızı Efendi Bula elindedir, hâsıl: fî sene 2300⁴¹¹”

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde bir de çeşme vakfı kaydı vardır; “*Vakf-ı Çeşme der Mahalle-i Yavi, beray-ı rakabe Mehmed oğlu Ramazan nâm kimesne çeşme-i mezbûre meremmetine 400 akçe vakf itmiş, ani’r-ribh 40⁴¹²*. Kayda göre mahalledeki çeşmenin tamiri için vakfedilen akçenin harcanılmasını istemektedir.

3.1.7. Türbe

Ölünün gömüldüğü yer üzerinde yapılan, genellikle etrafı çevrilmiş yapılardır. Türbelerde “türbedar” denilen türbe görevlisi vardır. Onların görevi türbenin temizliği gibi işler ile meşgul olmaktır⁴¹³. Türbe giderleri türbeye vakfedilen gelirden karşılanmaktadır.

H.928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri içerisinde geçen kayda göre “*Vakf-ı Mezâr-ı Ahî Şerafeddin tevliyet der tasarruf-ı mezkûrun Ankara’da kâfir yeri dimekle ma’ruf bostanlık, fî sene 500, ve mezâr-ı mezkûrede altı nefer huffâz günde birer cüz Kur’an okumak için dört pâre yer vakf itmiş, hâsıl 200, yekûn: 700⁴¹⁴”* bu bilgiler ışığında Ahî Şerafeddin’in türbe için bıraktığı gelir ve türbesinde okunacak cüz miktarı belirtilmiş olduğu görülmektedir.

Defterde geçen diğer kayıtlarda da kimin tasarrufunda ne kadar hisse olduğu belirtilmiştir. “*Vakf-ı Mezar-ı Mehmed Bin Abdullatif, dört müdlük mikdârı iki pâre yerdir ve Kerim oğlu Değirmeni dimekle ma’ruf değirmenin rub’ı hissesi dahî vakfdır el’ân Seydi İbrahim tasarruf ider hâliyâ fevt olub*

⁴¹¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.35b.

⁴¹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.17b

⁴¹³ Pakalın, a.g.e. C. III., s.239.

⁴¹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.28b.

vâkıfın evlâdından Ahî Hüsâm oğlu Mehmed elindedir ber mûceb-i hüccet-i kâdı hâsıl 50⁴¹⁵.

Başka bir kayıta ise hangi karyeden gelir tahsis edildiği “*Karye-i Delüler tâbî’i kasaba-i karye-i mezkûrenin rüsûm-ı örfiyesi timârdır ve öşr-ü şer’iyye vakf-ı Mezâr-ı Yakub Beg ber mûceb-i defter-i köhne, hâsıl: 3245⁴¹⁶*” gösterilmektedir.

Ecdadları için dua edilmesini isteyen “*Emre Çelebi’nin ecdadının mezârına vakıfdır, eczâhanlar tasarruf ider, hâsıl 2000⁴¹⁷*” kayıt ise türbe veya mezâr vakıfları için iyi bir örnektir.

Son verilen örnekte “*Hammâmî türbesine vakıf kayd olunmuş mescid-i mezbûrun imâmı tasarruf ider, hâsıl fî sene 150⁴¹⁸*” denilmektedir.

3.2. EKONOMİK YAPI

3.2.1. Ankara Şehrinde Üretim ve Ticaret

Bu başlık altında Ankara şehrinde üretim ve ticaret hayatı hakkında bilgi verilecektir. Sosyal hayatın devam ettirilebilmesi için belli gelirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kısımda Ankara şehrindeki üretim ve ticaretin vakıflarla nasıl bir ilişkisi olduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

Önceki bölümlerde bahsedildiği gibi sosyal müesseselerin devamının sağlanabilmesi için vakıf gelir kaynaklarına (akarlara) ihtiyaç duyulmaktadır. Akarlar menkul ve gayrimenkul olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrıma göre taşınabilenlere menkul, taşınmayanlara gayrimenkul denilmektedir. Menkuller

⁴¹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.40b.

⁴¹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.23a

⁴¹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

⁴¹⁸ A.K.M.C.T.116-05, vr.2b, (Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Tûlice ki Nerdübanlu Mescidi Dimekle Meşhûrdur)

para veya para ile eşdeğer gelirlerdir. Gayrimenkuller ise genellikle bağ, bahçe, dükkân gibi taşınmaz mallardır⁴¹⁹.

Osmanlı şehirlerinde ekonomik yapı esas itibariyle iki katagoride değerlendirilebilir. Birincisi zanaat ve üretime dayalı sınıf faaliyetler diğeri de ticarî faaliyetlerdir. Ziraî faaliyetler ise daha çok kırsal kesimde yürütülmektedir.

Ankara'da sınıf yapının temelini sof ve buna bağlı yan dalların meydana getirdiği üretim merkezleri oluşturmaktadır. Bu merkezler ana yapı itibariyle dört kısma ayrılmaktadır. Bunlar; boyacılar, perdahçılar, yuyucular ve dokuyuculardan meydana gelmektedir⁴²⁰. Diğer önemli bir üretim alanı da dericiliktir. Debbağhaneler Ankara'da geniş bir sahada faaliyet göstermektedir. Kendi adlarıyla kurulan Debbağhâne mahallesinde birçok debbağhane mevcuttur. Bunun yanı sıra az da olsa belli başlı el sanatlarına dayalı üretimin yapıldığı anlaşılmaktadır⁴²¹.

1522 tarihli Ankara vakıf tahrir defterinden edindiğimiz bilgilere göre Ankara'da birçok alanda ticari faaliyet yürütülmektedir. Bu faaliyetin başında sof ticareti gelmektedir. Osmanlı ekonomisinin iyi olduğu XV. yüzyılda zamanla Orta Anadolu'ya yayılan tiftik keçisi yetiştiriciliğinin hem kalite hem de sayı bakımından en önemli yeri Ankara ve ilçeleri olmuştur. Sof ticaretine bağlı olarak Ankara'nın nüfusu artmış, şehir canlılık kazanmıştır. Buna bağlı olarak devlet hem satışından hem de damga, cendere, boya resminden aldığı vergilerle önemli bir gelir kaynağına sahip olmuştur.⁴²² Ankara'da üretilen sof başta payitaht merkezi olan İstanbul, Bursa, Halep, Şam gibi önemli merkezlere gönderilmiştir. Venedik, Lehistan ve İngiltere'ye sof ihraç edilmiştir.⁴²³ Özellikle İngilizlerin meşhur yünlü kumaşı softan üretilmiştir. XVI.-XVII. yüzyıllarda Dünya piyasalarında nam salan "Engürü sof" sayesinde tiftik keçisi dokumacılık sektörünün vazgeçilmez unsuru olmuştur.

⁴¹⁹ Özdemir, **a.g.e.**,s.217-269.

⁴²⁰ Ergenç, **a.g.e.**, s.100-101.

⁴²¹ Detaylı bilgi için bkz; Ergenç, **a.g.e.**, 15-31.

⁴²² Taş, **a.g.e.**, s. 50.

⁴²³ Ergenç, **a.g.e.**, s.113-116.

Osmanlı Devleti'nde şehir hayatında gerekli olan ekonomik akışın sağlanabilmesi için hanlar, bedestenler inşa edildiği görülmektedir. Şehirlerin ihtiyaçlarının karşılanması için ticari yapılara ihtiyaç duyulması, bu yapıların artmasına neden olmuştur. Genellikle yapılar vakıf mülkü olarak geçmektedir. Aynı zamanda bu ticarethaneler şehrin gelişmesinde önemli rol oynamıştır⁴²⁴.

Ankara şehrindeki hanların ve bedestenlerin genellikle At Pazarı ve çevresinde yer aldığı görülmektedir. "Yukarı Yüz" adı verilen bu alan aynı zamanda Ankara Kalesi'nin güney-doğu ve batı yönündeki yeri ifade etmektedir. Burada bulunan hanlar ve bedestenler, şehrin ticari faaliyetlerinin yürütüldüğü en önemli iş merkezleri olarak görülmektedir. Bunların başında Mahmud Paşa Bedesteni (Bugünkü Anadolu Medeniyetleri Müzesi) gelmektedir. Fatih'in vezirazamı Mahmud Paşa⁴²⁵ tarafından yaptırılan bedesten XVI. Yüzyılda Ankara'nın en canlı ticaret merkezi olduğu belgelerden anlaşılmaktadır⁴²⁶. Yukarı Yüz'ün batı istikametinden başlayıp Kale'nin alt kısımlarından aşağılara kadar uzanan "Uzun Çarşı" (bugünkü Çıkrıkçılar Yokuşu) canlı bir ticaret güzergâhı ve önemli bir alış veriş merkezi durumundadır. Uzun Çarşı'dan itibaren Ankara'nın ikinci büyük ticari mahalli başlar ki buraya da "Aşağı Yüz" denilmektedir⁴²⁷.

Bu yüzyılda Osmanlı şehirlerinde üretim ve tüketim alanları bir birine yakın yerlerde kurulduğu anlaşılmaktadır. Her meslek grubu kendi içinde bir bütünlük arz etmektedir. Örneğin; kazgancılar çarşısındaki "Sûk-ı Kazganyân"⁴²⁸ esnafın hepsi kazan işi ile uğraşmaktadır. Her han ve çarşı belirli iş kollarındaki üretim ve ticari fonksiyonu ile bilinmektedir. Üzerinde çalışılan defterde, üretim merkezleri ve alış veriş yerlerinin isimleri birçok

⁴²⁴ Faroqhi, **a.g.e.**, s.27-58.

⁴²⁵ Mahmud Paşa XV. Yüzyılın ikinci yarısında II. Mehmed'in vezir-i azamı olmuş devşirme kökenli bir devlet adamıdır. Daha detaylı bilgi için bkz; Ahmet Köç, Osmanlı İmparatorluğu'nda Ümerâ Vakıfları ve Kentsel Gelişim: Mahmud Paşa Vakıfları ve Ankara Örneği, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009, s.43.

⁴²⁶ Köç, **a.g.t.**, s.148-157.

⁴²⁷ Ergenç, **a.g.e.**, Ankara 1995, s.15-31.

⁴²⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

yerde geçmektedir. Bunların adlandırılması ticari mahallerin nasıl yapılandırıldığını göstermektedir⁴²⁹.

1522 Tarihli Ankara Vakıf Tahrir Defterinde Geçen Çarşı-Pazar Listesi: Sûk-ı Karaoğlan⁴³⁰, Sûk-ı Bakkâlân⁴³¹, Sûk-ı Kazganyân⁴³², Sûk-ı Haddâdân⁴³³, Sûk-ı Serrâcîn⁴³⁴, Bâzâr-ı Ganem⁴³⁵, Bâzâr-ı Çıra⁴³⁶, Sûk-ı Sagîr Han⁴³⁷, Sagîrcılar çarşusunda⁴³⁸, Sûk-ı Hacı Murad⁴³⁹, Sûk-ı Şehabeddin⁴⁴⁰, Sûk-ı Bazâr-ı galle⁴⁴¹, Sûk-ı İli Suyu⁴⁴², Çıra Bazarı⁴⁴³, Bazâr-ı Kehle⁴⁴⁴, Sûk-ı Debbâğân⁴⁴⁵, Rişte Bazârı⁴⁴⁶, Bazâr-ı Nemek⁴⁴⁷, Sûk-ı Dıraz⁴⁴⁸, Koyun Bazârı⁴⁴⁹, Sûk-ı Ulucanlar⁴⁵⁰, Sûk-ı Turacuk⁴⁵¹, Sûk-ı Muytablar⁴⁵², Bâzâr-ı Bit⁴⁵³, Bâzâr-ı Esb⁴⁵⁴, Zekeriya Çarşusu⁴⁵⁵, Sûk-ı Ahî Zekeriya⁴⁵⁶, Sûk-ı Kebkebirân⁴⁵⁷, Sûk-ı Külâh-dûzân⁴⁵⁸, Sûk-ı Şehabeddin Çelebi⁴⁵⁹, Sûk-ı Ahî Ali⁴⁶⁰, Bâzâr-ı Benan⁴⁶¹, Sûk-ı el-Kâtânîn Battal⁴⁶²,

⁴²⁹ Tunçer, a.g.e.,s.19-53.

⁴³⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

⁴³¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

⁴³² A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

⁴³³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2a.

⁴³⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

⁴³⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

⁴³⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4a.

⁴³⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

⁴³⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4b.

⁴³⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.5b.

⁴⁴⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.5b.

⁴⁴¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.5b.

⁴⁴² A.K.M.C.T. 116-05, vr.6b.

⁴⁴³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.7a.

⁴⁴⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.8a.

⁴⁴⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9b.

⁴⁴⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.11a.

⁴⁴⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.11b.

⁴⁴⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.11b.

⁴⁴⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.12b

⁴⁵⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.15a

⁴⁵¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.16a

⁴⁵² A.K.M.C.T. 116-05, vr.16b.

⁴⁵³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.26b.

⁴⁵⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.26b.

⁴⁵⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.30a.

⁴⁵⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.30a.

⁴⁵⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31a.

⁴⁵⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.33b

⁴⁵⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b.

⁴⁶⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.34b.

⁴⁶¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36b

Bâzâr-ı Ali Tatar?⁴⁶³, Sûk-ı Haffafân⁴⁶⁴, İskender Beg Çarşûsu⁴⁶⁵, Hayyatlar Çarşusu⁴⁶⁶, Sûk-ı Kapan⁴⁶⁷, Sûk-ı Müneccim⁴⁶⁸, Sûk-ı Ali Şersim⁴⁶⁹, Sûk-ı Leblebici⁴⁷⁰, Sûk-ı Beg Bâzârı⁴⁷¹, Sûk-ı Kassaban⁴⁷².

Ankara şehrinin ekonomisine yön veren unsurların başında vakıf işletmeleri gelmektedir. Yukarıda zikredilen üretim ve ticari mahallerde Ankara'daki vakıf kurumlarının kontrolünde olan birçok işletme bulunmaktadır. Buralardaki dükkân ve işyerlerine ait kira gelirleri (akarlar) vakıfların en önemli gelir kaynaklarını teşkil etmektedir⁴⁷³.

Vakfın gelir kaynakları arasında dükkânlar haricinde bir takım işletmeler de bulunmaktadır. Bunların başında değirmen, hamam ve diğer işletmelerin gelirleri görülmektedir. Bunlar bizzat vakıfların yönetimi tarafından işletildiği gibi, bir başkasına kiraya da verilebilmektedir. İşletme şartı vakfiyelerde genelde aynı ifadelerle geçmesine karşın bazen farklı ifade kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadeler şunlardır; icâre-i vâhide, mukataa, icâre-i tavile veya icâreteyn⁴⁷⁴. Bunlardan bazılarını şöyle örneklendirebiliriz.

Ev: *“Kirâ-i hâne-i zemîn, fî sene 15⁴⁷⁵”, Bahşâyış nâm kimesne bir ev vakf itmiş, der mahalle-i Hacendî mesâlih-i mescid içün, fî şehri 1, fî sene 36⁴⁷⁶”.*

Dükkân: *“an icâre-i dükkân-ı börekçi, fî sene 240⁴⁷⁷”, İcâre-i dekâkîn, aded 2, fî sene 84⁴⁷⁸, “an kirâ-i dükkân-ı kassâb, der kurb-ı Tahte'l-kal'a, fî*

⁴⁶² A.K.M.C.T. 116-05, vr.36b

⁴⁶³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.37a.

⁴⁶⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.41b.

⁴⁶⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.47a.

⁴⁶⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.47a.

⁴⁶⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁶⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁶⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁷⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁷¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁷² A.K.M.C.T. 116-05, vr.32a.

⁴⁷³ Faroqhi, **a.g.e**, s.37.

⁴⁷⁴ Demirel, **a.g.t.** s.13

⁴⁷⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.9b.

⁴⁷⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.3a.

⁴⁷⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.11a.

⁴⁷⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.2b.

sene 360⁴⁷⁹”.Bağ-Bahçe: “An icâre-i bağ der civâr-ı zâviye-i mezkûre, fî sene 20⁴⁸⁰”, An icâre-i bostan Çayırköprü, fî sene 1300⁴⁸¹.

Değirmen: “Asiyâb-ı Uzun Oluk, vakf-ı zâviye-i mezbûre, 3300⁴⁸²”

Hamam: “Zemîn-i hamâmı ricâl ki Sultan Hamâmı dimekle ma’rûfdur alâ vakfiyyetü’l-ebnâ der tasarruf-ı Hunze? Hâtûn el-mezbûr, hâsıl 2000⁴⁸³”.

Yukarıda yazılanları özetlemek gerekirse kamunun ihtiyaç duyduğu ortak kullanım alanları Osmanlı Devlet’inde vakıf işletmeleri aracılığı ile yürütülmüştür. Bu işletmeler şehir ekonomisinin en önemli unsurlarındandır.

3.3. EĞİTİM VE KÜLTÜR

Ankara’nın eğitim ve kültür hayatına bakıldığında zaviyelerin ve bu zaviyelerin gittikleri yol yani tarikatların önemli katkısı vardır. Sosyal ve dini yapılar kısmında anlatıldığı için tekrar burada zikretmeyeceğiz. Fakat özellikle Hacı Bayram-ı Veli’nin Ankara’da olması şehri önemli bir dini merkez haline getirmiştir.

3.3.1. Mektep

Sıbyan mektepleri beş altı yaşındaki çocukların ilk tahsil gördükleri yerdir. Her mahallede olmasından dolayı “mahalle mektebi” “muallimhane” veya taştan yapıldığı için “taş mektep” de denilmektedir. Genellikle camilerin bitişiğinde yapılan odalarda hizmet vermektedir⁴⁸⁴.

⁴⁷⁹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.4a.

⁴⁸⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.26a.

⁴⁸¹ A.K.M.C.T. 116-05, vr.26a.

⁴⁸² A.K.M.C.T. 116-05, vr.28a.

⁴⁸³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a.

⁴⁸⁴ Pakalın, a.g.e. s.201.

Eğitim ve öğretim kurumları genellikle vakıflar tarafından desteklenmektedir. Vakıfların nizamnâmesi olan vakfiyelerde nereye kullanılması gerektiğini açık bir ifade ile belirtmektedir⁴⁸⁵.

H. 928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde geçen şu ifadelerle anlatılmaktadır.

“Vakf-ı Ümmi Binti Cemal Der Mahalle-i Baklacı 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki yevm-i iki cüz kıra‘at oluna birini şaban oğlu Kemal binâ itdüğü mu‘allimhâne mu‘allimine ve birini mahalle-i mezbûre mescid-i müezzini okuya ve müteveli ve nâzır şart itmişdir⁴⁸⁶”.

Bir diğer örnekte ise muallimhâne inşa edilmesini ve muallimhanede okuyan talebeler için kullanılmasını istemiştir.

“Vakf-ı şaban Oğlu Mevlânâ Kemal Kâtib-i Mahkeme-i Nefs-i Ankara

Mahrûse-i mezbûrede Baklacı Mahallesinde bir mu‘allimhâne binâ idüb, 16.000 akçe vakf idüb hâsıl içün şart itmiş ki fakir oğulları ve yetimleri ta‘lîm iderler ve mahalle-i mezbûre mescidi çerağ-ı yağına ve Bademlü Mescidi çerağı yağına ve mu‘allimhânede yevm-i bir cüz okuya Hazret-i Resul rûhiçün deyû ve mu‘allimhâne el-mezbûrede okuyan oğlancıkların kâdir olacak yevm-i bir Tebâreke Sûresini ve on birer İhlâs ve birkaç kere tevcîd iderler ve andan sonra bu sâhib-i hayrâta sen rahmet eyle diyeler ve mu‘allim-i mezkûr kimesneden hediye ve gayri nesne almaya⁴⁸⁷”.

⁴⁸⁵ Yediyıldız, a.g.e, s.4-7

⁴⁸⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.36a.

⁴⁸⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.42b

3.1.2. Medrese

Arapça “derase” kökünden gelen medrese kelimesi talebenin eğitim gördüğü yer, sıbyan mektebinin üstünde orta ve yüksek dereceli eğitim-öğretim kurumlarıdır. İlk zamanlar camiler medrese olarak kullanılmıştır. Daha sonra bir dersane etrafında hücrelerin teşekkülünden oluşmuştur. Medreselerin de diğer sosyal müesseseler gibi giderleri vakıflar tarafından karşılanmaktadır. Medreseler vakfın mali durumuna ve anlayışına göre imaret, kütüphane, hamam gibi yapılarla birlikte külliye dönüştürülmektedir⁴⁸⁸.

Medreselerde eğitim veren hocalara müderris denir. Müderrisler “haric” ve “dahil” dersleri talim ederler. Dersler bittiğinde imtihan olurlar eğer başarılı bulunurlarsa icazet alırlar ve görevin kendilerine gelmesini beklerler bu bekleyişe “nöbet” denir. Nöbet sırası gelen müderris yirmili medreselerden icazet alan otuzlu, kırklı, ellili medreseye tayin olur bunların ardından en üst müderrislik makamı olan “Sahn-ı Semân” veya “Süleymaniye”ye girer. Süleymaniye’yi bitirdikten sonra mülâzemetlik için sıraya girer. Mülâzemet icazeti alanlar artık uzmanlık dallarına ayrılırlar yani kadı olmak isteyen kadı yanında, müderris olmak isteyen bir müderrisin yanında staj yapar. Staj süreleri iki veya üç yıl sürmektedir. Müderrisler kabahat işlediklerinde müderrislikten atılabilirlerdi. Ayrıca müderrisler emekliye ayrılırken son aldıkları maaş üzerinden değerlendirilerek emekli olurlardı⁴⁸⁹.

H.928 (1522) tarihli Ankara vakıf tahrir defteri içerisinde geçen medrese kayıtları şunlardır:

Ankara'nın en eski medreselerinden olan bu medrese “*Evkâf-ı Medrese-i Melike Hâtun Der Nefs-i Ankara Karye-i Solfasil vakf-ı medrese-i mezkûre tâbî'i kasaba*⁴⁹⁰” Melike Hatun'un medresesi Kara Medrese olarak

⁴⁸⁸ Cahit Baltacı, *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976, s.25.

⁴⁸⁹ Cahit Baltacı, *a.g.e.* s.26-34.

⁴⁹⁰ A.K.M.C.T. 116-05, vr.19b

geçmektedir. Hacı Bayram Veli'nin bu medresede müderrislik yaptığı bilinmektedir⁴⁹¹.

“Evkâf-ı Sinan Saraç der Ankara mezkûr Sinan Saraç nefsi-i şehri Ankara'da bir medrese ve bir mescid binâ idüb vakf itdügi evkaf-ı mufassal budur ki zikr olunur⁴⁹²”.

Bir diğer kayıta ise medreseye bırakılan gelirden bahsederken nereye harcanması gerektiğini de söylemektedir.

“Mezra'a-i Cevrbük? zemîn-i İbrahim veled-i Piri iki müdlük yerdir, bervech icâre-i fî sene 60. Cümle bu zikr olan vakf-ı mahsûlat defter-i köhnede tasnif olinub nisf-ı medreseye ve nisf-ı mescide ta'yîn olmak üzere kayd olinmuş imâmı mescid-i vakıfnâme mücebiyle mu'ârıza idüb mezkûre medrese çeheryekden kayd olinan mezra'anın mahsûlâtından nisf-ı ta'yîn olinmuşdur ve bağ-ı mahsûllâtda medhal yokdur deyû teftiş itdürüb müceb-i mezkûr üzre cihet-i şer'iyye alub ol müceb-i üzre mukarrernâme pâdişâhî vardır deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer⁴⁹³”.

Ahî geleneğinin yaygın olduğu Orta Anadolu'da cami, mescid gibi birçok kaydın yanında ahî adı ile birde medrese kaydı bulunmaktadır.

“Vakf-ı Medrese-i Ahî Yeşil der Nefs-i Ankara El'ân der tasarruf-ı Mevlana Dede bâ-berât-ı hümâyûn ve tevliyetiş der tasarruf-ı Seyyid Mehmed bin Ali Pâşâ bâ-berât-ı hâkânî⁴⁹⁴”.

Medresenin gelirinin nereden olduğunu bildiren kayıta ise *“An Evkâf-ı Medrese-i Mâh-ı Bülendiyye Nâm-ı diğer Seyfiyye ekseri evkâf-ı Begbâzârı olmağın anda kayd olunmuş⁴⁹⁵”* denilmektedir.

Medresenin gelirinin kimin elinde olduğunu bildiren *“Evkâf-ı Ak Medrese der Ankara der tasarruf-ı Mevlâna Muhiddin el-müderris fî medrese*

⁴⁹¹ Bayramoğlu, a.g.e, s.11-25.

⁴⁹² A.K.M.C.T. 116-05, vr.26b.

⁴⁹³ A.K.M.C.T. 116-05, vr.27a

⁴⁹⁴ A.K.M.C.T. 116-05, vr.29b.

⁴⁹⁵ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31a.

*el-mezbûre ve mütevellî Hacı Bali bin Hacı Mehmed ve ... Mevlâna Taceddin bâ-berât-ı hümâyûn*⁴⁹⁶” güzel bir örnektir.

Kimin müderris olduğunu “*Evkâf-ı Medrese ve Câmi’-i Kızılbeğ der Nefs-i Ankara el-an müderris Mevlâna Şemseddin bâ-berât-ı hümâyûn*”⁴⁹⁷ bildirmektedir.

Medresenin harap olduğunu bildiren kayıta;

“*Vakf-ı Medrese-i Sarimiye der Nefs-i Ankara mezkûr medrese harâb olduğu sebebden vakf olan mezra’â-i Sarimiye dimekle meşhûr mezra’â iki çiftlik mikdâr yer imiş Şeyh Kaya’ya sadaka alınmış mezkûr Şeyh Kaya dahi kendü binâ itdüği zaviyesinde ayende ve revendeye edüb mutasarrıfdir elinde pâdişâhımız berâtı var hâliyâ mezra’â-i mezbûre berât-ı hümâyûnla Mevlânâ Taceddin’e virilmiş*⁴⁹⁸” denilmektedir.

Tablo 3: XV. – XVI. Yüzyıllarda Ankara’daki Medrese Vakıfları

VAKIF ADI	NEVİ	KURULUŞ TARİHİ	GELİR	GİDER	HASIL		
Medrese-i Melike Hâtûn	Hayri	15.yy	Nukud Akçe, İcâre-i hamâm	Mescid, Cihet-i imam, Melike Hâtûn Medresesi		4831	3550
Medrese-i Ahi Der Nefs-i Ankara	Hayri		Öşr-i arazi	Medrese-i Ahi Yeşil		3918	3918
Medrese-i Mâh-ı Bülendiye Nâm-ı Diğer Seyfiye	Hayri		Öşr-i arazi	Medrese Mah-ı Bülendiye (Seyfiye)	655	765	765
Medrese ve Cami-i Kızılbeğ Der Nefs-i Ankara	Hayri		Öşr-i arazi	Medrese, Camii, Kızılbeğ		1860	1860
Medrese-i Sarimiye	Hayri		Öşr-i arazi	Şeyh Kaya Zaviyesi ayende ve revendesine			
TOPLAM					655	11374	10093

⁴⁹⁶ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31b.

⁴⁹⁷ A.K.M.C.T. 116-05, vr.31b.

⁴⁹⁸ A.K.M.C.T. 116-05, vr.48b.

Tablo 4: XV. XVI Yüzyılda Ankara Vakıfları

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

VAKIF ADI	KURUCUSU	NEVİ	KURULUŞ TARİHİ	GELİR	GİDER	HASIL		
						İL.870	İL.928	İL.979
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Ahi Tura		Hayri		Nukud Akçe, İcäre Dükkan, Öşr-i Arazi	Çerag-ı yağ, Cüz okunması, Hatim okunması, Cihet-i İmam	1247	6035	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Hacı Doğan		Hayri	14-15.yy	Nukud Akçe	Cüz okunması	700	7106	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Koyun Bazarı ki Kasım Çelebi Mescidi		Hayri		İcäre-i dükkân	Cihet-i İmam	168	2666	
Vakf-ı Mescidi Mahalle-i Tülüce ki Nerdübanlı Mescidi demekle meşhurdur.		Hayri		Öşr-i Arazi, Mukataa-i Zeminhane, İcäre-i dükkân	Cihet-i İmam, Cihet-i Hamâmi Türbesi	764	2981	
Vakf-ı Mescid-i Hacı Şeyhi Bin Necmeddin		Evlâtlık		Nukud Akçe	Çerag-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam ve Müezzin	3990	7930	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Mukaddemzâde	Çelebi Mehmed	Hayri	1450	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Ev	Cihet-i Müezzin, Cihet-i İmam Mescid, Kur'an okunması, Cüz okunması, Çerag-ı yağ	2384	4071	
Vakf-ı Mescid-i Tiflisi eş-Şehr be Mucidoğlu		Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin,	764	4347	
Vakf-ı Mescid-i Abdi der Mahalle-i Erzurum		hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması	2000	5000	
Vakf-ı Mescid-i Hızır İlyas Der-Mahalle-i Debbagan Olan Fahri Fakî		Evlâtlık		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması	655	650	7115
Vakf-ı Mescid-i Yakub Hurrat		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerag-ı yağ, Kur'an okunması, Cihet-i müezzin, imam, müteveli	844	1478	
Vakf-ı Mescid-i Tae Ahmed Der Mahalle-i Hacı Doğan		Hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i zemin-i dükkân, Dükkan	Mescid	851	2720	
Vakf-ı Mescid-i Hallaç Mahmud		Hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Öşr-i arazi	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması	940	3888	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Hacı İvaz Hadad	Hacı İvaz	Hayri	1423	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân,	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması	1840	3506	
Vakf-ı Mescid-i Kuşhisar Ale'l-İmam Mustafa		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerag-ı yağ, Kur'an okunması,		1906	

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Vakf-ı Mescid-i Ali Beğ		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, Öşr-i arazi	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması,	1531	4686	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Helvai		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam, Hatim okunması,	730	836	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Rüstem Na'l	Rüstem Naime	hayri	14-15.yy	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Cihet-i imam ve müezzin, Hatim okunması	411	1261	
Vakf-ı Mahalle-i Hacı Eshâb		hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i Zemin-i dükkân, İcäre-i ev, dükkân	Çerag-ı yağ, Ezaya, Cihet-i müezzine, Cüz okunması	1710	2440	
Vakf-ı Mescid-i Yoğundivar		hayri		Nukud Akçe	Çerag-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam ve Müezzin	660	730	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Mevdüd		hayri		Nukud Akçe	Çerag-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i İmam n	1190	1570	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Kâzıran		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dekâkin	Çerag-ı yağ, Cüz okunması, Cihet-i Müezzin	1320	3060	
Vakf-ı Mescid-i Debbagan el-ân İmam Veli Fakih		hayri	1444	Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane, Mukataa-i zemin-i dekâkin	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam, Cihet-i müezzin,	1658	2323	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Ahi Hacı Murad		hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i Zeminhane, Öşr-i Arazi, İcäre-i dükkân, ev	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam, Hatim okunması, Cüz okunması	797	3155	
Vakf-ı Mescid-i Kureys Der Mahalle-i Bostanyan		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i Ev	Cihet-i imam ve müezzin, Kur'an okunması, Aşr okunması, Mesalihine	630	3190	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Bostaniyan		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân, hane	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Kur'an okunması, Cüz okunması	4233	4527	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Entükzâde		hayri		İcäre-i dükkân, Zemin-i Rişte Bazarı, Mukataa-i Kârbân Saray	Mescid	1840	1840	
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Dibek		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Çerag-ı yağ, Cihet-i imam, Cihet-i müezzin, Cüz okunması	1140	2120	
Vakf-ı Meccid-i Bazar-ı Ganem		hayri		Nukud Akçe, İcäre-i dükkân	Gece ve Gündüz imamet edilmesi	542	542	

Tablo 4. Devamı.

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Vakf-ı Mescid-i Şehabeddin Der Ka'fa-i Ankara İmâm Mahmud Hoca		hayri		İcâre-i dükkân, Mukataa-i Kârbân Saray	Mescid		1320	1320
Vakf-ı Mescid-i Vassalın		hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Kur'an okunması, Cüz okunması, Aşr okunması		1340	1320
Vakf-ı Mescid-i Börekiyan		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Çerağ-ı yağ, Cüz okunması, Mesalihine		897	1272
Vakf-ı Mescid-i Kureyy-i Diğer		Hayri		Nukud Akçe	Çerağ-ı yağ		100	550
Vakf-ı Mescid-i Hâcendi		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, hane, Öşr-i Arazi, Hane	Çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması		2182	
Vakf-ı Mescid-i Hacı Musa	el-Hac Musa	Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, ev	Cüz okunması,		4148	1748
Vakf-ı Mescid-i Mîneccim		Hayri		İcâre-i dekâkin	Mescid		240	240
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Minare-i Belkus		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i hane	Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması, Hatm okunması, Kur'an okunması, Çerağ-ı yağ		1896	7530
Vakf-ı Mescid-i Ahi Yakub	Ahi Sinan oğlu Ahi Yakub	Hayri	1392	İcâre-i , Mukataa-i Zemin-i Dekâkin, Öşr-i Arazi	Mescid		1825	1955
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Yakub Na'l		hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Mescid, Cüz okunması	444	1100	
Vakf-ı Mescid-i Halife Bayezid		Hayri	1511	Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Cihet-i imam, Cüz okunması, Çerağ-ı yağ		982	2244
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Öksüzce		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân	Kur'an okunması, Cüz okunması, Mesalihine, Eczahavanlara		6066	4140
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Komurcalar		Hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		1670	2070
Vakf-ı Mescid-i Mahalle-i Şeyh İzzeddin	Şeyh İzzeddin	Hayri	1306	Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, hane	Cihet-i imam, Cüz okunması		1436	2526
Vakf-ı Mescid-i Güngi		hayri	14-15.yy	Nukud Akçe, İcâre-i hane, dükkân	Cihet-i imam, Cüz okunması		2330	2305
Vakf-ı Mescid-i Celal Kattanin		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i hane, dükkân	Cihet-i imam		380	380
Vakf-ı Mescid-i Serrac Sinan Der Ka'fa-i Ankara	el-Hac Siraceddin	Hayri	1288	İcâre-i dekâkin, kârbân-saray	Mescid		400	2581

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Evkâf-ı Hângâh Reşidüddin		Evlâtlık		İcâre-i dükkân	Mevlânâ Kasım'a sadaka olunmuş	965	1492	1492
Evkâf-ı Mehmed Paşa Der Ankara Vakf-ı İmâret-i Mezkûr Der Üsküdar		Hayri		Mukataa-i Kârbân-Saray, İcâre-i dükkân	Cihet-i hatib		20.000	20.000
Vakf-ı Çeşme Der Mahalle-i Yavi Beray-i Rakabe		Hayri		Nukud Akçe	Çeşme-i mezbûre		40	40
Vakf-ı Müslim Der Mahalle-i Yavi Nâm-ı Diğer Afî		Hayri		Nukud Akçe	Mescid		50	50
Vakf-ı Müslim Nezdî Mescid-i Mezbûre ki Der Derün-ı Bâb-ı Kebîr Ka'fa-i Ankara		Hayri		İcâre-i dükkân	Mesalihine, Çerağ-ı yağ		366	486
Evkâf-ı Mescid-i Baklaçı		Hayri	1297	Nukud Akçe, Öşr-i arazi	Hatm okunması, Mescid		150	150
Vakf-ı Aher Tayyibe Binti Mevlânâ Mehmed		Hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		500	500
Vakf-ı Nâm-ı Diğer Baba Yakub Zaviye-i Şeyh Seydi Ali		Hayri-Evlâtlık		Öşr-i arazi	Cüz okunması, Hatm okunması		2344	2344
Vakf-ı Melike Hâtün Türbe vakfı		Hayri	15.yy	Nukud Akçe	Cüz okunması		1500	1500
Evkâf-ı Medrese-i Melike Hâtün		Hayri	15.yy	Nukud Akçe, İcâre-i hamâm	Mescid, Cihet-i imam, Melike Hâtün Medresesi		4831	3550
Vakf-ı Cami-i Ahi Şerafettin		Hayri		Balga Karyesi öşr-i arazi	Camî Şerafeddin		2078	2278
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Çomak		Hayri-Evlâtlık		Öşr-i arazi	Zaviye-i Ahi Çomak, Ayende ve Revendeve	1.070	1577	1277
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Mesud		Hayri-Evlâtlık		Bagluca karyesi öşr-i arazisi	Zaviye-i Ahi Mesud	1.365	1574	
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Şerafettin		Hayri-Evlâtlık		Bagluca karyesi öşr-i arazisi	Zaviye-i Ahi Şerafettin			
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Yağmur Der Şehri Ankara		Hayri-Evlâtlık		Karye-i Macun öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Yağmur		2660	2660
vakf-ı zâviye-i Seydi Yusuf		Evlâtlık		Karye-i Zir öşr-i arazi	Zaviye-i Seydi Yusuf, Hizmetkâran, ayende ve revendeve		1235	
Vakf-ı Saru Hacı Nâm Kimesne		Hayri		İcâre-i dükkân	Tahtel-ka'fa civarı Müslime		360	360
Vakf-ı Zaviye-i Süzenger		Evlâtlık		İcâre-i arazi	Zaviye-i Süzenger		100	

Tablo 4. Devamı.

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Vakf-ı Evlâd-ı Şeyh Nefs bin Sendel		Evlâtlık	İcâre-i ev, ahur, sabunhane, Öşr-i arazi	Hacı Bektaş Sultan Hanedanına			
Vakf-ı Zâviye-i İsfehani		Evlâtlık	Mezraa-i Yunus Oğlan öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Hacı Ali İsfehani	100	120	2000
Vakf-ı Zekerriya Bin İvaz Evlâd-ı Mevlânâ Şemseddin		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zekerriya bin İvaz evlâd-ı Mevlana Şemseddin			360
Vakf-ı Mezâr-ı Yakub Beg		Hayri	Karye-i Delûler öşr-i arazi	Mezar-ı Yakub Bey		3245	3245
Vakf-ı Zaviye-i Sützenger		Hayri-Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zaviye-i Sützenger, ayende ve revendeye		200	
Vakf-ı Zaviye-i Kemal Hacı Baba		Evlâtlık	Karye-i Memlûki öşr-i arazi	Zaviye-i Hacı Baba	755	150	150
Vakf-ı Zaviye-i Deve Görmez Nâm-ı diğêr Hasan		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zaviye-i Deve Görmez	1.555		
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Muzaffer		Hayri	Mezraa, der Vadi-i Galebe öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Muzaffer	355	170	
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Ozan		Evlâtlık	İcâre-i dükkân, Asiyab, Öşr-i arazi, Hamam	Zaviye-i Ahi Ozan		1482	1482
Vakf-ı Süleyman Bey		Evlâtlık	Mezraa-i Alpagut öşr-i arazi				
Vakf-ı Zaviye-i Nizamettin		Evlâtlık	İcâre-i dükkân, Asiyab, Öşr-i arazi, Hamam	Zaviye-i Hoca Nizameddin	710	2543	2543
Vakf-ı zâviye-i Şeyh Mahmud		Hayri	Mezraa, der-Karye-i Demirciviran, öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Mahmud		1500	1500
Vakf-ı Mescid-i Şemseddin Ramazan		Evlâtlık	Zemin, Öksüz yeri, icare	Şemseddin Ramazan Mescidi Mesalihine		700	700
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh İzzeddin		Hayri	Öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh İzzeddin		400	400
Mezra-i Şeyh Mahmud Der Karacadağ		Hayri-Evlâtlık	Öşr-i arazi	Ayende ve revendeye		1665	1665
Vakf-ı Zaviye-i Hıdırlık		Evlâtlık	İcâre-i bostan, yoncalık, Öşr-i arazi	Zaviye-i Hıdırlık		4900	5.900
Evkâf-ı Zaviye-i Muhammed Veled-i Doğan Der Nefs-i Ankara		Evlâtlık	Öşr-i arazi, İcâre-i kârbân-saray, bağ	Zaviye-i Muhammed veled-i Doğan		18089	18.089

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Evkâf-ı Sinan Serrac Der Ankara		Hayri	Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, Mukataa-i Zemin-i dekâkin	Medrese, Mescid		2540	2540
Evkâf-ı Sinan Serrac Der Ankara		Hayri	Mezraa-i Cevrük öşr-i arazi	Medrese, Mescid		1112	1112
Vakf-ı Hızır Şah Çelebi Bin Emre Çelebi		Evlâtlık	İcâre-i hamam, dükkân,			15.950	15.950
Vakf-ı Seydi Ahmed Veled-i Haçî Seydi		Hayri	Öşr-i arazi	Cüz okunması		Zemin	
Vakf-ı Zaviye-i Hatib Ahmed Der Nefs-i Ankara			Öşr-i arazi, İcâre-i asiyab	Zaviye-i Hatib Ahmed	700	4100	4100
Evkâf-ı Zaviye-i Ahi Şerafeddin Der Nefs-i Ankara			Öşr-i arazi, İcâre-i asiyab, dükkân, hane, İспенç,	Zaviye-i Ahi Şerafeddin	3.655	8.203	6.950
Vakf-ı Mezâr-ı Ahi Şerafeddin		Hayri	Öşr-i arazi	Mezar-ı Ahi Şerafeddin, Kur'an okunması		700	700
Vakf-ı Zaviye-i Gülhuriyyun Der Nefs-i Ankara			Öşr-i arazi, İcâre-i Asiyab, Timar	Zaviye-i Gülhuriyyun	785	3981	3.359
Vakf-ı Kadî Çelebi		Hayri	İcâre-i hane, Mezraa-i Dikmen öşr-i arazi	Kur'an okunması, Cüz okunması,		1127	1127
Vakf-ı Medrese-i Ahi Der Nefs-i Ankara		Hayri	Öşr-i arazi	Medrese-i Ahi Yeşil		3918	3918
Vakf-ı Zaviye-i Helvazâde		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zaviye-i Helvazâde		350	350
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Halife		Evlâtlık	Mezraa-i Gümüşüni, der-Karacadağ, öşr-i arazi	Kur'an okunması, Cüz okunması,		580	580
Vakf-ı Haydar Kızı Ziyade Hâtûn			İcâre-i dükkân, Öşr-i arazi	Ahi Hasan Mescidi, Kur'an okunması		240	240
Vakf-ı Zaviye-i Ebû İshak Der Nefs-i Ankara		Hayri	İcâre-i dükkân	Zaviye-i Ebû İshak	365	50	50
Vakf-ı Yusuf Şeyh		Evlâtlık	Yakup Şeyh Çiftliği (Karacadağ der-Ali Deveci Karyesi) öşr-i arazi			200	200
Evkâf-ı Zaviye-i Ahi Yakub Der Nefs-i Ankara		Evlâtlık	İcâre-i mebkale	Zaviye-i Ahi Yakub	5.000	3700	3700
Evkâf-ı Zaviye-i Şeyh Hüsam Der Karye-i Şeybler		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Hüsam		300	300

Tablo 4. Devamı.

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Evkâf-ı Kalenderhane-i Baba Mansur		Hayri	İcâre-i hamam, dükkân, Öşr-i arazi	Kalenderhane-i Baba Mansur	1.555	2092	2092
An Evkâf-ı Medrese-i Mâh-ı Bülendiye Nâm-ı Diğer Seyfiye		Hayri	Öşr-i arazi	Medrese Mah-ı Bülendiye (Seyfiye)	655	765	765
Evkâf-ı Ak Medrese		Hayri	Mukataa-i Zemin-i Hamam,	Ak Medrese		17.620	17.620
Evkâf-ı Medrese ve Camii Kızıl Beğ Der Nefs-i Ankara		Hayri	Öşr-i arazi	Medrese, Camii, Kızılbeğ		1860	1860
Evkâf-ı Nefs-i Şehirde Şeyh Yağmur Ovasında		Hayri	Öşr-i arazi	Mehmed Çelebi Hacı Bayram Hanedanına		100	100
Vakf-ı Evlâd-ı Sinan		Evlâtlık	Öşr-i arazi, İcâre-i dükkân, kârbân saray	Zemin 2 müd, 1 çiftlik 3 kır'a bahçe			
Evkâf-ı Kasım Çelebi Bin Hacı		Evlâtlık	Öşr-i arazi, İcâre-i dükkân, kârbân saray	Kattanin Mahallesi Mescidi, Cüz okunması		5560	5708
Vakf-ı Cemaloğlu Yusuf Şah		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Cihet-i Ahi Mescidi imamına			
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Ali			Karye-i Yalıncağ ve Çakırlar, mukataa-i çiftlik, öşr-i arazi, icâre-i asiyyab	Zaviye-i Şeyh Ali	675	2428	2428
Vakf-ı Şeyh Çelebi		Hayri	Nefs-i Ankara'da İcâre-i dekkân, mukabele	Daru'l-huffazda Kur'an okunması		1240	1240
Vakf-ı Zaviye-i Dib Dede			Mezraa-i Dib dede, icâre-i hane, asiyyab, Öşr-i arazi	ayende ve revendeye		973	1.972
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Ozan Nefs-i Ankara		Evlâtlık	Öşr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Ozan		150	150
Evkâf-ı Mevlâna Celal Bin Necmeddin Kuş Hisarı			Öşr-i arazi, İcâre-i muallimhâne, dükkân			1530	1530
Vakf-ı Kafacık		Hayri	Nukud Akçe, İcâre-i hane, muallimhane, Öşr-i arazi	Hacı Bayram Camii'nde aşr okunması, Çerağ-ı yağ.		4540	2500
Vakf-ı Çiftlik-i Ahi Minnet		Hayri	Karye-i Yaprak'ta Ahi Minnet Çiftlik öşrü			1354	1354
Vakf-ı Zaviye-i Derviş Emirşah		Hayri	Meraa-i Dibekli ve Yazlıca Kayalar'da ki öşr-i arazi	Ayende ve revendeye		1000	1300
Vakf-ı Süleyman Çelebi		Evlâtlık	Sultan Hamamı (Rical Hamaması), icâre-i hamam			2300	2300

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Evkâf-ı İmâret-i Karacabeg Der Nefs-i Ankara		Hayri	Öşr-i arazi, İcâre-i dükkân, hamam			26.760	33.492
Vakf-ı Ümmi Binti Cemal Der Mahalle-i Baklaçı		Hayri	Nukud Akçe, İcâre-i muallimhâne	Cüz okunması		750	750
An Evkâf-ı İsa Beğ Bin Bayezid Paşa		Hayri	İcâre-i ev, dükkân, Mukataa-i Kapan-ı Meyva	Zaviye ve Medrese		15.673	15673
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Elvan		Hayri	Öşr-i arazi	Ayende ve revendeye		950	950
Evkâf-ı Hoca İvaz Der Nefs-i Ankara		Hayri	Öşr-i arazi, İcâre-i ev, dükkân, kârbân-saray, ahur	Hoca İvaz evkâfi		1390	1390
Evkâf-ı Mahmud Paşa		Hayri	İcâre-i dükkân, hamam	Vakf-ı Matbâh-ı Şeyhül-Rum Sultan Hacı Bayram'a		2.272	2.272
Vakf-ı Hacı Turud Veled-i Hacı Süleyman		Evlâtlık	Nukud Akçe	Hacı Bayram Sultan Türbesine, Cüz okunması		5320	5320
Evkâf-ı Merhûm Hasan Paşa ki Akşehir'de Olan İmâretine Vakf İtmışdir Der Nefs-i Ankara		Hayri	İcâre-i hamam, kârbân-saray, asiyyab	Akşehir'deki Hasan Paşa İmâretine		38.500	42.500
Vakf-ı Camii-i Haffâz		Hayri	Mezraa-i Oğuz Çayırı der-Ayaş, Rusum-Örfiyye Timâr, İcâre-i asiyyab, bahçe	Camii	300	2400	2400
Mezraa-i Avcı Hatib Tabii Ankara		Hayri	Nukud Akçe, İcâre-i arazi, ev, anbar, ahur	Ankara Kafasına Sultan Alaaddin Camii Huffazma, Cihet-i kayyum, cüz-havan, hattabin,		4535	4535
Evkâf-ı Isak Paşa Der Ankara		Hayri	Mukataa-i Hamam, İcâre-i asiyyab, muallimhâne	İnegöl'deki muallimhane		41.100	41.100
Vakf-ı Zaviye-i Yanucağ		Hayri	Öşr-i arazi	Zaviye-i Yanucağ		2310	2310
Evkâf-ı Merhûm Mahmud Paşa		Hayri	İcâre-i dekkân, kârbân-saray, bezzâsistan,	Türbe-i Hacı Bayram mesarif, Cihet-i hitabet, imam, eezaharı		67.500	67.500
Evkâf-ı Mehmed Paşa Der Ankara		Hayri	Mukataa-i Kârbân-Saray, İcâre-i dükkân	İmâret-i Üsküdar		20.000	20.000
Nefs-i Ankara Merhûm İne Beğ Subaşı		Hayri	İcâre-i hamam	İne Beğ Subaşı	3.545	7.560	7.560
Vakf-ı Kazancı Oğlu Ali Fakih		Hayri	Nukud Akçe	Cihet-i müezzin		450	450

Tablo 4. Devamı.

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Vakf-ı Zaviye-i Baba Samut Tabî'i Kasaba		Evlâtlık		Öğr-i arazi	Zaviye-i Baba Somut		2774	2774
Vakf-ı Hacı Mehmed Bin Hacı Şemseddin		Evlâtlık		Nefs-i Ankara icâre-i ev			600	600
Vakf-ı Hacı Seydi Der Kurb-ı Bâzâr-ı Kehle		Hayri		İcâre-i dükkân	Hacı Seydi Vakfına		294	294
Vakf-ı İklîm Hâtûn Nâm Kimesne		Hayri		Nukud Akçe, Öğr-i arazi, İcâre-i değirmen	Cüz okunması		1000	1000
Vakf-ı Mezra'a-i Danişmend		Evlâtlık		Öğr-i arazi, İcâre-i değirmen			1200	1200
Vakf-ı Mezra-i Mehmed Bin Abdullatif		Evlâtlık		Öğr-i arazi, İcâre-i değirmen hissesi	Mehmed bin Abdullatif Vakfına		50	50
Vakf-ı Zaviye-i Yapani Der Nefs-i Ankara				Öğr-i arazi	Zaviye-i Papani	255	150	150
Vakf-ı Zaviye-i Ahi Mahmud Der Nefs-i Ankara		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i bostanlık	Zaviye-i Ahi Mahmud		750	750
Vakf-ı Çah-ı Gülhuriyyun		Hayri		İcâre-i yoncalık	Gülhuriyyun Vakfına		100	100
Evkâf-ı Zaviye ve Camii-i Turasan Beğ Der Karye-i Akçakavak Tabî'i Yabanabad		Hayri		Öğr-i arazi, İcâre-i dükkân, hamam	Zaviye, Camii ve Mescid-i Turasan Beğ		6279	6279
Vakf-ı Evlâd-ı Turasan Beğ		Evlâtlık		İcâre-i hamam, Öğr-i arazi	Zaviye, Camii ve Mescid-i Torasan Beğ		3800	3800
Vakf-ı Şabanzâde Kemal Çelebi		Evlâtlık		İcâre-i dükkân, asiyab	Baklaci Mescidi imamına, müezzine, muallimine		2.400	2.400
Vakf-ı Şaban Oğlu Mevlâna Kemal Kâtib Muhâkim-i Nefs-i Ankara		Evlâtlık		Nukud Akçe, İcâre-i muallimhâne	Fakir oğullar ve yetimlerin talimi, Çerağ-ı yağ, Tebareke ve İhlâs surelerinin okunması, Muallimhaneye odun, Cihet-i imam, müezzin ve muallim		16.000	16.000
Vakf-ı Kılıscık Yeri Der Nefs-i Ankara		Hayri		Öğr-i arazi				
Vakf-ı Mustafa Oğlu Hacı Mehmed		Evlâtlık		Nukud Akçe	Hacı Bayram Mescidinin çerağ-ı yağ, Cihet-i imam ve müezzin, Cüz okunması		500	500

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Vakf-ı Ahmed Çelebi Karaca Beğ		Hayri		Nukud Akçe, Mukataa-i Kârbân-Saray, İcâre-i dükkân	Kur'an okunması, Cüzhanlar		5140	5140
Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Hasan Fakih Veleli Şeyh Yakub Fakih		Hayri		Öğr-i arazi	Zaviye-i Şeyh Hasan Fakih veledi Şeyh Yakub Fakih		220	220
Vakf-ı Abdullah Oğlu Hoca Muhammed		Hayri		Öğr-i arazi	Tahtel-kaFa Mescide, Şeyh Hacı Bayram, Mevlana Nizameddin Türbesinde, Karamanda Emirzâde Şeyh Hamit Türbesinde, Cüz okunması,		150.000	150.000
Vakf-ı Zaviye-i Vakkas Şeyh				Timâr	Vakkas Şeyh Zaviyesinde avendeve ve revendeve hizmet			250
Vakf-ı Kemal Oğlu Hoca Hasan		Evlâtlık		Öğr-i arazi	Cüz okunması, Dellâl Hamza Mescid-i Çerağ-ı yağına		700	700
Vakf-ı Karve-i Eyük		Evlâtlık		Değirmen				
Vakf-ı Hızır Şah Çelebi Bin Emre Çelebi		Hayri		Mezra'a-i Etlük öğr-i arazi			560	560
Karye-i Avşar Kadı Çelebi ki Kadı Asker Dimçle Meşhûr İmiş		Hayri		Karye-i Avşar Kadı Çelebi Öğr-i arazi	Darü'l-huffaza cüz okunması		1822	1822
Vakf-ı Hânkâh-ı Fahreddin		Evlâtlık		Öğr-i arazi, İcâre-i bostanlık	Hânkâh-ı Fahreddin Vakfına		1951	1951
Vakf-ı Medrese-i Sarımiye		Hayri		Öğr-i arazi	Şeyh Kaya Zaviyesi ayende ve revendesine			
Vakf-ı Hacı İbrahim Bin Hacı Mehmed		Evlâtlık		İcâre-i hân	Cihet-i imam, Cüz okunması, Müslimlere			
Vakf-ı İbrahim Bin Hacı Mehmed		Evlâtlık		Öğr-i arazi				
Vakf-ı Mescid-i Mevlâna Büyük Der Mahalle-i Hacı Halil		Hayri		İcâre-i dükkân, Öğr-i arazi	Mescid-i Mevlâna Büyük Der Mahalle-i Hacı Halil		546	19.300
Vakf-ı Efendi Bula Nâm Hâtûn		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i dükkân, ev, Öğr-i arazi	Cüz okunması, Hacı Mehmed oğlu Hızır Bali Mescid-i imamına,		546	19.186
Vakf-ı Mescid-i Abdi der Mahalle-i Erzurum		Hayri		Nukud Akçe	Cüz okunması		200	520

Tablo 4. Devami.

XV.-XVI YÜZYILLARDA ANKARA VAKIFLARI

Karye-i Bozluca Kurbunda Makire? Civârında Hacı Halife Nâm Kimesne		Hayri		İcâre-i değirmen	Sinan Paşa oğlu Nasuh Beg mescidine			
Vakf-i Mevlâna Bedreddin		Hayri		Nukud Akçe, Öşr-i arazi	Muallimhane, Camii, Cihet-i muallim, camii hatibi, Cüz okunması	2100	2100	
Vakf-i Ahi Yusuf		Evlâtlık		Ahi Yusuf Mezra'ası öşr-i arazi	Ahi Veli ve Ahi Nasuh	200		
Vakf-i Zaviye-i Ahi Hüssam		Hayri		Öşr-i arazi	Zaviye-i Ahi Hüssam	3680	3680	
Vakf-i Mescid-i Güvenç Seydi		Hayri		Nukud Akçe, İcâre-i tahvile	Çubuk Kazasındaki Ahmed nâm mezra'a zaviyesine, Kur'ân okunması	3750		
Vakf-i Fahrü'l-Emâsîl Hüdâvendigâr		Evlâtlık		Öşr-i arazi	Çubuk Kazasındaki camiye	1000		
TOPLAM						25464	675212	777554

SONUÇ

Bu çalışmada H.928 (1522) tarihli vakıf tahrir defterinden Ankara şehrindeki vakıfların istatistiği çıkartılmıştır. Bu vakıfların Ankara şehrinin sosyo-ekonomik hayatına katkısı araştırılmıştır. Vakıfların hukukî açıdan yönetim biçimleri ve ekonomik yönden gelir türlerinin ve harcama kalemlerinin ne olduğu üzerinde durulmuştur. Bunu gerçekleştirirken araştırmanın ana kaynağı olan vakıf tahrir defterinden elde edilen veriler doğrultusunda bölgedeki vakıf müessesesinin Ankara şehrinin fiziki yapısını nasıl etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız defterde Ankara'da farklı statüde vakıflar olduğu tespit edilmiştir. Vakıfların, idarî yapıya göre üç kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bu vakıfların, hayrî, evlatlık ve hayrî-evlatlık olarak yönetim yapısı belirlenmiştir. Bunların yönetim ve hizmet bakımından farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Vakıf görevlilerinin aldıkları ücretler, Kanuni dönemindeki vakıf tahrir defterine bakılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Günümüzde devlet tarafından yapılması gereken yol, çeşme, mektep, köprü gibi kamu hizmetinin o dönemde vakıflar aracılığı ile yapıldığı görülmüştür.

Ankara'nın ticaret güzergâhında olması nedeniyle bu ticarete bağlı olarak XVI. Yüzyılda Ankara şehrinin ekonomik yapısının güçlendiği görülmektedir. Elimizdeki deftere göre, şehrin ekonomik potansiyelinin genellikle vakıf işletmeleri vasıtasıyla yönlendirildiği tespit edilmiştir.

Kanuni dönemindeki vakıf tahrir defterine dayanarak Ankara şehrinde bulunan vakıfların sayısı ve bunların şehirdeki dağılımı verilmiştir. Bu verilere göre şehirde isminin içinde mescid geçen 52, zaviye geçen 41, medrese geçen 6, cami geçen 2, türbe geçen 3, imaret geçen 3 ve çeşme geçen 1 vakıf kaydı belirlenmiştir.

Son olarak Kanuni dönemi Ankara vakıf tahrir defterine bakılarak sosyal yapı içerisinde yer alan Bayramîlik, Kalenderîlik ve Ahî teşkilatının şehre katkısının ne olduğu araştırılmıştır. Bunun yanı sıra vakıf tahrir

defterindeki kadın vâkıfların listesi çıkartılarak, kadın vakıf kurucuların, sosyal hayat içerisinde ne kadar etkili olduğu ortaya konulmuştur. Ankara'daki dini ve sosyal yapıların neler olduğu, hangi faaliyetleri yürüttükleri ve halkın bu yapılardan nasıl faydalandığı üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızda Fatih dönemi 1463 tarihli vakıf tahrir defteri, Kanuni dönemi 1522 tarihli vakıf tahrir defteri ve II. Selim dönemi 1571 tarihli vakıf tahrir defterinden faydalanılarak, bu üç defterin verileri ışığında Ankara vakıflarının gelir kalemleri ve gider kalemleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir (tablo 4). Bu tabloya bakarak vakıfların gelir artışı ve azalışı tespit edilmiştir. Ayrıca 1522 tarihli vakıf tahrir defteri içerisindeki mescitlerin, medreselerin ve zâviyelerin listesi çıkartılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, çalışıldığı dönemin birinci el kaynak niteliğindeki defterlerden yararlanılarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmayı özgün kılan bir diğer husus ise H.928 (1522) tarihli Kanuni dönemi, Ankara vakıf tahrir defterinin ilk defa transkripsiyonun yapılması olmuştur.

KAYNAKÇA

I-BASILMAMIŞ KAYNAKLAR

a)İstanbul, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi:

Tahrir Defterleri No: 117, 162

Maliyeden Müdevver Defter No:9

BOA, TD, 291 (Kângırı defteri içerisinde).

b)Ankara Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, Kuyûd-ı Kadîme TK, KKA, 558 .

c) Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Tasnifi

Ankara Vakıf Tahrir Defteri 116-05

II-BASILMIŞ KAYNAKLAR

438 Numaraları Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri 937/1530 I Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü Hamît ve Ankara Livâları, Dizin ve Tıpkıbasım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993.

III. İNCELEMELER

AFYONCU, Erhan; "Defterhâne" **DİA**, C.9, s.100-104.

ALKAN, Mustafa; "Türk Tarihi Araştırmaları Açısından Vakıf Kayıtları Arşivi, **Vakıflar Dergisi**, S.XXX, Ankara 2007, s.9.

AVDIÇ, Nureddin; "Ankara Tarihi", **Çığır Mecmuası**, S.37, Nisan 1936, s.107-109.

BALTACI, Cahit; **XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri**, İrfan Matbaası, İstanbul 1976.

BARKAN, Ö.Lütfi; AYVERDİ, Ekrem Hakkı; **İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli**, Baha Matbaası, İstanbul, 1970, s. V-XVI.

BARKAN, Ömer Lütfi; "Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak Vakıflarının İdarî-Malî Muhtariyet Meselesi, **Türk Hukuk Tarihi Dergisi**, Cilt I, Ankara 1944, s.11-25.

BARKAN, Ömer Lütfi; "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler **Vakıflar Dergisi**, S.II. Ankara 1942,s.302

BARKAN, Ömer Lütfi; "Osmanlı İmparatorluğunda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyişi Tarzına Ait Araştırmalar", **İ.Ü, İktisat Fakültesi Mecmuası**, c.23, Ekim 1962-Şubat 1963, No. 1-2, s.239-241.

BAYRAMOĞLU, Fuat; **Hacı Bayram-ı Veli Yaşamı-Soyu-Vakfı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt-I, Ankara 1983.

BERKİ, Ali Hikmet; Hukukî ve İçtimaî Bakımdan Vakıf, **Vakıflar Dergisi**, S.V, Ankara 1962, s.9-13

ÇAĞATAY, Neşet; **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997.

ÇINAR, Hüseyin; "Osmanlı Döneminde Ankara'da Vakıf Kuran Kadınlar", **Geçmişten Günümüze Ankara Sempozyumu**, Ankara 2011.

DARKOT, Besim; "Ankara" **İA**, C. I, s. 437-453.

DEMİREL, Ömer; **Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü (1700-1850)**, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991.

DEVELİOĞLU, Ferid; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2009.

EMECEN, Feridun M.; "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", **İ.Ü. Edebiyat Fak. Tarih Araştırma Merkezi**, İst. 1991, s. 143-156.

ERDEM, Sargon; "Ankara", **DİA**, C. III, s.201-203

ERDOĞAN, Emine; **Ankara'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterleri'nin Analizi** (TÜSOKLAR Veri Tabanına Dayalı Bir Araştırma), Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2004.

ERGENÇ, Özer; "Osmanlı Şehrindeki Mahalle'nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine", *The Journal of Ottoman Studies*, **Osmanlı Araştırmaları**, S.IV, 1984, 69-78.

ERGENÇ, Özer; **Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya**, Ankara Enstitüsü Vakfı Yay., Ankara 1995. s. 62.

EYİCE, Semavi; "Ahî Şerafeddin Camii", **DİA**, C.1, s.531-532.

EYİCE, Semavi; Ankara'nın Eski Bir Resmi, **T.T.K Atatürk Konferansları IV**, 1972, s.61-124.

FAROQHI, Suraiya; **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1993.

FAY, Mary Ann; "Kadınlar ve Vakıflar: 18. Yüzyıl Mısır'ında Mülkiyet, İktidar ve Toplumsal Cinsiyetin Nüfuz Alanı", *Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları*, Editör: Madeline C. Zilfi, Çev. Necmiye Alpay, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

GALANTİ, Avram; **Ankara Tarihi**, I-II, Çağlar Yay. Ankara 2005.

GALİP, Mübarek; Ankara I-II, Matbaa-i Amire, İstanbul 1341.

GÖĞÜNÇ, Nejat; "On Altıncı Yüzyılda Ankara", **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, S.I, Ankara, 1967, s.72.

GÖLPINARLI, Abdülbâki; "Bayramiye", İA, Cilt 2, Maarif Matbaası, İstanbul 1944, s.423-426

HACIGÖKMEN, Mehmet Ali; "Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyan-ı Rûm Hakkında Bir Araştırma", **Otam**, Sayı 18, s.187.

İPŞİRLİ, Mehmet; "Avârız Vakfı", **DİA**, C.,4,s.109.

KARA, Mustafa; **Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler**, Dergah Yay. İstanbul 1999.

KELEŞ, Hamza; "Osmanlılarda 19. Yüzyıldaki Para Vakıflarının İşleyiş Tarzı ve İktisadî Sonuçları Üzerine bir Çalışma", **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, Sayı (2001), s.189-207.

KONYALI, İsmail Hakkı; **Ankara Camileri, Kültür Matbaacılık, Ankara 1978.**

KÖÇ, Ahmet; Osmanlı İmparatorluğu'nda Ümerâ Vakıfları ve Kentsel Gelişim: Mahmud Paşa Vakıfları ve Ankara Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.

- KÖPRÜLÜ, Fuat; “Vakıf Müessesesinin Hukukî Mahiyeti ve Tarihî Tekâmülü”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı 2, s.5-32.
- KÖSE, İbrahim; **Ankara Evkâf Defteri (1571)**, Ankara 1998, A.Ü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- OCAK, Ahmet Yaşar – FARUOQİ, S.; “Zaviye”, **İA**, Milli Eğitim Basımevi, C.13, İstanbul-1986, s.468-476
- OCAK, Ahmet Yaşar; **Osmanlı İmparatorluğu’nda Marjinal Sûfilik: Kalenderiler**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999.
- ONGAN, Halit; **Ankara’nın I Numaralı Şer’iye Sicili**, TTK Basımevi, Ankara 1958, s.68.
- ÖNEY, Gönül; **Ankara’da Türk Devri Dini ve Sosyal Yapıları**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971,
- ÖZAYDIN, Abdükerim; “Ankara”, **DİA**, C. III, s.204
- ÖZDEMİR, Rifat; **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 1986.
- ÖZDEMİR, Rifat; “Ankara”, **DİA**, C. III, s.204-209.
- ÖZTÜRK, Nazif; “Osmanlı Döneminde Vakıflar”, **Genel Türk Tarihi 6**, Yeni Türkiye Yay. Ankara 2000, s.373-395.
- PAKALIN, Mehmet Zeki; **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I-II-III**, MEB Yay., İstanbul 2004.
- SAMİ Şemseddin; **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yay., İstanbul 2004.
- SAVAŞ, Saim; “Zâviyelerin Türk Kültürünün Gelişmesindeki Rolü”, **Osmanlı - 9 Kültür ve Sanat**, Yeni Türkiye Yay. s.72-78.

SÜMERTAŞ, Firuzan Melike; “Kadınlar ve Güç: 16-17. Yüzyıl İstanbul Mimarlığı'nın Bani Kadınları”, **Bülten**, 30, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara 2005, s. 24-25.

ŞENER, Mehmet; “Câmi”, *DİA*, Cilt 7, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yay., İstanbul 1993, s.46-92.

TAŞ, Hülya; **XVII. Yüzyıllarda Ankara**, TTK Yay., Ankara 2006.

TUNÇER, Mehmet; **Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. YY)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.

TURAN, Osman; “Selçuklu Kervansarayları”, **Bellekten**, Cilt X, S. 39, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1946, s.471-496.

TUŞ, Muhiddin; “Osmanlılarda Özel Toprak Mülkiyeti ve Vakıf Münasebeti”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s. 180-196.

ÜLGENER, Hilmi Ziya; Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği, **Vakıflar Dergisi**, S.IX, Ankara 2006, s.13-37.

YEDİYILDIZ, Bahaddin; “Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları Ya Da Türk Hayrât Sistemi” **Osmanlı**, Toplum, S. 6, s.17-33.

YEDİYILDIZ, Bahaddin; “Vakıf İstılahları Lügatçesi”, **Vakıflar Dergisi**, S.XVII, Ankara 1983, s. 55-60

YEDİYILDIZ, Bahaddin; **XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi**, TTK Yay., Ankara 2003.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin; , “Vakıf”, **İA**, C. 13, İst. 1986, s.153.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin; “Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Toplumundaki Rolü”, **VD**, S.XIV, Ankara 1982, s.2.

YÜKSEL, Hasan; "Osmanlı Toplumunda Vakıflar ve Kadın (XVI-XVII. Yüzyıllar)", **Osmanlı V**, edit. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999

EKLER

ANKARA VAKIF DEFTERİ⁴⁹⁹ (Çeviri-yazı)

EK 1. TRANSKRİPSİYON

2a

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ AHÎ TURA

An icâre-i dükkân der Sûk-ı Karaoğlan, fî sene 72, imâm tasarruf ider.

Mezra'a der kurb-ı Akköprü, bir müddük yerdir, imâm tasarruf ider, hâsıl, fî sene 25.

An icâre-i dekâkîn der Sûk-ı Bakkâlân, 5, fî sene 300.

Mezra'a-i diğەر, der mûceb-i Akköprü, bir müddük yerdir, hâsıl, fî sene 25.

Sabuncu Oğlu Mehmed, Devletlü Bağçe kurbunda bir müddük yerdir, vakf etmiş, hâsıl 50.

İcâre-i dükkân, der Sûk-ı Kazganyân, fî sene 48.

2000 akçe Ali nâm kimesne, imâma vakf etmiş, yevmi bir cüz okumak üzere, hâsıl ani'r-rihb 200.

Serçe Mehmed nâm kimesne 1000 akçe ve 500 akçe hâtûnu, yevmi bir cüz okumak için imâma vakf etmiş.

Havva Hâtûn nâm kimesne, 1000 akçe vakf eylemiş ki?, yılda üç hatm okuya imâm, ani'r-rihb 100.

Hamza nâm kimesne, 2000 akçe vakf eylemiş ki, yılda beş hatm okuya imâm, ani'r-rihb 200

Hacı Kameri Kumrı, çerağı için, 200 akçe vakf eylemiş, 20.

Cihan Hâtûn, çerağı-ı yağ için, 200 akçe, vakf eylemiş, 20.

Gülşah Hâtûn, çerağı-ı yağ için, 100, akçe vakf eylemiş, sene 10.

⁴⁹⁹ Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Tasnifi 116-05 Vakıf Tahrir Defteri

Dükkân der Sûk-ı Haddâdân, an icâre, fî sene 12.

Selime nâm Hâtûn, çerağ-ı yağ için, 500 akçe vakf etmiş, fî 50.

Hacı Ahî, bir ev vakf etmiştir, çerağ-ı yağ için der mahalle-i mim fî sene 12.

Yekûn: 1247

2b

MAHALALLE-İ HACI DOĞAN

Altı Parmak Helvacı, mescid-i mezbûr imâmına, 5000 akçe vakf etmiş ki, imâm yevmi bir cüz okuya, hâsıl ani'r-rihb 500.

Zahide nâm Hâtûn, 2000 akçe vakf etmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz okuya, hâsıl ani'r-rihb 200.

Yekûn: 700

**VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ KOYUN BÂZÂRI Kİ KASIM ÇELEBİ
MESCİDİ DİMEKLE MA'RÛFDUR**

İcâre-i zemîn-i dekâkîn, kıt'a 7, imâm tasarruf ider, fî sene 148?

**VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ KOYUN BÂZÂRI Kİ KASIM ÇELEBİ
MESCİDİ DİMEKLE MA'RÛFDUR**

İcâre-i zemîn-i dekâkîn, kıt'a 7, imâm tasarruf ider, fî sene 168.

**VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ TÛLİCE Kİ NERDÛBANLU MESCİDİ
DİMEKLE MEŞHÛRDUR**

An Yoncalık der nefs-i Ankara, fî sene 500, imâm tasarruf ider.

İcâre-i dekâkîn, aded 2, fî sene 84.

An mukâta'a-i zemin-i hâne, fî sene 30.

Vakf-i⁵⁰⁰ namazgâh ardında 4 müddük arz-ı sakiyye vardır.

Hammâmî türbesine vakf kayd olunmuş mescid-i mezbûrun imâmı tasarruf ider, hâsıl fî sene 150.

Yekûn: 764

⁵⁰⁰ Bazı yerlerde cümlenin gelişine bakarak "Vav" harfini vakıf olarak değerlendirerek "vakf" olarak belirttik. Çünkü bir vakıf çatısı altında zamanla başka vakıflarda dahil olmuşlardır. Bunun için onlarda aslında müstakil birer vakıftır.

VAKF-I MESCİD-İ HACI ŞEYHİ BİN NECMEDDİN

Bostan der Ankara, ma'a zemînhâ, fî sene 2000.

Yoncalık der nefsi-i Ankara, fî sene 250.

Bağçe-i zemîn der Vadi-i Uz Beği, fî sene 100.

El-muttasıl der zemîn-i Ankara, fî sene 500.

Tevliyet-i evlâda meşrûtdur, yüz ba'de zâid geleni alalar.

3a

Altı nefer kimesne kendü binâ ittiği Erzurum Mahallesinde yevmi bir akçe ayda yirmi akçe müezzine ve Mervarid imâmı yirmi iki akçe ayda ve on sekiz müezzinine ayda ve hâricden iki kimesne dahî on beşer akçe.

Vakf-ı Ali Baba nâm kimesne mescid-i mezbûre müezzinine, bin nukûd akçe vakf etmiş, hâsıl ani'r-rihb 100.

Vakf-ı 3000 akçe Abdülaziz nâm kimesne yevmî imâmı mezkûr bir cüz okuya deyû vakf etmişdir, hâsıl ani'r-rihb 300.

Hâkimü'l-vakt olan nazır ola deyü şart itmiş idi, ayda 15 akçe anâ ve 30 akçe çerağa.

Şahdane nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağ için 400 akçe vakf etmişdir, ani'r-rihb 40.

Yekûn: 3990

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ MUKADDEMZÂDE

An kirâ-i dekâkîn der Sûk-ı Serrâcîn, fî şehri 12, fî sene 50.

An kirâ-i dükkân der Mahalle-i Hoca, fî şehri 8, adet, fî sene 98.

An kirâ-i hanehâ der civâr-ı mescid, fî şehri 3, fî sene 36, adet 3.

An kirâ-i dükkân der Bâzâr-ı Ganem, el-müezzin, fî şehri 3 fî sene 120.

Bahşâyış nâm kimesne bir ev vakf etmiş, der mahalle-i Hacendî mesâlih-i mescid için, fî şehri 1, fî sene 36.

Sabıka vâkıf 3000 akçe vakf etmiş, der mahalle, hâliyâ teftiş olunub bulunmadı.

Seydi nâm kimesne, mescid-i mezbûrede yevmi bir cüz Kur'ân okumak için, 2000 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 200.

Köse Yakub nâm kimesne, bir ev vakf itmiş, der mahalle-i Dolab?

Hâtûn Bula, 1000 akçe ve bir dükkân vakf itmiş ki, mescid-i mezbûre, imâm yevmi bir cüz okuya, an kirâ-i dükkân, ani'r-rihb 100, fî sene 72.

3b

Vakf-ı Sefer Şah nâm kimesne, imâmı mezbûre yevmi bir cüz okumak için 2000 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 200.

1000 akçe dahî Abdullah oğlu nâm kimesne imâma vakf etmiş der ani'r-rihb 100.

Halife nâm kimesne mescid-i mezbûrenin çerağıçun, 1000 akçe vakf etmiş, zâid gelen imâma deyû şart etmiş ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Yakub nâm kimesne mescid-i mezbûre, çerağ-ı yağ için 500 akçe vakf etmiş, zâid gelen müezzin tasarruf ide deyû şart etmek ani'r-rihb 50.

Vakf-ı Yakub nâm kimesne mescid-i mezbûre, çerağ-ı yağ için 500 akçe vakf etmiş, zâid gelen müezzin tasarruf ide deyû şart etmek ani'r-rihb 50.

Vakf-ı Seydi Ahmed nâm kimesne 500 akçe vakf etmiş, elinde hâsıl olan 50 akçe 1030 akçesini çerâğına ve yirmi akçesini müezzine deyû şart etmiş ani'r-rihb 50

Vakf-ı Ehil Hâtûn 500 akçe vakf elinde hâsıl olan 50 akçe 1100, çerâğı ve 20 akçe müezzin deyû şart etmiş ani'r-rihb 50.

Vakf-ı Hoş Kadem nâm kimesne, çerâğ ve müezzin 500 akçe, ani'r-rihb 50

Vakf-ı Dermâne Hâtûn, 500 akçe vakf etmiş, çerâğ ve müezzin, ani'r-rihb 50

Vakf-ı Memi nâm kimesne, bir dükkân vakf itmiş, mezbûre mescid-i çerâğ-ı yağına ve za'id geleni rakabe ve hasrına deyû şart etmiş, fî sene 96.

Vakf-ı İlyas Beğ nâm kimesne, 1000 akçe ve 3 müd mikdârı, nisf-ı imâm ve nisf-ı aheri müezzin ekdirse mutasarrıf olan, fî sene 350.

Safâ Fakih nâm kimesne, mescid-i mezbûre çerağ için 200 akçe, ani'r-rihb 20.

Hoca Mehmed nâm kimesne, imâmı mezbûre için, yevmi bir cüz okuya deyû 1 akçe vakf etmişdir, fî sene 320.

Enam Çelebi, imâmı mezbûre için, yevmi bir cüz okuya deyû 2000 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 200.

Bir kimesne dahi mescid-i mezbûre çerağ-ı yağ için 200 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 20.

Yekûn: 2384

4a

VAKF-I MESCİD-İ TİFLİSÎ EŞ-ŞEHR BE MUCİD OĞLU

An kirâ-i dükkân-ı kassâb, der kurb-ı Tahte'l-kal'a, fî sene 360.

An kirâ-i dükkân-ı, der kurb-ı Tahte'l-kal'a, fî sene 82.

An kirâ-i zemîn-i dükkân, der Bâzâr-ı Çıra, fî sene 42.

An kirâ-i hâne, der mahalle-i mezbûre, bâb, fî sene 60.

An kirâ-i hâne, der Mahalle-i Ahî, bâb, fî sene 60.

An kirâ-i hâne, der Mahalle-i Tiflîsî, bâb, fî sene 60.

Bir acem 1000 akçe vakf itmiş, mescid-i mezbûre rakabeçün, ani'r-rihb 100.

Yekûn: 764

VAKF-I MESCİD-İ HEMŞİRE TURA SİNAN BEY DER-MAHALLE-İ HACENDÎ

An kirâ-i dekâkin der civâr-ı mescid ulvî ma'a sufla mezkûr dekâkin berâ-yı imâm tasarruf ider, fî şehir 6, fî sene 22.

Vakf-ı bir çiftlik yerdir karîb Karaca Kaya, hâsıl 100.

Vakf-ı üç dükkân ulvî ve sufla mutasarrıf çerağı yağına sarf olunur, çerağı yağdan ziyadesini imâm ve müezzin tasarruf ide fî 122.

Yekûn: 764

VAKFI MESCİD-İ ABDİ DER MAHALLE-İ ERZURUM

Mezkûr sahib-i vakfı Abdi el-mezbûr, yevmi bir cüz okuya, imâmı mezbûre deyû 2000 nukud akçe vakf etmişdir, ani'r-rihb 200.

4b**VAKF-I MESCİD-İ HIZIR İLYAS, DER MAHALLE-İ DEBBÂĞAN EL'ÂN İMAM KARA FAKÎH**

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Sagîr Han, fî şehri 2, fî sene 24, imâm tasarruf ider Hacı Abdullah nâm kimesne, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz okumak için 3000 akçe vakf etmişdir, oğlu müteveli, fî sene 300

Vakf-ı Hacı Abdullah el-mezbûr, der mahalle-i mezbûrede imâmı mezkûr için berâ-yı vakf etmişdir, fî sene 24.

Vakf-ı Uğurlu nâm kimesne imâmı mezkûr için berâ-yı vakf eyledi mahalle-i mezbûre için fî sene 24.

Ve Sagîrcılar çarşusunda Derviş Ali nâm kimesne mutasarrıf için berâ-yı vakf eyledi, fî sene 24.

Vakf-ı Şems Hâtûn, der mahalle-i mezbûre de imâmı için berâ-yı vakf eylemişdir, fî sene 24

Vakf-ı Şehsüvar nâm kimesne mescid-i mezbûre, çerağı için 300 akçe vakf etmişdir, ani'r-rihb 30.

Vakf-ı Dağ ardında 3 müdlükdür deyû şehâdet eylediler 2 pare tarla, fî sene 50.

Hamamcı Cafer kızı Usul, Debbâğlar Mahallesi'nde olan Dibek Mescid-i mezbûre imâmına ve müezzinine ve çerâğına ve bir berâ'itine vakf itmiş, ber müceb-i vakfiye, fî sene 150, el-imâm 50, el-müezzin 25, çerağ 25, berâtı için 50.

Yekûn: 650

VAKFI MESCİD-İ YAKUB HARRÂT

An kirâ-i dekâkîn ulyâ ve suflâ, fî şehri 15, fî sene 180.

An kirâ-i dükkân-ı halvacı, der sûk-ı Bazâr-ı Ganem, fî sene 240.

Selver nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz kurân okuya deyû 4000 akçe vakf eylemişdir, müteveli Koca oğlu Yusuf, ani'r-rihb 400.

An icâre-i zemîn-i Hâtûn Küşa? kızı, der Mahalle-i Mervarid, çerağı için, fî sene 24, der mahalle-i Mervarid, el'ân dört çiftlik adedi

Yekûn: 844

5a

VAKF-I MESCİD-İ CAMİ'İ KARYE-İ GÜREŞ DER KAZÂ-İ BACI, NEFS-İ ANKARA

Taceddin oğlu İsa Beg karye-i mezkûr câmi'ine 5000 nukûd akçe vakf idüb mütevellî Ankara'dan olsun deyû şart itmeğın defter-i cedîde kayd olundu.

Hâsıl: ani'r-rihb 500

El-imâm ve el-hatib, 350

Vakf-ı li-müezzin, 75

Vakf-ı li-mütevelli, 40

Vakf-ı ... 35

VAKIF-I MESCİD-İ TAC AHMED, DER MAHALLE-İ HACI DOĞAN

An mukâta'a-i zemin-i dekâkîn-i sanı kassâb ki, fî sene 720.

An-Mukâta'a-i zemîn-i dekâkîn-i sanı na'âl, aded 3, fî şehr 13, fî sene 156.

An mukâta'a-i zemîn-i dükkân-ı Na'al Pir Ali, fî şehr 4, fî sene 48.

An mukâta'a-i zemîn-i bakkal aded 3, der yed-i Tursun Baba, fî şehr 11, fî sene 132.

An mukâta'a-i zemîn-i dekâkîn-i gale-i gûruş, der tasarruf-ı Mehmed Çelebi, fî sene 120, fî şehr 10, ma'a zemîn-i fûrûn ve zemîn ve dükkân-ı galle-i gurûş ve pînedûz.

An mukâta'a-i zemîn-i hâne der civâr-ı mescid mezbûre der-yed-i hoca ki fî sene 15.

An icâre-i nısf-ı zemîn-i dükkân der mukâbele Kınalı Elvanzâde, fî şehr 4, fî sene 48, berâtıyla sarf olunur.

Tac-ı Ahmed nâm kimesne, bir dükkân iki oda vakf itmiş, fî şehr 15, fî sene 180.

Vakf-ı Nizameddin oğlu Tursun Mescid-i mezbûre rakabesi için

1000 alçe vakf etmiş, ani'r-rihb 100.

Der-yed-i Ahmed Çelebi bin ... Çelebi

Yekün: 851

5b**VAKF-I MESCİD-İ HALLAÇ MAHMUD**

Mezra'a Yundduman kurbunda bir pâre bire bir buçuk müddlük mikdar yerdir, hâsıl 50.

An kirâ-i dekâkîn, 4 bâb, fî sene 300.

Bunun nısf-ı Huffâz Hacı Ali Mescidi imâmınındır, ber mûceb-i vakfiyye.

Hâne-i mescid-i mezbûr, çerâğ-ı yağ-ıçün, der pîş-i mescid, fî sene 24.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Hacı Murad, fî sene 120.

Vakf-ı Şerbetçi Hamza nâm kimesne mescid-i mezbûrede, imâmı yılda bir hatim okuya deyû, 500 akçe vakf etmiş.

Mescid-i mezbûre çerâğ-ı yağ-ıçün, kızı Aişe nâm, 500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 50.

Vakf-ı dükkân-ı timarcı, müezzin içün, fî sene 240, der-Sûk-ı Şehabeddin

Yekûn: 834

VAKF-I AHER MAHMUD OĞLU MUSTAFA

El-muttasil hisse-i sülüs der nefsi-i Ankara, fî sene 350.

Dükkân der Sûk-ı Şehabeddin, fî sene 180.

Dükkân der Sûk-ı Bazâr-ı Galle, fî sene 120.

Hânhâ der mahalle-i mezbûre, bâb 5, fî sene 70.

Vakf-ı nukûd akçe, 2200, ani'r-rihb, fî sene 220.

Yekûn 940

El-imâmı mezkûr 50, li'l-imâmı mescid-i Mahalle-i Bostanyân 50, li'l-müezzin-i mescid 100, li'l-çerâğ-ı Mescid-i Hallâc Mahmud 66, rakabe tasadduğ oluna, li'l-çerâğ-ı Mescid-i Bostanyân 24.

6a**VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ HACI İVAZ HADDAD**

An icâre-i dükkân, der Sûk-ı Sagîr Han, fî sene 50.

Dükkân-ı kazganyân, harâb.

Hânhâ der mahalle-i mezkûr, harâb.

İpci Pîrî nâm kimesne mescid-i mezbûre imâmına ve müezzine 1200 akçe vakf itmiştir.

Rûhiçün yevmi bir cüz en'âm imâm ve bir cüz en'âm müezzin okuya deyû şart eylemiş, hâsıl ani'r-rihb 1200, li-imâmına 600, li-müezzinine 600.

Vakf-ı Hacı Emrullah 3000 akçe vakf itmiştir, 2500 akçenin ribhı için imâm yevmi bir cüz okuya ve 500 akçenin ribhı için yılda bir hatm okuya müezzin, fî sene 300.

Vakf-ı ba'zı kimesneler üç çerâğ yağ için 900 akçe vakf etmişler, fî sene 90.

Yekûn: 1840

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ KUŞHİSAR EL'ÂN İMAM MUSTAFA

Hacı Hayreddin nâm kimesne, mescid-i mezbûre hisarında 3000 akçe vakf eylemiştir. Hâsıl ani'r-rihb 300, imâm 150, müezzin 70, çerâğ 60, zemin-i? 20.

Vakf-ı Turasan Kızı Şah Bula Hatûn, yevmi bir cüz okumak için 2500 akçe vakf idüb, mütevellî imâm deyû şart etmişler, ani'r-rihb 250.

6b

Hacı Hâtûn iki günde bir cüz Kur'ân okunmak için, 2000 akçe vakf etmiştir, imâm okuya, ani'r-rihb 200.

Vakf-ı Hacı Hamza nâm kimesne iki günde bir cüz Kur'ân okunmak için, 2000 akçe vakf eylemiş imâmına, ani'r-rihb 200.

Vakf-ı Tayfullah nâm kimesne mescid-i mezbûre müezzinine iki günde bir cüz kira'ât etmek için, 2000 nukûd akçe vakf etmiştir, ani'r-rihb 200, imâm okuya.

Vakf-ı İskender nâm kimesnenin hatûnı mescid-i mezbûre çerağ yağ için 500 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 50.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Bazâr-ı Galle, Aişe Hâtûn vakf etmiştir, iki çerağ, fî sene 60,

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı İli Suyu, çerağ için, fî şehr 2, fî sene 24.

Hâne der civâr-ı mescid, fî sene 24, imâm tasarruf ide.

Yekûn: 1308

VAKF-I MESCİD-İ ALİ BEĞ

Mescid-i Ali Bey Yundduman kurbunda bir pare yerdir, Ali Beğ yeri dimekle ma'rûf yerdir iki müddlükdür, hâsıl 20.

Selman nâm kimesne, mescid-i mezbûrun imâmına ve çerâğ yağına ve müezzinine 600 akçe vakf eylemiş, fî sene 60.

Vakf-ı Hacı Kaya nâm kimesne, mescid-i mezbûre çerâğına ve imâmına ve müezzinine 2000 akçe vakf itmiştir, ani'r-rihb 200.

Mihriime nâm Hâtûn, imâm mezkûr iki günde bir cüz Kur'ân okunmak için, 2000 akçe vakf eylemiştir, ani'r-rihb 200.

Mescid-i mezbûre imâmına ve müezzinine Hacı Ayvaz nâm kimesne, 1000 akçe vakf eylemiştir, ani'r-rihb 100, imâm 80, müezzin 20.

7a

Vakf-ı Hacı nâ-ma'lûm

Vakf-ı Mescid-i mezbûre imâmına, 1000 akçe vakf etmişler ki bir yılda imâmı mezkûr bir hatm okuya, ani'r-rihb 100.

Dekâkîn-i Hayati nâm kimesne, ez-defter altı dükkân vakf itmiş ki imâmı mezkûr yevmi bir cüz kırâat ide deyû, fî sene 360.

Hacı Hüseyin nâm kimesne, Çıra Bazarı'nda olan iki dekâkîn yevmi bir cüz kırâat olmak için, hâsıl fî sene 216, ve mezkûr Hacı Hüseyin kırâat için 500 akçe vakf itmiş, ani'r-rihb 50.

Vakf-ı mezkûr Hayati, Dolablu nâm bağçesin imâm ve müezzinine rivâyed gelirse vakfiye ve mütevelliyeye deyü şart itmiş, hâsıl fî sene 200.

Vakf-ı Selcik? karye, mescid-i mezbûrun çerâğı yağı için 350 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 35.

Musa nâm kimesne çerağ-ı yağ için ve müezzin için, 350 akçe vakf eylemiştir, ani'r-rihb 35.

Vakf-ı Hacı Ali Fakîh mescid-i mezbûrun rakabesi için, 1300 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 130.

Vakf-ı Zeyneb nâm Hâtûn, çerâğ için 200 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 20.

Yekûn: 1531

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ HELVAYÎ

An icâre-i zemîn-i dükkân-ı haddâd der Sûk-ı Uluca, fî sene 60, imâm tasarruf ede.

An icâre-i dükkân-ı âheri, der sûk-ı mezkûr, fî sene 60, imâm tasarruf ede.

Karamanlu Hayreddin, üç ayda bir hatm için, 1500 akçe vakf itmiş, ani'r-rihb 150.

Hacı Emrullah, yılda dört hatm okumak için 2000 akçe vakf itmiş, imâm okuya, ani'r-rihb 200.

7b

Hızır Baba, yılda imâm dört hatm okuya deyü, 1000 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 100.

Efendi Bula, imâm mezkûr yılda bir hatm okumak için 500 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 50.

Sefer Şah nâm kimesne yılda bir hatm okumak için, 500 akçe vakf idüb imâmı mezkûre, ani'r-rihb 50.

Sultan nâm kız, mescid-i mezbûrun çerâğma 600 akçe vakf eyledi ki çerâğından zâid geleni müezzin tasarruf ide, ani'r-rihb 60.

Yekûn: 730

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ RÜSTEM NA'AL

An icâre-i zemîn-i dükkân-ı haddâdân, der Sûk-ı Uluca, fî sene 15.

An icâre-i zemin-i hâne der yed-i Cafer fî sene 24.

An icâre-i zemin-i hâne der yed-i Mümin fî sene 24.

Vakf, Şaban Oğlu Hacı Mehmed, 2000 akçe vakf idüb şart itmiş ki imâmı mezkûr yılda iki hatm okuya deyü, ani'r-rihb 200.

An icâre-i zemin-i hâne der yed-i Hacı Seydi Ahmed, fî sene 24.

An icâre-i zemin-i hâne der yed-i Ali Cafer, fî sene 24.

Bahtiyar Oğlu Hacı Ali, 1000 akçe vakf itmiş, nisf-ı imâma ve nisf-ı müezzine, ani'r-ribh 100.

Der yed-i Emir bin Hacı Nurullah

Yekûn: 411

8a

VAKF-I MAHALLE-İ HACI ESHÂB

An mukâta'a-i zemîn-i dekâkîn der Bazâr-ı Kehle, bâb 3, fî sene 150.

Vakf-ı Huriye nâm Hâtûn, 7000 akçe vakf eylemiş, eczaya ve çerâğa ve müezzinine deyü şart itmişdir, ani'r-ribh 700, imâm yevmî bir cüz 300, aherden yevmî bir cüz 300, müezzinine ve çerâğına 100.

Ömer nâm kimesne, imâmı mezkûr yevmî bir cüz kırâat itmek için, 1500 akçe vakf itmişdir, ani'r-ribh 150.

Mezbûr-ı Ömer, çerâğ-ı mescid için, 500 akçe vakf itmiş, nisf müezzinine ve nisf çerâğna, ani'r-ribh 50.

Vakf-ı mezkûr Hacı Mehmed, kendü evini vakf itmiş ki, cüzhânlar gelüb kırâat ideler.

Vakf-ı Kara Hasan Oğlu Hacı Mehmed, yevmi üç cüz okuya, imâmı mezkûr 4000 akçe ve dört dükkân vakf eylemişdir, ani'r-ribh 400, an kirâ-i dükkân 260.

Yekûn: 1710

VAKF-I MESCİD-İ YOĞUNDIVAR

Ba'zı kimesneler mescid-i mezbûre imâmına ve müezzinine ve çerağ yağına ve rakabesine 2600 akçe vakf idüb şart itmişler ki, çerâğ yağından ve rakabeden zâid geleni imâm ve müezzin tasarruf ide, ani'r-ribh 260.

Üveys kızı Ümmi, 3500 akçe vakf edüb şart etmiş ki kim, imâm olursa mescid-i mezbûreye bir cüz kırâat ide deyû, ani'r-ribh 350.

Zikr olan Ümmi ve Cansuz vakfına müteveli Ahmed bin Ali.

8b

Vakf-ı Cansuz nâm Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağına, 500 akçe vakf itmişdir, ani'r-rih 50.

Yekûn: 660

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ MEVDÛD

Vakf, Ali Beğ nâm kimesne, 3000 akçe vakf itmiş, 2000 akçesiçün yevmi imâm bir cüz okuna ve 1000 akçesi müezzin için ola deyü şart eylemiş, ani'r-rih 300, li-l'imâm 200, ve'l-müezzin 100.

İncü nâm Hâtûn, 2000 akçe vakf idüb, imâm yevmî bir cüz kırâat okuya deyü şart eylemiş, ani'r-rih 200.

Vakf-ı Receb nâm kimesne, 2500 akçe vakf idüb, şart etmiş ki çerâğ-ı yağ ve zâid gelen yevmî bir cüz okuya, ani'r-rih 250.

Vakf-ı Ümmi Seleme nâm Hâtûn, 2500 akçe vakf idüb, vakf etmiş ki 1000 akçesiçün yevmî bir cüz okuya ve 500 akçesiçün çerâğına ziyade gelen müezzine, ani'r-rih 250.

Vakf-ı Eyvan nâm kimesne 1700 akçe vakf idüb şart eylemiş ki 1500 akçesi için iki cüz okuna ve 200 akçesi müezzine ola deyü, ani'r-rih 170.

Abdi nâm kimesne mescid-i mezbûre çerağı için 200 akçe vakf etmiş, ani'r-rih 20.

Yekûn: 1190

9a**VAKF-I MECİD-İ MAHALLE-İ KAZÛRÂN**

An kirâ-i dekâkîn, der Bazâr-ı Ganem, bâb 2, fî sene 120.

Vakf-ı Kebe Derviş, 1600 akçe vakf itdikden sonra 400 akçe dahî hatm olunub, 2000 nukûd akçe olub, imâm ve mescid-i mezbûrun mesâlihine sarf oluna deyü, ani'r-rih 200.

Vakf-ı Hacı Mehmed nâm kimesne 3000 akçe vakf idüb şart itmiş, yevmi bir cüz okuya imâm, ani'r-rih 300.

Turan Paşa nâm Hatûn, yevmi imâmı mezkûr bir cüz okuya deyü şart edib, 3000 akçe vakf itmiş, ani'r-rih 300.

Vakf-ı Mehmed Çelebi nâm kimesne, yevmi imâmı mezkûr bir cüz kirâat ide deyû, 2000 akçe vakf itmiş, ani'r-rih 200.

Ba'zı kimesneler mescid-i mezbûrun çerâğı yağıçün 1000 akçe vakf itmişler, ani'r-rih 100.

Vakf-ı 1000 akçe mescid-i mezbûrun müezzinine vakf itmişlerdir, ani'r-rih 100.

Yekûn: 1320

VAKF-I MESCİD-İ DEBBAĞAN EL-'ÂN İMAM VELİ FAKİH

An kirâ-i dekâkîn der debbâğ, bâb 8, fî şehr 31, fî sene 372, imâm tasarruf ider.

Kirâ-i hâne der Mahalle-i Debbâğ, imâm tasarruf ide, fî sene 48.

Mukâta'a-i zemîn-i dekâkîn der mahalle-i mezkûr, imâm tasarruf ider, fî sene 300.

9b

Vakf-ı dağ ardında çeşme altında iki pare tarla iki müddlük yerdir, imâm tasarruf ider, fî sene 50.

An kirâ-i dekâkîn der mahalle-i mezkûr, fî sene 84.

An kirâ-i dükkân der mahalle-i mezbûr mim, fî şehr 4, fî sene 48, çerâğ yağına sarf olunur.

An kirâ-i dükkân-ı Şaban, der Sûk-ı Debbâğân, imâm tasarruf ider, fî sene 48.

An kirâ-i dükkân-ı halva ve Tahte'l-kal'a-i köhne, Kadı Mehmed Çelebi vakf itmiş 1000 nukûd akçe dükkân-ı mezbûr kirâ-i du sâle verirlermiş, ani'r-rih ve kirâ-i dükkân, fî sene 366.

An kirâ-i dükkân bâlâ-yı çirkab, imâm tasarruf ider, fî sene 24.

An kirâ-i hâne der mahalle-i mezbûre, berâ-yı çerâğ mescid-i mezbûr, fî sene 48.

Yusuf Şah, mescid-i mezbûre mutasarrıfı için, 200 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 20.

Hacı Mahmud nâm kimesne, debbâğlar için bir dibek ve 500 nukûd akçe vakf idüb şart itmiş ki, yevmî imâm bir cüz kırâat ide, fî sene 250.

Yekûn: 1658

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ AHÎ HACI MURAD

Mescid-i mezbûreye her kim imâm olursa, merhum Şeyh Çelebi için yevmi bir cüz okuyub, vakf itdüğü meblağdan ve iki dükkân kirasından, fî sene 240.

Mehmed nâm kimesne, mescid-i mezbûr imâmı yılda bir hatm okuya, mutasarrıf ola deyü, 2000 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 200.

Musa nâm kimesne, çerâğa bir ev yeri ve 200 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 20.

Kirâ-i hâne-i zemîn, fî sene 15.

10a

Koçu Hamza nâm kimesne, 500 akçe vakf idüb şart itmiş ki, imâmı mezkûr yılda bir, hatm okuya. ani'r-rihb 50.

Paşa Bula nâm Hâtûn rûhiçün yılda bir hatm okuya imâm deyü 750 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 75.

An mukâta'a-i zemin-i hâne, der mahalle-i mezbûre imâmı tasarruf ider, fî sene 12.

Dükkân der Sûk-ı Haddâdân der mukabele-i zemîn, harâb.

Mehmed nâm kimesne, müezzine 1000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, bir çerâğ yağdan zâid kendünün oluna, ani'r-rihb 100.

Paşa ve Bacı nâm hâtûnlar, 600 akçe vakf idüb şart itmiş ki, müezzin iki çerağ-ı yağdan zâid kendünün ola, ani'r-rihb 60.

Kötürüm imâmı mezkûr 300 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 30.

Yekûn: 797

VAKF-I MESCİD-İ KUREYŞ DER MAHALLE-İ BOSTANİYÂN

Usul nâm Hâtûn kişinin, vakf evi behâsından 500 akçe vakf idüb şart olunmuş ki, istirbâh olunub ribhından hâsıl olan meblağı mesârif-i mescide sarf oluna deyü, ani'r-rihb 50.

Kasım Çelebi mescid-i mezbûre imâmına ve müezzine 2000 akçe vakf idüb onu onbire istirbâh olunurmuş, ani'r-rihb 350, be cihet-i imâm 200, be cihet-i müezzin 150.

Selçuk? nâm Hâtûn kişi? İmâm-ı mezkûre rûhiçün günde bir aşr Kur'ân okumak için, ani'r-rihb 50.

10b

Selver ve Oğlu Ali Cafer, 800 akçe vakf şart itmiş ki imâmı mezkûr yevmi bir aşr okuya ruhiçün, ani'r-rihb 80.

Kıymeti nâm Hâtûn, 500 akçe vakf idüb şart itmiş imâmı yevmî bir aşr okuya, ani'r-rihb 50.

Ve bir vakıf evi varmış zabt olmağın satılıb 500 akçe olub mescid-i mezbûre mesalihine sarf oluna deyü meşrût, ani'r-rihb 50.

Yekûn: 630

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ BOSTANİYÂN

An icâre-i zemin-i hâne der yed-i Hasan, fî sene 8.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Karaoğlan, fî sene 30.

Kirâ-i hâne der mahalle-i mezbûr, fî sene 20.

Vakf-ı Hacı Bali nâm kimesne, 1000 nukûd akçe vakf olup şart etmiş ki istirbâh olunup hâsıl olan meblağdan, nısfı çerağı yağına sarf oluna ve nısfı mescid-i âhere sarf olunurmuş, ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Köse Mustafa Kızı, 500 akçe vakf etmiş, mescid-i mezbûrenin çerağı yağına ziyâd gelen, imâmla müezzin tasarruf ide.

Vakf-ı Hacı Bali nâm kimesne mescid-i mezbûre, çerağı yağına, 500 akçe vakf etmiş ziyâd gelen, imâmla müezzin tasarruf ide.

Vakf-ı Mahmud Koca mescid-i mezbûre çerağ-ı yağına ve imâma ve müezzine, 500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 50.

Vakf-ı Şah Eslim nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf olup şart etmiş ki, yılda bir hatm okuya imâmı mezkûr deyû, ani'r-rihb 100, imâm 50, müezzin 20, rakabe 30; İcâre-i zemîn-i âhur, fî sene 5.

11a

Vakf-ı Tiftikçi nâm kimesne, 400 akçe vakf idib şart etmiş ki, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağına ziyâd gelen imâma ve müezzine, ani'r-rihb 40.

Vakf-ı Şaban nâm kimesne, mescid-i mezbûre çerağ-ı yağıçün, 200 akçe vakf etmiş ziyâd gelen, imâma ve müezzine, ani'r-rihb 20.

Vakf-ı Etmekci Hacı nâm kimesne, çerağ-ı yağıçün, 200 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 20.

Balluca Oğlu Ahîcük nâm kimesne, kıra'at-ı Kur'ân için hafızlara 25.000 akçe vakf eylemişki istirbâh olunub ribhından hâsıl olan meblağlar kıra'at-ı Kur'ân'a sarf oluna deyü, hâsıl ani'r-rihb 3750.

Zikr olan meblağ-ı mezbûr ki 3 akçesini Kasım ve Mehmed nâm kimesneler yevmî üç cüz kırâat ederlermiş bâ-berât-ı hümâyûn fî yevmî 3, tevliyet der tasarruf-ı Edhem fî yevm 2, nezâreteş der tasarruf-ı Abdi bâ-berât-ı hümâyûn fî yevm 2.

Yekûn:4233

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ ENÜKZÂDE

Tevliyet der tasarruf-ı Hüdâverdi, bâ berât-ı hümâyûn.

An mukâta'a-i kârbân-sarây ma'a dekadîn, fî sene 1000, bâb 4.

An icâre-i dekadîn-i kassâb, fî sene 528, bâb 3.

An icâre-i dükkân-ı börekçi, fî sene 240.

An icâre-i dekadîn-i kassâb, fî sene 24.

Zemîn-i Rişte Bazârı, fî sene 48, nezd-i mescid-i mezkûr.

Bağçe-i harâb.

Yekûn:1840

11b**VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ DİBEK**

An kirâ-i dekâkîn der Bazâr-ı Nemek, bâb, fî sene 120.

An kirâ-i dekâkîn der Sûk-ı Dıraz, bâb 14, fî sene 600. Zikr olan dükkân üçünü müezzîn tasarruf ider ve biri çerağ-ı yağına etmiş.

An kirâ-i dükkân der sûk-ı mezbûr, imâm yılda bir hatm okuya deyû Ekincizâde vakf itmiş, fî sene 48.

An kirâ-i dükkân der Mahalle-i Dibek, fî sene 72.

Vakf, Demürcü Ömer nâm kimesne, 3000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz kırâat için vakf itmiş ki mütevellî Mehmed Kızı Hamad, ani'r-rihb 300.

Yekûn: 1140

VAKF-I MECCİD-İ BÂZÂR-İ GANEM

An kirâ-i dekâkîn der dâire-i mescid-i mezkûre, aded 5, fî sene 192, gündüz imâmet edine.

Vakf-ı Osman Oğlu Aşçı Mehmed, mescid-i mezbûre imâmına, 3000 akçe vakf eyledi, gice imâmet edine, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı 500 akçe dahi vakf olunmuş gündüz imâmet edine, ani'r-rihb 50.

Yekûn:542

VAKF-I MESCİD-İ ŞEHABEDDİN, DER KAL'A-İ ANKARA İMAM MAHMUD HOCA

An mukâta'a-i zemîn-i kârbân-saray der Bazâr-ı Çıra, fî sene 400.

Vakf-ı Müslim Şehabeddin Kemal, Kârbân-saray-ı Mehmed Paşa.

An mukâta'a-i kârbân-saray el-mezbûr, fî sene 200.

Kirâ-i dükkân-ı tabbâğ der Bazâr-ı Ganem, fî sene 720.

Yekûn 1320

12a**VAKF-I MESCİD-İ VESSALİN**

Mezkûr mescide her kim imâm olursa Şeyh Çelebi için günde bir cüz Kur'ân okuyub mezkûrun vakf mütevellisinden ve iki dükkân kirasından, fî şehr 60, fî sene 240.

Vakf, İsmail, 2000 akçe vakf idüb şart itmiş ki imâm olan yevmi bir cüz okuya deyü, ani'r-rihb 200.

Vakf, Kasım nâm kimesne, 2000 akçe vakf idüb, şart itmiş ki, imâm olan yevmi bir cüz okuya, ani'r-rihb 200.

Ali nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart itmiş ki ribhından hâsıl olan 100 akçenin 50'si için imâm yılda bir hatm okuya ve 50'si için eş aşr idüb duâ kılalar deyü, ani'r-rihb 100.

Safa nâm kimesne, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, müezzin olan yevmi bir cüz okuya deyü, ani'r-rihb 200.

Maslahat İvaz nâm kimesne, 2000 akçe vakf idüb, şart itmiş ki, mahalle-i mezbûrede olan Hacı Mehmed yevmi bir cüz okuya ve ol fevt olıcak imâm okuya, ani'r-rihb 200.

Hacı Kârgân Ahmed nâm kimesne, 2000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, müezzin olan yevmi bir cüz okuya, fi şehri ani'r-rihb 200.

Yekûn:1340

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ BÖREKCIYÂN

İcâre-i dükkân der mahalle-i Börekciyân harâb, imâm tasarruf idermiş.

An kirâ-i oda, der mahalle-i mezbûre, harâb, imâm tasarruf idermiş.

Mezrâ'a der kurb-ı Zâviye-i Galebe, kıt'a 1, fî sene 60, imâm tasarruf idermiş.

Dükkân der mahalle-i mezbûre, harâb.

Hane der mahalle-i mezkûre, harâb 3.

12b

Dürdane? nâm hâtûn mescid-i mezbûreye çerağ-ı yağlı çün 354 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 35.

Emre nâm kimesne, mescid-i mezbûrun mesâlihi için 5000 nukud akçe vakf idüb, şart etmiş ki istirbâh olunub hâsıl olan sarf ola deyü, ani'r-rihb 500. Minha, rakabe 50, imâma 300, tevliyet 150 müteveli Şah Hâtûn.

Kethüda Oğlu Yusuf, mescid-i mezbûre çerağı için 500 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 50.

Husene? Hâtûn, çerağı için 300 akçe vakf olmuş, fi sene 30.

Nefise Hâtûn, 2000 akçe vakf edüb şart etmiş ki, kim imâm olursa yevmi bir cüz okuya ani'r-rihb 200.

Mukâta'a zemîn-i pîş-i civar der kurb-ı Tahte'l-Kal'a-i köhne, fi sene 22, imâm tasarruf ider.

Yekûn:897

VAKF-I MESCİD-İ KUREYŞ-İ DİĞER

Vakf-ı Karamanlu Bula, 500 akçe vakf idüb şart etmiş ki bir çerağı yağına ziyad geleni imâmına, ani'r-rihb 50.

Vakf-ı Uluç Oğlu, 500 akçe vakf etmiş, imâmı mezkûre, ani'r-rihb 50.

Yekûn: 100

VAKF-I MESCİD-İ HÂCENDİ

An kirâ-i hâne der kurb-ı mescid-i mezbûr, fi şehr-i 2, fi sene 24.

An kirâ-i dekâkîn der Sûk-ı Kazganyân, bâb 6 fi şehr-i 6, fi sene 74.

Vakf-ı Mustafa nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki mescid-i mezbûrenin, Koyun Bazârı'nda bir müslimin zâidsi imâmla müezzin tasarruf ideler, ani'r-rihb 100.

13a

Vakf-ı Hacı Bayram nâm kimesne, 300 nukud akçe vakf idüb şart etmiş ki, mescid-i mezbûre çerağı yağına sarf ola deyü, ani'r-rihb 30.

Vakf-ı Hacı Lütfi nâm kimesne, 2500 nukud akçe vakf idüb şart etmiş ki, 2000 akçesiçün imâm yevmi bir cüz okuya ve 500 akçesiçün mescid-i mezbûrenin çerağına sarf oluna deyü, ani'r-rihb 250.

Vakf-ı Zufer nâm kimesne, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz okuya, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı Sarban Ali nâm kimesne, 1500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz okuya, ani'r-rihb 150.

Vakf-ı Sultan nâm Hâtûn, yevmi bir cüz okumak için imâmı mezkûre, 1500 akçe vakf etmiş, ani'r-rihb 150.

Vakf-ı İne Hoca nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, 500 akçesiçün çerağ-ı yağına ve 500 akçesi rakabesine sarf ola deyû ziyâdını müezzine, ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Han Pîrî nâm kimesne, 300 akçe vakf idüb, çerağ ola demiş, ani'r-rihb 30.

An berhane der Mahalle-i Buryacılar, bâb 1, fî sene 200.

An kirâ-i dükkân der Bazâr-ı Ganem, fî sene 240.

Vakf, Hacı Tayyibe nâm hâtûn, mahalle-i mezbûrda olan kârbân-sarâyın iki nısfı 2000 nukud akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz kirâat ide deyû, ani'r-rihb 200, an kirâ-i karban saray 150.

Hâne der Mahalle-i Hacendî Cihan nâm Hâtûn vakf itmiş, fî sene 30.

Gülcek kurbunda iki müddlük yer Memi Hoca nâm kimesne vakf itmiş, hâsıl 150, imâm bir cüz okuya deyû şart etmiş.

Yekûn: 2182

13b

VAKF-I MESCİD-İ HACI MUSA

An kirâ-i dükkân, der kurb-ı Meyhane, fî sene 24.

An kirâ-i hâne der mahalle-i mezbûre, fî sene 24.

İpci Pîrî nâm kimesne, 5000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yevmi iki cüz okuya birini imâm ve birini mütevellî olan kim takib ederse ol kirâat ide, ani'r-rihb 500.

Vakf-ı karye-i Kiçülü der livâ-i Beğ der Nahiye-i Beğbâzârı, hâsıl 3000, merhum Bayezid Hazretleri vakf itmiş hafızlara ve hatibe ve gayrihu der defteri atik.

Kara Hasan Kızı nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz kırâat ide, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı Diri Mustafa nâm kimesne, 2000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâm olan yevmi iki cüz kırâat ide, ani'r-rihb 200.

Yekûn:4148

VAKFI MESCİD-İ MÜNECCİM HACI BAYRAM FAKİH İMÂM

An kirâ-i dekâkîn der Kârbân-sarây-ı Müneccim, bâb 4, fî şehri 40, fî sene 240.

14a

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ MİNARE-İ BELKIS

An kira hâne-i berâ-yı çerâğ, fî sene 36, der mu'amele-i mescid.

Hâne der mahalle-i mezkûre, bâb 2, fî sene 60, imâm ve müezzin tasarruf ide.

Vakf-ı Abdülaziz nâm kimesne, mescid-i mezbûrede kendü rûhuçun günde bir cüz kırâat olunmak için 1500 akçe vakf, ani'r-rihb 150.

Vakf-ı Abdülkerim nâm kimesne 1500 akçe vakf idüb ve kız karındaşı Hatice, 1000 akçe vakf idüb, yevmi bir cüz Kur'ân okumak için şart eylemiştir, ani'r-rihb 250.

Vakf-ı Kasım nâm kimesne, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yevmi iki cüz Kur'ân okuna deyû şart etmiş ki imâmla müezzin okuya, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı Ahmed nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmla müezzin yılda bir hatm okuya, ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Sahabe Ahmed nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yılda imâmla müezzin bir hatm okuya deyû, ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Sefer nâm kimesne, 4000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yılda imâmla müezzin yevmî iki cüz Kur'ân okuyalar deyû, ani'r-rihb 400.

Vakf-ı Ahmed el-mezbûr mescid-i mezkûre, çerağı için, 500 akçe vakf etmiştir, ani'r-rihb 50.

Vakf-ı İlyas nâm kimesne, 2500 akçe vakf etmiş, elân müezzin Yakub Fakîh yevmi bir cüz okuya ol fevt olinca imâm okuya deyû şart etmiş, ani'r-ribh 250

14b

Vakf-ı Nusret Fakih nâm kimesne, mescid-i mezbûre çerağıçün, 500 akçe vakf idüb şart etmişdir, ani'r-ribh 50.

Vakf-ı Selime Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağıçün, 500 akçe vakf etmiş, ani'r-ribh 50.

Vakf-ı Hacı Şaban nâm kimesne, mescid-i mezbûre çerağı için, 500 akçe vakf etmişdir, ani'r-ribh 50.

Vakf-ı Aişe Hâtûn, mescid-i mezbûre çerağıçün, 500 akçe vakf etmişdir, ani'r-ribh 50.

Yekûn:1896

VAKF-I MESCİD-İ AHÎ YAKUB

Elân imâm Taceddin bâ-berâtı hümâyûn.

An icâre-i rub' hisse-i Mukabele-i Köpek, hâsıl 1700.

An mukâta'a-i zemîn-i dekâkîn der Çarşu-yı İlsu, bâb 3, fî sene 25.

Ve bir pâre yer Delüklü Taş dimekle ma'rûf muhiddedir ki, der kurb-ı mezra'a-i Ankara, hâsıl 100,

Yekûn: 1825

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ YAKUB NA'AL

İki dükkân harâb ve bir harâb ev var

Mezkûr mescidin sâhib-i Sultan Ahmed nâm kimesne, mescid-i mezbûre mesârifına sarf olunmak için, 1000 akçe vakf etmiş, elân Halil elindedir, ani'r-ribh 100.

15a

Kazancı İskender, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, ribhından hâsıl olan akçenin 30 akçesi Balaban mahâlle-i mescidinin müezzinine, kim imâm olursa mescid-i mezbûrede yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 250.

Vakf-ı Mustafa nâm kimesne, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı olan yevmi bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 250.

Vakf-ı Hasan nâm kimesne, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 250.

Vakf-ı Piri Mehmed kızı Şah Bula Hâtûn, mescid-i mezbûre müezzin yevmî bir cüz okuya deyû, 1500 akçe vakf eylemişdir, ani'r-rihb 150.

Vakf-ı Arzu nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mutasarrıfı? imâmı mezkûr iki cüz kırâat ide, ani'r-rihb 100.

Yekûn: 1100

VAKF-I MESCİD-İ HALİFE BAYEZİD

Elân imâm Mehmed

An kirâ-i dükkân-ı haddâd, der sûk-ı mahalle-i mezkûre, bâb 1,fi şehr-i 4, fi sene 24, imâm tasarruf ider.

An kirâ-i nisf-ı dükkân-ı diğér, der sûk-ı mahalle-i mezkûre, fi sene 24, imâm tasarruf ider.

İcâre-i zemîn-i dükkân, der Sûk-ı Ulucanlar, fi sene 24.

Vakf, Çerçi Ahmed ve Kızı, 4000 akçe vakf idüb şart itmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 400.

15b

Mezkûr Çerçi Ahmed Kızı ile mescid-i mezbûre çerâğ-ı yağına 2000 akçe vakf itmişdir, ani'r-rihb 200

Vakf Hacı İsa nâm kimesne, yevmî mescid-i mezbûre imâmı bir cüz kırâat ide deyû, 3000 akçe vakf eylemişdir, ani'r-rihb 300.

Yekûn:982

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ ÖKSÜZ Kİ

An Mahallât-ı Hacendi ikrar şode Bud Emir Fakih Oğlu Hoca Sinan nâm kimesne 23.000 nukud akçe vakf itmiş, mescid-i mezbûre mesâlihiçün ve cüzhânlarçün şart itmiş ki, istirbâh olunub, ribhından hâsıl olan mescid-i mezbûre de yevmi dört cüz Kur'ân okunub eczâhanlara sarf oluna deyû meblağ-ı mezbûr 23.000 akçeden, icâzetnâme-i Padişâhîyle 10.000 akçesine müteveli Kasım, Ali Serşem sukunda dört dükkân ve Tahte'l-Kal'a kurbunda bir dükkân alınub vakfa ilhak olunub vakfa, hâsıl-ı dekâkîn, fî sene 1000. Hâsıl ani'r-rihb 1300.

Hacı Ramazan nâm kimesne, 5000 akçe vakf eylemiş ki oğlum 500 yevmî iki cüz okuya, oğlum okumazsa imâm okuya deyû şart itmiş, ani'r-rihb 500.

Vakf, Kara Mehmedi nâm kimesne, mescid-i mezbûreye kim imâm olursa yevmî bir cüz okuya deyû, 3000 akçe vakf itmiş, ani'r-rihb 300.

Vakf, Seydi nâm kimesne mescid-i mezbûreye kim imâm olursa, bir dükkân ve 1500 akçe vakf eylemiş ki, yevmî bir cüz okuya, hâsıl-ı akçe ma'a dükkân, 366.

Vakf, Kassâb Tursun avratı Sitti nâm Hâtûn, 1000 akçe vakf eyleyüb şart etmiş ki, yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 100.

Vakf-ı Kassâb Hamza Beğ küçük kızı, 2000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, yevmi bir cüz okuya, ani'r-rihb 200.

Yekûn: 6066

16a

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ KONURCALAR

İmâm Fakîh bâ-berât-ı hümâyûn

Vakf-ı Sittî Oğlu Ahmed nâm kimesne, 10.000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mescid-i mezbûreye kim imâm olursa olsun yevmi bir cüz okuya deyû nazır imâ ola deyû, ani'r-rihb 1000.

Vakf-ı Ane nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmî bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı Ulucam Ali nâm kimesne, 2700 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr bir cüz okuya deyû müteveli Mehmed, ani'r-rihb 270.

Vakf-ı Abdi nâm kimesne, 1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mescid-i mezbûre müezzin hafta da iki cüz okuya deyû, ani'r-rihb 100.

Zemin-i hane harab

Yekûn: 1670

VAKF-I MESCİD-İ MAHALLE-İ ŞEYH İZZEDDİN

An icâre-i hâne, bâb 1, fî sene 42, imâm tasarruf ider.

Dükkân der kurb-ı mescid-i mezbûre, bâb 1, fî sene 12, imâm tasarruf ider.

Zemîn-i der Sofî Hamza, fî sene 12.

Hâne-i der Sûk-ı Turacuk der nezd-i mescid, fî sene 48, der yed-i Suzan Hâtûn, müezzin tasarruf ider.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Bazâr-ı Ganem, fî sene 48, berâ-yı müezzin.

An kirâ-i dükkân der bostan üstü, fî sene 24.

Vakf-ı Emir Beğ Oğlu Mahmud Çelebi, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, mescid-i mezbûre imâmı yevmi bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 300.

16b

Vakf-ı Paşa nâm Hâtûn, 3000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, istirbâh olunmak hâsıl ribhı içün yevmî imâmı mezkûr bir cüz kırâat ide deyû, ani'r-rihb 300.

Vakf-ı Fazıl Oğlu Mehmed Çelebi, 4000 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 400.

Vakf-ı Efendi nâm Hâtûn, 2500 akçe vakf idüb şart etmiş ki, imâmı mezkûr yevmi bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 250.

Yekûn: 1436

VAKF-I MESCİD-İ GENEGÎ

El'ân imâm Kâtib Pir Mehmed bin Abbas Hacı Ali Oğlu Hoca Mehmed nâm kimesne 17.000 akçe vakf idüb şart etmiş yevmi altı cüz okuya, birini mescid-i mezbûre imâmı ve birini mukaddem mescid-i imâmı, birini Katib Pir Mehmed okuya deyû ve birini Asitâne Câmî'ine kim imâm olursa ol okuya ve birini de

Mevlânâ Şemseddin okuya, ol münkariz olıcak Genegî el-mezbûr mescidi imâmı okuya deyû, ani'r-rihb 1700.

Ve mahalle-i mezkûrda olan Muytablar Kârhânesi dahî yevmi bir cüz kırâat oluna, fî sene 366.

Dekâkîn der Sûk-ı Muytablar, bâb 4, fî sene 48. Kim imâm olursa mütevellî olub mutasarrıf ola.

Dekâkîn der Sûk-ı Ulucanlar, bâb 2, fî sene 48, imâm tasarruf ider.

Dükkân der sûk-ı mezkûre, bâb 2, fî sene 60. el-müezzin.

Hâne-i der mahalle-i mezkûr, fî sene 120, el-imâm.

Hâne-i der mahalle-i mezkûre, bâb 3, fî sene 24, el-çerâğ.

Hâne-i der mahalle-i mezkûr, bâb 2, el-çerâğ, fî sene 24,

Yekûn: 2330

17a

VAKF-I MESCİD-İ CELAL KATTÂNÎN

An kirâ-i dekâkîn der Sûk-ı Serrâcîn, harâb 2, bâb ma'mûr 3, fî sene 120, imâm tasarruf ider.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Haddâdân, bâb, fî sene 60.

Zemîn-i hâne-i harâb 1, zemîn-i dükkân harâb 1,

Mescid-i mezbûr imâmı için bir kimesne 1000 akçe vakf eylemiş. Ani'r-rihb 100.

Ve Köfteci Mehmed nâm kimesne kezâlik imâm için 1000 akçe vakf eylemiş, ani'r-rihb 100.

Yekûn: 380

VAKF-I MESCİD-İ SARAÇ SİNAN DER KAL'A-İ ANKARA

An kirâ-i dekâkîn der civâr-ı Kesvali, fî sene 40.

An kirâ-i kârbân-sarây, fî yevm 1, fî sene 360.

Yekûn: 400

17b

EVKÂF-I HÂNGÂH-I REŞİDÜDDİN

Mezkûr hângâhın meşihatın Mevlânâ Kasım'a sadaka olunmuş. Vakf-ı evlâdlık üzere tasarruf ider. Merhum Sultan Bayezid berâtiyla deyû defter-i köhnede mastûr. Hâliyâ Kasım fevt olub, geru vakf-ı evlâdlık üzere berât-ı hümâyûnla emmisi Oğlu Çobanzâde Cafer'e sadaka olunmağın defter-i cedîde kayd olundu. Mezbûr Cafer vâkıfın evlâdından olmayub, sûret-i silsile alub ahabîb idüğü sabit olub, elinde olan berâtları alınub hıfz olundu deyû Osman nâm kimesneye berât ve hükm-i hümâyûn virilmiş.

Bağçe-i İlisu, hâsıl fî sene 700.

Dekâkin-i der-sûk-ı İlisu, kıt'â 4, muattıl.

An icâre-i dükkân Serçe, fî sene 72

Dükkân hayyat, muattıl.

Ve iki dükkân ve Ahî ve Ermiş harâb

An icâre-i zemîn-i dekâkin, Debbağân Pâdişâh-ı Âlem-penah, fî yevm 2, fî sene 720.

Mah be mah ala deyû elinde hüccet-i kâdı vardır.

(Sultan Bayezid berâtiyla defter-i köhnede mastûrdur. Defter-i cedîd)⁵⁰¹

Yekûn 1492

**EVKÂF-I MEHMED PAŞA, DER ANKARA VAKF-I İMARET-İ MEZKÛR
DER ÜSKÛDAR**

Mukâta'a-i kârbân-sarây ma'a el-dekâkin der Ankara, bâb 28.

An icâre-i dükkân-ı Sabbağ der Ankara, bâb 4.

Fî sene 20.000, be cihet-i hatib, der tasarruf-ı Sadri Mustafa Çelebi kethüda şehri-i bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevmi 3.

VAKF-I ÇEŞME DER MAHALLE-İ YAVİ, BERAY-I RAKABE

Mehmed oğlu Ramazan nâm kimesne çeşme-i mezbûre meremmetine 400 akçe vakf itmiş, ani'r-rihb 40.

⁵⁰¹ Derkenar

18a

VAKF-I MÜSLİM DER MAHALLE-İ YAVI, NAM-I DİĞER AFI

Cemal oğlu Yusufşah mahâlî-i mezbûrede bir mahâlî binâ edüb 500 akçe vakf etmiş, ani'r-rih fî sene 50.

VAKF-I MÜSLİM NEZDİ MESCİD-İ MEZBÛRE Kİ DER DERÛN-I BAB-I KEBİR KAL'A-İ ANKARA

Dükkân 1, mesâlihinden zâid gelenin Hisar, içinde olan câmî'in çerâğına sarf ola.

EVKÂF-I MESCİD-İ BAKLACI

İmam elân Hayreddin İvaz Oğlu Murad nâm kimesne, mescid-i mezbûre için Hatib Yeri demekle ma'rûf bir kıt'â bostanlık vakf itmiş, imâm tasarruf ider, fî sene 100.

Şah Ana nâm hâtûn 500 akçe vakf itmiş ki, müezzin olan yılda bir hatm okuyub ribhından ala, ani'r-rih 50.

VAKF-I ÂHER TABİBE BİNTİ MEVLÂNÂ MEHMED

5000 nukud akçe vakf idüb, vakfnâmesinde böyle şart itmiş ki, istirbâh olunub ribhından hâsıl olan meblağdan mescid-i mezbûrede yevmi iki nefer huffâz iki cüz Kur'ân okuya, meblağ-ı mezbûreden hâsıl olan ribhı tasarruf ideler. Hacı Mahmud nâm kimesne müteveli ola ve Muhiddin nâm kimesne nazır ola deyû vakfnâmesinde mukayyed deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ müteveli Ahmed Çelebi'nin mezbûredur deyü mukayyed der defter-i atîk.

Hâsıl, ani'r-rih 500.

18b

KARYE-İ ÇERİK? NÂM-I DİĞER BABA YAKUB ZÂVİYE-İ ŞEYH SEYDİ ALİ

Meşihatîş der tasarruf-ı Ahmed ve Mahmud an evlâd-ı Şeyh Seydi Ali el-mezbûr be-hükm-i Pâdişâh-ı deyû defter-i köhnede mastûr, hâliya Mahmud el-mezbûr fevt olub berât-ı hümâyûnla meşihati oğlu Seydi Ali'ye ve Ahmed

el-mezbûr feragat itmeğın kezâlık berât-ı hâkânîyle oğlu Hacı Ali'ye virilmiş.

Defter-i köhne.

Abdulkadir veled-i Üveys Fakîh, imâm ve hatib.

Abdulkerim veled-i O, mücerred

Hasan veled-i Ali, nim

Pir Veli veled-i, mücerred

Ali veled-i Halil, ekünlü

Veli Pir birader-i O, mücerred

Abdullah veled-i Emir Fakîh, nim

İbadullah birader-i O, nim

Seydi Mahmud veled-i Lütfullah, mücerred

Ahmed birader-i O, nim

Piri veled-i Abdullah, mücerred

Murad veled-i Veli, mücerred

Ahmed Şah birader-i O, nim

Hacı Ahmed birader-i O, mücerred

Şaban veled-i Hızır, nim

Bektaş birader-i O, nim

İbrahim veled-i Mehmed, nim

Satılmış veled-i O, mücerred

Eyneli? Veled-i Musa, nim

Kalderkulu? veled-i Çizak, nim

Hâsıl? Birader-i O, mücerred

Elvan veled-i İsmail, nim

Hoca Ali veled-i O, mücerred

Kasım veled-i Piri, nim

Resul? veled-i Selman, nim

Bayram veled-i Göklereri?, bennak

Gazi veled-i Seydi, nim

İdris veled-i Halid, bennak

Bali veled-i Yakub, nim

Baba Yusuf veled-i Tursun, nim
 Elvan veled-i Derviş Ali, nim
 Mervan veled-i Kara Hamza, nim
 Mustafa veled-i O, bennak
 Kadim Geldi? O, mücerred
 Bahşayış veled-i Hasan, nim
 Yusuf Hasan, bennak
 Bali veled-i Hasan, mücerred
 veled-i Bahşayış, mücerred
 Gökçe veled-i Seydi Mahmud, mücerred
 Hâsıl birader-i O, mücerred
 Mehmed birader-i O, nim
 Haydar birader-i O, mücerred
 Hızır birader-i O, mücerred
Baba veled-i Şeyh Ahmed, berât-ı şeyh
birader-i O, berât-ı şeyh
 Şeyh Çelebi veled-i ... Baba, mücerred
 Abdurrahman veled-i İlyas, nim
 İlyas veled-i O, mücerred
 Bedri veled-i İlyas, nim
 Mehmed birader-i O, nim
 Receb veled-i Hüseyin, nim
 Şaban birader-i O, nim
 Nefer 54
 Hâne 29.

19a

Hâsıl: 2344
 Hınta, müd 16, 960
 Şair, müd 10, 500
 Resm-i Ganem 200

Asiyab Kıt'â 1müd, 27

Resm-i çift 444

Resm-i bennak, 48

Resm-i ekünlü 15

Bad-ı hevâ? 150

Bağçe Melike Hâtûn vakf-ı mezâr-ı mezkûredir nefsi Ankara yevmi bir cüz kırâat oluna el'ân der-tasarruf-ı Muhiddin Fakîh bâ-berât-ı hümâyûn, hâsıl; 1500

Karye-i İli Pınar vakf-ı zâviye-i Yakub Abdal be-hükm-i pâdişâhî, Hasan Fakîh tasarruf ider elinde pâdişâhımız berâtı var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Hasan fevt olub zâviye-i mezbûreye berât-ı hümâyunla oğlu Kemal Fakî'ye verilmiş.

..... veled-i Hacı, bennak

Kaya veled-i Doğan, bennak

Burhan veled-i Mahmud, bennak

Ali veled-i Abdi, bennak

Hamza biraderi O, fani

Güvendik veled-i İsmail, bennak

Hüseyin veled-i Hamza, bennak

Nefer 7, hane 6

Hâsıl: ani'l-galle ve gayrihû 600

Resm-i bennak

Bula Hâtûn bint-i Yusuf karye-i Busalda haraçlu mülk değirmeni mezâr-ı mezbûr mescidin kendü rûhuçun her yıl Ramazanda iki hatm-i kelâmullah okumak için asiyab-ı mezkûr ki harâcından gayrisini tasarruf ide deyû şer'î hücceti var deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer.

VAKF-I MELİKE HÂTÛN

Vakf, Melike Hâtûn merhûm Eyne Beğ Subaşı Hamamından kendüye ta'yîn olunan 17 akçeden kendünün mescidine 4 akçesin vakf edüb ta'yîn itmiş, 2 akçesini Bayân? ve iki akçesini Mahmud ve iki akçesi kal'a olana.

19b

Câmi'i imâmına ta'yîn olunmuş.

EVKÂF-I MEDRESE-İ MELİKE HÂTUN DER NEFS-İ ANKARA

Karye-i Solfasil vakf-ı medrese-i mezkûre tâbi'i kasaba

Halil veled-i İlyas, imâm

İbrahim veled-i O, bennak

Hızır veled-i İlyas, bennak

Memi veled-i Yakub, çift

Ahmed birader-i O, çift

Mahmud veled-i O, mücerred

Yusuf birader-i O, muhassıl

Kaya veled-i Abdurrahim, nim

Cafer veled-i Ahmed Fakîh, çift

Ahmed veled-i O, bennak

Mahmud birader-i O, mücerred

Cafer veled-i Ahmed, bennak

Selman birader-i O, mücerred

Mehmed veled-i İsmail, çift

Pir Ahmed veled-i O, çift

Musa birader-i O, mücerred

Emrullah veled-i İbrahim, bennak

İbrahim veled-i O, çift

Mehmed veled-i Musa, çift

Zekeriya veled-i Hüseyin, bennak

Hüsam veled-i O, çift

Mahmud veled-i Hüseyin, çift ve nim

Aba veled-i Bahşayış, nim

Ahmedullah veled-i O, bennak

Muharrem birader-i O, mücerred

Mahmud veled-i Hacı Sûfi, nim

Ali veled-i Ahmed, nim
 Hacı Halil veled-i Seydi, nim
 İbrahim veled-i Şaban, nim
 Sefer birader-i O, mücerred
 Cemal veled-i Yusuf, nim
 Piri veled-i Cavid Fakîh, bennak
 Hamza veled-i Yusuf, bennak
 Dede veled-i Mustafa, mücerred
 Çiftlik: hâsıl kıt'a 1, 200
 Çiftlik: der-yed-i Edhem Baba ber mûceb-i defter-i köhne ...
 Nefer 33, hane 25
 Hâsıl: 4831
 Hınta müd 45, 2700
 Şa'ir müd 15, 750
 Resm-i kovan 30
 Resm-i ganem 400

20a

Bad-ı hevâ 100
 Asiyâb-ı hâne kıt'a 1, müd 1, 27
 Resm-i çift, 481
 Resm-i bennak, 108

KARYE-İ BALGAT

Nısf-ı timâr defterinde timâr kayd olunub bir nısf-ı aheri Vakf-ı Cami'i
 Şerafeddin
 Cemal veled-i Cafer, mücerred
 Ali veled-i Hasan, çift
 Yusuf veled-i Hoşkadem, nim
 Mustafa birader-i O, çift
 Mahmud veled-i İsa, çift

Elvan birader-i O, bennak
 Piri birader-i O, bennak
 İshak veled-i İsa, nim
 Mehmed veled-i Ahmed, nim
 Mustafa veled-i O, nim
 Cafer veled-i İshak, bennak
 Hacı birader-i O, mücerred
 Der-dest-i Mehmed Bahşayış an cemâ'ati an hassa-i mir-livâ
 Nefer 12, hane 10
 Der-dest-i Muhterem bint-i Mustafa Çelebi resm-i tapu-yı hüccet-i şer'iyye çift
 Der-dest-i Kaya Bali veled-i İsmail, nim
 Emrullah birader-i O, bennak
 An Haymane-i Katrancı
 Hâsıl: 2078
 Hınta müd 15, 900
 Şa'ir müd 9, 450
 Burçak müd 3, 150
 Çayır 60
 Resm-i kovan 20
 Resm-i zemin, der-dest-i reaya 20
 Öşr-i kovan 80
 Öşr-i 30
 Resm-i ganem 27
 Resm-i çift 277
 Resm-i bennak 36
 Bad-ı hevâ 25

20b

KARYE-İ AHÎ ÇOMAK VAKIF ZAVİYE AHÎ ÇOMAK

Kadîmde vakfiyet üzere tasdik ola gelmiş el-hâletü'l-hâzihi Şeyh Ebûlleys oğlu Seydi Şeyh olup zâviye-i mezkûrede ayendeye ve revendeye hizmet

idüb karye-i mezbûre tasarruf ider mûceb-i mezkûr üzere pâdişâhımızdan nişân-ı şerîfi var deyû defter-i köhnede mestûr hâliyâ Seydi fevt olub oğlunun oğlu Ebûlleys berât-ı hümâyûn virilmeğın defter-i cedîde kayd olundu.

Bayezid veled-i Sarı? Fakîh, imâm, çift

Tebrik veled-i Tursun, çift

Yusuf birader-i O, çift

Dede veled-i Hacı Mustafa, bennak

Mustafa veled-i Hacı Ahmed, nim

Şuayib veled-i Receb, çift

Ali veled-i İsak, çift

Nefer 7, hane 6

Hâsıl: 1577

Hınta, 6 müd 360

Şair, 5 müd 250

Burçak, 2 müd 100

Asiyab kıt'a 5, 3 müd 137 eski berâtı vardır

Resm-i çift, 203

Resm-i bennak, 12

Bad-ı hevâ 15

KARYE-İ BAĞLUCA

Mezkûr karyeden sülüs-ü erba'ı vakıf-ı Zâviye-i Ahî Mesud ki meşihatîş? der tasarruf-ı Ahî Doğan be-hükm-i pâdişâhî mukarrer ve rub'-ı aher vakf-ı Zâviye-i Ahî Şerafeddin el-mezbûr ve nezâret der tasarruf-ı Ahî Mesud veled-i Ahî Himmet be-hükm-i pâdişâhî ve tevliyetiş der tasarruf-ı Ahî İbrahim be-hükm-i pâdişâhî deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ nesl-i şeyhden meşihat-i mezbûre berât-ı hümâyûnla Mehmed oğulları Ahî Hoca ve Ahî Babalı'ya ve tevliyeti müceddeden mezbûre oğlu Emre'ye verilmiş bâ-berât-ı hümâyûn

İsa? Fakîh veled-i Elvan Fakîh, bennak, imâm

Musa veled-i O, mücerred

İbrahim birader-i O, çift

Şeyh Ali veled-i İsmail, çift
 Pir Ali veled-i Çakır, mücerred
 Hüdaverdi veled-i Hacı Halil, bennak
 Hızır Bali veled-i Mürüvet, çift
 Hızır biraderi Pir Ali, hizmetkâr zâviye
 Ramazan veled-i İdris? Fakîh, çift
 Lütfi veled-i Hızır, çift

21a

Sefer veled-i O, mücerred
 İbrahim birader-i O, çift
 İbrahim veled-i Ali, bennak
 Sinan veled-i Ahî Mesud, sahib-i vakf
 Mevlâna Seydi Halife veled-i Yusuf, kadı-yı ma'zûl
 Çiftlik-i hassa 4, zikr olan çiftlik ki kadîmden üçünün Ahî Mesud Ahî
 Şerafeddin evlâdı mutasarrıf imiş yine kemâkân
 Çiftlik, muattıl, 2
 Nefer 15, hane? 9
 Hâsıl: 1574
 Hınta, 12 müd 720
 Şair, 8 müd 400
 Burçak, 1 müd 50
 Asiyab-ı hassa 1 harab
 Resm-i ganem, 70
 Öşr-i bennak, 30
 Resm-i çift, 279
 Bad-ı hevâ, 250

KARYE-İ MACUN TÂBİ'İ KASABA VAKF-I ZAVİYE-İ ŞEYH YAĞMUR DER ŞEHR-İ ANKARA

Meşihatîş der tasarruf-ı Şeyhî ve nezâretîş der tasarruf-ı Şeyh Mahmud bâ-berât-ı pâdişâhi deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ tevliyet-i bâ-berât-ı hâkânî Mahmud oğlu Mehmed'e virilmeğın defter-i cedîde kayd olındı, berât-ı hâkânî

Aydın veled-i Durak, fani

İdris? veled-i O, çift

Ramazan veled-i Veli, nim

Hacı veled-i Mehmed, nim,

Bali.birader-i.O,nim

Ali Paşa? birader-i O, mücerred

Elvan veled-i Mürüvvet, fani

Murad veled-i O, nim

Mürüvvet veled-i Süleyman, nim

Kaya veled-i Miraç, nim

Nusret veled-i İbrahim, çift

Çeleb-i muaf Mahmud, bennak

.... Ali, bennak

Nefer 13, hane 15

.... Hızır veled-i Mahmud, nim

..... veled-i nefsi-i Ankara, çift

Der-dest-i Kara veled-i Mehmed bin Turasan sipahi-i mütekaid defter-i köhne

Hasan veled-i O, çift

Der-dest-i Mehmed veled-i Sülü der haymane-i Hüdavendigâr, nim

21b

Hâsıl: 2660

Hınta, 35 müd 2100

Şair, 8 müd, 40

Öşr-i burçak, 2, 100

Resm-i ganem, 50

Öşr-i kovan, 10

Öşr-i bostan 20

Resm-i çift, 296

Resm-i bennak, 24

Bad-ı hevâ 20

KARYE-İ ZİRVA

Tâbi'i Çukurcak an Kasaba-i vakf-ı zâviye-i Seydi Yusuf

Karye-i mezbûre-i hükm-i pâdişâhîyle teftiş olunmuş hududnâmede dahil olunan mezrâi' tahminen on sekiz çiftlik mikdarı yerdir zâviye-i mezbûrede sakin olup ayende ve revendeye hizmet olup vakf-ı mezkûre vakfiye üzre? Tasarruf iderler ellerinde pâdişâhımız berâtı var deyû defter-i köhnede mastur ki bunlar Derviş İshak ve Yakub ve Osman ve Saadeddin ve Osman diğer ve Mehmed Fakîh ve Nasuh ve Lütfullah tasarruf iderler deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ kendûleri fevt olup berât-ı hâkâniye oğullarına virilmiş ki tevliyet-i zâviye-i mezbûrede şeyhlerdir.

.... Veled-i İshak

Mahmud birâder-i, O

Yakub veled-i Yakub

Mustafa veled-i Osman

Seydi Mahmud veled-i Yusuf

Fazıleddin veled-i Yusuf

Piri veled-i

Mahmud veled-i Hamza

Salih veled-i Fazıleddin

Şaban veled-i Nasuh

.... birâder-i, O

Şadi veled-i Yakub

TA'ALLÜKÂT-I SAHİB-İ VAKIF

Abdulganiveled-i Seydi Mahmud

Abdulrahman birâder-i, O

Ramazan veled-i Mustafa

Gülabi veled-i Mahmud

Ramazan veled-i Piri

22a

Ahmed veled-i Hamza

Ahir veled-i Vakkas?

Halil veled-i Ahmed

Yusuf veled-i ba'di Mehmed veled-i Hızır Fakî

Ahmed birâder-i, O

Musa veled-i İlyas

Pir Mehmed veled-i Salih

Şeyh Bekir veled-i Mehmed

Ahmed veled-i Yakup

Yusuf veled-i Seydi Mehmed veled-i Hızır Fakî

Hizmekârân-ı Zâviye-i Mezbûr

Mürsel veled-i İbrahim, nim

Yusuf veled-i İlyas, nim

Mehmed veled-i Karagür?, nim

Yusuf veled-i Ramazan

Ayvati birâder-i, O

Nasuh birâder-i, O

Nebi veled-i Ali

Ahmed birâder-i, O

Lütfullah veled-i Turak, müezzin

Satılmış veled-i Ali

Bilmiş birâder-i, O

Yeğenbey veled-i Yeğenbey

Hasan veled-i Himmet

Hasan birâder-i, O

Ahmed veled-i Lütfullah, nim

Mustafa birâder-i Ahmed

Nefer 43

Hane: 5

Hâsıl:1235

Hınta, 15 müd 900

Şair, 5 müd, 40

Resm-i çift,

Resm-i bennak, 60

Bad-ı hevâ, 25

Karye-i mezbûrenin sınuru çökerindem ve Mermerlü Pınarından ve Kuzçuğar sırtından sınır taşına ve andan kenlü? Ağıl sırtından ve Zobugil? Sırtında varur ve andan beş ağıldan ... andan ... ağılından gelendi Kangırı varınca ahkâm-ı şerifleri sınuru mezbûrun Haymane eminlerle ve muamele münâza'a olub bunlar hükm olunduğuna müte'addid hüccetleri olmağın kayd olundular.

22b

VAKF-I SARU HACI NÂM KİMESNE

Tahte'l-kal'a civarında Müslime? Bir dükkân vakf itmiş günde bir akçe icâreye verilür, nıfs-ı Müslim-i? mezbûreye sarf olunur ve nısf-ı aherin enbiyâ-yı ve rakabeyi sarf olunurmuş hâliyâ defter-i cedîde girü mukarrer kayd olundu.

Fî şehir-i 30

Fî sene 360

VAKF-I ZÂVİYE-İ SÜZENGER

Bir çiftlik vakf yeridir kadimden vakfiyet üzre tasarruf olunurmuş mezkûr zâviyeden Şeyh Ahmed ve Şeyh Kasım nâm kimesneler şeyhler olub

ayendeye ve revendeye hizmet iderler imiş ellerinde pâdişâhımız berâtı var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ mezbûr Kasım neslinden Ahî Çoban ve Hacı Nurullah berât-ı hümâyûnla sadaka olmağın defter-i cedîdde kayd olundu.

Hâsıl: ani'l-galle ve gayrihu 100

VAKF-I EVLAD-I ŞEYH NEFS BİN SENDEL

Kirişciler Mahallesinde olan haffesin? ve iki kış evin ve bir ahurun ve sabunhânenin ve havâlisin ve bir hâne ve iki ev ve bir ev yeri suffe ve bir küçük ev havalisinden? Yenice Mahallesinde ve Akköprü yanında bir mukabele? ki Yoncalık demekle meşhûrdur ve öşründen gayrı Akköprü yanında bir kıt'a yer ve kezâlik Kurşunlu Kaya yanında bir kıt'a yer ve kezâlik Akköprü altında bir kıt'a yer ve Kara Yer yanında nısf meşa'î yer batnen ba'de batnin neslen ba'de nesin vakf-ı evlâd idüb evlâdı münkariz olıcak aslah-ı utekâya ve ol münkariz olıcak Hacı Bektaş Sultan Hânedanına vakf ola deyû vakıfnâmesinde şart itmiş.

23a

MEZRA'A-İ YUNUS OĞLANI

Vakf-ı Zâviye-i İsfehanî der şehir-i Ankara on çiftlik yerdir hariçden ziraat olunur Dikilü kilise katında? iki çiftlik yeri dahi vardır pâdişâh hükmüyle vakfiyet üzere tasarruf olunur mezkûr zâviyeye Şeyh Hacı Ali İsfehanî evlâdından Mehmed veled-i Nimet Şeyhdir berât-ı hâkâniyle.

Der zemin-i

Hacı Ali veled-i Polat

Ramazan birâder-i, O

Zâviye-i Abdulvasi civarında bir bağçe, fî sene 120

VAKF-I ZEKERİYA BİN İVAZ EVLAD-I MEVLANA ŞEMSEDDİN

An mukabele ki Sultan Depesi'nde Mahrûse-i Ankara kurbunda batnen ba'de batnin ve neslen ba'de neslin vakf-ı evlâd idüb öşrün edâ ide, şehr sınırunun öşrün alana ber mûceb-i vakfiye

KARYE-İ DELÜLER

Tâbi'i kasaba-i karye-i mezkûrenin rusûm örfiyesi timârdır ve öşr-ü şer'iyye vakf-ı Mezâr-ı Yakub Beg ber mûceb-i defter-i köhne

Hâsıl: 3245

Hınta, müd 35, 2100

Şair, müd 20, 1000

Öşr, kovan 40

Öşr, bostan 100

VAKF-I ZAVİYE-İ SÜRÜLER

Sürülerde Pınarlı adlı on müdlük mezra'a kadimden vakfiyyet üzere tasarruf olunur Şeyh Seydi Dede Bali ve Seydi Gazi nâm kimesneler zâviye-i mezbûreye şeyh olub ayende ve revendeye hizmet ederlermiş el-hâletü'l-hâzihi mezkûrat Dede Bali ve Seydi Gazi hizmetlerinden taksirât itdükleri sebebden mezkûr Şeyh Seydiye meşihat-ı zâviye sadaka olunub mukarrernâme virilmiş deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Seydi fevt olub

23b

Meşihat-ı mezbûre berât-ı hâkâniyle oğulları Kasım ve Nizameddin'e sadaka olunub defter-i cedîde kayd olundu.

Hâsıl:200

KARYE-İ MEMLÜK

İçinde Ahî Şerafeddin dedesi Kemal Hacı Baba Zâviyesine bir çiftlik yer vakf etmiş kâdimü'l-zamandan beri vakfiyyet üzere tasarruf olur imiş şimdiki halde pâdişâhımız mukarrernâmesiyle Muarrif nâm kimesne tasarruf ider deyû

defter-i köhnede mukayyed hâliyâ berât-ı hümâyûnla Hacı Baba oğlu Ramazan'a verilmeğin deftere kayd olundu.

Defter-i köhne

Hâsıl: 150

VAKF-I ZÂVİYE-İ DEVE GÖRMEZ

Nâm-ı diğêr Hasan bin Enlü kadimden vakfıdır. Vakfiyet üzre tasarruf olunur. El-hâletü hâzihî Seydi Fakih nâm kimesne tasarruf ider. Elinde pâdişâhımız berâtı vardır iki pâre bostanlık yeri var vakfiyet üzre tasarruf olunur birine meşeklü ve birine Yenice yer derler hâliyâ zâviye mezbûr berât-ı hâkâniyle Mehmed oğlu Bayezid ve Şeyh Ramazan kızı Hündî Hâtûn'a sadaka olunmağın defter-i cedîde kayd olundu.

MEZRA'A-İ DER VÂDİ-İ GALABA

Şeyh Muzaffer'in iki çiftlik mülk yeri varmış. Bayezid, Hüdâvendigâr zamanında öşrûn Zurnayen? Hacı Beg yer imiş. Bundan sonra Şeyh Muzaffer bir zâviye binâ idüb mezkûr iki çiftlik yeri vakf itmiş ve kendüyü mütevellî kılmış deyû kayd olmuş der defter-i köhne el-hâletü hâzihî Ahmed Morcaya? virilmiş idi. Andan alunub Derviş Mehmed'e sadaka olunmuş. Elinde pâdişâhımız berâtı var deyû.

24a

Defter-i köhnede mukayyed hâliyâ mezra'a-i mezbûre berât-ı hâkâniyle Seydi Hamdullah'a virilmeğin defter-i cedîde kayd olundu.

Hâsıl:170

Hınta, müd 2, 120

Şair, müd 1, 50

VAKF-I ZÂVİYE-İ AHÎ EVRAN

Der nefsi-i Ankara meşihatış be-hükm-i hümâyûn der tasarruf-ı Seyyid Ahî Bayan ber müceb-i hükm-i pâdişâh evlâdından şart olinmuş ber mücebi

hükm-i hümayûn Ahî Bayan evlâdından hükm-i hümayûn var amma köhne defterde yoktur.

An asiyâb-ı Ding-i Balmud, hâsıl 100

An dükkân der bâlâ-yı asiyâb, fî sene 60

An kirâ-i hânâ, bâb 3 fî sene 120

An dekâkin der civâr-ı debbâğân, 3 bâb fî sene 180

An kirâ-i dükkân-ı ahenger der Sûk-ı Haddâdân, fî sene 48

An kirâ-i dükkân-ı debbâğ, fî sene 30

An mahsûlî Hamâmı Eyne Beg Subaşı an hisse-i Melike Hatûn, fî sene 820.

An kirâ-i hanbâ harâb.

An kirâ-i dükkân-ı debbâğ, fî sene 24.

Ve üç pâre mezra'ası var birine? Çukur yer ve birine Barak? Çukuru ve bir pâre dahî Akköprü başında imiş tahminen altı müdlük mikdâr yer vakıfnâmelerinde mastûrdur deyû defter-i köhnede mastûr.

Hâsıl: 200

Yekûn: 1482

MEZRA'A-İ ALPAGUD

Hasan Fakîh elinde duta geldiği yerini ve bağını Süleyman Beg vakf-ı evlâd itmiş. Hasan Fakîh oğlu Mehmed Fakîh ve Kasım Fakîh vakfiyet üzere mutasarrıfıdır ve hem defterde vakf yazılmışdır deyû kayd olmuşdur defter-i köhne-i mezkûrân Mehmed Fakîh ve Kasım Fakîh zikr olan mezra'a vakfiyet üzere mutasarrıflardır elinde

24b

Pâdişâhımız mukarrernâmesi var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Mehmed Fakîh ve Kasım Fakîh Mehmed Fakîh'in kimesnesi kalmayub berât-ı şâhî ile Kasım el-mezbûrun Taceddin Fakîh ve Edhem Fakîh nâm oğullarına sadaka olmağın defter-i cedîde kayd olundu.

KARYE-İ VAKF-I KARACAKAYA

Vakf-ı Zâviye-i Hoca Nizameddin, Sultan Kılınç Arslan kullarından Bahadır ve Beğdüz zâviye-i mezkûreye vakf itmiş. Hüdâvendigâr zamanında Lütfullah ve Dede vakfiyet üzre mutasarrıflarmış andan sonra Dedeoğlu Şeyh Mehmed mutasarrıfdır deyû kayd olmuş zâviye-i mezbûrede meşihât Derviş Ali deyû defter-i köhnede mastûr. Hâliye vakfiyede nâzır yokdur ref'i idesin deyû hükmî vârid olmağın ber mûceb-i hükm-i hümâyûn vakfiye nezâreti ref' olındı.

Sevindik veled-i Ömer, çift

Yusuf veled-i , nim

Musa birâder-i O, çift

Ahmed veled-i Bayezid, çift

Hasan veled-i Fakîh, nim

Hasan veled-i O, nim

Sadık? Veled-i Ahmed, nim

Bahşayış birâder-i O, nim

İbrahim veled-i Halil, imâm, nim

Nefer 9

Hane: 7

Hâsıl:

Hınta, müd 11, 260?

Şa'ir, müd 5, 250

Resm-i ganem 130

Öşr-i kovan 150

Öşr-i pembe? 30

Öşr-i bağ 25

Öşr-i burçak ve nohut 2, 100

Resm-i çift 203

Resm-i bennâk

Bad-ı hevâ 25

Asiyâb der nefis-i Ankara nezd-i Pınar-ı Nalbant, fî sene 300

Zemin-i Hergele, resm-i 20

25a**KARYE-İ KARACAKAYA VAKF ZÂVIYE-İ NİZAMEDDİN**

Ve şehir önünde iki çiftlik mikdâr yer vardır

Hâsıl: an öşr-i 400

Zemîn-i Halil der livâ-i diğer? Der kazâ-i Begbazarı der karye-i Çalılı bir buçuk müdlük ber mûceb-i vakfiye. Hâsıl 100.

Zemîn-i der kazâ-i mezbûre der karye-i Ulucak bir müdlük yerdir ber mûceb-i vakfiye. Hâsıl 100.

Zemîn-i der Taksîr, der nâhiye-i Begbazarı, kıt'a 1, hâsıl 50.

Ve zikr olan zâviye-i ebnâya ve evlâd-ı meşrût olub şol veçhile ki ebnâ münkariz olacak evlâd-ı evlâda deyû şart olub hâliyâ evlâdından pâdişâhımız berâtıyla Mehmed ve Mustafa'ya sadaka olub tasarruf iderler ber mûcebi vakfiye.

Cümle karye-i mezbûre halkıyla mezbûrlara şol hal? Öşürlerini şehre götürmeğe nizâ'a idesün. Otuz yedi akçe çift resminin çift resminin ikişer akçesinden onlar ferâgat idüb bunlara şehre öşrün götürmeğe rızalaşdıkları ecilden deftere kayd olındı.

Yekûn: 2543

MEZRA'A DER KARYE-İ DEMÜRCÜ VİRAN

Vakf-ı zâviye-i Şeyh Mahmud bir çiftlik mikdârı yerdir. Kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunur deyû Tabduk bin Elvan Şeyh merhûm Sultan Mehmed berâtıyla mutasarrıf imiş el-hâletü hâzihî mezkûr Tabduk müteveffa olup Müslihiddin'e sadaka olunmuş deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ berât-ı hümâyûnla Emir oğlu Ali sadaka olunmuş defter-i cedîde kayd olundu.

Hâsıl: 1500

(Merhûm Sultan Mehmed Han defter-i köhnede ... merhûm olduğundan defter-i köhnenin yazıldığı.....)⁵⁰²

⁵⁰² Derkenar

25b**ZEMİN-İ EŞ-ŞEHR-İ BAYAN? ÖKSÜZ YERİ**

Der Zahir Maḥsûre-i Ankara der kurb-ı Öksüz Yeri çizar? öşr-i pâdişâhî merhûm mağfurunleh Şemseddin Ramazan oğlu Hüseyin neslen ba'de neslin batnen ba'de batnin vakf-ı ebnâ idüb ebnâ münkariz olıcak mahrûse-i mezbûre kal'ası içinde olan Şemseddin Ramazan Mescid-i mesâlihinden sarf oluna deyû hüccet-i şer'iyye vakfiye-i sahiha ibrâz itmeğin der defter-i cedîde kayd olındı.

Hâsıl: 700

VAKF-I ZÂVİYE-İ ŞEYH İZZEDDİN

Şehr kurbunda Arap Dağı altında altı müdlük mikdârı yer kadîmden Nizâmeddin oğlu Mehmed Bey zâviye için vakf itmiş. Vakıfnâmesinde mastûr olunub deftere sebt olındı deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ defter-i cedîde kayd olındı.

Hâsıl: 400

El-an zemîn-i mezkûr-ı hüccet-i şer'iyye ile

MEZRA'A-İ ŞEYH MAHMUD DER KARACADAĞ

Tabi'-i kasaba çiftliği mahdûd değildir harâb-ı ıszudur? Mahmud Şeyh ve Ahmed Şeyh tasarruf iderler imiş. Hükm-i hümâyûn la el-hâletü hâzihî Ahmed Şeyh tasarruf ider ve Mahmud Şeyh nâzır olub ayendeye ve revendeye hizmet iderler imiş. Ellerinde pâdişâhımız mukarrernâmesi var hâliyâ onlar fevt olub zâviye-i mezbûre Edhem Babaoğlu Mustafa'ya sadaka olunmuş bâ-berât-ı hümâyûn

Piri Hızır veled-i Hamza Şeyh Zâviyedar

Hâsıl: 1665

Hınta, müd 24, 1440

Şa'ir müd 3, 150

Resm-i oğlak ve ganem 25

Öşr-i Müd 1, 50

Bad-ı hevâ

26a**VAKF-I ZÂVIYE-İ HİDIRLIK**

Der nefsi Ankara, tevliyet der tasarruf-ı Mehmed veled-i Murad evlâd-ı vâkif
ber mûceb-i vakfiye ve berât-ı hümâyûn ve meşihatîş der tasarruf İbrahim
Baba ve İmâmetîş der tasarruf Mevlana Hayreddin bâ-berât-ı hümâyûn
Ve zâviye-i mezbûreye bazı kimesne Deyû berât berâtı.....

An icâre-i bostan Çayırköprü, fî sene 1300

An icâre-i bostan Hacı Ali 900

An icâre-i zemîn-i Ulul?, 1400

An icâre-i bostan Battal Yeri, 1200

An icâre-i Yağmacık? Ki yoncalık olmuş, 100

Yekûn: 4900

Cihet-i meşid, fî yevm 2.

Cihet-i imâmet, fî yevm 2.

Rakabe fî şehir 10.

Berâ-yı hasır ve çerâğ-ı yağı, fî şehir 5.

EVKÂF-I ZÂVIYE-İ MUHAMMED VELED-İ DOĞAN DER NEFS-İ ANKARA

Tevliyet der tasarruf-ı Müslihiddin deyû defter-i köhnede mastûr. Hâliya
tevliyet-i mezbûre utekâ-i aslah meşrût itdüğü Ankara Kasabası huzurunda
sâbit olub ve aslah-ı utekâdanım deyû Ahmed oğlu Hasan isbât olub kâdı-ı
mezbûre tarafından arz virilüb anâ binâen der devletden der berât-ı
hümâyûnla tevliyet-i mezbûre Hasan el-merkûme virilmeğin ber mûceb-i
berât-ı hâkânî defter-i cedîde kayd olındı iki cebellü eşdirmek üzre.

Karye-i Yozgat, tabi'i kasaba

Hâsil: gayr-ı ez cebellü 10713

Hınta

Şa'ir

Öşr-i bağ-ı bostan

Resm-i ganem

Öşr-i kovan

Çayır hasısı?

Asiyâb kıt'a 7

Asiyâb-ı ... kıt'a 8

Karye-i Yenişehir, tabi'i mim

Hâsıl: gayr-ı ez-cebellü ani'l-galle ve gayrihu? 3531

An icâre-i kârbân sarây, fî sene 3500

An icâre-i bağ der civâr-ı zâviye-i mezkûre, fî sene 20.

26b

An icâre-i Yoncalık deyû defter-i köhnede mastûr. Sonra iki dükkân ile istibdâl eylemişler ser-sûk-ı Pine Düzân? Ve der Bâzâr-ı Bit, fî sene 120.

An bağ-ı Mehmed bin Kalecik, fî sene 200.

An icâre-i zemîn-i bostan der civâr-ı mısırha-i gebrân, fî sene 15.

Yekûn: 18089

EVKÂF-I SİNAN SARAÇ DER ANKARA

Mezkûr Sinan Seraç nefsi-i şehir Ankara'da bir medrese ve bir mescid binâ idüb vakf itdüğü evkaf-ı mufassal budur ki zikr olunur.

Hisar kapusundaki Bâzâr-ı Esb der sekûlar mukâta'asında, fî sene 400 ve zikr olan sekûlardan Yusuf oğlu Mevlana Kemal dört dükkân binâ idüb yılda icâre, fî sene 48.

Mukâta'a-i zemîn-i dekâkin der kurb-ı Kârbânsarây-ı Murad Beg, hâsıl 100.

Mukâta'a-i zemîn-i dekâkin der Bâzâr-ı Esb Saraç Sinan ensâbıyla? Muarrifdir, hâsıl 360.

An icâre-i dükkân der bâzâr-ı mim, bâb 1, fî sene 72.

Ber Mukâta'a-i zemîn-i dekâkin der Sûk-ı Çıra? Bâb 5, hâsıl 200.

Doğan oğlu kârbân sarâyında ulyâ ve suflâ on iki cemre ve iki dükkân yeri mukâta'asından, fî sene 140.

Ber Mukâta'a-i zemîn-i dekâkin der Tahtü'l-Kal'a, fî sene 120.

Ve Abdulvasi Zâviyesi kurbunda üç müdlük yer vakfiyet üzere tasarruf olunmuş cihet-i imâmet deyû, hâsıl ma'a icâre 200.

27a

An icâre-i dükkân der Bâzâr-ı Ganem, ma'mûr 1, harâb 1.

İcâre-i zemîn hânehâ der kurb-ı Bâzâr-ı Esb, bâb 5, hâsıl icâre-i 50.

İcâre-i zemîn der Bâzâr-ı Esb, bâb 7, fî sene 180.

Vakf-ı Emre nâm kimesne 2000 akçe vakf itmiş ve şart itmiş ki imâm olan her düşünbede ve pençşembede bir cüz okuya deyû, ani'r-rihb 200.

Vakf, Hâtûn Bula nâm Hâtûn 3000 akçe vakf idüb şart itmiş ki yevmi bir cüz okuya, ani'r-rihb 300.

Ve bazı kimesneler 1700 akçe vakf itmiş ki mescid-i mezkûre dört çerâğ-ı yana, ani'r-rihb 170.

Yekûn: 2540

MEZRA'A-İ CEVRBÜK?

Ber mûceb-i defter-i köhnede dört çiftlik yerdir. Der nezd-i sınır-ı şehri.

Zemîn-i der-yed-i Yakub veled-i Muzaffer, resm-i 37.

Zemîn-i der-yed-i Osman veled-i Hızır Bey, resm-i 37.

Zemîn-i der-yed-i Piri Murad Cemaleddin?, resm-i 37.

Zemîn-i Tursun veled-i Durmuş, resm-i 37.

Zemîn-i Ahmed veled-i Hacı Halil, resm-i 37.

Zemîn-i Cemal veled-i Kasım, resm-i 37.

Hâsıl: 1112

Hınta, müd 8, 480.

Şa'ir, müd 7, 350

Resm-i çift, 222

Zemîn-i İbrahim veled-i Piri iki müdlük yerdir, bervech icâre-i fî sene 60.

Cümle bu zikr olan vakf-ı mahsûlat defter-i köhnede tasnif olunub nisf-i medreseye ve nisf-i mescide ta'yîn olmak üzere kayd olunmuş imâmı mescid-i vakıfnâme mûcebiyle mu'ârıza idüb mezkûre medrese çeheryekden? Kayd olunan mezra'anın mahsûllâtından nisf-ı ta'yîn olunmuşdur ve bağ-ı mahsûllâtda medhal yokdur deyû teftiş itdürüb mûceb-i mezkûr üzre cihet-i

şer'iyye alub ol mûceb-i üzre mukarrernâme pâdişâhî vardır deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer.

EVKÂF-I Kİ DER TASARRUF-I HIZIR ŞAH ÇELEBİ BİN EMRE ÇELEBİ

Mukarrer be-hükm-i cihân mutâ'a deyû köhne defterde mastûr hâliyâ Hızır Şah Çelebi fevt olub karındaşı ... Hunze? Hâtûn müntakil olmak el-an ol mutasarrıfıdır.

Zemîni hamâmı ricâl ki Sultan Hamâmı dimekle ma'rûfdur alâ vakfiyyetü'l-ebnâ der tasarruf-ı Hunze? Hâtûn el-mezbûr, hâsıl 2000.

Zemîn-i diğêr an hamâm ricâl-i el-mezbûr Sultan Hamâmı dimekle ma'rûfdur. Emre Çelebi'nin ecdadının mezârına vakıfdır eczâhanlar tasarruf ider, hâsıl 2000.

27b

Nısf-ı Hamâmı Havâtin ki Karyecik dimekle ma'rûfdur alâ vakf-ı der tasarruf-ı Hızır Şah Çelebi deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ ebnâ münkariz olub Şah Beg kızı sâhibi Baht Hâtûn müntakil olub tasarruf ider, hâsıl 1100.

An asiyâb-ı Çaçnigir Ber mûceb-i köhne der tasarruf-ı Hızır Şah el-mezbûr alâ vakfiyyetü'l-ebnâ hâliyâ kezâlik geru der tasarruf-ı Hunze Hâtûn el-mezbûre, hâsıl 2500

Nefs-i şehirde kârbânsarây yeri ki Tahte'l-kal'a imiş, yanub harâb olmuş sonra bazı dekâkin binâ olunub vakf-ı ebnâdır deyû Hızır Şah hüccet-i şer'iyye ibrâz eyledi. Tasarrufunda mukarrer deyû köhne defterde kayd olmuş, hâsıl dekâkin kıt'a 13, fî yevm 8, fî sene 3600.

Dekâkin-i Melek Hunze Hâtûn der Tahte'l-kal'a zemin-i vakf-ı ebna berâ-yı ... zemin-i fî sene 250.

Asiyâb kızı Şahne Ali vakfiyeti'l-ebnâ ebnâ münkariz olmağın der tasarruf-ı sâhib-i Baht Hâtûn binti Şah bin Hızır Şah Melike, hâsıl fî sene 4500

Yekûn:10950

VAKF-I SEYDİ AHMED VELED-İ HACI SEYDİ

Mahrûse-i Ankara zahirinde olan Asıl Yeri demekle ma'rûf bağçesini yevmî birer akçeye iki cüz kırâat olunmak için vakf idüb bundan zâyid geleni ebnâsına ber mûceb-i vakfiyete tevliyet şart eylemiş bu minvâl üzre elinde Hüdâvendigâr Tavvellahu örehu hazretlerinden mukarrernâme verilmeğin defter-i cedîdde kayd olundu.

28a

VAKF-I ZÂVİYE-İ HATİB AHMED DER NEFS-İ ANKARA

Meşihatîş ebna-i mezkûr der tasarruf-ı Hatib Nimetullah ve Seydi İbrahim müşterek nişan-ı pâdişâhî deyû köhne defterde mukayyed hâliyâ meşihât berât-ı hümâyûnla Mehmed kızı Efendi Bula ve Şeyh Bula'ya virilmeğin defter-i cedîde kayd olundu deyû yevmî iki akçe ile nezâreti Seydi Ali'ye virilmiş.

An karye-i Akdibek, tâbi'i kasaba-i öşr-i şer'iyye ve rusûm-ı örfiye timâr, hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 1200.

Mezra'a-i Fani ve Kiliselü, tâbi-i mezkûr kezâlik, hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 600.

Mezra'a-i Keremzâde der civâr-ı şehr hâsıl 00?

Mezra'a-i Küçük, der nezd-i zâviye, hâsıl 50.

An karye-i Memlûk nısf-ı timâr ve nısf-ı âheri, vakf-ı zâviye-i mezkûre, hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 1400.

Asiyâb nısf-ı der şehr-i Ankara, hâsıl müd 10, berâ-yı 550

Yekûn: 4100

EVKÂF-I ZÂVİYE-İ AHÎ ŞERAFEDDİN DER NEFS-İ ANKARA

Nısf-ı tevliyet Seydi Ali Paşa oğulları Seydi Şehsüvar Seyyid Pâşâ ve Seydi Mehmed ve Seyyid Ahî tasarrufundandır ve nısf-ı âher-i Hüseyin ve oğulları Seyyid Kemal ve Seyyid Cafer ve Seyyid Hasan tasarrufundadır deyû köhne defterde mastûr hâliyâ Ahî Ali Paşa evlâdından tevliyet-i mezbûre Seyyid Hüseyin ve Seyyid Mehmed ve Seyyid Ahî ve Seyyid Mustafa ve Seyyid

Üveys ve Seyyid Dede ve Seyyid İbrahim ve Seyyid Hasan evladından Seyyid Hüseyin ve Seyyid Mehmed ve Seyyid İhsan ve Seyyid Yahya ve Seyyid İbrahim ve Seyyid Tayyib'e verilmiş bâ-berât-ı hümâyûn.

Asiyâb-ı Senâ? Vakf-ı zâviye-i mezbûre, fî sene 2000.

Asiyâb-ı Uzun Oluk, vakf-ı zâviye-i mezbûre, 3300

Dekâkin der Çift-i Kapan, fî sene 300.

28b

Bağçe-i Delü Ömer ki bedel-i arhı kârbân sarây Mehmed Paşa, hâsıl 500.

Zemîn-i zeyl? Ma'a dekâkin, hârâb der pîş-i Kirişciyân, fî sene 50.

Ve Tahte'l-Kal'ada iki dükkân yeri harâb.

Nefs-i Ankara'da on üç nefer Ermeni kâfiri ispençlerinden ki esâmileri nefsi şehirde mastûrdur, fî sene 253.

Koyun Bâzârında temiz? Bir hâne vakıfdır şimdi harâbdır.

Başhâne der şehri Ankara el'ân mu'attal harâb amma işlemek için hükm-i hümâyûn ibrâz eylemiş, fî yevmî 5, fî sene 1800.

Yekûn: 8203

VAKF-I MEZÂR-I AHÎ ŞERAFEDDİN

Tevliyet der tasarruf-ı mezkûrun Ankara'da kâfir yeri demekle ma'ruf bostanlık, fî sene 500.

Ve mezâr-ı mezkûrede altı nefer huffâz günde birer cüz Kur'an okumak için dört pâre yer vakf itmiş, hâsıl 200.

Yekûn: 700

29a

VAKF-I ZÂVIYE-İ GÜLHURİYYUN DER NEFS-İ ANKARA

Meşihatîş der tasarruf-ı Şeyh Lütfullah be hükm-i pâdişâhî deyû köhnede mastûr hâliyâ berât-ı hümâyûnla meşihat-ı mezbûre Derviş birine vermiş.

Mezra'a-i Öğren? tâbi'i kasaba vakf-ı zâviye-i mezbûre altı çiftlikdir.

Hâsıl: ani'l-galle ve gayrihu 920.

Mezra'a-i Öğren?-i mezbûre ber asiyâb-ı harâb.

Mezra'a-i Gülhuriyyun, mezra'a-i mezbûrdan Ali vakfiyetü'l-ebnâ üç çiftlik yerdir der tasarruf-ı Şeyh Lütfullah ve karındaşı Pir Mehmed ve hemşireleri Bacı ve Huzne Hâtûn Pâşâ alâ veche'l-iştirâk tasarruf iderler ellerinde mukarrernâme pâdişâhî var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ mutasarrufdur.

Hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 720.

Asiyâb harâb vakf-ı zâviye-i kasaba-i mezbûre der mezra'a Öğren?.

Ve zâviye-i mezkûre civârında bir pâre bostanlığı var vakf-ı zâviye-i mezbûre, hâsıl 350.

An zemîn-i Karapürçek nısf-ı timâr ve nısf-ı âheri vakf-ı zâviye-i mezkûre, hâsıl 1769.

Mehmed veled-i Lütfi vâkif-ı mezkûre.

Resm-i zemîn 222.

Yekûn: 3981

VAKF-I DİKMEN

Mezra'a-i mezbûre Kadı Çelebi ki kâdıasker demekle meşhûrdur, dârü'l-huffâza? Vakf itmiş beş nefer hâfız cem' olub günde bir cüz Kur'ân okuyub bu mezbûre mahsûlatın tasarruf iderler imiş deyû köhne defterde mastûrdur.

Çelebi veled-i Mustafa, çift

Mustafa veled-i O, nim

Hâriçden İlyas veled-i Musa Fakîh, çift

Süleyman veled-i Musa Fakîh, mim

29b

Bu mezra'a-i Dikmen el-mezbûrle mezra'a ifşâd beş cüz okumak için hâfızlara vakf olunmuş.

Nefer 4.

Hâne 2.

Hâsıl 1127

Hınta mūd 12, 720

Şa'ir mūd 6, 300

Öşr-i burçak mūd 1, 50.

Öşr-i bostan 20.

Resm-i çift 37.

VAKF-I MEDRESE-İ AHÎ YEŞİL DER NEFS-İ ANKARA

El'ân der tasarruf-ı Mevlana Dede bâ-berât-ı hümâyûn ve tevliyetiş der tasarruf-ı Seyyid Mehmed bin Ali Pâşâ bâ-berât-ı hâkânî.

An karye-i Yarmalu tâbi'i kasaba, hâsıl 100.

An mezra'a-i Habibvirân tâbi'i şehir, hâsıl 150.

Der zemîn-i nısf-ı an karye-i Ahî İsmail ma'a cebelü, hâsıl 386.

Der zemîn-i nısf-ı an karye-i Bayındır tâbi'i kasaba ma'a harc-ı cebelü, hâsıl nısf-ı 1392.

Der zemîn-i nısf-ı an karye-i Alpagud tâbi'i Murtazabad, hâsıl 642.

Vakf-ı Kayasında bir pâre mezra'a-i hâsıl 60.

Der zemîn-i nısf-ı an karye-i Hüsünlar? Tâbi'i mim ma'a harc-ı cebellü, hâsıl 1138.

An bağçe-i der karye-i Köpek, hâsıl 50.

Yekûn: 3918

VAKF-I ZÂVİYE-İ HELVACİZÂDE

Bir çiftlik yerdir Ankara nevâhisinden kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunmuş, el'ân mezkûr vâkıfın oğlu kızı Kerki? nâm hâtûn tasarruf ider pâdişâhımız mukarrernâmesi var deyû köhne defterde mastûr hâliyâ der tasarruf-ı kızı Hacı Hâtûn.

Hâsıl: 250

30a

An mezra'a-i Helvacızâde dimekle meşhûr çiftlik vakıfdır, vakfiyet üzre tasarruf olunur, hâsıl 100.

Yekûn:350

MEZRA'A-I GÜMÜŞ İNİ TÂBİ'İ KARACADAĞ

Hariç ez-defter bundan evvel Merhûm Sultan Bayezid Han tâbe serâhu fahrû'l-ulemâ merhûm Ahî Halife mezra'a-i mezbûrede câmi' ve cûzhânlar binâ idib irşâd-ı tarîk ... kendü dervişleriyle zira'at idüb kifâf maîşet mikdârı hâsıl idügi mahsûlatına ve otlaklarına ve sularına etrakden dahl itmişler ve on bir gale hâsıl olurmuş. Kimesne dahl itmeye deyû nişân-ı hümâyûn sadaka olub müşârun-ileyh ... Halife fevt olub oğlu Resul berât-ı hümâyûn virüb defter-i cedfide kayd olundu.

Hâsıl ani'l-galle müd 10, bera-yı 580.

Ve Merhûm Sultan Selim'den dahî bu vech üzere hükümleri vardır.

VAKF-I CÜNEYD KIZI ZİYADE HÂTÛN

Değirmi bağçe dimekle ma'rûf bağçesini dahî Zekeriya Çarşusunda bir mülk dükkânın ve yarım mülk dükkân ve Taşluca Yeriyle ma'rûf yerini ve Galaba Deresinde rub'ı mezra'a-i Ahî Hasan Mescidine vakf idüb üç cüz Kur'ân okuya deyû vakfiyesinde kayd idüb Ahmed Çelebi oğlu Ahî Çelebi oğlu oğluna müteveli nasb itmiş amma hakk-ı tevliyet vakfiyede mastûrdur deyû kayd olmuşdur defter-i köhne hâliyâ Emre Çelebi oğlunun emr-i tevliyetde hayli hıyâneti zâhir oldu vâkıfenin akârından tevliyet-i mezbûre Merhûm Sultan Bayezid nişân-ı sadaka itmişler İskender'e hâliyâ tevliyet-i mezbûr berât-ı hâkâniyle Seyyid Halil'e virilmişdir el'ân geri İskender'e verilmiş tasarruf ider.

An kirâ-i der Sûk-ı Ahî Şersem hüccet-i şer'iyye ile Zekeriya Çarşusunda olan dükkân ile istibdâl itmişler inha'a olmağın, fî sene 120.

An kirâ-i nisf-ı dükkân der Sûk-ı Ahî Zekeriya, fî sene 120.

Yekûn: 240

30b

VAKF-I ZÂVİYE-İ EBÛ İSHAK DER NEFS-İ ANKARA

Meşihatış der tasarruf-ı Seydi Mehmed ve Seyyid Mahmud ve Seyyid Halil bâ-berât-ı pâdişâhî.

An dekâkin der Koyun Bâzârı, kıt'a 5, fî sene 50.

MEZRA'A-İ DER KAZÂ-İ ANKARA

Karacadağ da Ali Deveci nâm karyede Yakub Şeyh Çiftliği dimekle ma'rûf bir çiftlik yer vakf-ı kadîmdir deyû mukarrer kılınub Ali Şeyh ve Yusuf Şeyh nâm kimesnelere sadaka olunmuş hazine-i amire defterinde vardır deyû ellerinde pâdişâhımız berât-ı vardır deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Yusuf Şeyh fevt olub oğulları kızına? ve Ulaş'a verimiş bâ-berât-ı hümâyûn.

Hâsıl: 200

EVKÂF-I ZÂVIYE-İ AHÎ YAKUB DER NEFS-İ ANKARA

Meşihatîş evlâd-ı Merhûm Bahaddin Çelebi ve nezâretîş der tasarruf-ı Murad Fakîh ber mûceb-i vakfiye evkâf-ı mufassıl budur deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ meşihat-i mezbûre Arif Taceddin oğlu Muhiddin'e verilmiş bâ-berâtı hâliyâ meşihat-i mezbûre berât-ı hâkâniyle Mahmud oğlu Ahî Muslihiddin'e verilmiş.

An icâre-i mukabele ki Köşk dimekle ma'rûfdur, sülûs-i erba' vakf-ı zâviye-i mezbûre, hâsıl 2000.

An icâre-i Cum'a? mukabele meşhur ki Şerafeddin Piri dimekle ma'rûfdur, ber mûceb-i vakfiye, hâsıl 1300.

An icâre-i mukabele ki Kayulu? bağçe dimekle ma'rûfdur, ber mûceb-i vakfiye, hâsıl 100.

Zemîn-i der mahalle-i Ulucak ber vech meftu'u hüccet-i şer'iyye iledir tasarruf muhassıl? Hacı Mehmed, hâsıl 300.

Cihet-i meşihat fî yevmî 4.

Cihet-i nezâret-i fî yevmî 1.

Cihet-i ferraş, fî yevmî 1.

Yekûn: 3700

Zâviye-i mezbûre vakf-ı evlâdıdır ve Seyyid Mehmed oğlu Seyyid Sinan dahî evlâdından deyû berât virilmiş amma köhne defterde yoktur.

31a**EVKÂF-I ZÂVIYE-İ ŞEYH HÜSAM DER KARYE-İ ŞEYHLER**

Bir çiftlik yerdir Sofu Hamza demekle ma'rûf mevkî'de kadîmden vakfiyet üzere tasarruf olunmuş sonra Şeyh Hüsam oğlu Seydi Mahmud tasarrufundadır elinde pâdişâhımız berâtı var deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Seydi Mahmud fevt olub zâviye-i mezbûr berât-ı hümâyûn oğlu Çetin'e verilmeğin defter-i cedîde kayd olunur.

Hâsıl: 300

EVKÂF-I KALENDERHÂNE-İ BABA MANSUR

Mütevellî Derviş Sinan ve Şeyh Derviş Mahmud Kalenderîye be-hükm-i pâdişâhî deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ berât-ı hümâyûn İsmail oğlu Kalender Derviş Ali'ye virilmiş bâ-meşihat-i mezbûre.

Asiyâb der civâr-ı zâviye-i mezbûre, kıt'a 1, sene 500.

An hamâm Eyne Beg Subaşı an hisse-i Melike Hâtûn, fî yevm 3, fî 1080.

An kirâ-i dükkân der Sûk-ı Kebkebirân 12.

Mezkûr Kalenderhâne'nin pâdişâhımız berâtıyla mukarrer vakf mezra'aları varmış ki zikr olan mezra'anın dört pâresi ki Şeyh Mahmud Kalender'e vakf olmuş demekle ma'rûf yerlerdir? ve demekle meşhûr mevkî'de iki pâre yer dahî Merhûm Sultan Mehmed vakf idüb nişân-ı şerîf virmiş.

Hâsıl

Hâsıl-ı pirinç der mezra'a-i mezbûr, 500.

Yekûn: 2092

AN EVKÂF-I MEDRESE-İ MÂH-I BÜLENDİYYE NÂM-I DİĞER SEYFİYYE

Ekseri evkâf-ı Begbâzârı olmağın anda kayd olunmuş.

Çiftlik-i Dağ Ardı demekle ma'rûf muhitde bir çiftlik yer vakf-ı nısf-ı der yed-i tasarruf-ı Ali bin Bolad ve Ramazan birâdereş ve nısf-ı aheri hâsıl 500.

Zemîn-i der nezdi Çayır-ı Kırşehir zira'ât ider, hâsıl 15.

.... Nezdi zemîn-i mezbûr, 150.

Mezra'a-i Sordaklık, on müdlük yerdir deyû kayd olmuşdur defter-i köhnede, hâsıl 100.

Yekûn: 765

31b

EVKÂF-I AK MEDRESE DER ANKARA

Der tasarruf-ı Mevlâna Muhiddin el-müderris fî medrese el-mezbûre ve mütevellî Hacı Bali bin Hacı Mehmed ve Mevlâna Taceddin bâ-berât-ı hümâyûn.

Mukataa-i hamâmı hisse-i der şehr-i Ankara, fî yevmî 42, fî sene 15.120.

Ber zemîn Zâviye-i, Hâsıl 2500.

Defter-i kadîmde cihet-i alâ yevmî on akçe ve cihet-i tevliyet yevmî iki akçe kayd olunub bâki mahsûl cihet-i müderris deyû kayd olmuşdur defter-i köhnede yine kemâkân.

Yekûn: 17620

EVKÂF-I MEDRESE VE CÂMÎ'-İ KIZILBEĞ DER NEFS-İ ANKARA

El-an müderris Mevlâna Şemseddin bâ-berât-ı hümâyûn.

Karye-i Güğercinlik, öşr-i şer'iyye vakf-ı câmi'-i ve medrese-i mezkûre, hâsıl 680.

Mezra'a-i Tahir tâbi'i kasaba öşr-i şer'iyye vakf-ı câmi'-i ve medrese-i mezkûre, hâsıl 680.

Mezra'a-i şehr civârında Hânehâne yeri deyû ve Değirmencik çerağı dimekle meşhûr mezra'alar, hâsıl 500.

Yekûn: 1860

32a

EVKÂF-I NEFS-İ ŞEHİRDE ŞEYH YAĞMUR OVASINDA

Nehr-i Kebir ve Balgat Taşlığı ve Mustafa Çelebi yeri ve Seferhisar yolu ile mahdûd olan Yeğen Beg oğlu Mehmed Çelebi Hacı Bayram Sultan

hânedanına vakf idüb hüccet-i şer'iyye ibrâz idüb ber mûceb-i hüccet-i şer'iyye defter-i cedîde vakıf kayd olundu.

Hâsıl: 100

VAKF-I EVLÂD-I SİNAN

Ber mûceb-i hükm-i hümâyûn hâliyâ Ahî Sinan evlâdından Paşa Bekir oğlu Mahmud tasarrufundadır der ber mûceb-i hükm-i hâkâni ve hüccet-i şer'iyye. Dekâkin-i der sûk bâb 3.

Vakf-ı çarşû-yı mezbûre mescid-i önünde dekâkin bâb 5.

Bağ ve devlet-i aliyye.

Ve Hüddâmlar Köprüsü kurbunda bir mukabele ki Piriç Yeri dimekle meşhûrdur.

Çiftlik-i Akköprü yanında.

Şehir kurbunda Dağ Ardında iki buçuk müdlük yer.

Dekâkin-i der nefsi-şehr-i aded 40.

Ve kârbân sarây der Bâzâr-ı Memliç der nefsi-şehr.

Yekûn

EVKÂF-I KASIM ÇELEBİ BİN HACI

Kattanin Mahallesinde kendü binâ etdüğü mescid-i yevmî sekiz cüz kira'at okumak için ber mûceb-i vakfiye zikr olanları vakf itmişlerdir. Der nefsi- Ankara ve tevliyet-i evlâda ve evlâd-ı münkariz olıcak akrabaya ki aslah-ı akraba münkariz olıcak aslah-ı utekaya ve uteka münkariz olıcak aslah-ı ilme deyû ber mûceb-i vakfiye şart itmiş hâliyâ aslah-ı akrabadan

32b

Berât-ı hümâyûnla tevliyet Sultanoğulları Mehmed'e ve Mustafa'ya verilmiş.

Mukabele-i Pınarlı Bağçe der zeyl-i Ankara fî sene 600.

Çift-i mukabele-i Öküz Yeri der nezd-i Pınarlı Bağçe el-mezbûr 50.

Kârbân sarây-ı Müneccim der Ankara, hârab.

Zemîn-i hârab.

Çâyırhâ, bâb 3, ma'a sulu, der Mahalle-i Kattanin.

Der nefsi-i bağçe eş-şehr-i Hacı Davud Bağ der Vâdi-i Gülhuriyyun, fî sene 500.

Asiyâb der karye-i Yüreğir benâm-ı Tavulcu, kıt'a 1, fî sene 1500.

Asiyâb-ı benâm-ı Güvendik, ma'a zemînhâ der Karye-i Karaağaç, kıt'a 1, fî sene 1500.

Dükkân-ı der Sûk-ı Ulucanlar, bâb 1, fî sene 100.

Dükkân-ı der Sûk-ı Koyunbâzârı, bâb 1, fî sene 150.

Dekâkin-i der Sûk-ı Serrâcin, bâb 3, fî sene 120.

Dekâkin-i der Sûk-ı Beg Bâzârı, bâb 2, fî sene 60.

Dekâkin-i der Sûk-ı Ali Şersim?, bâb 1, fî sene 40.

Dekâkin-i der Sûk-ı İskender Beg, bâb 2, fî sene 200.

Dekâkin-i der Sûk-ı Kapan, bâb 1, fî sene 60.

Dekâkin-i der Sûk-ı Müneccim, bâb 2, hârab.

Dükkân-ı der Sûk-ı Lelebici, bâb 8, fî sene 500.

Dükkân-ı der Sûk-ı Kazganyan, bâb 1, fî sene 60.

Dekâkin-i der Sûk-ı Kassaban, bâb 3, fî sene 120. İki hisse bir dükkân der Ankara.

Yekûn: 5560.

VAKF-I CEMALOĞLU YUSUF ŞAH

Nefs-i Ankara hıdmetinde Emir yeri dimekle meşhûr mülk yeri Köprü

Yerine batnen ba'de batnin ve neslen ba'de neslin vakf-ı ebnâ idüb ebnâ mutasarrıf olmak evlâdından evlâdı münkariz olıcak aslah-ı uteka-yı uteka münkariz olıcak münkariz olıcak

33a

Zâyi münkariz olıcak Memlûk Ahî Mescidinin imâmına ve müezzinine ale's-sevviye ola deyû şart itmiş.

KARYE-İ YALINCAK VE ÇAKIRLAR VAKF-I ZÂVİYE ŞEYH ALİ

Kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunur. Selâtin-i mâziyeden hükümleri vardır deyû kayd olunmuş der defter-i köhne mezkûr karye Şeyh Hasan ve Seydi Paşa vakf itmiş el-hâletü hâzihî evlâdından Ahmed ve Muhammed hükm-i pâdişâhiyle mezkûr zâviye şeyhleri olub hüccet-i meşîhât tasarruf iderler ve Şeyh Abdülkadir ve Abdullah ve dahî pâdişâhımız hükmüyle mezkûr zâviyeye mütevellilerdir deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Mehmed el-mezbûre fevt olub meşîhât-ı mezbûre bitevi berât-ı hümâyûnla girü mezbûr Ahmed'e virilmiş deyû tevliyet Abdülkadir el-mezbûr oğlu Ulaş'a verilmiş babası fevt olıncak bâ-berâtı hâkâni ve nezâret Yusuf oğlu Ramazan Fakîh'e virilmiş.

Mesud veled-i Mahmud, çift

Kemal veled-i Bahşayış, nim

Ramazan veled-i O, mim

Cemal veled-i Bahşayış, nim

Tursun veled-i Fakîh, çift

İskender veled-i O, mim

Cafer veled-i Bahşayış, kütürüm

Süleyman veled-i ,mim

Ramazan veled-i Tursun

Çiftlik mukata'a 10

Zemîn-i müteveli-i mezkûre

Abdullah veled-i Mahmud

..... birâder-i O

Abdulkadir veled-i Üveys el-mezbûr

..... birâder-i

..... Şeyh el-mezbûr

Mustafa veled-i Ahmed

Hıdır birader-i O

Nefer 15

Hâne 4

33b

Hınta, müd 10, 600

Şa'ir müd 3, 150

Burçak, müd 1, 50

Öşr-i bennâk 30

Öşr-i kovan, 10

Asiyâb kıt'a 8, müd 8, 440.

Resm-i çift 111

Bad-ı hevâ 10

Şeyh çiftliğini zikr olan vakfiyede bir müdlük bağ yeri vardır defter-i köhnede Ekünlü hâriçden bir çiftlik yerdir eşmelü 37.

NEFS-İ ANKARA MERHÛM ŞEYH ÇELEBİ

Bir darü'l-huffâz binâ idüb, kendü canı için yevmî dört cüz Kur'ân okumak için ta'yin idüb, evkâfı budur ki zikr olunur.

An icâre-i mukabele, Öksüz Yeri dimekle ma'rûfdur, fî sene 1000.

An kirâ-i dekâkin der Sûk-ı Külâh-ı Dûzân, bâb 2, fî sene 240.

Yekûn: 1240

MEZRA'A-İ DİB DEDE TÂBİ'-İ KARACADAĞ AN KASABA

Vakfiyet üzre kadîmden tasarruf olunur Dib Dede Zâviyesinde ayendeye ve revendeye hizmet olunmuş. Esir kızı dimekle bilinir yerdir mahalli zarûredden menzilgâh imiş. Mezkûr Dib Dede evlâdından Şeyh Turasan meşîhât mukarrer olunmuş elinde pâdişâhımız mukarrernâmesi vardır.

34a

Defter-i köhnede mastûr hâliyâ nezd-i mezkûrden berât-ı hümâyûnla Bağlu Şeyh oğlu Ballu ve Kasım oğlu İsa'ya verilmiş ve bir hisse Kutluhan oğulları Nasuh ve Yusuf'a verilmiş, bâ-berât-ı hümâyûn.

Piri Ahmed veled-i Seydi Ali, çift

Ali veled-i O, çift

Veli veled-i Seydi Ahmed, çift

Seydi Ahmed veled-i O, mim

Çakır? Veled-i Turhan, çift

Satılmış veled-i O, mim

..... Şeyh

Hacı Ali veled-i Bağlu Şeyh

Yusuf birader-i O

Ahmed veled-i Kasım

Şeyh veled-i Ali

Nefer 10

Hâne 4

Hâsıl 973

Hınta, müd 10, 600

Şa'ir müd 4, 200

Öşr-i bennâk 10

Bad-ı hevâ 15

Asiyâb hârab

Resm-i çift 148

Mezra'a-i Dib Dede? el-mezbûr sınıruna niza' olmağın hükm-i hümâyûnla teftiş olunub, Yurdundan illegal?..... iki yol arasına andan Arslan Deresine andan Salman Pınarına andan Gökçe Pınara andan Hamallu Dereye ve andan Karacadağ vardır deyû hükm olunub hüccet-i şer'iyye olmağın kayd olundu.

VAKF-I ZÂVİYE-İ ŞEYH EVRÂN NEFS-İ ANKARA

Nevâhi kasabada bir çiftlik yer imiş kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunub mezkûr Şeyh Ozan evlâdından İvaz mülk-i tasarrufunda imiş ayendeye ve revendeye hizmet iderler imiş el-hâletü hâzihî mezkûr İvaz mülk yeri olub kendü ihtiyarıyla ferâgat idüb Yusuf'a sadaka olunmuş elinde pâdişâhımız mukarrernâmesi vardır deyû defter-i köhnede mastûr hâliyâ Yusuf fevt olub oğlu Seydi kalmış.

Hâsıl: 150

34b

EVKÂF-I MEVLÂNA CELAL BİN NECMEDDİN KUŞHISARÎ

Vakf-ı mezkûre ve gayrihu tevliyet ber mûceb-i vakf-ı Hamid oğlu Muhiddin'e şart itmiş el'ân mutasarrıf.

Hânehâ der Mahalle-i Hacı Arab, bâb ki mu'allimhânedir.

Dekâkin-i der Sûk-ı Şehabeddin Çelebi, fî sene 360.

Dükkân-ı Cihet-i der Sûk-ı Ahî Ali, fî sene 170.

Zemîn-i der nefsi-i Ankara der civâr-ı mülk-i Selman Çelebi ma'a eşcârü'l-müsmiret ve gayr'ü'l-müsmiret, hâsıl fî sene 500.

Mukabele-i eş-şehr-i Aşkele? Yeri der Ankara, fî sene 200.

Mukabele-i diğêr der nefsi-i mezkûre eş-Şehr-i Bakir Yeri?, fî sene 300.

Yekûn: 1530

VAKF-I KAL'ACIK

Bağ der Karye-i Mecidviran, fî sene 20.

Bağçe diğêr karye-i mezkûre, fî sene 20.

Bağçe diğêr karye-i mezkûre, ma'a'l-eşcâr-ı, fî sene 60.

Bağ-ı diğêr zâhir Kal'acık, fî sene 40.

Bağ-ı diğêr-i der Kal'acık el-mezbûr, fî sene 300.

Zemîn-i Kara ve zemîn-i Çoraklık ve zemîn-i Yurtlu, hisse-i sülüs-ı 50.

Zemîn-i Taş Kesdük, 20.

Hâne-i der karye-i Mecid harâb.

Vakf-ı 20.000 akçe dahî vakf etmişdir ani'l-rih, fî sene 2500.

Yekûn: 4540 der Ankara ma'a Kal'acık.

Îmâmet fî yevm 2.

Mu'allim fî yevm 3.

Müezzin fî yevm 1.

Berâ-yı eczâhan, fî yevm 1.

Halife-i Mu'allimhâne 4.

Şeyh Hacı Bayram Sultan Cami'inde kürsüsünde kıra'at ide ki iki aşr okurmuş.

Berâ-yı müsellağ 1.

Kendü binâ ettiği Mescid-i Mezbûre çerağ-ı yağı için, fî sene 100.

35a

Berâ-yı Hacı Hamza, fî sene 100.

Cihet-i tevliyet ve nezâret-i evkâf-ı mezkûre mahsûlatından himemdir.

Nâzarımda ihtiyâç var deyû der devlet-i berât-ı hümâyûnla nezâret-i vâkıf akrabasından Edhem oğlu Piri ve Nebi oğlu Mahmud'a virilmiş.

EVKÂF-I ÇİFTLİK AHÎ MİNNET DER KARYE-İ YAPRACIK

Tâbî'i kasaba der tasarruf-ı Mustafa bin Şeyh İvaz berât-ı pâdişâhi köhne defterde bulunmadı hâliyâ teftiş olunur otuz kırk yıldan berû vakf bilinür vakıfdır vakf-ı tasarruf oluna gelmişdir deyû mu'temed-i aliyye kimesneler şehâdet eyledükleri ecilden defter-i cedîde vakıf kaydı olundu.

Hâsıl: 220

Mezra'a Lala kârbânsarâyın iki Sultan Çiftliği vakıf yeri vardır. Evvelden Kırmılı Ahmed nâm kimesne ber-vech-i tevliyet mutasarrıf itmiş mezkûr kendü ihtiyarıyla bırakub mahlûl olduğu sebebden Mevlânâ Alaaddin'e sadaka olunmuş elinde pâdişâhımız berât-ı var hâliyâ berât-ı hümâyûnla Kemal Çelebi bin Şaban'a virilmiş.

Hâsıl ani'l-galle ve iki kıt'a asiyâb ve gayrihu 1354.

Şa'ir der müd-i? mezra'a-i mezbûre, fî sene 40.

35b

VAKF-I MEZRA'A-İ DİKİLİ VE YAZILUCA TÂBİ'İ KASABA

Hâriç ez defter der tasarruf-ı Derviş Emirşah bâ-berât-ı hümâyûn kadîm vakıfdır deyû Şeyh? kimesneler şehâdet idüb vakfiyet üzre tasarruf olunurmuş bu üzere der devletden Emirşah'a berât-ı hümâyûn virilmiş ve elinde altmış yıldan berü ve müverrih vakfiye olub izhâr itmeğin kayd olundu ki mezkûr Emirşah ve Derviş el-mezbûre bir zâviye binâ idüb ayendeye ve

revendeye hizmet etmek üzere verilmişdir bâ-berât-ı ve bu üzere Merhûm Sultan Bayezid Nurullah Hazretlerine dahî berât virilmiş.

Safa veled-i Hacı Bekir

Hacı Bekir veled-i Berhan?

Hâsıl: ani'l-galle ve resm-i otlak ve gayrihu, 1000.

NEFS-İ HAMÂMI RİCAL Kİ SULTAN HAMÂMI DİMEKLE MEŞHÛR

Der nefsi-i Ankara der tasarruf-ı Süleyman Çelebi bin Mehmed Çelebi mülkiyet üzere tasarruf ider deyû şer'i hüccet ibrâz etti deyû kayd olmuşdur defter-i köhne el-hâletü hâzihî mülkiyet üzere mutasarrıfıdır deyû kayd olmuş hâliyâ mezkûr Süleyman Çelebi vakf-ı ebnâ idüb ebnâ münkariz olıcak evlâda ve evlâdı münkariz olıcak Mekke-i Şerife Şerefe Allahu ve Azemuhâ? Vakf-ı evlâd deyû vakfiyesinde şart itmiş hâliyâ evlâdından Süleyman Çelebi Kızı Efendi Bula elindedir.

Hâsıl: fî sene 2300

36a

EVKÂF-İ İMÂRET KARACABEĞ DER NEFS-İ ANKARA

An Karaca Beg der şehir-i Ankara, fî sene 2400.

An zemîn-i Köşk der Meydan-ı Sultan, fî sene 160.

Mezra'a-i der civâr-ı Meydan-ı Sultan altı müdlük yerdir, fî sene 1000.

An sirhâne? der civâr-ı Hamâm, fî sene 1000.

Sirhâne? diğer, fî sene 150.

Bağçe der Vâdi-i Galaba, fî sene 100.

An icâre-i bağçe der Habib İmâreti, fî sene 200.

Dekâkîn-i der nefsi-i hamâm, fî sene 50, sabunhâne olmuş.

Mezra'a-i der dâmen? Erzurum beş müdlük yerdir, fî sene

Yekûn: 26760

VAKF-I ÜMMİ BİNTİ CEMAL DER MAHALLE-İ BAKLACI

1000 akçe vakf idüb şart etmiş ki yevmî iki cüz kıra'at oluna birini Şaban oğlu Kemal binâ itdüğü mu'allimhâne mu'allimine ve birini mahalle-i mezbûre mescid-i müezzini okuya ve müteveli ve nâzır şart itmişdir.

Hâsıl, ani'l-rih, fî sene 750, li'l-cüzhân 600, li'l-müteveli 100, li'l-nâzır 50.

36b

AN EVKÂF-I İSA BEĞ BİN BAYEZİD PAŞA

Berâ-yı medrese ve zâviye-i ev der Burusa mukarrâtı.

An Bâzâr-ı Benan-ı köhne der Ankara dekâkin kıt'a 92, fî sene 11.340.

Ber mukâta'a-i Kapan-ı Meyva, der Ankara, fî sene 4333

Yekûn: 15.673

VAKF-I ZÂVIYE-İ AHÎ ELVÂN

Meşihatış der-yed-i Seydi Piri bâ-berâtı

An icâre-i mütealli?, der kurbu Gülhuriyyun, hâsıl 400.

Mezra'a, der karye-i Etlik iki çiftlik yerdir, hâsıl 550.

Yekûn: 950

EVKÂF-I HOCA İVAZ DER NEFS-İ ANKARA

Der tasarruf-ı Haydar Baba bin Tayyib Baba bâ-berât-ı hümayûn

Zemîn-i bostan der kurb-ı Kantare-i Kangırı, fî sene 800.

An kârbânsarây der Bâzâr-ı Ganem ma'a ed-dekâkin, fî sene 500.

Üç ev ve bir ahûr ve bir dükkân der mahalle-i Yavi, fî sene 60.

Bir ev ve bir dükkân der Bâzâr-ı Ganem, fî sene 30.

Ani'l-dekâkin fî Sûk-ı el-Kâttânîn Battal

Kârbân sarây der Sûk-ı Serrâcin ma'a ed-dükkân el-vâhid harâb.

Yekûn: 1390

37a**VAKF-I MATBAH-I ŞEYHÜ'R-RÛM SULTAN HACI BAYRAM EL-MERHÛM
KUDDÎSÎE SIRRIHÛ**

An evkâf-ı Mahmud Paşa el-matbah el-mezbûre, fî yevm 5, fî sene 1800.

An dükkân kassâb, fî sene 100.

Dekâkin-i haffâf, harâb 1, ma'mur 2, fî sene 36.

Dükkân-ı attâr, fî sene 100.

Dükkân-ı haddâd, fî sene 40.

Dekâkin-i der Piş-i Hamâmı Pâpân

Dükkân-ı der Habib Hamâmı mezkûr, fî sene 30.

Dekâkin-i Neccar Pâpân harâb.

Dekâkin-i der Bâzâr-ı Ali Tatar?, fî sene 36.

Yekûn: 2272

VAKF-I HACI TURUD VELED-İ HACI SÜLEYMAN

50.000 akçe vakf idüb şart itmiş ki yedî nefer kimesne yevmî bir cüz okuya Hacı Bayram Sultan Türbesi üzerinde yevmî birer akçe ve üç nefer kimesne türbe-i mutahiru'l-mezbûrede sabah ve ikindü ve yatsuda vaaz kıra'at ideler. Her biri ayda 25'er akçeye, ani'l-rihb 5000.

Lî'l-cüzhavânân nefer 7, fî yevm 7.

Lî'l-virdhânân Neferân 3, fî şehr 60, fî sene 320.

Vakf-ı türbe-i mezkûre kurbunda olan Müslim, yevmî 2 akçe şart itmiş ma'a mesâlîha.

Vakf-ı mütevellî Muhiddin Halife ebnâsına şart itmiş hâliyâ Muhiddin fevt olub oğlu Seydi Mahmud mütevellidir ber mûceb-i vakfiye berâ-yı tevliyet, fî yevmî 2.

37b

Vakf-ı mütevellî el-mezbûr zikr olan yedi cüzden birini kıra'at ide deyû ber mûceb-i vakfiye şart etmişdir.

Ve nezâret-i ebnâsına ve ebnâ münkariz olıcak evlâda deyû şart etmiş, fî yevmî 7.

Yekûn: 5320

EVKÂF-I MERHÛM HASAN PAŞA Kİ AKŞEHİR'DE OLAN İMÂRETİNE VAKF İTMİŞDİR DER NEFS-İ ANKARA

Hamâmı hisse-i der Mahalle-i Belkıs, fî sene 15000.

Hamâmı diğer der Mahalle-i Kâfir Köyü, fî sene 2500.

An kıst-ı kârbân sarây der kurb-ı Tahte'l-Kal'a, fî sene 15000.

Asiyâb-ı eş-şehr-i Yazun Oluk der nefsi-i Ankara, fî sene 6000.

Yekûn: 38.500

MEZRA'A-İ OĞUZ ÇAYIRI TÂBİ'-İ AYAŞ

Rusûm-ı örfiye timâr ve öşr-i şer'iyye Vakf-ı Câmî'i Haffâz Kal'a-i mukarrer deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer.

Hâsıl anî'l-galle ve gayrihu, 2400

MEZRA'A-İ AVŞAR HATİB TÂBİ'-İ ANKARA

Kadîmü'z-zamândan Ankara Kal'asına Sultan Alaaddin Câmî-i huffâzına sarf olunur vakf itmiş şimdi ki hâlde nısfına Hatib Nimetullah ve nısf-ı aherine hâfızlar mutasarrıfıdır deyû kayd

38a

Olunmuş der defter-i köhnede hâliyâ Hatib Muharrem mutasarrıfıdır bâ-berât-ı hümâyûn, hâsıl 200.

Bağçe-i der karye-i Balgat der kasaba, fî sene 100.

Asiyâb der karye-i mezbûre, fî sene 185.

An zemîn-i Hâtûn der civâr-ı şehr, fî sene 60.

Cem'an: 4535

Sekiz nefer hâfız cüzhân olub hâfızlık dahî iderler bâ-berât-ı hümâyûn yevmî bir akçe üzre, fî sene 2880.

Cihet-i ser-muhassıl bâ-berât-ı hümâyûn Muharrem, fî sene 200.

Cihet-i hattâbîn el'ân, hâtib Muharrem bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevm 2, fî sene 720.

Vakf-ı câmi'-i fî sene 180

Cihet-i tevliyet-i mezbûr fî yevmî 1.

Cihet-i kayyum, fî sene 180.

Hamza Fakîh nâm kimesne mescid-i mezbûre rakabesi için 2000 nukud akçe vakf itmiş, anı'r-ribh 200.

Ve hisâr-ı içinde İshak nâm kimesne bir hissesini ve bir kış evini ve bir ahûrunu ve bir anbârını mescid-i mezbûre çerağ-ı yağına sarf ola deyû vakf itmiş, fî sene 60.

EVKÂF-I İSHAK PAŞA DER ANKARA

An mukata'a-i hamâm hissesidir Tahtü'l-Kal'a, fî sene 16000

An mukata'a-i hamâmı diğer hissesi ve diğer? İskender, fî sene 19000.

An icâre-i dekâkin der Habib hamâm evvel bâb 11, fî sene 450.

Asiyâb-ı der Vâdi-i Akşehir?, kıt'a 2, hâsıl 2600.

Asiyâb-ı diğer der karye-i Ahurcuk, kıt'a 1, hâsıl 500.

Ve mezkûr İshak Paşa'nın şehre gelen harkı başında iki dönüm mikdârı

38b

Mülk yeri var mülkiyet üzere tasarruf olunmuş hâsıl 100.

Mezkûr Tahte'l-kal'a civârında olan hamâm kurbunda bir kıt'a mülk yer sâtûn alınmış ki hamâm esbabın hıfz itmekçün.

An icâre-i bâşhâne ki İshak Paşa'nın mülk itmiş Kethüdâsı Hacı Sinan temlik itmiş mezkûr Hacı Sinan dahî İnegöl'de ki ma'allimhânesine vakf itmiş, hâsıl 2500.

Yekûn: 41.100

VAKF-I ZÂVİYE-İ YANUCAK

El'ân der tasarruf-ı İbrahim Baba bin Hacı Bayram Sultan bâ-berât-ı hümâyûn.

Mezra'a-i Yanucak nâm-ı diğêr Oğul Beg tâbî-i Karacadağ hâriç ez-defter, hâsıl 2310, hınta müd 6,1060, şa'ir müd 10, 750.

Mezra'a-i mezbûre köhne defterde ne timâr ve ne vakf olundu amma vakf-ı tasarruf oluna gelmeğın vakıf kayd olund ber müceb-i berât-ı hümâyûn.

EVKÂF-I MERHÛM MAHMUD PAŞA

An icâre-i bezzâsistân, der nefsi-i Ankara sandık fî şehr-i Alaca, aded 96, fî sene 12600.

An icâre-i dekâkîn bâb 210, ma'a bâşhâne, fî şehr-i 3300, fî sene 39600.

39a

An kârbân sarây ma'a dekâkin bâb 28, fî şehr-i 428? fî sene 12.000.

Cihet-i hitabet der tasarruf-ı Mustafa kethüda ber şehr-i bâ-berât-ı hümâyûn fî yevmî 10.

Yekûn: 67.500

El-mesarıf; eczâhavân der Türbe-i Hacı Bayram nevvera Allah merkade medfun 10, fî yevmî 10.

Edhem Baba veled-i Baba Ahmed, yevmî 1.

Baba İbrahim bin Edhem Baba, yevmî 1.

Ali Baba birâder-i O, yevmî 1.

Muhiddin veled-i Taceddin, yevmî 1.

Hacı Salih yevmî 1.

Muhiddin imâm, yevmî 1.

Her kim imâm olursa cüzi o okuya deyû hükm-i hümâyûn.

Mezkûrun eczahânı Edhem Baba her kimi ihtiyâr iderse o ola deyû hükm-i hümâyûn verilmiş.

EVKÂF-I MEHMED PAŞA DER ANKARA

Vakf-ı imâret-i mezkûre der Üsküdar.

Mukata'a-i kârbân sarây ma'a dükkân der Ankara, bâb 48.

An icâre-i dükkân-ı Sabbah der Ankara, bâb 4.

Fî sene 20.000

Cihet-i hitabet der tasarruf-ı Seyyid bin Mustafa Çelebi kethüda şehr-i bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevmî 3.

NEFS-İ ANKARA DER MERHÛM EYNE BEG SUBAŞI

Binâ etdüği hamâmın Melike Hâtûn bin eşrefî mukâbelesinden verdiği 17 akçeden gayri ki vakf itmiş, fî sene Melike Hâtûn, 7560.

Cihet-i nezâret der tasarruf-ı Mustafa Çeleb-i kethüda ber-şehr-i bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevm 3. Cihet-i meremmet fî sene 2.

39b**VAKF-I KAZANCI OĞLU ALİ FAKÎH**

Ankara nevâhisinde Haymâne Deveciler yanında gölgelik? bir cem'i mescid-i binâ itmiş.

Saru Şeyh oğlu İsmail Hatib İbrahim Fakîh 2000 akçe vakf eylemiş, hâsıl ani'l-rih 300.

İbrahim nâm kimesne müezzinine 1000 akçe vakf eylemiş, ani'l-rih 150.

Yekûn:450

VAKF-I ZÂVİYE BABA SAMUT TÂBİ'-İ KASABA

El'ân der tasarruf-ı Seyyid Sinan veled-i Mehmed

Mezra'a-i der nevâhi Ankara iki çiftlik mikdâr-ı yerdir, hâsıl ani'l-galle ve gayrihu 300.

Yoncalık der Zâviye-i mezbûre, hâsıl 300.

Vakf-ı evlâd-ı deyû ve evlâda mastûr deyû Seyyid Sinan berâtında mastûr köhnede bu kayd.

Nefs-i karye-i Sarular der Murtazabat, hâsıl 2174.

Zikr olan mezra'anın içindeki Çubuk Suyu kurbunda olan Çeneli? Yeri Harman Yeriyle buçuk çiftliği verilmiş be-hüccet-i şer'iyye Tanrıvermiş oğlu İsa'ya ve bir müdlük timâra.

Yekûn: 2774

NEFS-İ ŞEHR-İ ANKARA DA HACI MEHMED BİN HACI ŞEMSEDDİN

Kendünün mülk evlerini mahutasıyla? Ve Karye-i Şehne? Değirmeni kurbunda olan ve bağçesün ve Fazıl oğlu Yoncalık kurbunda Dolablu mukabele dimekle ma'rûf mukabelesini vakf-ı evlâd idüb karnen ba'de karnin ve ba'de batnen ba'de batnin ba'de'l-inkırâz aslah-ı akrabasına vakf ola deyû vakıfnâmesinde kayd olunmuş el-hâletü'l-hâzihî

40a

Evlâd münkariz olub akrabasından İshak bin Ali nâm kimesne mutasarrıfdir deyû mukayyed der defter-i köhne hâliyâ İshak fevt olub oğlu Yakub'a intikâl idüb ol dahî fevt olub kızı Nefise'ye müntakil olmuş defter-i cedîde kayd olundu.

Hâsıl: 600

VAKF-I HACI SEYDİ DER KURB-I BÂZÂR-I KEHLE

An kirâ-i dekâkin der civâr-ı mescid el-mezbûr, bâb 6, fî şehr-i 12, fî sene 144.

Mezra'a-i der kurbu Kantara Samiya Hâtûn, hâsıl 150.

An kirâ-i hânehâ, der kurb-ı mescid-i muattil Papan.

İki dükkân yeri var harâb.

Yekûn: 294

VAKF-I ÂHER İKLİM HÂTÛN NÂM KİMESNE

Kendü canıçün 10.000 nukûd akçe vakf idüb şart itmiş ki istirbâh olunub ribhından hâsıl, hâsıl olan meblağdan iki cüz Kur'an okuya iki hâfız fî şehr 40, hâsıl ani'l-rihb fî sene 1000.

Cihet-i tevliyet-i hums, hâsıl fî sene 200.

Yekûn

40b

Mezra'a-i mezbûre hükm-i hümâyûnla mahdûddur bir tarafı Elyazılı? kal'asına ve bir tarafından Kara Kaya Boğazına ve bir tarafından İli Pınarına ve bir tarafından Kızıl Ağıl ve bir tarafından Kırk Pınar ve bir tarafı Karalar kurbundadır ki Kaya'ya müntehidir ber mûceb-i hükm-i hümâyûn ve hüccet-i şer'iyeye.

MEZRA'A-I DANIŞMEND

Ki iki çiftlik vakıf yeri vardır deyû vakıf değirmeni vardır Aydın Şeyh veled-i Danişmend tasarruf ider deyû kayd olunmuş der defter-i köhne el-hâletü hâzihî imâm elindedir deyû bâ-berât-ı hümâyûn el'ân pâdişâhımızdan mezkûr in'am-ı tecdîd-i berât eyledi

Mezra'a-i Şahine Pınarı der cedd-i mezra'a-i mezbûre Yurd-ı Cihan Şah ma'a birâder-i imiş nesl-i evlâd-ı Bozkırlı ber mûceb-i hüccet-i şer'iyeye Akçe Mescide varınca.

Hâsıl: 1200

VAKF-I MEZAR-I MEHMED BİN ABDULLATİF

Dört müdlük mikdârı iki pâre yerdir ve Kerim oğlu Değirmeni dimekle ma'rûf değirmenin rub'ı hissesi dahî vakfdır el'ân Seydi İbrahim tasarruf ider hâliyâ fevt olub vâkıfın evlâdından Ahî Hüsam oğlu Mehmed elindedir ber mûceb-i hüccet-i kâdı hâsıl 50.

VAKF-I ZÂVIYE-I PÂPÂNİ DER NEFS-I ANKARA

Kadîmden vakfiyet üzre tasarruf olunur el'ân pâdişâhî Çubuk Suyu civârında bir çiftlik yeri vardır subasar? Der tasarruf-ı Muhtereme Hâtûn bint-i Baba Ahmed öşrûn ve rusûmun verir ber mûceb-i mezkûr deftere sebt olundu bi-

emr-i hâkâni deyû defter-i köhnede mastûr yine kemâkân mukarrer merhûm
Sultân Bayezid'ın berâtıyla der tasarruf-ı Mustafa.

Hâsıl: 150

41a

VAKF-I ZÂVİYE-İ ÂHİ MAHMUD DER NEFS-İ ANKARA

Meşihatîş der tasarruf-ı Mevlâna Seydi Mahmud

An icâre-i bostanlık ki evaltı? Dimekle ma'rûfdur, hâsıl fî sene 300.

An icâre-i bostanlık ki Güllelik dimekle meşhûrdur, fi sene 450.

Yekûn:750

Zikr olunan zâviyenin yerinden bir kıt'a yerin müsellâh-ı mezbûre Şah Beğ
kızı Safiye Hâtûn yılda 100 akçe icâre verecek olmuş, be hüccet-i şer'iyye.

VAKF-I ÇAH-I GÜLHURRİYYUN

Mezkûr çah civârında bir pâre yoncalık vardır der tasarruf-ı mezkûr el-hâletü
hâzihî mezkûr câhın vakf-ı Hacı Muhammed elindedir, hâsıl 100.

EVKÂF-I ZÂVİYE-İ VE CÂMÎ'-İ TURASAN BEG DER KARYE-İ AKÇAKAVAK TÂBİ'-İ YABANABÂD

Vakf-ı Ahî Tuğrul ve Ahî Çerkez an Karye-i Karaca Kaya tâbi'-i kasaba
Hüdâvendigâr zamanında dahî bir yer imiş mezkûratdan Turasan Beg satun
alub mescidine ve zâviyesine vakf itmiş deyû olmuş der defter-i akdem el-
hâletü hâzihî müceb-i mezkûr üzerine mukarrer vakıfdır.

Yusuf veled-i Mahmud, çift

Veli veled-i O, bennak

Hasan birâder-i O, mim

Mustafa veled-i Hacı Cemal, çift

Hâne 3

Mücerred 1

41b

Hâsıl: 471

Hınta müd 3, 180

Şa'ir müd 2, 100

Burçak müd 1, 50

Öşr-i bennâk 11

Öşr-i kovan 17

Resm-i çift 84

Resm-i ganem 29

Çayır ... 12

An evkâf-ı zâviye-i el-mezkûre der nefis-i Ankara.

An kıt'a-i hamâm der şehir-i 3500

Bağçe-i der piş-i hamâm harâb

Bağçe-i diğer der Habib? Hamâm, fî sene 100.

Bağçe der Vadi İsa, fî sene 200.

An icâre-i mezra'a-i Derban Gülci? Beg, 50.

Bağçe der bân-ı mezkûr, fî sene 35.

Zemîn-i der bân-ı mezkûr hâli.

Bağçe ve Otri, fî sene 20.

Bağçe-i hamâmı karşusunda 10.

Dekâkin-i der Tahte'l-Kal'a, bâb 15, ma'mûr 13, harâb 2, fî sene 1488.

Zemîn-i der taht-ı namazgâh, fî sene 150.

Dekâdin-i der Sûk-ı Haffân bâb 6, fî sene 600

Zemîn-i der harâb.

Ve iki dükkân yeri dâhi Hasan Paşa Kârbân Sarayına ilhâk olunmuş, icâre-i fî sene 25.

Dükkân-ı der Mahalle-i Âhi bâb, harâb.

Zemîn Harâb.

Yekûn: 6279

VAKF-I EVLÂD-I TURASAN BEG

Ki evlâdından Mustafa Çelebi oğlu Ahmed Çelebi ve Mehmed Çelebi kızı Esen Hâtûn mutasarrıfıdır.

An nısf-ı kıst-ı hamâm, fî sene 3500.

Bağçe-i Çukurpare der der Vadi-i Bend, fî sene 300.

Yekûn: 3800

42a

VAKF-I MEZKÛR ŞABANZÂDE KEMAL ÇELEBİ

At Bâzârında iki dükkânın ve bâzâr-ı mezkûrede iki dükkân dahî ve Bit Bâzârı mezkûreden iki dükkân dahî ve Bit Bâzârında iki yüzlü bir dükkân ve bâzâr-ı mezkûrede bir dükkân dahî ve Koyun Bâzârında iki dükkân dahî ve Şehabeddin Çarşusunda bir dükkân dahî ve Hacı Murad Seydi oğlu Çarşusunda iki dükkân Aşçı Ali Çarşusunda Etmekçi dükkân ve mezbûr Şehabeddin Çarşusunda bir dükkân dahî ve karye-i Muhyide bir değirmen ve mahrûse-i mezbûre zeylinde Tuna Pınarı Karyesinde bir mukabele bu cümle hudûdu vakfiyesinde mastûr mezkûr ki Hâtûnu Hacı Bula ebnâsına batnen ba'de batnin ve Ali? evlâdı ve evlâd-ı evlâda karnen ba'de karnin kisb-i ferâyız? Allah-u Te'âlâ ve dahî vakf-ı mezkûr dükkânlar ve değirmenler ve mukabeleler rakabesiçün bunlar ki icâresinden yevmî üç akçe ta'yîn eylemiş ve mademki hayatta olan avretine iki akçe ola mâ bâkiye ebnâsına evvela? on iki akçe vefâtından sonra ve ebnâ münkariz oldukdan sonra evlâdına ale't-tertib vakf-ı evlâd eylemiş ve mâdemki kendü hayatta kendü müteveli ola ve ba'de'l-mevt ebnâsına ve ba'de'l-evlâdına ve ba'de'l-inkirâz hâkimü'l-vakt olan bir gâni sâlih kimesne nasb ide ve kayd-ı şer'iden müteveli nısf olan günde iki akçe ola ve iki akçe dahî Baklacı Mescidi imâmına ve bir akçe müezzinine ve mu'allim-i mezkûr için ve mâzeret için yevmî bir akçe ve sâlih ehl-i âlime yevmî iki akçe ve icâretten mukabeleden bâkî kalan müteveli hıfz idüb, halef ile mu'amele idüb rakabeye sarf ide ki mescidin ve Müslim ve dükkân ve değirmendir ve mu'allimhânedir ve merkane? müteveli haraç idecek nâzır ma'rifetiyle ide deyû şart itmiş.

Hâsil ani'l-rihb 2400

42b

VAKF-I ŞABAN OĞLU MEVLÂNÂ KEMAL KÂTİB-İ MAHKEME-İ NEFS-İ ANKARA

Mahrûse-i mezbûrede Baklacı Mahallesiinde bir mu'allimhâne binâ idüb, 16.000 akçe vakf idüb hâsıl içün şart itmiş ki fakir oğulları ve yetimleri ta'lîm iderler ve mahalle-i mezbûre mescidi çerağ-ı yağına ve Bademlü Mescidi çerağı yağına ve mu'allimhânedeyevmî bir cüz okuya Hazret-i Resul rûhiçün deyû ve mu'allimhâne el-mezbûrede okuyan oğlancıkların kâdir olacak yevmî bir Tebâreke Sûresini ve on birer İhlâs ve birkaç kere tevcîd iderler ve andan sonra bu sâhib-i hayrâta sen rahmet eyle diyeler ve mu'allim-i mezkûr kimesneden hediye ve gayri nesne almaya.

Hâsıl: ani'l-rihb

El-mu'allim, fî yevmî 3, fî sene 1080, kendü hayâtta iken bu mikdâr virile.

Ve mu'allim-i mezkûr kırâ'at-ı cüz içün 1440, kendü fevt olunca bu mikdâr virile.

Vakf-ı li-çerâğı el-mescid-i fî mahalle-i Baklacı, fî sene 80.

Vakf-ı li-çerâğı el-mescid-i Bademlü, fî sene 25.

Vakf-ı li-müezzin-i el-mescidi'l-Baklacı, fî sene 100. Ve ba'de'l-salât ve'l-ezân vâkîf duayla ana.

Vakf-ı li-mütevelli fî sene 500.

Vakf-ı li-rakabe-i mescid el-mezbûr binâ etdüğü mahalle-i ve mescid Baklacı? (Bağluca) fî sene 200.

Vakf-ı li-imâmı mescid-i el-Baklacı? Fî sene 100.

Vakf-ı kış olıcak mu'allimhâneye odun, fî sene 70.

Vakf-ı mütevelli batnen ba'de batnin ebnâsına vakf eylemiş eğer sâlih olursa deyû ve eğer bulunmazsa hâkimü'l-vakt olan bir sâlih kişi nasb ide deyû.

43a

VAKF-I KİLİSECİK YERİ DER NEFS-İ ANKARA

Kilise-i mezbûre kurbunda bir mikdâr yer olup ve Abdülvasi Zâviyesi dimekle ma'rûf zâviyenin yeri olup hükm-i hümâyûnla teftiş olunub, Ankara Kadısı zemîn-i mezkûre-i kiliseye hükm idüb, mutasarrıf olan kiliseye hüccet-i şer'iyeye virmişki hudûdu cihetinde mastûrdur ki Akdik Köyü'ne giden yolla kilise-i mezkûrenin aralığı ki elli arşûn yerdir ve tarîk-i şarkîsi yetmiş arşûn yerdir ve tarâf-ı gurbîsi seksen sekiz arşûn yerdir.

VAKF-I MUSTAFA OĞLU HACI MEHMED

5000 akçe vakf idüb şart itmiş ki aslah evlâdı mütevellî ola nâzır Küçük Sofu oğlu Yakub ola ve istirbâh olunub hâsıl olanı 170 akçesün yevmî bir cüz okuya Hacı Bayram Sultan Mescidinden ve mescid-i mezbûre çerâğ-ı yağına yılda 25 akçe ola ve çerâğ-ı yağın için ayda bir akçe ki 12 akçe olur ve 10 akçe dahî mescid-i mezbûre müezzinine ve 25 akçe dahî Veli Bedreddin imâmına ve müezzinine yılda 9 akçe ve 175 akçesin türbe-i mezbûre kapûsunda olan müsellâha ve mütevellîye 70 akçe ve nâzırna 60 akçe ve Hacı Bayram Sultan Mescidine rakabe için 150 akçe ve cüz-ü aslı olan okuya deyû evlâdı münkariz olıcak türbe-i mezbûre hâfızına olan ve mescidi Veli Bedreddin Mahallesinde olan iki suffesini ve iki kış evlerini ve üç odasını ve bir ahırını ve iki odasını batnen ba'de batnin vakf-ı evlâd eylemiş, evlâdı münkariz olıcak Şeyh-i mezbûre imâmına ola deyû vakf eylemişdir ber mûceb-i vakfiye.

Hâsıl: ani'l-rihb 500

43b

VAKF-I AHMED ÇELEBİ KARACABEĞ

Üzerinde cüz okuyan cüzhânlar için ki on beş nefer cüzhanlardır günde bir cüz Kur'ân okuyub birer akçe tasarruf iderler.

Mukata'a-i kârbân sarây der Bâzâr-ı Bit, hâsıl 4000.

İcâre-i dükkân-ı habbâz, der Sûk-ı Ganem, fî sene 360.

İcâre-i dekâkîn der Sûk-ı Küllâh-ı Dûzân, harâb.

İcâre-i dükkân, der Sûk-ı der Burusa, bâb 8, fî sene780.

Yekûn: 5140

Mezkûr Ahmed Çelebi üzerinde vaz'ı olan eczâ için 32.000 akçe vakf olunub şart olunmuş istirbâh olunub ribhından hâsıl olan meblağ-ı eczâ içinde vakf olunur deyû köhne defterde mastûr zikr olan akçeden 3100 akçesin Hızır nâm kimesne müteveli kârbân sarâyı rakabesine haraç eylemiş ve 2000 akçesini müteveli duran Mustafa Çelebi zayı'î olmuş şeri'ile 5200 akçe ve dahî yirmi sekiz müteveli Mehmed Çelebi müflis olub, elinde zayı'î olmuş deyû evkâf-ı mezbûre kâtibi Mevlâna Sinan elinde hüccet-i şer'iyyeleri var ki bâkî 22.500 akçe kalmışdır.

Hâsıl: ani'l-rih 2250

Yekûn: 7390

44a

ZÂVİYE-İ ŞEYH HASAN FAKÎH VELED-İ ŞEYH YAKUB FAKÎH

Mezkûr Şeyh Hasan Fakîh sekiz nefer dervişiyle diyâr-ı Karaman'dan gelüb Ankara'da vilâyet-i mezbûreye gider Tekke-i Ceylan nâm mevzî'i kurbunda olan iki kulu? nâm hâlî ve zira'ât olunmaz tahminen iki çiftlik yer ki ... ve tarîk-i cadde mahuf olmağın üzerinde zâviye binâ idüb ayende ve revendeye hizmet idermiş hâliyâ pâye-i serîr-i a'lâyâ arz olunub çiftlik-i mezbûresin mahsûlât-ı zâviye-i mezbûreye âyende ve revendeye sarf olunub sekiz nefer dervişleriyle resm-i avârız virmeüb zâviye hizmet itmek vechi üzre emir olunmağın defter-i cedîd-i hâkânîye kayd olundu.

Yakub veled-i Şeyh

Der mukarrer ?

Hamza Fakîh veled-i Ahmed Derviş

Piri birâder-i O, çift

Veli birâder-i O

İsa veled-i Hasan

Mahmud veled-i Turak

Süleyman veled-i İshak

Ali birâder-i O

Salih Birâder-i O

Nefer 8

Hâsıl: 220

Hınta, müd 2.

Zemîn-i? 120.

Şa'ir, müd 7.

Zemîn? 100.

.... Burusa

44b

VAKF-I İBADULLAH OĞLU HACE MUHAMMED

Mahrûse-i Ankara zeylinde olan Beg Bağı demekle meşhûr bağçesini ve karye-i mezbûre haddında Akköprü kurbunda nefsi Şeyh yoncalığına muttasıl yer ki dört müdlük yerdir ve Kayak? Yazusunda Emir Yusuf Oğlu bağçesi demekle meşhûr ki el'ân pir olmuştur ki iki müdlükdür zikir olanları vakf idüb şart itmiş ki eski Tahte'l-Kal'a da kendü binâ itdüğü mescide ba'de'l-asr on beş nefer kimesne rûhiçün cüz kırâat iderler ve imâmına ve müezzinine ve rakabesine ve Şeyh Hacı Bayram Türbe-i mutahharâsını dahî iki cüz kırâat iderler ve bir cüz dahî Mevlâna Nizameddin Türbesinde okuna ve üç kimesne dahî vilâyet-i Karaman'da Emirzâde Şeyh Hamid Hazretleri Türbe-i mutahharâları üzerinde okuya ve cüzhânlara yevmî birer akçedir ber mûceb-i vakfiye ve mescid-i mezbûre imâmına yevmî dört akçe ve iki müezzinine yevmî birer akçe ve Mekke-i Şerîfe Şerrefe Allâhü bâbü's-selâmet harem-i şerîfe fevkani ve tahtâni adlu ve Mahrûse-i Mısır'da Şeyh Fatma Mahallesinde fevkânî ve tahtânî kârbâr sarây ve bir etmek furnu Darbhâne Mahallesinde üstünde odalarıyla Beytü'l-Kasreyn kurbunda ve mahrûse-i Reşide berû birkaç ekülür yeri ki Kavalle ve Sayfiye ve muğtal bunlar nâzıru'l-hâssa ki Alaaddin ibni-imâmıdan satun alınmışdır ve mahrûse-i mezkûrede ehl-i haiçini ve ehl-i muhaşşet be tarîk'l-mukata'a es-sarf itdüğü

yerler ki Sultan Temuri zamanında beytü'l-mâl müsliminden satın almışdır ve medîne-i mezkûrede ikta' dimekle meşhûr piriñç ekilür müte'addîd yerler ki Sultan Tumanbay beytü'l-mâlinden satın almışdır ve mezkûr Reşide kendü binâ itdüğü hamâmı fevkânî ve tahtânî hücerâtiyla ve Medine-i Şam'da Çokacılar

45a

Bâzârında indük Kasriyesi dimekle meşhûr kasriye ki mezkûr oğlundan satın almışdır fevkânî ve tahtânî hücreleriyle.

Hâsıl: 150.000

Minhâ

Mekke-i Şerîfede on nefer kimesne ba'de'l- asr birer cüz kırâat iderler ve Mekke-i Şerîfe-i Haremide on desti su doldurub sebil iderler hergün yılda on altûn dokuz nefer kimesne onar ve biri şeyh olunub on beş altûn alalar ve su ulaştırana ve hasırna yılda üç altûn.

Ve Harem-i Şerîfde Receb ve Şâban ve Ramazan aylarında Buhari okuma yılda on eşrefi.

Ve Harem-i Şerîfde on nefer kimesne Ravza-i Şerîfede ba'de's-salâte'l-sabâh birer cüz okuyalar, dokuza onar altûn ve biri şeyh olub on beş altûn ala.

Ve Medîne-i Şerîfe'de mezkûrede Receb ve Şâban ve Ramazan aylarında hadîs okunub yılda bir on altûn ala.

Ve beş nefer kimesne Ravza-i Şerîfin'de beyne'l-mağrîb ve's-şâi tesbîh ideler dördü yılda altışar öşriye alalar ve biri şeyh olub sekiz eşrefi? Ala yılda.

Ve Harem-i Şerîf'de on desti su sebili ideler hergün ve yılda on altûn ala.

45b

Ve Kudüs-ü Şerîf'de on nefer kimesne ba'de's-salâte'z-zuhr yevmî birer cüz kırâat ideler dokuzu onar altûn ala ve biri şeyh olub on beş altûn ala.

Ve Kudüs-ü Şerîf'de Kubbe-i Sahrâ'da bir kimesne Receb ve Şabân ve Ramazanda hadîs okuyub on eşrefi ala yılda.

Ve Halîlü'r-Rahmân'da on nefer kimesne beyne's-salâte'l-mağrîb ve's-şâi birer cüz kırâat ide dokuzu onar altûn ve biri şeyh olub on beş altûn ala.

Ve Halîlü'r-Rahmân'da Hazretlerinde bal mumuna ve çerâkdâra yılda yedi eşrefî.

Ve Mahrûse-i Mısır'da Câmi'-i El-ezher'de beş nefer hâfız beyne'l-mağrîb ve's-şâi tilâvet ideler yılda otuz eşrefî çerâğ-ı yağıçün yılda iki buçuk eşrefî.

Ve Câmi'-i El-ezher'de Rumlu talib-i ilmullah ki on neferün dokuz neferine dörder altûn ve biri şeyh olub yedi altûn.

Ve Mahrûse-i mezbûrede zîr-i âtiyede evlâdı için binâ itdüğü türbesinde üç nefer kimesne yevmî birer cüz kırâat ide yılda yirmi sekiz eşrefî alalar.

Ve Mahrûse-i mezbûrede ki türbe içindedir, bir sarnıç Nil suyundan doldurub yılda yirmi altûn virile.

Otuz nefer kimesne Ulu Bayram'da ve Kiçi Bayram'da ve Aşûre Bayramında ve Mevlüd ayında her biri birer hatm okuya yılda yedi altûn alalar.

46a

Ve Medîne-i Reşide ve Câmi'-i Kebîrde beyne'l-mağrîb ve's-şâi beş nefer kimesneler hergün tilâvet idüb üç nefer üçer altûn ala ve biri şeyh olub dört altûn ala.

Ve Câmi'-i mezkûre ba'de's-salâte'z-zuhr Kebir'de Kur'ân okuya, yılda yedi altûn ala.

Ve Câmi'-i mezkûre kayyumuna yılda altı eşrefî.

Ve Câmi'-i mezkûr içinde olan sarnıç doldura yılda dört eşrefî.

Ve Câmi'-i mezkûre Hisar içünde yılda sekiz altûn.

Ve sarnıç-ı mezkûr ki sakâsı ve siyâbı için yılda beş altûn.

Ve Câmi'-i mezkûrede yanmak için zeyt yağı on beş eşrefî yılda.

Ve Câmi'-i mezkûre çerâkdârına kandil behâsına on altûn yılda.

Ve Câmi'-i mezkûre kurbunda olan Saladullah Beg'in ipine? Ve çömleğine yılda üç altûn ve ferrâşına yılda bir eşrefî.

Ve Nasır Mescidi demekle meşhûr mescidi tecdîd idüb imâmına beş vakte ve oğlancıklara ta'lîm eyleye yılda on sekiz eşrefî

ve mu'allimhânedede okuyan beş yetime yevmî birer akçe ve kisvelerçün ikişer eşrefî vireler.

46b

Ve Nasır Mescide'l-mezbûr ki müezzinine yılda on iki eşrefî ve mescid-i mezbûrenin ferrâşına ve sakâsına ve çerâkdârına yılda yedi altûn.

Ve mescid-i mezbûrenin çerâğı için zeyt yılda on eşrefî.

Ve mescid-i mezbûre kurbunda olan sarnıç doldurulmasına üç eşrefî yılda ve ipine ve çömleğine bir altûn yılda.

Ve vâkıf-ı mezkûr ki oğlu Mustafa'ya yılda yüz eşrefî.

Ve kız kardeşine ve hâtûnuna ve üç kızına yılda altmış eşrefî.

Ber mûceb-i vakfiye ve mukarrernâme-i Hüdâvendigâr E'azzallâhu ensârehû.

47a

MEZRA'A-İ VAKKAS ŞEYH VAKF-I ZÂVİYE-İ VAKKAS ŞEYH

Hâliyâ teftîş ve tefehhüs olunub cemî'-i zamanında timâr olmağın kadîm vakf idüğü zâhir olmağın defter-i cedîde vakf kayd olunduğu vakfiyet üzre tasarruf olunub âyendeye ve revendeye sarf ve hizmet oluna hâliyâ mezra'a-i berât-ı hâkânîyle Hacı Fakîh bin Mevlânâ Edhem Halife'ye virilmiş ki vakfın evlâdından imiş.

Ömer birâder-i Edhem

Hızır birâder-i O,

.....

Tura Ali veled-i Hamza

Yusuf birâder-i O

İsmail veled-i İsa

İbrahim veled-i İlyas

Hasan veled-i Hamza

Mahmud veled-i Ali

Hüseyin veled-i Mahsun

Nefer 9.

VAKF-I KEMAL OĞLU HOCA HASAN

Kangiri Köprüsü kurbunda olan bir kıt'a yerin rûhiçün bir cüz okuyub 350 akçesini cüzhavân ve 50 akçesini ve Dellâl Hamza Mahallesinde olan mescid ki çerâğ-ı yağına deyû vakf eylemiş mâdemki hayâtta ola kendü müteveli olub fevt olıcak neslen ba'de neslin batnen ba'de batnin vakf-ı ebnâ idğb ebnâ münkariz olıcak aslah-ı utekâya deyû ber mûceb-i vakfiye şart itmiş ve mahrûse-i Ankara zuhurunda olan Bâzârân Yeri nâm bir mukabelesin ve Celal Kattânîn Mahallesinde olan ev ki batnen ba'de batnin vakf-ı ebnâ idüb münkariz olıcak evlâda ve ba'de'l-evlâd aslah-ı utekâya deyû şart itmiş ve İskender Beg Çarşusu'nda olan dükkânı da Hayyatlar Çarşusu'nda olan Müslim vakf idüb ve mezkûrun

47b

Ve mezkûrun babası Kemal mezkûr Kangiri Köprüsü kurbunda olan yerini mescid-i mezbûrede yevmî bir cüz okumak içün vakf itmiş ve tevliyet-i kezâlik ve mezbûr Kemal oğlu Mehmed mahrûse-i mezbûre zuhurunda olan ve Elvan nâm yerini kezâlik mescid-i mezbûrde yevmî bir cüz okuya ve 50 akçesini mescid-i mezbûre ki çerâğ-ı yağına ve 50 akçesini müezzinine ve 200 akçesini müteveli ve bunlardan zâid gelenin eynâm-ı Ankara'ya vireler deyû tebdîl ve tabîr olunmaya deyû pâdişâhımızdan mukarrernâme virilmeğın defter-i cedîde kayd olundu.

VAKF-I KARYE-İ ÖYÜK

İçinde hüccet-i şer'iyye ve vakfiye mûcebince Himmet oğlu Kutlu Paşa nâm kimesnenin nısf-ı mülk değımeni Mevlânâ Seydi Fakîh'in kendüye ve kendünden sonra neslen ba'de neslin vakf eylemişdir evlâdına.

MEZRA'A-İ ETLİK

Hüdâvendigâr zamanında Yayabaşları yeri imiş ammâ Kadı Çelebi'nin mülkü imiş Timurtaş Paşa il yazıcak yayabaşlarına virmiş sonra merhûm Hüdâvendigâr mülk olmağın gerü ve Kadı Çelebi'ye virmiş el-hâletü hâzihî

Hızır ve Tursun mutasarrıflardır adetü'l-vech yer olub Tursun yerü deyû kayd olmuş der defter-i akdem el-hâletü hâzihî köhne defterde sakatat olub i'tibâr olunmadığı ecilden Emre Çelebi oğlu Hızır Şah'dan hüccet-i temlik üzre temessük-i pâdişâhî taleb olundu temessük zâhir olmayub hâl-ı ma'lûm olmadı deyû defter-i köhnede mukayyed ammâ sonra mülkiyete mukarrernâme virmiş merhûm Sultan Bayezid tâbe serâhudan merâhil-i âmil oldukları vakıfnâmelerinde mülk kayd olunub ve Hunze Hâtûn mülkiyete ikrâr ve i'tirâf idüb karn-i karîndeden berü mülkiyet üzre tasarruf oluna gelüb mülklüğünde şayia şüphe olmağın mülk kayd olundu ve hüccet-i şer'iyye ile Bula Hâtûn satun almış.

Hâsıl: 560

Hınta: müd 5, 300

Şa'ir müd 1, 5.

Öşr-i kovan 10

Çiftli hasa 1, 200.

48a

KARYE-İ AVŞAR KADI ÇELEBİ Kİ KÂDIASKER DİMEKLE MEŞHÛR İMİŞ

Karye-i mezbûre dârü'l-haffâza vakf itmiş ki huffâz cem'i olub yevmi beş cüz Kur'ân okuyub kerye-i mezbûre mahsûlâtın tasarruf iderlermiş deyû defter-i köhnede mastûr ammâ Mezra'a-i Dikmenli cümlesine beş hâfız beş cüz okurlarmış

Yakub veled-i Kaya, nim

Kasım veled-i Piri, nim

... ,bennak

Hâne 2

Çift 1

Hâsıl: 1822

Hınta, müd 8, 480

Şa'ir, müd 5, 220

Burçak, müd 1, 50

Daru, müd 1, 50

Öşr-i bennâk 600

Hassa-i çayır 50

Resm-i çift 37

Ba'dı hevâ 5

Resm-i zemîn der-yed-i 300.

Zemîn-i der-yed-i çift, 4 müdlük resm-i 10.

Zemîn-i der-yed-i İsmail veled-i Ramazan 15 müdlük yerdir, resm-i 20, ber mûcebi hüccet-i şer'iyeye.

VAKF-I HÂNKÂH-I FAHREDDİN

Der Ankara ve zikr olan hângâh-ı meşîhât-ı evlâda meşrût itdüğü sâbit oldu deyû Seyyid Mehmed oğlu Seyyid Sinan'ın vakf-ı evlâdlık üzere elinde pâdişâhımız berâtı var ammâ köhne defterde yokdur.

Küçük Vakfı dimekle ma'rûf bostanlık, hâsıl 100.

Büyük Vakfı dimekle ma'rûf bostanlık, hâsıl 1000.

An icâre-i asiyâb vakf-ı hângâh-ı mezkûr, hâsıl 400.

Mezra'a-i Muhyiddin diğér iki müdlük yerdir, ez-vakf-ı mezkûr, hâsıl 100.

Büyük bir mikdârı yoncalığı varmış, der yed-i Hacı Pîrî der nezd-i Kayalû Bağ, resm-i 25.

Resm-i zemîn 50.

Ve karye-i Alacaatlu kurbunda Yağan ve Kara Şeyh ve Kuzulu Depe mezra'aları Ahmed oğlu Mahmud'un öşrüne virmişler hüccet-i şer'iyeye, hâsıl 301.

Hâsıl

48b

VAKF-I MEDRESE-İ SARMİYE DER NEFS-İ ANKARA

Mezkûr medrese harâb olduğı sebebeden vakf olan mezra'â-i Sarımiye dimekle meşhûr mezra'â iki çiftlik mikdâr yer imiş Şeyh Kaya'ya sadaka alınmuş mezkûr Şeyh Kaya dahi kendü binâ itdüğü zaviyesinde ayende ve

revendeye edüb mutasarrıfdir elinde pâdişâhımız berâtı var hâliyâ mezra'â-i mezbûre berât-ı hümâyûnla Mevlânâ Taceddin'e virilmiş.

Zemin-i der müd İlyas bin Halil buçuk çiftlik, resm-i 18.

Zemin-i der müd Hasan bin Hızır buçuk çiftlik, resm-i 18.

Zemin-i der müd Ahmed bin Oruç ... buçuk müdlük yerdir, fi sene 20.

Hâsıl: 400

VAKF-I HACI İBRAHİM BİN HACI MEHMED

Nefs-i Ankara'da olan kârgîr hân ki Lütfi Hânı demekle meşhûr olan hânın ribhını ve civârında olan köhne hânın ribhına her ne hâsıl olursa yevmi bir akçesin kârbân sarây-ı mezkûrun civârında olan mescidin imâmına ve bir akçesin Halif Bayezid Mahallesinde olan mescidin imâmına yevmi bir cüz okuya ve yevmî bir akçesin kârbân sarây-ı mezbûr içinde olan Müslime sarf oluna ve ayda on akçesin nalbandlar içinde olan Müslime sarfoluna ve devlet-i ebnâya ve ebnâ münkariz olıcak evlâda ve evlâd münkariz olıcak aslah-ı utekâya deyû bunlardan zâyid geleni mütevellî mutasarrıf ola ve rakabe dahî mütevellî yanından ola deyû ber müceb-i vakfiye şart itdirmiş ve Hacı İbrahim mezbûrun oğlu Hacı Ledem Hâtûn mezkûrun ki ribhları kendü mülkü olub hâliyâ yevmî iki akçesin kârbân sarây-ı mezbûr civârında olan mescid-i mezbûrun müezzinine ve yevmî bir akçesin Halife Bayezid Mescidi'ne yevmî bir akçesin bir cüz okuya deyû vakf idüb ve tevliyet-i ebnâsına ebnâ münkariz olıcak evlâda ve evlâdı münkariz olıcak aslah-ı utekâya ve bunlardan zâyid olanı mütevellî mutasarrıf ola ve rakabe mütevellî cânibinden ola deyû ber müceb-i vakfiye şart itmiş ve mezkûr hanların nıfs-ı mezbûrenin mülk-i şurû'ları imiş.

49a

VAKF-I İBRAHİM BİN HACI MEHMED

Gülhuriyyun Deresinde ve Mersiyân kurbunda olan bağçesin ve Halife Bayezid Mahallesinde olan birer hânesin ve mahalle-i mezbûrede olan evlerin neslen ba'de neslin ve batnen ba'de batnin vakf-ı ebnâ idüb ve ebnâ

münkariz olıcak evlâda ve evlâd münkariz olıcak aslah-ı utekâya ola deyû ber mûceb-i vakfiye şart itmeğın kayd olundu.

VAKF-I MESCİD-İ MEVLÂNÂ BÜYÜK DER MAHALLE-İ HACI HALİL

An icâre-i dükkân habbâz, fî şehri 2, fî sene 24.

An icâre-i dükkân, aher harâb.

Zemîn-i dükkân-ı harâb, ber vech-i maktû', der Tuzbâzarı, fî sene 30.

Zemîn-i der Temurtaş Deresi der sınır-ı şehri, altı müdlük yer imiş Mevlâna Büyük vakf itmiş elli altmış yıldan berû vakfa tasarruf olunur deyû cema'ât-ı kessâre şehâdet eylediler, hâsıl müd 1, sene 60.

VAKF-I ÂHER EFENDİ BULA NÂM HÂTÛN

Mescid-i mezbûrede cüz okunmak için iki dükkân vakf itmiş hâliyâ harâb.

Vakf-ı 500 akçe dahî vakf itmiş istirbâh olunub ribhından ne hâsıl olursa mescid-i mezbûrede cüz okuyan tasarruf ide, ani'r-rihb 50.

Hacı Mehmed oğlu Hızır Bali mescid-i mezbûre imâmına bir ev vakf itmiş.

Yahya Beg oğlu Ali Beg Serrâçlar Çarşûsunda büyükçe dükkân vakf itmiş imâm için, fî sene 366.

Vakf-ı Mevlânâ Büyük el-mezbûr kendü mescidine Mirahûr nâm karye kurbunda bir müdlük yer vakf itmişdir elli altmış yıldan berû vakfiye tasarruf olunur deyû cemâ'at-i kesrîn şehâdet eylediler, hâsıl 10.

Yekûn: 546

49b

VAKF-I MESCİD-İ ABDİ DER MAHALLE-İ ERZURUM

Mezkûr sâhib-i vakf-ı Abdi el-mezbûr yevmî bir cüz okuya imâmı mezkûr deyû 2000 nukûd akçe vakf itmişdir, ani'l-rihb 200.

KARYE-İ BOZCALU KURBUNDA MAKBERE CİVÂRINDA HACI HALİFE NÂM KİMESNE

Emr-i pâdişâhiyle bir camii? binâ ve Sinan Paşa oğlu Nasuh Beğ mescid-i mezbûre için Tabla yurd demekle meşhûr yerin bir değirmen sâtûn alub vakf itmişdir imâm ve hatîb sâhib-i binâ itmiş.

VAKF-I MEVLÂNA BEDREDDİN

Nefs-i Ankara da Hacı Doğan Mahallesinde dört evini ve 20.000 nukûd akçe onu onbir rayic üzre istirbâh ve bundan Mah çayırı kurbunda bir kıt'a yer mezkûr yerin mahsûlatını mütevellî olan mu'allimhâne ve bir câmi'-i binâ idüb zikr olan ribhından hâsıl olanın ayda 100 akçesini mu'allim ve zemîn-i mezkûrun hâsılı mütevellî el-mezbûr ki ber-vechi münâsafâ ideler ve binâ itdüğü câmi'in hatibi yevmî bir cüz kırâat ide ve bir cüz dahî ser muhassıl kırâat ide yevmî birer akçe alalar ve mu'allim-i mezbûre dahî yevmî bir akçe ve mu'allimhâne rakabesine yılda seksen akçe vireler, hâsıl ma'a kıt'a-i zemîn 2100.

Ve zikr olan yeri zira'at idüb öşrüne eda ide deyû Ali oğlu İbrahim sâhib-i vakf olanlar virmişler ve her yılda 18 akçe vireler.

Haymâne içinde Tosboğa? Cemâ'âti içinde Tursun Fakîh oğlu Bekir bir câmi'-i mescidi binâ idüb Ramazan ve Hüseyin nâm kimesneler 1000 akçe vakf itmişlerdir.

50a

VAKF-I BER MÛCEB-İ BERÂT-I HÛMÂYÛN

Zeyrek? Nâm karye kurbunda Çubuk Pınarı Köprüsünde ve Dikili Pınara varınca Saruca Oğlan demekle ma'rûf vakıf-ı mezra'a Ahî Yusuf nâm kimesne vakf idüb andan sonra evlâdına ve evlâd-ı evlâdına neslen ba'de neslin vakf idülüb evlâdınan Ahî Veli ve Ahî Nasuh'a virilmiş bâ-berât-ı hümâyûn, hâsıl 200.

VAKF-I ZAVİYE-İ ÂHİ HÜSSAM

I-ân mütevellî Hoca Paşa veled-i Ahmed ve Mehmed bin Hüssam

Mezra'a-i der karye-i Köpek? Tâbi-i Ankara, çift kıt'a 4, hâsıl 600.

Mezra'a-i der karye-i Bademli, çift kıt'a 5, 800.

Mezra'a-i Bağözü sekiz çiftlik yerdir, 800.

An kirâ-i der Ankara, hâsıl 510, çift340.

Mezra'a-i nısf-ı Bademli iki çiftlik yerdir 300.

Mezra'a-i bir çiftlikdir karye-i Köpek? El-mezbûr nefsi-i der tasarruf-ı Mehmed ve Mahmud veled-i Hüssam ve nısf-ı aher-i Mustafa ve Hoca Paşa ve Nimetullah ve Ali evlâd-ı Ahmed, hâsıl ... 20.

Yekûn 3680

Be-cihet-i tevliyet-i hums mahsûlatü'l-vakf, li'l-imâmü'l-mescide'l-mezbûr

50b

ZEMİN-İ DER KURB-U KANTARA-İ SAMİYE HÂTÛN

Bit Bâzârı kurbunda olan Güvenç Seydi Mescidi vakfıdır. El'ân mütevellî olan icâre-i tavîle ala Cemal bin Abdullah yılda 50 akçe üzre virilmiş mezkûr Cemal dahî Çubuk Kazâsı'nda binâ itdüğü Ahmed nâm mezra'asında zâviyesine vakf itmişdir.

Balluca oğlu Ahîcek nâm kimesne kırâat Kur'ân için hâfızlara 25.000 akçe vakf eylemiş ki istirbâh olunub hâsıl olan meblağı kırâat-ı Kur'ân'a sarf ideler deyû, hâsıl anı'r-rihb 3750.

li-tevliyet-i der tasarruf-ı fî yevmî 2.

Ve'l-..... bâ-berât-ı hümâyûn, fî yevm 2.

Kasım ve Mehmed nâm kimesneler yevmî üç cüz okuya 3 akçe alalar.

Ve yevmî 3 akçesini Mevlânâ Muhiddin tasarruf ider.

51a

VAKF-I FAHRÜ'L-EMÂSİL HÜDÂVENDİGÂR

E'azzeallâhu ensârehu hazretleri çavuşlarından Mehmed Beg oğlu Mustafa Çavuş ve Hâtûn Ümmi bint-i İne Hoca Karye-i Mülükde? Çubuk Kazâsında

bir cami'-i binâ idüb nefsi-i Ankara der Yoğundivâr kurbunda bir bostanlık yer ber mûceb-i hüccet-i şer'iyeye ki bir tarafı Hasan mülkü ve bir tarafı mugayire Ve bir tarafı tarîk-i âmme ve bir tarafı mâ'-i cârîyedir vakf idüb şöyle şart etmişler ki mâdemki kendüler kayd-ı hayâtda der müteveli olalar ve kendülerinden sonra batnen ba'de batnin ve neslen ba'de neslin ebnâsı ve ebnâ münkariz olıcak evlâdına ve evlâd münkariz olıcak aslah-ı utekâya ve uteka münkariz olıcak hâkimü'l-vakt olanlara şart itdükleri üzre defter-i cedîde kayd olundu ber mûceb-i vakf, hâsıl 1000.

لین فنز گنه کندو بنا اندو کولنده ددم قلم سنده بوتر
برای آید، باری که منقشه و برول رید اما می بگرم که لایق
ایده و درون ستر منقشه آید و خارده آکا گنه دانی
لونه مشرقی

داده سراجی غنچه
نام گنه بوی ایام نیکور
و عای نام گنه سحر
برین لوقه درین وقت افند
اسفند سراجی و قی
امین و آری
۱۰۰

حاکم لوقه اولاده نافر
اولاد بوش شرط امین ایچ
ادوسه ایچ آکا
و حوز ایچ جاده
شاه ایام نافر سیرتور
واجعاعوه دینه رزادوس
اعدد ۱۰۰
۴۰

۳۹۹

و سوره های مقدمه رله

و کاکه در سراج
و کاکه در سراج
سراجی
۱۳

و کاکه در سراج
و کاکه در سراج
سراجی
۱۳

و کاکه در سراج
و کاکه در سراج
سراجی
۱۳

و کاکه در سراج
و کاکه در سراج
سراجی
۱۳

و کاکه در سراج
و کاکه در سراج
سراجی
۱۳

و سوره های طواعة
الدرین عالم ای سوره
راستش سراجی و قی
کوبی بوز لونه حایس
لونی بوز لونه
۷۰۰

و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
۱۶۸

و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
۱۵۰

و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
۱۵۰

ادوات
و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
۱۰۰

و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
و سوره های طواعة
۱۰۰

ازین گنه

ÖZET

NURDAN, Semiha. XV ve XVI. Yüzyıllarda Ankara Şehri Vakıfları, Yüksek Lisans, Ankara, 2011.

Osmanlı'nın sosyal ve ekonomik tarihi açısından önemli bir kaynak olan vakıf tahrir defterlerine dayanılarak yapılan çalışmamızda XV. ve XVI. Yüzyıllardaki Ankara şehri vakıflarının sosyal ve ekonomik yönden şehrin gelişimine olan katkısını ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmada ana kaynak olarak Kanuni dönemi H. 928 (1522) tarihli vakıf tahrir defteri kullanılmıştır. Bu defter genel kabuller çerçevesinde transkribe edilmiştir. Ayrıca Fatih dönemi (1463) vakıf kayıtları ile II. Selim dönemi (1571) vakıf kayıtlarındaki veriler de kullanılmıştır. Bu defterler karşılaştırılarak detaylı bir tablo oluşturulmuştur.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Ankara'daki vakıf sayıları ve gelirlerinin artış miktarı dönemin tarihi açısından çok önemli verileri barındırmaktadır. Vakfın insan hayatındaki yerini ortaya koymak adına değerli bir kaynak olan vakıf tahrir defterinde özellikle harcanan yerlerin tespiti sosyal tarih bakımından büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler:

- 1- Vakıf Müessesesi
- 2- Ankara Vakıf Tahrir Defteri
- 3- Kanuni Dönemi
- 4- Vakıf Görevlileri
- 5- Vakıfların İşleyişi

ABSTRACT

NURDAN, Semiha. The waqfs of Ankara During XVth and XVIth Centuries, Master Thesis, Ankara, 2011.

This study is based on *vakıf tahrir defterleri*, of Ankara an important source for the social and economic history of the Ottoman Empire. It tries to show how the *waqfs* in Ankara contributed to the social and economic development of the city during the XV.th and XVI.th centuries.

The primary source of the research is a *defter* dated to the period of Süleyman the Magnificent, 928 After Hagireh (1522). This *defter* is transcribed according to general assumptions. But the data in the *vakıf* registers of the reign of both Fatih and Selim II are also utilized. By comparing these *defters*, the income and expenditure figures are reached and the administrative form of the *vakıf* is learned, which is attested by the data given in a detailed table.

The number of the *vakıfs* in Ankara during XV.th and XVI.th centuries, the level of increase in their revenues together with other specifications, contain precious information for the history of the period. As a valuable source capable of showing the role of *vakıf* in human life, the fields of expenditure in *vakıf tahrir defters*, with respect to social history, are of particular importance. The thesis in fact tries to highlight this point.

Key Words:

- 1- Waqf institution
- 2- Ankara vakıf tahrir defteri
- 3- The reign of Kanuni
- 4- Waqf officers
- 5- Operation of the waqfs